

ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ-ΑΔΚ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

αριθ 43
κωδικός 8' υφιστά
κωδικός αιώνας κωδ 81909

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

Τιμάται μετὰ βιβλιοσήμον καὶ φόρου Δεχ.	57,65
Βιβλιοσήμον »	15,20
Ἀναγκαστικοῦ Δανείου »	4,60
52602]2-9-30	

17483

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητὴς Εφαρμογῶν ΤΕΙ/ΗΓ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜ. Ν. ΤΖΑΚΑ, ΣΤΕΦ. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΙΑΣ
81 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 81
1930

ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ-ΑΛΚ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Αναγνωρίσιμος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Δ. Ν. ΤΖΑΚΑ, ΣΤΕΦ. ΔΕΛΔΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΙΑΣ

81^Α ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 81^Α

1930

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν
τῶν συγγραφέων καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἐκδοτῶν.

Handwritten signature



Τύποις «ΕΛΛΑΣ» Ἀθῆναι



ΡΒΑΝΑΣ

H. Μιρβάνας

ΑΝΝΕΤΑ

Aviz

“Ο Δημητρός Σορότος, σάν εκατάπτε τὰ δάκρυά του κ’ ἔβγαλε ἕναν βαδὺ ἀναστεναγμόν, συρτὸ σὰ χασμουρήμα, εἶπε στὴ γυναῖκα του :

— “Ἐχουμε νὰ φᾶμε ἀπόψε τίποτε ; Μὲ τὰ κλάματα προκοπὴ δὲ βγαίνει. Τὸν ἄνθρωπό μας πίσω δὲν τὸν φέρνουμε. Μοσχαδὼ !

“Ἡ Μοσχαδὼ μὲ χέρια σταυρωμένα στὴν ποδιά σκιφτὴ ἀπάνω στοὺ παλιὸ κιλίμι, ἦτανε παραδομένη σὲ στοχασμούς.

Εἶχε κλαμένα κι’ αὐτὴ — δέκα μέρες ἔλαιγε μερόνυχτα—καὶ τὰ μάτια της εἶχανε στεγνώσει ἀπ’ τὰ κλάματα. Ὅσο καὶ νὰ τὸν κλάψη ὁ χαροκομένος τὸν ἄνθρωπό του πίσω δὲν τὸν φέρνει. Τὰ ἴδια συλλογιζότανε κι’ ἐκείνη. Μὰ καὶ δίχως τὸ κλάμα ὁ πόνος της δὲν ἦτανε μικρότερος. Ἐνὸς λεβέντη ὁ χαμὸς δὲν εἶνε μαθὲς πόνος νὰ γιαιτρευθῆ στὴν καρδιά τῆς μάννας ποῦ τὸν ἀνάστησε.



«Ἡ Μοσχαδὼ μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὴν ποδιά, σκιφτὴ ἐπάνω στοὺ παλιὸ κιλίμι . . . »

— “Ἐχουμε κείνα τὰ ἔρημα τὰ χορταράκια εἶπε. Μείνανε καὶ καναδύο ψαράκια ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Θὰ περάσουμε ποῦ νὰ μὴ σώναμε.

“Ἐβαλε τὰ χέρια στοὺ πάτωμα κ’ ἔκανε νὰ σηκωθῆ.

Βάλε νὰ φᾶμε τὸ λοιπὸν γυναῖκα. Νὰ τελειώνη κι’ αὐτὴ ἡ ἔγνοια νὰ πέσουμε νὰ κοιμηθοῦμε. Παρηγοριὰ εἶνε ὁ ὕπνος στὸν ἄνθρωπο ποῦ δὲν ἔχει νὰ χαρῆ τίποτες στὸν ζῦπνο του.

“Ἡ Μοσχαδὼ σηκώθηκε πῆρε τὸ λυχνάρι καὶ βγῆκε στοὺ μαγερεϊό. Ὁ Δημητρός ἔμεινε στοὺ σκοτιάδι. “Ἐκλεισε τὰ μάτια του κι’ ἀκούμπησε στοὺ μιντέρι. Περισσότερο εἶχε ὄρεξη νὰ κοιμηθῆ παρὰ νὰ φάη. Κι’ ἂν γύρευε τὸ φαγί, ἦτανε γιὰ νὰ πέση μίαν ὥραν ἀρχήτερα. “Ἀπ’ τὴ μέρα ποῦ χάθηκε ὁ Μοναχάκης ὄλο νὰ κοιμάται ἤθελε. Σὰ νᾶσκαβε ὀλημερίς, ἡ κούραση τοῦκοβε τὰ γόνατα κι’ ὁ ὕπνος τοῦ βάραινε τὰ μάτια. Καθὼς ἦτανε καταχνιασμένος στοὺ σκοτιάδι, μιὰ πνιγμένη φωνὴ τὸν ξάφνισε ἀπὸ πίσω.

— "Αχ! Μονοχάκη μου παιδί μου! . . .

Κι' ὕστερα ἓνα κλάμα, ἓνα βουβὸ ἀναφυλλητό.

— Εὐλόγημένη γυναῖκα μουρμούρισε, παρηγορημοὺς δὲν ἔχεις! Καταλάβαινε τὶ ἔτρεχε. Ἡ Μοσχαδὼ βασιλιότανε μπροστά του, ἔκανε κουράγιο ὅσο μπορούσε, πάσχιζε νὰ πάρῃ ἀντρίκια τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μὰ σὰ βρισκότανε μοναχὴ της, μιὰ στιγμή νᾶβγαине ἀπ' τὴν κάμαρη, τὴν ἔπαιρνε τὸ παράπονο. "Ἐκλεινε τὴν πόρτα πίσω της νὰ μείνῃ μοναχὴ της μὲ τὸν πόνο της μὰ ὁ πόνος της περνοῦσε πόρτες καὶ παράθυρα. "Ὄξω στὸ δρόμο ἀκόμα συχνὰ οἱ διαβάτες σταματούσανε ν' ἀφουγκραθοῦνε καὶ συχνὰ ἄκουγε νὰ λένε, προσπερνῶντας: "Ἀμοιρῆ Σαρόταινα! Μὲ τὸ δίκιο της κλαίει καὶ δέρνεται! Μὰ οὔτε ὁ ξένος πόνος τὴν παρηγόραγε. Τῆς ἀναβε-
περισσότερο τὸν καῦμό της.

— "Ἐλα γυναῖκα! φώναξε σὰν νὰ μὴν εἶχε τίποτις ἀκουστά, ὁ Δημητρός. "Ἐλα, βάλε νὰ φᾶμε νὰ τελειώνῃ κι' αὐτὴ ἡ ἔγνοια!

Ἡ Μοσχαδὼ μῆκε μέσα μ' ἓνα τριβλί στὸ χέρι, μὲ τὸ λαδικὸ στὸ ἄλλο. Τὸ πρόσωπό της ἦτανε γαληνεμένο τώρα κι' ἓνα χαμόγελο πάλευε νὰ χαράξῃ στὰ χεῖλια της. Ἦτανε πάντα πρόσχαρη καὶ γλυκειὰ γυναῖκα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πιὸ βουρκαωμένα σύννεφα τῆς θλίψης, μιὰ ἀχτίδα καλωσύνης θαμπόφεγγε στὸ πρόσωπό της. "Ἐστρωσε τὴν τάβλα, ἀπίθωσε τὸ τριβλί μὲ τὰ χορταράκια, κατέβασε τὰ ψάρια ἀπ' τὸ ντουλάπι καὶ κάτσανε νὰ φᾶνε.

— Δόξα σοι ὁ Θεός, εἶπε κάνοντας τὸ σταυρὸ της.

— Γεννηθήτω τὸ θέλημά του!

Ὁ Δημητρός ἔκανε κι' αὐτὸς τὸ σταυρὸ του κ' ἔπιασε νὰ κόψῃ τὸ ψωμί μὲ τὸ μαχαῖρι. Μὰ σὰν νὰ τοῦρθε ξαφνικὰ μιὰ συλλογή-

— Δὲν μᾶς ἦλθε πάλι αὐτὴ ἡ χριστιανή. Ποῦ γυρίζει τέτοιες ὥρες;

— "Ἀγύρευτη νᾶναι, θεέ μου συγχώρεσέ με, ἔκανε ἡ Μοσχαδὼ. Δὲν καταλαβαίνεις μαθὲς ποῦ γυρίζει; Σὲ γάμο δὲν εἶνε σίγουρα, μηδὲ σ' ἀρραβωνιάσματα.

Μιλούσανε γιὰ τὴν ξαδέρφισσά τους τὴν Ἄννέττα, πού τὴν εἶχανε χρόνια μαζί τους ἀπ' τὸν καιρὸ πού χήρεψε κι' ἀπόμειν' ἔρημη στὸν κόσμο.

— Σὲ καμμιά λύπη θὰ βρίσκεται πάλε, εἶπε ὁ Δημητρός. Πέθανε κανένας;

— Σήμερα τὸ πρωτὶ καλέ, συχωρέθηκε τὸ κορίτσι τῆς Καλαφάταινας, ἐκεῖνο τὸ βερεμιάρικο, τὸ σφοριασμένο. "Ἄμα τ' ἄκουσε, ἔβαλε τὴ μαύρη μαντύλα καὶ δρόμο. Οὔτε νὰ δώκῃ λόγο σὲ κανένα. "Ἐκεῖ θὰ βρίσκεται.

— Ἄκουσε γυναῖκα, εἶπε ὁ Δημητρὸς βουτόντας τὴν μπουκιά του στὸ τριβλί. Θαρῶ πῶς εἶναι καιρὸς νὰ παίρῃ τέλος κι' αὐτὴ ἡ δουλειά.

— Ποιὰ μαθές; Ρώτησε ἡ Μοσχαδὼ ποῦκανε πῶς δὲν καταλάβαινε.

— Νὰ αὐτὴ ποῦ εἶπαμε. Ἐκατὸ φορὲς τᾶχουμε εἰπωμένα. . . Ἡ Μοσχαδὼ ἀναστέναξε μὲ ψυχοπόνια. Ἔλεγε μὲ τὸ στόμα μὰ νὰ κάμῃ κακὸ ἀνθρώπου δὲν βαστοῦσε.

— Δὲ μοῦ βασταίει ἡ καρδιά μου Δημητρό. Πῶς νὰ τὸν βγάλω τέτοιο λόγο ἀπ' τὸ στόμα μου; Ἄς μὴν κολαζόμεστε! Ὅλα τὰ πάντα θελήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι. Τί φταίει κι' αὐτὴ ἡ ἄραχλη;

Ὁ Δημητρὸς στενοχωρεύτηκε. Τὸ αἷμα του ἀνέβηκε στὸ κεφάλι νὰ τόνε πνίξῃ.

— Κάνε καλὰ μὲ τὰ μυαλά σου γυναῖκα εἶπε. Ἐγὼ τὰ λέω καὶ τὰ κοπανίζω τόσον καιρό. Ἄν μ' ἄκουγες, ἄλλοιῶς θάμαστε. Ἐνα παιδί ἔχουμε ἀκόμα κι' αὐτὸ στὴν ξενητεία. Βάστα τὴ γρουσουζία στὸ σπίτι σου νὰ σοῦ τὸ φάῃ κι' αὐτό. . . Βάστα την.

Ἡ Μοσχαδὼ σὰν ἄκουσε τὰ τελευταῖα λόγια ἄφησε τὸ πηροῦνι ἀπ' τὰ χέρια της, τινάχτηκε σὰν νὰ τὴν ἔπιασε σύγκρουο καὶ τρομάρα κ' ἔκαμε τὸ σταυρό της.

— Κλούβια κι' ἄπιαστη ἡ ὥρα κι' ὁ λόγος ποῦ μελέτησες!

Μὰ κάτι τὴν ἔτρωγε ἀπὸ μέσα της. Σὲ λίγο σὰν νᾶθελε νὰ βγάλῃ ἓνα βάρος ἀπὸ πάνω της, εἶπε μουνδιασμένα:

— Κάνε χριστιανέ μου ὅπως σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός. Τὸ ἄδικο πάντα ἄδικο λογιέται. Μ' ἂν εἶναι. . . Ἐέρω κι' ἐγὼ ἡ σφύριασμένη! Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ. Κάνε ὅπως ξέρεις, σοῦ εἶπα.

Ἐκοψε ὁ Δημητρὸς ἓνα πορτοκάλι, ποῦ τῶβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του, φίλεμα κάποιου φίλου, καὶ τὸ μοιραστήκανε. Ἡ κουβέντα τους ἀπόμειν' ὡς ἐκεῖ. Τὸ μυαλό τους δούλευε μονάχα. Ὁ Δημητρὸς ἔστηρεψε ἓνα τσιγάρο.

— Δόξα νᾶχῃ ὁ Θεὸς φάγαμε καὶ σήμερα! Ἡ Μοσχαδὼ ἄρχισε νὰ ξεστρώνῃ τὴν τάβλα, ἀμίλητη. Ὁ ὕπνος ἄπλωνε μιὰν ἀχνάδα κι' ἓνα μούδιασμα ὀλόγυρα. Τὸ ἀνδρόγυνο, τὸ λυχνάρι, ἡ γάτα, ποῦ ξερογλυφότανε ὕστερ' ἀπὸ τὰ ψαροκόκκαλα, κουλουριασμένη στὰ πόδια τοῦ Δημητροῦ, ὅλα τὰ πάντα μισοκλείνανε τὰ μάτια τους στὴν γλύκα καὶ στὴν παρηγοριά τῆς ἡσυχῆς νυχτιᾶς.

Ὁ Δημητρὸς καθὼς τραβοῦσε φλομαμένος τὸ τσιγάρο του συλγογιζότανε ἀκόμα μέσα στὸν καταχνιασμὸ τῆς νύχτας. Ἄδικο εἶναι βέ-

βαια νὰ πετάξης μιὰ ψυχὴ στὸν δρόμο, νὰ τὴν διώξης σὰν τὸ σκυλὶ ἀπ' τὸ σπίτι σου. Μὲ πάλε σὰν ὁ ἄλλος σοῦ φέρνει τὸ θανατικό, τὴ συφορά, τὸ ξεκλήρισμα, σὰν δὲν σ' ἀφίνη νὰ ἰδῆς στὸν ἥλιο μοῖρα, σὰν ἔχη ἀπάνω του τὴν ὀργὴ καὶ τὴν κατάρα, ποιὸς Θεὸς τὸ θέλει νὰ τὸν κρατῆς καὶ νὰ τὸν σφίγγης στὸν κόρφο σου. Ὁ Θεὸς ξέρει πῶς τὰ κάνει τὰ πράματά του. Μὰ ἔδωκε καὶ στὸν ἄνθρωπο τὸ μυαλὸ νὰ βλέπη τὸν κίντυνο καὶ νὰ φυλάγεται ἀπ' τὴν ὀργὴ του. Θὰ πῆς πῶς τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὁ θεὸς τὴν ὀρίζει καὶ φύλλο δὲν πέφτει στὴ γῆς χωρὶς τὸ θέλημά του. Μὰ ἔλα πάλε ποῦ βλέπεις πράματα στὸν κόσμο ποῦναι νὰ σαστίση ὁ νοῦς σου. Εἶνε μαθὲς ἄνθρωποι ποῦ ὅπου πατήσουνε, χερτάρι δὲ φυτρῶνει. Ὅτι πιάσουνε μὲ τὸ χέρι τους, στάχτη καὶ κουρνιαχτὸς γίνεται. Ψέμματα εἶναι τάχα; Δὲ βλέπεις τούτῃ τὴ συφοριασμένη τὴν Ἀννέττα! Γεννιέται κι' ἡ μάνα της πεθαίνει ἀπάνω στὴ γέννα. Πιάνεται ὁ πατέρας της σὲ πέντε ἡμέρες. Κοπέλλα, στὸν καιρὸ τοῦ χαίρονται τ' ἄλλα τὰ θηλυκὰ, αὐτὴ γεροκομάει τὸν παράλυτο ὡς ποῦ νὰ τοῦ κλείση τὰ μάτια. Τὴν παντρεύουνε μὲ τὸ Σταμάτη τὸ Φλώκο. Δέκα μερῶν γαμπρὸς μαρκαρεὶ σὲ πρωτοτάξιδο καράβι καὶ πνίγεται κι' αὐτὸς καὶ τὸ καράβι. Δὲν πρόφτασε νὰ βγάλῃ τὰ μαῦρα τοῦ πατέρα της, καὶ φόρεσε τὰ μαῦρα τοῦ ἀντρός της.

— Δὲν πέφτεις νὰ κοιμηθῆς Δημητρό; εἶπε σιμώνοντας ἡ Μοσχαδῶ, ποῦ ὅτι εἶχε νετάρει τὸ συγύρισμα. Θὰ σὲ πάρῃ ὁ ὕπνος στὸ μιντέρι.

— Στρῶσε νὰ πέσης τοῦ λόγου σου. Ἐγὼ θὰ στρίψω ἓνα τσιγάρο ἀκόμα. Ἄφησέ με! Ἐχω κουβένια μὲ τὸ Δημητρό. . .

Ἡ Μοσχαδῶ μάκρυνε συλλογισμένη. Ἦξερε πῶς δεύτερο λόγο δὲν ἔπαιρνε ὁ ἄντρας της. Ἄνοιξε τὴ διπλανὴ πορτοῦλα καὶ χάθηκε σὰν ἥσκιος στὸ σκοτάδι. Ὅλα σὰν ἥσκιωι παλεύανε τώρα στὸ ρημαγμένο τὸ σπίτι. Ἡ ζωὴ εἶχε χάσει τὸν ἀέρα της. Οἱ ζωνιανοὶ φραντᾶζανε σὰν πεθαμμένοι, κι' οἱ πεθαμμένοι ἦτανε πιὸ ζωντανοὶ ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς, γιατί αὐτοὶ τώρα μεγάλωναν καὶ θέρειναν ἐκεῖ μέσα.

Ὁ Δημητρὸς συλλογιζότανε ἀκόμα; Καὶ σὰν τὴν ἔβαλε στὸ σπίτι του τὴν Ἀννέττα, τί προκοπὴ εἶδε μαθὲς ἀπ' ἐκείνην τὴν ἡμέρα; Συφορά ἀπάνω στὴ συφορά. Μέρα μεσημέρι ἡ σκούνα του τοῦ τσακίστηκε ἀπάνω στὰ βράχια. Μὲ τὴ χαρὰ τοῦ θεοῦ, μὲ τὴ μπουνάτσα τοῦ θεοῦ πῆγε στὸν πάτο. . Πῶς ἔγεινε τοῦτο τὸ ναυάγιο κανεὶς δὲν τὸ κατάλαβε ἀκόμα. Πρωτάκουστο μαθὲς στὴ γῆς.

στην οικουμένη. «Κάποια γρουσουζιά σὲ κυνηγáει καπετὰν Δημη-
τρό. Φυλάξου...» τοῦ λέγανε οἱ ναυτικοί. Τῶπανε καὶ γένηκε. Ἄπα-
νω στὰ δυὸ χρόνια πεθάνανε τὰ δύο του μεγάλα τὰ παιδιὰ ἀπ' τὴ
βλογιά, στὸ λαζαρέτο. Τὴν ἴδια μέρα ξεψυχήσανε καὶ τὰ δύο. Ποιὸς
νὰ τὰ ζυγώση, Ἡ Ἄννέττα τὰ πατρομανοῦσε. Αὐτὴ βρέθηκε νὰ
μπῆ μὲς στὴ φωτιά. «Ἄς πάω καὶ ἐγὼ μαζί τους. Τί νὰ τὴν κάνω
τὴ ζωή»; Σαράντα μέρες νοσοκόμα μὲς τοὺς βλογιασμένους, πα-
τρομανῶντας δικοὺς καὶ ξένους, τίποτε δὲν ἔπαθε. «Ἄς εἶναι ἡ δού-
λεψη ποῦ μᾶς ἔκανε δὲν ἦτανε μικρὸ πρᾶμα. Ποιὸς μπλαίνει στὴ
φωτιά γιὰ τὸν ξένο τὸν ἄνθρωπο. Μὰ τί τὸ θέλεις, πᾶνε τὰ παι-
διὰ; Τί νὰ τὴν κάνω τὴν δούλεψη; Ἄπο τότε τὸ σπίτι μου μέρα
καλὴ δὲν εἶδε. Πάει ἡ ἀδερφή του κοπέλλα δεκαῆξη χρονῶν; Πάει
ὁ κουνιάδος του, πάει ἡ νύφη του. Τὰ μαῦρα δὲ σηκωθήκανε ἀπὸ
τὸ σπίτι. Σκλάβα ἡ Ἄννέττα ὡστόσο μὲς' στὸ ρημάδι του. Αὐτὴ
ἀνάστησε στὰ χέρια της καὶ τὸ Μοναχάκη τὸν ἄμοιρο σὰν νᾶτανε
παιδί της. Ἄπ' τὸ Μοναχάκη θὰ δῶ καλὸ κ' ἐγὼ μιὰ μέρα. . . .
ἔλεγε. Δὲν πάτησε τὰ δεκαοχτῶ τὸ παλλικάρι καὶ μᾶς ἔφυγε μέσα
ἀπ' τὰ χέρια μας χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε. Αἴ λοιπόν! τί πράματα
εἶνε αὐτὰ μαθές; Τὸ χωράει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου; Κολάζεσαι, λέει
ἡ Μοσχαδῶ, νὰ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου τέτοια πράματα. Μὰ ἐδῶ, μωρὲ
μάτια μου ἔχει κολασθεῖ ὅλο τὸ νησί. Τὴν τρέμουνε ὅπου πατήση.
Δὲν τῆς ἀπόμεινε ἄλλο πανηγῦρι ἀπὸ τὰ λείψανα. Ὅπου πέσει θα-
νατικό, κ' αὐτὴ στὴ μέση. Αὐτὴ σβανώτρα καὶ ξυγρυνίστρα καὶ
μοιρολογίστρα στοὺς πεθαμμένους. Λὲς κ' εἶνε ὁ κόνσολας τοῦ Χά-
ρου στὸν ἀπάνω κόσμο. Χαρὰ της νὰ τρέχη στὰ λείψανα, νὰ στέλνη
λουλούδια καὶ χαιρετίσματα στὸ Σταμάτη! Ὅλοι οἱ πεθαμμένοι
τοῦ νησιοῦ τοῦ πᾶνε χαιρετίσματα. Κανένας δὲν ἔφυγε ποῦ νὰ μὴν
τοῦδωκε καὶ μιὰ παραγγελία. Λὲς καὶ παρακαλαίει νὰ πεθαίνουνε οἱ
ἄνθρωποι γιὰ ν'ἄχη τοὺς μαντατοφόρους της. Ὅστερα σοῦ λέει τὸ
Μοσχαδῶ βάστατην στὸ σπίτι σου. Τέτοιο πρᾶμα μαθές οὔτε ὁ
Θεὸς τὸ θέλει οὔτε ὁ διάβολος!

Ὁ Δημητρὸς πάτησε τ' ἀποτοίγαρό του στὸ πάτωμα μὲ μιὰν
ἀσάλευτη ἀπόφαση. Ἡ Ἄννέττα ἔπρεπε νὰ φύγη ἀπὸ τὸ σπίτι του.
Ἄς πάη στὴν ἀδελφή της, ποῦ δὲν ἔχει οὔτε παιδιὰ οὔτε σκυλιά
ἄς πάη στὴν γρηὰ τὴν πεθερά της, ποῦ βρουκολάκιασε ζωντανή
ἄς πάη ν' ἀκκουμπήση ὅπου τὴ φωτίση ὁ θεός. Στὸ σπίτι του μο-
νάχα νὰ μὴν ξαναπατήση. Κι' ἄς ἔχη αὐτὸς ἀπάνω του τὴν ἄμαρ-
τία της. . . Μὲ τὴν ἀπόφαση ταύτη ἓνα βᾶρος θάρρεψε πὸς τοῦ

σηκώθηκε ἀπ' τὰ στήθια του. Σηκώθηκε, πήρε τὸ λυχνάρι καὶ τράβηξε νὰ πλαγιάσῃ.

Ἔνα χέρι χτύπησε στὸ παράθυρο. Ὁ Δημητρὸς ξαφνιάστηκε.

— Ἄνοιξε, Δημητρό, ἐγὼ εἶμαι. . .

— Καλῶς ὥρισις! μουρμούρισε μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια ὁ Δημητρὸς. Καλὰ θάκαμες νὰ μὴν ἦσουνα! Ἄμηνά!

Πῆγε κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα. Ἡ Ἄννέττα μπῆκε μέσα κουκουλωμένη μὲ τὴ μαύρη μαντύλα.

— Καλησπέρα σας.

Ὁ Δημητρὸς δὲν ἀποκρίθηκε, ἔκλεισε τὴν πόρτα κ' ἔσυρε τὸ σύρτη.

— Τί ἔχεις Δημητρό; φλομωμένο σὲ βλέπω. . .

— Τί νάχω; Δὲν τὸ ξέρεις τί ἔχω; Δὲ μοῦ φτάνει αὐτὸ ποῦχω; εἶπε ξερά.

— Μὲ συμπαθᾶς, Δημητρό. Δίκηο ἔχεις, ὅτι νὰ πῆς. . .

Ὁ Δημητρὸς πήρε τὸ λυχνάρι καὶ τράβηξε νὰ κοιμηθῆ. Ἔσυρε τὴν πόρτα πίσω του. Ἡ Ἄννέττα ἀπόμεινε μοναχὴ τῆς στὸ σκοτάδι.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ πολλάτη! ἐμουρμούρισε. . .

Ἔστρωσε νὰ κοιμηθῆ. Ὁ ὕπνος μέσα στὸ σπίτι τοῦ Δημητροῦ τοῦ Σορότου ἦτανε βαρὺς σὰ θάνατος.

Πρῶτ', πρῶτ' ἡ Ἄννέττα ἔκανε τὸ μπόγο τῆς καὶ σηκώθηκε νὰ φύγῃ. Ὁ Δημητρὸς τὸ πήρε ἀπόφαση καὶ τῆς τὸ εἶπε μόλις ἄνοιξε τὰ μάτια του. Καλὴ καὶ ἄξια καὶ τίποτε δὲν ἔχουνε μαζύ τους, ἂν ποῦνε λέξη, ὁ Θεὸς νὰ τοὺς κολάσῃ—καὶ τὴν ἀγαπᾶνε καὶ δὲ θὰ ξεχάσουνε ποτὲ τὰ ὅσα ἔκανε γι' αὐτοὺς καὶ τὰ παιδιά τους, μὰ ἀφοῦ τῆς ἔδωσε ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ κουσούρι, τί νὰ κάνουμε; Πὲς πῶς εἶναι κουταμάρα, πὲς πῶς εἶναι ὅτι θέλεις, μὰ κι' ὁ δυστυχισμένος ἔχει ἓνα λόγο παραπάνω. Αὐτὰ κι' ἄλλα πολλὰ τῆς εἶπε ὁ Δημητρὸς. Ἡ Μοσχαδὼ δὲ βαστοῦσε νὰ βρεθῆ σὲ τέτοια κουβέντα. Προφασίστηκε ἓνα πόννο, ἓνα σφάχτη τάχα καὶ κάθησε στὰ ροῦχα ἐκεῖνο τὸ πρῶτ'.

— Ἔτσι ποῦ λὲς Ἄννέτα. Μὴ μᾶς βαρυγκομήσης. Ἐμεῖς πάντα θὰ σ' ἀγαποῦμε καὶ θὰ σὲ θυμόμαστε. Κι' ὅ,τι χρεῖα σοῦ λάχῃ σὰν ἀνθρώποι ποῦ εἶμαστε, νὰ τὸ ξέρεις πῶς δὲ θὰ σὲ ἀπολείψῃ ἡ ἀγάπη μας.

Ἡ Ἄννέτα εἶχε ἀκούσει τὰ παραξένα λόγια δίχως νὰ ξαφνισθῆ. Τίποτα δὲν τὴν ξάφνιζε πιά σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Ὅλα τὰ περιέμενε.

— Δὲν πειράζει, Δημητρό, εἶπε ταπεινά σὰν ἀπόσωσε ὁ Δημητρός, τὴν κουβέντα. Νᾶσαστε καλά καὶ σὺ καὶ τὸ Μοσχαδὼ καὶ τὸ παιδί σας Δίκηο ἔχετε. Ἐγὼ κακὸ δὲν σᾶς γύρεψα. Ὅτι μποροῦσα νὰ κάνω γιὰ τὴν ἀγάπη σας τῶκανα. Νᾶσαστε καλά καὶ ἐγὼ πάλι δὲ θὰ χαθῶ. Κανένας δὲ χάνεται στὸν κόσμο. . . .

Τοὺς ἀποχαιρέτησε, πῆρε τὸν μπόγο τῆς στὴν ἀμασχάλῃ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα.

— Ἀφίνω ὑγεία. Ὁ Θεὸς μαζί σας !

Σὰ μακρυνε λιγάκι ἀπ' τὸ σπίτι, ἓνα παράπονο τὴν πλάκωσε. Τῆς ἤρθανε τὰ κλάματα. Τὸ δίκηο τῆς τὴν ἔπνιξε. Ἐπειτα ἓνα σύγκρουο τὴν κυρίεψε. Τὰ λόγια τοῦ Δημητροῦ γυρίζανε σὰν καυτὸ σίδερο μέσα στὰ μηλίγγια τῆς. Τώρα καταλάβαινε πῶς κάτι κακὸ εἶχε ἀπάνω τῆς. Ἐβλεπε τὸν ἑαυτὸ τῆς σὰν ἀφωρισμένο κορμί, σὰ σκιαχτρο, σὰ σύχαμα. Καθὼς ἔρριξε μιὰ ματιὰ ἀπάνω στὴ μαύρη τῆς τὴ φορεσιά, ὅπως διάβαινε ὀλομόναχη τὸ σοκάκι, φοβήθηκε τὸν ἑαυτὸ τῆς.

Σὰν νὰ ἦταν ἓνας ἄλλος ἄνθρωπος μέσα τῆς, γύρευε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο τῆς τὸ κορμί, νὰ τρέξῃ, νὰ κρυφτῆ, νὰ γυρέψῃ βοήθεια. Σήκωσε τὰ μάτια τῆς στὸν οὐρανὸ, στολισμένον μὲ τρανταφυλλένια, πρόσχαρα συννεφάκια, κύταξε μακρὰ τις πρασινάδες τοῦ κάμπου, ἀνάσανε βαθειὰ τὸν πρωϊνὸν ἀέρα, μοσχοβολισμένον ἀπὸ τὴν ἀναπνία τῶν περιβολιῶν, κι' ἡ ψυχὴ τῆς γαλήνεψε πάλι.

Ποῦ πῆγαινε; Στὴν ἀρχὴ τῆς ἤρθε στὸ νοῦ νὰ πάῃ νὰ προσπέσῃ στὴ γρηὰ τὴν πεθερά τῆς.

Ἐνα κομμάτι ψωμί καὶ μιὰ γωνιὰ νὰ στρώσῃ νὰ κοιμηθῆ δὲ θὰ τῆς ἀρνοιότανε. Κι' αὐτὴ πάλι θὰ τῆνε γιάτρευε καὶ θὰ τὴ γεροκομοῦσε, ἔρημη καὶ μοναχὴ ὅπως ἦτανε μὲ μιὰ μικρὴ ψυχοπαίδα. Κάποτε μάλιστα ἡ Μπεφάναινα τῆς εἶχε κάνει λόγο νὰ πάῃ νὰ κάτῃ μαζί τῆς. Μὰ ἡ ψυχὴ τῆς ἦτανε κολλημμένη στὸ σπίτι τοῦ ξαδερφοῦ τῆς καὶ στὰ παιδιά τοῦ ἀνάθρεψε στὰ χέρια τῆς. Καὶ εἶπε τὸ ὄχι. Τῆς γρηᾶς Μπέφαινας τῆς εἶχε κακοφανῆ τότες καὶ τῆς κρατοῦσε ἀμάχη. Γιατὶ τάχα νὰ μὴν πάῃ; Τὸ παιδί τῆς εἶχε χάσει ἐκεῖνη κι' αὐτὴ τὸν ἄντρα τῆς. Θὰ τὸν θυμόντουσαν, μαζί θὰ τὸν κλαίγανε, θάνιστοροῦσαν τις χάρες του τις πολλὰς μάννα καὶ γυναῖκα, καὶ θὰ μοιράζανε τὴ θλίψη τους. Ἡ γρηὰ Μπεφάναινα τῶχε πικρὸ παράπονο. Μὰ ἀπὸ τότε περάσανε χρόνια καὶ χρόνια, αἱ ἀμάχες ξεχαστήκανε, καὶ ἂν πῆγαινε τώρα νὰ προσπέσῃ, ἡ γρηὰ δὲ θὰ τῆς ἔλεγε ὄχι.

Ὅμως καθὼς τραβοῦσε τὸ δρόμον τῆς, κάτι ἄλλο τῆς συνεμπῆκε

στό νοῦ της. Κάτι σά φώτιση Θεοῦ! Σάν ἓνα κάλεσμα ἀναπάντεχο, ἀπό κεῖ ποῦ οὔτε τὸ πρόσμενε οὔτε τὸ συλλογίστηκε. Ἔστροψε κατὰ τὸν ἐλαιῶνα, μάκρυνε ἀπ' τὰ σπίτια καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι ποῦ κατέβαινε κατὰ τὴ θάλασσα. Χιλιάδες φορὲς τὸ εἶχε περάσει καὶ κάθε πετραδάκι του τὴ γνώριζε. Τὸ μονοπάτι αὐτὸ ἔβγαζε ἴσια στὸ γιालὸ καὶ στὸ νεκροταφειο, ποῦ ἦτανε λίγα ποδάρια μακρὰ ἀπ' τὴν ἀμμουδιά. Τὰ πόδια της τὴ φέρανε μονάχα τους στὴν πόρτα τοῦ νεκροταφείου. Ἐσπρωξε τὴν καγκλωτῆ ξυλόπορτα καὶ μπῆκε μέσα. Πέρα ἀπὸ τὸ σμάρι τῶν σταυρῶν στὴν ἀπάνω γωνιά δίπλα στὴ μικρὴ ἐκκλησοῦλα τῆς Ὑπαπαντιῆς, ἦτανε τὸ καλύβι τῆς κλησάρισσας, ποῦ εἶχε χρόνια ἐκεῖ μὲ τὸ γέρο της τὸν Καπετὸν Χαράλαμπο, στραβὸ κι' ἀπὸ τὰ δύο μάτια ποῦ τᾶχε χάσει ἀπὸ ἀστροπελέκι, ταξιδεύοντας στὸ Μαρμαρᾶ.

Ἡ κλησάρισα καθότανε στὴν πόρτα της κ' ἔγνεθε ξένοιαστη μὲ τὴ ρόκα της. Σάν εἶδε τὴν Ἀννέττα νᾶρχεται βιαστικὴ καταπάνω της ὁ νοῦς της πῆγε πὼς γιὰ κάποιον λείψανον ἦτανε λόγος. Ἦξερε πὼς ἡ Ἀννέττα, σὲ κάθε θλίψη, δικὴ καὶ ξένη, ἦτανε στὰ μέσα καὶ στὰ ὄξω. Καλημεριστήκανε.

— Εἶνε κανένας νὰ μπαρκάρῃ; ρώτησε ἡ παλῆ καπετάνισσα ὅπως τὸ συνήθιζε.

— Ὅχι κυρὰ Χαράλαμπαίνα. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάγῃ τοὺς χριστιανούς, λίγοι δὲν μᾶς ἔφυγαν τοῦτο τὸ μῆνα.

Ἡ κλησάρισα τὴν κύτταξε στὰ μάτια.



«...ἡ κλησάρισα τὴν κοίταξε
στὰ μάτια...»

μου. Καλοὶ κι' οἱ πεθαμμένοι μὰ ἓνας ζωντανὸς ἀξίζει χίλιους. Κάτσε εὐλογημένη. Ἡ Ἀννέττα πῆρε κουράγιο. Τὸ καλοδέξιμο τῆς κλησάρισσας τῆς καλοῦθε. Κάθησε κοντὰ της στὴν πεζούλα καὶ τὰ εἶπανε.

— Ἐλεγα μαθὲς μήπως βρῆκες κανένα καινούργιο ταξιδιώτη νὰ στείλῃς χαιρετίσματα καὶ χαρὲς. Καὶ πὼς μὲ τὸ καλὸ τέτοιαν ὥρα;

— Αἴ! ἦρθα νὰ σὲ ἰδῶ, κυρὰ Χαράλαμπαίνα. Σ' ἀποθύμησα! Σὰ σοῦ κακοφαίνεται νὰ φύγω...

— Νὰ φύγῃς λέει. Μπα σὲ καλὸ σου! Ἄμ' τὴ ζωντανή τὴ συντροφιά τὴ λαχταροῦμε ἐδῶ πέρα. Ἀννέττα

Ἡ Ἀννέττα τῆς ἀνοιξε τὴν καρδιά της.

— Δυὸ νοματέοι εἴσαοτε ἐδῶ νᾶχετε τὴν ὑγεία σας! Νάρθω καὶ ἐγὼ μαθὲς κοντὰ σας νὰ σᾶς συντροφεύω, νὰ σᾶς βοηθῶ στὴ λάτρα; Ἐνα ξεροκόμματο καὶ μιὰ γωνιὰ νὰ στρώσω μὲ φτάνει. Βαρέθηκα τὸν κόσμο, βλέπεις, ἔρημη εἶμαι μέσα του. Ὅλοι οἱ δικοί μου ἐδῶ βρίσκονται. Ναρθῶ κι' ἐγὼ νὰ γηροκομήσω κοντὰ τους ὡς ποῦ νὰ γύρω στὸ πλάι τους νάναπαυτῶ!

Ἡ κλησάρισσα ἄλλο ποῦ δὲν ἤθελε. Εἶχε γεράσει πειὰ καὶ δὲν τᾶβγαζε πέρα μοναχὴ της. Οἱ ἅγιο μὲ τὰ καντύλια τους θέλανε τὴ λάτρα τους, οἱ πεθαμμένοι τὴ δική τους, κι' ὁ γέρος της ὁ στραβὸς τὴν περισσότερη. Ἐνα χέρι παραπάνω ἀπ' τὸ Θεὸ τὸ γύρευε.

— Ἀκοῦς Ἀννέττα μου! Μετὰ χαρᾶς σου. Ἄν δὲν βοηθήσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλονε σ' αὐτόνε τὸν ψεύτικο κόσμο τί θὰ γενοῦμε; Νὰ κάτσης κι' ἀπὸ τώρα. Ἐνα κωμάτι ψωμί θὰ τὸ μοιραστοῦμε...

Ἡ Ἀννέττα ἔμεινε ποτὲ δὲν εἶχε νοιώσει ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ χάθηκε ὁ Σταμάτης, πῶς βρίσκεται μέσα στὸ σπίτι της, ὅσο τώρα ἀνάμεσα στοὺς μαύρους σταυροὺς καὶ στὰ ψηλὰ τὰ κυπαρίσσια. Ἐνα βάλσαμο χύθηκε στὴν ψυχὴ της καὶ γαλήνεψε τὰ σωθηκά της.

Οἱ ταξιδιωτὲς ἦτανε πολλοὶ κι' ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμάνι κάθε μέρα σαλπάρανε τὰ καράβια γιὰ τὰ μακρυνὰ τὰ περιγιάλια, ποῦ ἦτανε ξενητεμένος ὁ Σταμάτης. Χαρὰ στὴς γυναῖκες τῶν ξενητεμένων ποῦ βρίσκουνε τοὺς καλόβολουσ ταξιδιωτὲς νὰ στείλουν παραγγελίεσ καὶ χαιρετίσματα!

Ἐνα μοναχὰ παράπονο εἶχε ἡ Ἀννέττα. Ὅλοι οἱ χαροκαμμένοι εἶχαν ἕνα σταυρὸ νὰ γονατίσουνε, νὰ ποτίσουνε μὲ δάκρυα τὴ γῆ ποῦ κρυβε τὴς ἀγάπες τους. Αὐτὴ μονάχα δὲν εἶχε τὸν Σταμάτη τὸν εἶχε φάει ἡ μαύρη θάλασσα. Ποιὸς ξέρει τίχα ποῦ ἔστρωσε τὸ στερνὸ του τὸ κρεββάτι καὶ ποιὸ κῦμα τότε σκεπάζει! Γι' αὐτὸ τὰ ψυχοσάββατα ὅταν οἱ χῆρες, οἱ μαυρομαντυλοῦσες, ἀγκαλιάζανε τοὺς μαύρους τοὺς σταυροὺς καὶ κρυφομιλούσανε μὲ τοὺς καλοὺς τους, ἡ Ἀννέττα κατέβαινε κάτω στὸ γιγλό, ἔγερνε στὸ κῦμα ἀπάνω, ποῦ φιλοῦσε τὴν ἀμμουδιὰ καὶ ἀνακάτωνε τὰ δάκρυά της μὲ τὸν ἀλμυρὸ ἄφρο. Καὶ στοὺς ἀναστεναγμοὺς της τὸ κῦμα ἀποκρινότανε, μὲ ἕναν ἄλλο ἀναστεναγμόν.

Ὁ Σταμάτης τῆς ἔστειλε πίσω διπλὰ τὰ χαιρετίσματα. Καὶ τὰ γλυκὰ φιλιά διπλὰ καὶ τριδίπλα.

Θ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

ΤΟ ΧΤΑΠΟΔΙ

Τὸ ὄνομά του εἶνε σύνθετον ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ καὶ ἀπὸ τὴν λέξιν πόδι. Ἐπιμένει μὲ πᾶσαν ματαιοδοξίαν νὰ μᾶς ὑπενθυμίξει ὅτι ἔχει ὀκτὼ πόδια χωρὶς νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ εἰς τί τοῦ χρειάζονται. Διὰ νὰ τρέχη; "Ὁχι, διότι τὰ πολλὰ πόδια δὲν εἶνε ἀσφαλὲς ἐνδεικτικὸν τῆς ταχύτητος. Τὸ χταπόδι παρ' ὅλα τὰ ὀκτὼ του πόδια συλλαμβάνεται, ἐνῶ οἱ λωποδύται οἱ ὅποιοι δὲν διαθέτουν παρὰ δύο μόνον πόδια εἶνε πάντοτε ἀσύλληπτοι. Τότε εἰς τί τοῦ χρειάζονται Μυστήριον. Ἐν τούτοις εἰς τὸ μυστήριον αὐτὸ χύνει φῶς τὸ ἴδιο τὸ χταπόδι. Παρουσιάζεται ἐνίοτε εἰς τοὺς βυθοὺς μὲ ἑπτὰ πόδια. Καὶ ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ νέον μυστήριον. Τί ἔγινε τὸ ἄλλο του πόδι; Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἐκπληκτικόν. Δὲν χάνει κανεὶς τὸ πόδι του ὅπως χάνει τὸ κομπολόι του ἢ τὸ στυλό του. Τί συμβαίνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου; Ποῦ εὐρίσκεται τὸ ὄγδοον πόδι; Εὐρίσκεται λέγουν οἱ ἰδικοί, εἰς τὸν στόμαχον μιᾶς σμέρνας μὲ τὴν ὁποίαν τὸ χταπόδι συνελάκη ἢ εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ἰδίου τοῦ χταποδιοῦ ὁ βυθός, μᾶς πληροφοροῦν οἱ εἰδικοί, ἔχει τὸν Οὐγολίνό του ὁ ὅποιος κατατρῶγει τὰς ἰδίας του σάρκας. Καὶ ὁ Οὐγολίνος αὐτὸς ὀνομάζεται χταπόδι. Καὶ ἐδῶ ἀρχίζουν νὰ πίπτουν ἀχτῖνες φωτὸς ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῶν ὑπεραριθμῶν ποδιῶν.

Δὲν ὑπάρχουν διὰ λόγους πολυτελείας καὶ ἐπιδειξέως. Μὲ τὰ ὀκτὼ αὐτὰ πόδια τὸ χταπόδι ἰσοσκελίζει τὸν προϋπολογισμόν του. Ὄταν αἱ εἰσπράξεις τῆς ἡμέρας πέσουν κάτω τῶν προβλέψεών του, τὸ χταπόδι ἀντιμετωπίζει τὰς ταμιακὰς του δυσχερείας μὲ τὴν θυσίαν ἐνὸς ποδιοῦ. Καὶ ὅταν παρουσιάζεται στὸν βυθὸν μὲ ἑπτὰ πόδια ἢ μὲ ἑπτὰ καὶ μισὸ ἢ μὲ ἑπτὰ καὶ τρία τέταρτα, ἔχει ἤδη ἀποκτήσει ἰσοζύγιον, ἔχει λύσει τὸ πρόβλημα τῆς πείνης.

Ἄλλὰ τὸ χταπόδι δὲν εἶνε μόνον διὰ τὸ πλῆθος τῶν ποδιῶν του διάσημον. Εἶνε καὶ διὰ τὴν κουκούλαν του. Ἡ παρουσία της δημιουργεῖ ἓνα ἀκόμη μυστήριον γύρω ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν τοῦ μαλακίου. Τί συμβολίζει ἄραγε ἡ κουκούλα αὐτή, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ἐμφανίζεται κανένα χταπόδι; Ἐχει ἄραγε σχέσιν μὲ τὴν κουκούλαν τῶν καλογήρων; Μᾶλλον ὄχι. Τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι τὸ χταπόδι φορεῖ τὴν κουκούλαν ἀπὸ κοκεταρίαν. Μήπως δὲν εἶνε ἄλλως τε τόσον φιλάρεσκον, "Ἄν δὲν ἦτο φιλάρεσκο δὲν θὰ ἦτο στολισμένο μὲ τόσα κουμπιά. Ἀπάνου ἀπὸ διακόσια κουμπιά μπορεῖ νὰ μετρήσῃ κανεὶς στὴν τουαλέττα του. Εἶνε μιὰ μόδα ποῦ δὲ θὰ πέσῃ ποτὲ μεταξὺ τῶν χταποδιῶν.

᾿Ωμίλησαμεν ἕως τῶρα διὰ τὰ πόδια, τὴν κουκούλαν, καὶ τὰ κουμπιὰ τοῦ χταποδιοῦ. Εἶνε καιρὸς νὰ καταναλώσωμεν ὀλίγην μελάνην καὶ διὰ τὸ μελάνι του. Τὸ χρησιμοποιεῖ ὄχι διὰ νὰ ἀποκαλύπτει τὰ σκάνδαλα τοῦ βυθοῦ, ἀλλὰ διὰ νὰ καλύπτει τὴν ὑποχώρησίν του ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ὅταν ἀντιληφθεῖ ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἰσχυρότερος, ἀμολάει μελάνι, θολώνει τὰ νερὰ καὶ ἔξαφανίζεται. Τὴν ἰδίαν τακτικὴν τηροῦν οἱ στρατοὶ καὶ οἱ σιόλοι εἰς τὸ κρίσιμον σημεῖον τῆς μάχης καὶ οἱ ὀφειλέται εἰς τὴν κρίσιμον ἐμφάνισιν τοῦ δανειστοῦ.

ΑΓ. ΤΑΝΑΓΡΑΣ

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΟΥ

Ἦταν ἔπειτα ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Σαρανταπόρου.

Ὁ στρατὸς ἔτρεχε πίσω ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀκράτητος γιὰ νὰ προλάβῃ νὰ μῆ στῆ Θεσσαλονίκη πρὶν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

Ποῦ νὰ προφτάσῃ πειὰ ἢ Ἐπιμελητεία καὶ ποῦ φαγί. Ὁ καθένας ἔπρεπε νὰ οἰκονομηθῇ ὅπως ἠμποροῦσε, καὶ μακάριος ὅποιος εἶχε στὸ σακκίδιό του κανένα ξεροκόμματο. . .

Ἄλλοι, οἱ ποιοὶ ἀσυνειθιστοὶ σιτοὺς κόπους καὶ σιὲς πορεῖες, εἶχαν βγάλῃ φοῦσκες στὰ πόδια τους καὶ ἐσέροντο. . . Κανεὶς ὅμως δὲν ἐννοῦσε νὰ μ-ίνη πίσω! Ὅλοι ἔτρεχαν ἐμπρός. . . πάντα ἐμπρός. Αἴ! εἶχε λιγοῦρες στὸ στομάχι διάβολε! . . . Καλὰ ἔτρωγε τόσα χρόνια. . . μποροῦσε νὰ περιμένῃ τῶρα λίγον καιρό! ἔξεραίνετο ὁ λάφυργγὰς του. Κάποιο ποταμάκι θὰ εὑρίσκετο στὸ δρόμο νὰ τὸν δροσίση. . . Πονοῦσαν τὰ πόδια! . . . Λίγο ἀκόμη καὶ ἐψήνοντο καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ πηγαίνουν ὅσο ἤθελε κανεὶς!

Ὁ φιλότιμος στρατιώτης ποῦ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα καὶ θέλει νὰ κάμῃ τὸ καθήκον του, δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖνος ποῦ στέκεται παλληκαρίσια στὴ μάχη ἀλλὰ προπάντων ἐκεῖνος ποῦ ξεύρει νὰ ὑποφέρει καὶ στερεῖσῃ καὶ πόνους χωρὶς νὰ μιλῇ.

— ὦχ! Χριστέ μου, δὲ βαστῶ ἀναστέναξε ἕνας νέος στρατιώτης, γλωμὸς καὶ λεπτοκαμωμένος ἐμποροῦπάλληλος ποῦ εἶχε περάσῃ τὴν ζωὴν του μέσα στὰ γραφεῖα χωρὶς νὰ σκληραγωγῆσῃ ποτὲ τὸ σῶμα του. Ξεράθηκε ὁ λάφυργγὰς μου! Νομίζω ὅτι πάει νὰ μοῦ ἔρθῃ τρέλλα καὶ στὰ πόδια μου σὰν νὰ ἔχω σίδερα καυτὰ.

Καὶ βγαίνοντας ἀπ' τὴν γραμμὴ ἔπρεσε στῆς ξερὲς πέτρες τοῦ βουνοῦ ποῦ ἀνεβαίνει ὁ λόχος.

— Δὲν βαστῶ. . . δὲν βαστῶ πειὰ. . . εἶπε πάλι μὲ ἀπελπισία,

ἔτσι μούρχεται ν' ἀνοίξω τῆς φλέβες μου νὰ πιῶ, κι' ἄς εἶναι καὶ αἷμα.

— Στάσου μωρὲ πατριώτη! εἶπε τότε ἕνας ψηλὸς παλλήκαρος ἀποκαταστατημένος στὴν Ἀμερική, ποῦ περπατοῦσε σὰν νὰ πῆγανε κυνήγι, τὶ ἔπαθες καὶ κάνεις ἔτσι ;

— Ἐ λάνταξα, . . . ἐξερᾶθη ὁ λαιμὸς μου. . . ἄφησέ με νὰ πάω στὸ διάβολο τέτοιο χαμένο κορμὶ ποῦ εἶμαι. . . δὲν ἀξίζω οὔτε νὰ μὲ λυπᾶται κανεὶς. . .

— Ἐβαλες μωρὲ μολύβι στὸ στόμα σου ; . . .

— Οὔτε μολύβι, οὔτε ἔλεος μὲ πιάνει! Ἄσε με νὰ χαθῶ . . . Ἄχ!

— Στάσου ρὲ σύντροφε. . . δὲν ἀφήνουν ἔτσι τὸν κόσμο! εἶπε ὁ πονόψυχος Ἀμερικανὸς, σὰν νὰ ἔχω λιγάκι νερο ἀκόμη στὸ παγοῦρι μου. . . ροῦφα μιὰ γουλιὰ νὰ ἔρθῃς στὰ σύγκαλά σου. . . κουράγιο νέε. . . Ἀμ ἔτσι θὰ πᾶμε καὶ στὴν Πόλι;

Ὁ στρατιώτης ἐρρούφηξε ἀχόρταγα τὸ στόμα τοῦ παγουριοῦ καὶ ἔστηλώθηκε. . .

— Ἄχ! ἔκαμε, Μεγάδοσι εἶνε;

— Αἴ! γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ εἶπε γελῶντας ὁ ἄλλος, δὲν εἶπαμε νὰ μοῦ τὸ φέρῃς καὶ στὸν πάτο. Ἐπειτα ξέρεεις! μὴν πίνῃς πολὺ μὴ τυχὸν καὶ μεθύσῃς!

— Τὶ νὰ σοῦ κάμω μωρὲ Στάβαρη, ποῦ δὲν εἶμαι συνηθισμένος εἶπε ἄλλος; Αὐτὴ ἡ ζωὴ μέσ' στῆς πολιτείαις καὶ τὸ κατάστημα, κάνεις τὸ σῶμα μαλακὸ καὶ εὐκολοκούραστο. Ἐμεῖς οἱ γραφιάδες εἶμαστε μισοὶ ἄνθρωποι.

— Αἴντε τώρα, σήκω νὰ σὲ ἰδῶ! εἶπε ὁ ἄλλος. Πᾶμε νὰ φτάσουμε τοὺς ἄλλους. . . κοίτα πόσο μᾶς ἄφησαν. Ἐλα πάρε τὸ Μάνλιχερ.

— Ἀλλοίμονό μου! πῶς νὰ σηκωθῶ . . . ξέρεεις πῶς εἶνε τὰ πόδια μου;

— Ἄ! νὰ σοῦ εἰπῶ ἕνα πρᾶμμα. . . πονοῦν δὲν πονοῦν πρέπει νὰ σηκωθῆς. Ἄν δὲν κάνῃς ἔτσι, δὲν θὰ ψηθοῦνε, καὶ ἔπειτα θὰ μποῦμε ἐμεῖς στὴ Θεσσαλονίκη καὶ σὺ θὰ περιμένης ἀκόμη ἐδῶ νὰ γιαιτρευτῆς. . . Ἐλα, δόσε ἐδῶ τὸ χέρι σου. . . ἀκούμπα ἀπάνω, δόσε μου ἐδῶ καὶ τὸ Μάνλιχερ, ἐγὼ εἶμαι ψημένος ἀπὸ τὴν Ἀμερική καὶ δὲν μοῦ κάνει ἐντύπωσι ὁ κόπος.

Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Στάβαρη τότε, ὁ νέος ἐμποροῦπάλληλος ἐσηκώθη πάλι κι' ἄρχισε κουνταίνοντας τὴν πορεία.

Δὲν εἶχαν κάμη ὅμως μισῆς ὥρας δρόμο, ὅταν ἀπὸ τὸν λόφο ποῦ ἄφησαν πίσω τους, ἀκούσθησαν ἔξαφνα τουφεκιές. Ὅλο τὸ σύνταγμα ἀμέσως ἄρπαξε τὰ τουφέκια καὶ ἐτοιμάστηκε. Πρῶτος πρῶτος ὁ νέος ἐμποροῦπάλληλος καὶ ὁ Στάβαρης ποῦ ἔξέχασε καὶ κόπο καὶ φουσκαλιασμένα πόδια.

— Τι τρέχει ; . . . τι τρέχει ; . . . έρωτῶντο ὅλοι. Δέν ἦταν ὁμως τίποτε σοβαρό ! "Επειτα ἀπὸ λίγο ἤρθε ἕνας ἔφιππος ἀγγελιοφόρος καὶ ἐπληροφόρησε τὸν διοικητὴ ὅτι οἱ χωριάτες ἀπὸ ἕνα κοντινὸ Τουρκοχώρι, εἶχαν πέση ἀπάνω σὲ μερικοὺς ἀργοπορημένους στρατιῶτες ποῦ τοὺς ἤθραν μονάρχους καὶ τοὺς ἔσφαξαν.

— Στάβαρη, μοῦ ἔσωσες τὴν ζωὴ ! . . . εἶπε τότε ὁ νέος ἀγκαλιάζοντας τὸν σύντροφόν του. . . "Αν εἶχα μείνη ἐκεῖ, θὰ μὲ ἔκκλαιγε τώρα ἡ μανοῦλα μου . . .

Καὶ βγάζοντας μία φωτογραφία ἀπὸ τὴν τσέπη του τὴν ἐφίλησε μὲ δακρυσμένα μάτια.

— Εἶναι ἡ μητέρα σου αὐτή ; . . . ἐρώτησε ὁ Στάβαρης.

— Ναί ! ἡ μητέρα μου . . .

— Καὶ αὐτὴ ἡ κοπέλα :

— Εἶναι ἡ Ἐλενιώ, ἡ ἀδελφὴ μου!

— Ἀλήθεια . . . μοιάζετε, εἶπε ἐκεῖνος καὶ ἀπ' οὗ ἐκείταξε ὀλίγες στιγμὲς μὲ προσοχὴ τὴν φωτογραφία τοῦ τὴν ἔδωκε πίσω.

"Απὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ δύο στρατιῶτες ἔγειναν ἀχώριστοι . . . Εἶτε εἰς τὴν μάχη, εἶτε στὶς πορεῖες, εἶτε στὴν ἀνάπαυσι ἦταν πάντα μαζί, καὶ πολλὰ φορὲς μιλοῦσαν τότε θὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος νὰ γυρῶσιν πάλι στὰ σπιτάκια των καὶ στοὺς δικoὺς των ποῦ τοὺς ἐπερίμεναν.

"Όταν ὁ ἔμποροῦπάλληλος ἔγραφε στὴν μητέρα του, ὁ Στάβαρης τὸν παρακαλοῦσε νὰ τῆς γράφῃ χαιρετίσματα πολλὰ ἔστω κ' ἂν δὲν τὴν ἐγνώριζε, καὶ ὅταν ἐρχότανε γράμμα, ἐρωτοῦσε πάντα μὲ ἐνδιαφέρον τί κάνει ἡ μητέρα καὶ ἡ ἀδελφὴ του.

"Όταν ἐτελείωσε ὁ πόλεμος θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας νὰ τοὺς ἐγνώριζε πρὶν νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερικὴ ποῦ εἶχε τὴν ἐργασία του καὶ ὅπου εἶχε ἀρκετὴ περιουσία.

"Ετσι σιγὰ σιγὰ ὁ καιρὸς ἐπέρασε.

"Επειτα ἀπὸ τὴ μάχη τῶν Γιαννιτσῶν, ἐμπῆκαν καὶ οἱ δυὸ στὴν Θεσσαλονίκη κ' ἀπ' ἐκεῖ τοὺς διεύθυναν στὸν Λαγκαδᾶ ὅλην τὴν ἀνακαχώη.

Εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Κιλκίς, ὅπου δοξάσθηκε ἀκόμη μία φορὰ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, οἱ δύο σύντροφοι ἐπολέμησαν πλάγι μὲ πλάγι.

"Εκεῖ ὁμως μέσα στὸ ξάναμμα τῆς ἐφόδου ὁ νέος ἔμποροῦπάλληλος ἔχασε τὸν Στάβαρη, καὶ τὸ βράδυ ὅταν ἐσταμάτησε ἡ μάχη τὸν ἀνεζήτησε.

Καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι σύντροφοὶ του πεθαμμένοι ἀπὸ τὴν κούρασιν, ἐζητοῦσαν μὲ τὸν ὕπνον νὰ ξαναβροῦν δυνάμεις, αὐτὸς

ἐγύρισε πάλι πίσω εἰς τὸ μέρος ὅπου τὸν εἶχε χάσει, ζητώντας τὸν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, φωνάζοντας τὸ ὄνομά του.

Κανείς ὄμως δὲν εἶχε ἰδῆ τὸν Στάβαρη, καὶ μόνο ἓνας νησιώτης φαντάρος ἔλεγε πῶς τὸν εἶδε νὰ λαβωθῆ καὶ νὰ πέφτῃ.

Ἀπελπισμένος τότε ὁ Πάνος ἄρχισε πάλι νὰ γυρίζῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα στὸ σκοτάδι καὶ τὰ ἀναμμένα χωράφια, ὅπου εἶχαν βάλῃ οἱ Βούλγαροι φωτιὰ γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς δικούς μας νὰ προχωρήσουν καὶ ποῦ ἐσιγοκαίοντο ἀκόμη.

Σκοτεινοὶ καπνοὶ ἐσηκόνοντο ψηλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν φωτισμένοι εἰς τὸ κάτω μέρος ἀπὸ κίτρινοπῆς λάμπεις.

— Γιάννη... Γιάννη! ἐφώναζεν ὁ νέος.

Ἄλλὰ πουθενὰ Γιάννης.

Θὰ ἐψαχνε ὡς μιὰ ὥρα, ὅταν ἔξαφνα τοῦ ἦλθε ἡ ἰδέα νὰ πάγῃ κοντὰ σὲ κάτι ἀναμμέναις θημωνιῆς ποῦ ἐνόμισε ὅτι ἄκουγε βογγητά.

— Γιάννη! ἐφώναξε ἀκόμη μιὰ φορὰ!

— Πάνο, Πάνο! ἐδῶ βοήθεια! ἦταν ἡ ἀπόκρισις ἀπὸ τὸ σκοτάδι.

Ἐντὸς ὀλίγου πράγματι ἐφθανε καὶ ἄρπαξε στὰ χέρια του τὸν σύντροφό του. Καὶ ἐφθανε σὲ καιρό... Ὁ Στάβαρης πληγωμένος εἰς τὸ γόνατο καὶ ἐξηντημένος ἀπὸ τὴν αἱμορραγία δὲν εἶχε πιά κουράγιο οὔτε νὰ φωνάξῃ οὔτε νὰ κουνηθῆ, καὶ ἡ φωτιὰ σιγὰ σιγὰ εἰσίμωνε κοντὰ του. Διγὰκι ἀκόμη καὶ θὰ ἐψήνετο σὰν ἄρνι ζωντανός.

Χωρὶς νὰ ζητήσῃ τότε καὶ ἄλλη βοήθεια ὁ Πάνος τὸν ἐφορτώθηκε στὴν πλάτη του καὶ μόλις ἔπειτα ἀπὸ καμμιά ἑκατοστὴ μέτρα, μὲ τὴν βοήθεια ἑνὸς νοσοκόμου ποῦ ἀντάμωσε, τὸν ἔφερε εἰς τὸ πρόχειρον θεραπευτήριον.

Εὐτυχῶς ἡ πληγὴ τοῦ Στάβαρη δὲν ἐπέιραξε τὸ κόκκαλο, ἡ κράσις του ἦταν γερὴ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ δεκαπέντε μέρες εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Θεσσαλονίκης ἐγύριζε πάλι εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ν' ἀνταμώσῃ τὸν φίλο του.

Ὁ πόλεμος τέλος πάντων ἐτελείωσε. Οἱ δύο φίλοι δοξασμένοι καὶ μὲ τὴν χαρὰν τοῦ θριάμβου, ἐγύρισαν εἰς τὴν ἀγαπημένη Ἀθήναν ὅπου ἡ μητέρα τοῦ Πάνου τοὺς ἐπερίμενε μὲ ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά.

Τὰ εἶχε μάθη ὅλα ἡ καλὴ γρηοῦλα, καὶ εἶχε τὰ ἴδια φιλιά, τὰ ἴδια ἀγκαλιάσματα, καὶ τὰ ἴδια εὐτυχημένα δάκρυα καὶ διὰ τοὺς δύο. Ἀλλὰ τὰ μάτια τοῦ Γιάννη, ἔμειναν καρφωμένα στὴν ἔμμορφη κοπέλα ποῦ ἔκρατοῦσε ὁ Πάνος στὴν ἀγκαλιά του, τὴν Ἐλενώ, τὴν ἀδελφή του ποῦ σὰν νὰ εἶχε μιλήσῃ ἡ καρδιά του ἀπὸ

τότε ποῦ εἶδε τὴν φωτογραφία της. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες χαμηλώνοντας τὰ μάτια σὰν κορίτσι καὶ μπερδεύοντας τὰ λόγια του, τὴν ἐξητοῦσε ἀπὸ τὴ μητέρα της.

— Ἐγὼ Δόξα τῷ Θεῷ ἔχω τὴν σειρά μου... Μὲ τὸν Πάνο ἀγαπιόμαστε σὰν ἀδελφία, ἃς γίνουμε λοιπὸν ἂν θέλετε καὶ ἀδελφία ἀληθινά.

— Μὰ ἐμεῖς παιδί μου εἶμαστε φτωχοί... εἶπε στενοχωρημένα ἡ μητέρα τῆς κόρης... Ἐμεῖς δὲν ἔχουμε προῖκα νὰ σοῦ δώσωμε!...

— Μὰ ἐγὼ δὲν σᾶς ἐγύρεψα προῖκα... εἶπε ὁ νέος χαρούμενος, ἐγὼ τὴν Ἐλενιῶ θέλω νὰ κάμω γυναῖκα μου καὶ τὸν Πάνο ἀδελφό μου.

Καὶ ἡ γρηοῦλα τότε μὲ μάτια γεμάτα δάκρυα, τοῦ ἔδωσε τὴν εὐχή της.

Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Χριστοῦγεννα

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διεγείρει ἡ γρηὰ Σπύραινα τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Βεβαίως κατὰ τὰς ἀκριβεστεράς παρατηρήσεις ἄλλων τῆς γειτονιάς γραϊδιῶν — καὶ εἶναι τὰ παρατηρητικώτερα τῶν ζώων τὰ ὄντα ταῦτα πανταχοῦ — δωδεκαίως ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας τῆς πρωίας εἶχεν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς ὑψηλοτέρας θέσεως τῆς νησιώτικης κωμοπόλεως Σ... ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ὁλόκληρος ὁ διπλοῦς λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ ἀπώτερον πέλαγος.

— Τὶ ἔπαθε θὰ πῶ αὐτηνιδά; ἐπανελάμβανον αἱ γραῖαι, βλέπουσαι τὴν γρηὰ Σπύραινα νὰ πηγαινοέρχεται ἀσθμαίνουσα — κατόκει ἔξω πρὸς τὰ Ἀλώνια — εἰς τὰς ἑοχατίας τῆς κωμοπόλεως.

Ἐνίοτε προσέκοπτεν ἐπὶ ἐργάτου, ὅστις, φορτωμένος τὴν φοβερὰν ἐκεῖνην κλίμακα, ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὴν ἐπισκευὴν στέγης τινὸς μετέβαινε εἰς ἄλλην οἰκίαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Τὰ μερεμέτια αὐτὰ εἶναι συνηθέστατα εἰς τὰ χωρία τῶρα τὸν χειμῶνα, ὅτε οἱ ὕετοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ τὸ παχὺ στρῶμα τῆς χιόνος πρὸ πάντων, μετατοπίζουν συνεχῶς τὰς κεράμους μεταβάλλοντες τὰς πτωχὰς στέγας εἰς κόσκινα.

Ἄλλοτε πάλιν ἡ γρηὰ Σπύραινα ἐκ τῆς πολλῆς της ἀφαιρέσεως ἐπάτει μέσα εἰς τὸ κατάλευκον κατώφλιον οἰκίας τινός, τὸ ὁποῖον μόλις πρὸ μικροῦ εἶχε λευκανθῆ διὰ τῆς ἀσβέστου, ἐπισύρουσα κατὰ τῆς κεφαλῆς της καὶ τῶν ποδῶν της ἡ πτωχὴ χιλίας δύο

βλασφημίας, αἵτινες εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὡς βρομεραὶ μυῖαι περιίπτανται περὶ τὴν πολίχνην.

Ἄλλ' ἡ γραῖα οὐδὲν ἤκουεν. Ἔβλεπε μόνον. Naί ἔβλεπεν ἡ



«... ἔβλεπε ἡ πτωχὴ τὸ πέλαγος...»

πτωχὴ τὸ πέλαγος ἱσταμένη ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς, ἐπὶ τοῦ ἀνεμομύλου ἐκείνου, ἐφ' οὗ αὐθαδῶς προσέκρουον οἱ ἄνεμοι.

— «Οὔτε καράβια ἔς τὸ γιολό, οὔτε πουλιὰ ἔς τὸν κάμπο!» ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεψε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἔπνεε μετ' ἀκαθέκτου μανίας, μεταβάλλων εἰς νέφη τῆς θαλάσσης τὰ κύματα.

Ἡ ἡμέρα ἐπροχώρει καὶ ὁ βορρᾶς ἐξηγριούτο φοβερώτερος.

Ἐπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα. «Παλάβωση», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς γρηᾶς Σπύραινας. Εἰς τὰ βουνὰ ἔστιλβον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνεται εἰς τὸ πέλαγος, ὅπερ παρίστα εἰκόνα ὄρχουμένων κυμάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ διαστήματα συγκρούμενα, ἰδίως κατὰ τὰς δεινὰς τοῦ ἀνέμου περιτροπᾶς, ἐξηρεύγοντο ἀφρώδη βροχὴν, ἐξανεμουμένην εἰς συριγμὸν ὀξύτατον, ὑφ' οὗ ἀντήχουν αἱ σπηλαιώδεις ἀκταί. Οὐδὲν ἴστιον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα, ἔμενον ἀποκλεισμένα ἀποφεύγοντα τὸ δαιμόνιον ὄρχημα, ὅπερ ἀρέσκεται νὰ ἔχη συντρόφους τοὺς στυγνοὺς καὶ κατηφεῖς μόνον βράχους. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλιεῖς, ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν ὑψηλὰ εἰς τὴν ἀκτὴν τὰς ἀλιιάδας, καὶ καθήμενοι εἰς τὰ παράλια καφενεῖα ἔπαιζαν σκαμπίλι τραβοῦντες ἠδουπαθῶς τὸν ἀργιλέ των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. Ἐν τῇ ἀγορᾷ συνηθροίσθησαν ἱκανοὶ νησιῶται, ἀκούσαντες τὴν βραχνὴν σάλπιγγα τοῦ κρεοπώλου, ἧς ὁ ἦχος ἐξήρχετο ὡς τυλιγμένος ἐντὸς τῶν σκληρῶν γυρλισμῶν τοῦ σφαζομένου χοίρου.

Ὁ κρεοπώλης οὗτος ὑπηρετήσας ὡς σαλπικτῆς εἰς τὸν στρατόν, ἐφύλαξε τὴν σάλπιγγα ἀνάμνησιν εὐάρεστον τοῦ πολυπαθοῦς στρατιωτικοῦ βίου, καὶ συνείθιζε κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ κρεοπωλείου «νὰ βαρῆ αὐτήν», ὡς ἔλεγε, καλῶν τοὺς ἀγοραστάς. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἦτο μία τῶν ἐπισημο-

τάτων ἡμερῶν τοῦ κρεοπωλείου, ἐρχομένη μετὰ τεσσαρακονθήμερον νῆστείαν, καθ' ἣν οἱ κρεοπῶλαι τῶν χωρίων μεταβάλλονται εἰς γεωργούς· καὶ ἀντήχει λοιπὸν τὴν ὥραν ἐκείνην ἢ σάλπιγξ ὡς τε-θραυσμένη λάγνος, κ' ἐγρύλλιζον οἱ σφαζόμενοι χοῖροι γοερῶς, καὶ εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν κρεοπωλικὴν ταραχὴν ἐκυριάρχει βιαία πάντοτε ἢ θαλασσοταραχὴ.

— Οὔτε πουλὶ πετάμενο ! ἠκούσθη καὶ πάλιν μονολογοῦσα ἡ γρηᾶ Σπύραινα ἐπὶ τοῦ βράχου.

— Παλάβωσεν ὁ παλαβοβοργιάς !

Κ' ἔβλεπε πρὸς τὸ μυκώμενον πέλαγος, περισυνάγουσα τὸ μαῦρον ἱμάτιον διὰ τῶν χειρῶν της καὶ τὴν κατάμαυρον μανδήλαν της, ἣς αἱ ἄκραι ἐπιμόνως περιηραζόντο. Ἔστρέφετο δὲ νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε ἐσταμάτησε αὐτὴν νεαρὸς ναύτης, κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν, κατάκλειστος εἰς τὴν γοῦνάν του, τὸν ρωσσικὸν κοῦκόν του καὶ τὰ βαρύτερα ὡς σιδηροπέδας ὑποδήματά του.

— Τ' εἶναι, θειὰ Σπύραινα ; ἔχαιρέτησεν ὁ ναύτης.

— Τί νᾶνε, παιδί μου !

« Ἐπόνεσαν τὰ μάτια μου τῇ θάλασσα νὰ βλέπω
τοὺς γιομιτζήδες νὰ ρωτῶ κ' ἐσένα ν' ἀπαντέχω ».

Ἦγάπα ἡ καλὴ γρηᾶ νᾶπανιᾶ μὲ δίστιχα, δι' ὧν συνεχῶς ἡῦφραινεν τὴν καρδίαν της, μυρῶνουσα οὕτω τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἀπόντος υἱοῦ της.

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειὰ Σπύραινα;

Καὶ ἡ γρηᾶ Σπύραινα ἀπήντησε μὲ ἄλλο δίστιχο:

Ἄνάθεμα τοὺς μαραγκοὺς ποῦ φτειάνουν τὰ καράβια
καὶ πᾶν καὶ ξενητεύονται τῶμορφα παλληκάρια.

Καὶ ἀφηρέθη θεωροῦσα τὰ φοβερὰ κύματα, τὰ ὅποια κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐθραύοντο τοσοῦτον ὀργίλως ἐπὶ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ λιμένος ξηρᾶς νησίδος, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ἐκριζώσωσιν αὐτὴν.

— Δὲν μοῦ λές, θειὰ Σπύραινα, ἠρώτησε ὁ ναύτης, μὲ ποιο εἶνε ὁ Γεωργάκης;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ πλειό ! τὸν περιμένουμε ἀπὸ τῆ Σαλονικῆ ! Πῆγαν ἀλάτι ἀπ' τῆς Φώκαις.

Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ ; ἤρξατο γελῶν ὁ ναύτης. Μὲ τὸν ἀναποδιασμένο ; Καὶ κάθσαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θειὰ Σπύραινα ! Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, θὰ τὸν πείραξε ὁ Γεωργάκης σὰν χορτατιζῆς ποῦ εἶνε καὶ θὰ τὴν ἔσπασε τὴν παλιο-καϊάσσα. Ξέρεις τὶ ἀναποδιασμένος ποῦ εἶνε ;

— Κατὰ Χριστούγεννα, προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατήλθε πρὸς τὴν ἀγορὰν ἀφήσας τὴν γραῖαν ἀναυδον, προσπαθοῦσαν νὰ ἐμποδίσῃ δύο μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἔλαμψαν εἰς τὰ ματιὰ τῆς σὰν διαμάντια.

Κάτι ἤξευρεν ἡ γραῖα, κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἤρχισαν εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν μέσα βαθεῖα, νάναπηδοῦν φόβοι τινὲς ἀόριστοι, ἀλλὰ πάντοτε ὑποπτοι καὶ πιθανοί. Ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει, διερχομένη ἐκ τοῦ κρεοπωλείου, νὰ προμηθευθῆ καὶ ὀλίγον χοιρινόν, ἤδη τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μὲ κενὰς τὰς χεῖρας καὶ μόνον κατεγίνετο νὰ κομίσῃ εἰς τὸν φουρνον τὸ χριστουγεννιάτικο ψωμί, ὅπερ εὔρε γινομένο καὶ τὴν κοκκώνα—τὸ ἕξ ἄρτου δηλαδὴ μὲ τὸ λευκὸν ὠὸν ἀνθρωπάριον, δῶρον τῶν Χριστουγέννων πρὸς τὸν ἀναμενόμενον υἱὸν τῆς.

Καὶ ἦσαν ἐκεῖ παραφυλάττοντα καὶ δύο μικρὰ ἐγγονάκια τῆς τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους, καὶ κρεμῶντα ἀγκυλωτὰς τὰς δύο χεῖρας τῶν μελανιασμένας ἀπὸ τὸ κρύο, μὲ τοὺς δακτύλους ἐσχηματισμένους ὡς τὸ ἀλλευτικὸν ἐκεῖνο ὄργανον, δι' οὗ συλλαμβάνουν τοὺς ἐχίνους.

Ἦσαν τέκνα ἄρρενα καὶ τὰ δύο τῆς θυγατρὸς τῆς ὄρφανὰ πατρὸς τὰ δυστυχῆ, κοιμώμενα καὶ ἐγειρόμενα εἰς τὸν ἔρημον τῆς μανοῦς οἶκον, τὸν ὁποῖον ἐπλήρουν ἄλλοτε μὲ τὰς φλυαρίας τῶν καὶ ἄλλοτε μὲ τὰ κλαύματά τῶν Ἡ μήτηρ τῶν ἐπήγαινε εἰς τοὺς ἀγροὺς «μεροκάματο» διὰ νὰ ζῆ.

— Ἐν ἧθ' ὁ μπάμπας μανοῦ; ἠρώτησαν καὶ τὰ δύο συγχρότως περὶ τοῦ ἀναμενομένου θείου, ὅστις ὁσάκις ἤρχετο ἐκόμιζεν αὐτοῖς ποικίλλα «ταξειδιώτικα δῶρα».

Ἡ γραῖα δὲν ἀπήνησεν ἀρχίσασα νὰ κατασκευάζῃ καὶ ἄλλας δύο κοκκώνας διὰ τοὺς μικροὺς τῆς ἐγγόνους.

— Γῶνε αὐτο, μανοῦ; ἠρώτα ὁ εἷς τῶν μικρῶν ἱστάμενος ἔνθεν τοῦ σοφρᾶ, ἐφ' οὗ ἡ γραῖα ἐπλαθε τὴν «κοκκώνα».

— Τοῦφι τοῦ τυί, μανοῦ, ἡ κουούνα; ἔλεγεν ὁ ἕτερος ἱστάμενος ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους καὶ ὑπονοῶν τὴν ἀστείαν παράδοσιν, ὅτε μετὰ τὰς ἀπόκρεω ἡ κορώνη ἀφαιρεῖ τὸν τυρὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας καθ' ὅλην τὴν τεσσαρακοστὴν καὶ φέρει τοῦτον πάλιν μετὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ταῦτα διηγεῖτο πολλάκις ἡ γραῖα, ἀνατρέφουσα τοὺς μικροὺς τῆς ἐγγόνους. Ἄλλ' ἤδη ἡ θεῖα Σπύραινα δὲν ὠμίλει. Ἡ ὁπνόνια, τὴν ὁποῖαν πρὸ μικροῦ τῆς ἔρριψαν διὰ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, εἶχε ἀναστατώσει τὴν καρδίαν τῆς.

— Ποῦ εἶν' ὁ καϊκάτζαυος, μανῦ, ἠρώτησε πάλιν ὁ ἕτερος τῶν μικρῶν.

— Τοῦ βᾶδ' ἰγὼ θὰ πῶ τοῦ ταγοῦδ' σὰ θῆ' οὐ μάρμπας Γιουγάκης εἶπε καὶ ὁ ἄλλος.

Κ' ἐξηκολούθουν οὕτως αἱ ἐρωτήσεις ἀτελείωτοι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ γραῖα οὐδὲν ἀπήντα. Μόνον διελογίζετο πάντοτε κ' ἐνίοτε οἱ διαλογισμοὶ της ἐξεστομίζοντο θρηνωδῶς :

— Ἀκοῦς νὰ πάη μὲ τὸν ἀναποδιασμένο! Δὲν εἶνε παράξενο ἐπάνω στὸ γενάτι του νὰ τὴν ἔσπασε τὴν παλησοσακολέβα του.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ νησιῶται οἱ ἀστεῖοι καὶ παιγνιώδεις πάντοτε, καὶ εἴρωνες πολλάκις, ἀπεκάλουν ἀναποδιασμένο, ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς πλοίαρχος ἐξήντα πέντε ἐτῶν, διεκρίθη κατὰ τὴν νεότητά του διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν «ἐξυπνάδα» του, ὡς ἔλεγον εἰς τὸ νησί. Ἀρχίσας ἀπὸ τῆς ἀκτοπλοΐας καὶ ἐπεκτείνων κατ' ἀρχὰς τὰς ναυτικές του γνώσεις μέχρι Πτελεοῦ καὶ Στυλίδος, ἐτόλμησε πρῶτος αὐτὸς νὰ ἐπιδειξῆ βρῆκιον τῆς πατρίδος του τὴν «Εὐαγγελίστριαν» ἑκατὸν πέντε τόνων, εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ποταμοῦ, καὶ τὸ ἀρχαῖκόν φέσι του εἰς τὴν Μασσαλίαν ὅπου—εἰρήσθω ἐν παρόδῳ—τὸν ὑπεχρέωσαν οἱ λιμενικοὶ φύλακες, ὅταν ἐξῆλθε νὰ «πρατιγάρη» νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον του μὲ τὴν λέμβον τρεῖς μίλλια μακρὰν διὰ νὰ καλλωπισθῆ ἔνδυόμενος εὐπρεπέστερον. Καὶ ἐν τούτοις ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς ἐξῆλθε πάλιν ὡς ἦτο—ἴδιος καὶ ἀπαράλλακτος—μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐγύρισε μόνον τὸ προσφιλὲς φέσι του ἀνάποδα καὶ τὸ ἐφόρεσεν ἄνω τῶν ὧτων ὀλίγον. Εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀπέδιδε καὶ τὸ ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὸν ἐπίθετον, προσπαθῶν τάχα νὰ λησμονῆ τὴν αἰτίαν τὴν ἄλλην, δι' ἣν τῷ ἀπεδόθη ὑπὸ τῶν εὐφυῶν νησιωτῶν.

Καὶ πῶς ἠρέσκετο νὰ διηγῆται μετὰ ταῦτα ὁ ἴδιος τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο!

— Ἄμα ἐφτάσαμε ἔς τὸ Λιμεναρχεῖο—ξεπλατιαστήκαμε στὰ κουπιὰ—μᾶς ἐρωτᾷ ὁ φύλακας :

— Ποιὸς εἶν' ὁ καπετάνιος ;

— «Νά! ἐγὼ εἶμαι! σηκώνομαι καὶ τοῦ λέγω. Τί; δὲν μὲ γνωρίζετε; καὶ στάθηκα ντουῖρος. Ἐσήκωσα τὸ φέσι μου κομματί πα-

ραπάνω!—ἐσυνείθιζεν ὁ Κωνσταντῆς νὰ τὸ φορεῖ πάντοτε μέχρι τῶν ὠτων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν.

— «Νὰ σοῦ πῶ, καπετάνιο μου, ἀπαντᾷ ὁ φύλακας· Γιὰ σένα εἶναι καλὸ τὸ φέσι σου, μὰ γιὰ τὸ λιμενάρχη δὲν εἶναι διόλου καλὸ. Ἐκτὸς ἂν θέλῃς νὰ παρουσιασθῆς γιὰ καρβουνιάρης».

Καὶ ἐξεκαρδίζετο ἀπὸ τὰ γέλοια διηγούμενος τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁ Κωνσταντῆς. Ἄλλως εἰς τὸ χωριὸ τοῦ ἦτο γνωστός. Ἐβαρύνετο τὰ πολλὰ λουῖσα. Τὸ βρακί του, ἄλλοτε βαθὺ κυανοῦν ὠραιον γεράνιο, εἶχεν ἀπολευκανθῆ ἔκ τῆς πολυκαιρίας. Γερνοῦν, βλέπετε καὶ τὰ ρούχα. Καὶ δὲν προσεβλήθη μόνον ἀπὸ τὰ γηραια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς θαλασσοφορτοῦνες, διότι ἡ ἄλμη ἐπικολλήσασα, ὡς ἐπὶ τῶν ἀλιέων, ἐσημάτισεν ἀναμέσον τῶν ἀραιῶν πτυχῶν στίγματα ὑπόφαια ὡς θαμπὰ ἄστρα. Οὕτω καὶ οἱ ναῦται γηράσκουσιν, ὡς τὸ βρακί τοῦ Κωνσταντῆ, καὶ ὑπὸ τῶν ἐτῶν καὶ ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τὰ χρόνια κυρτώνουν τὴν ῥάχιν των καὶ ἡ ἄλμη ἀσπρίζει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των. Τὸ σαλονικιὸ πάλιν κατοτάκι τοῦ ἐκ κιτρινωποῦ σκοτίου, ἤρχισε νὰ μαυρίζῃ οἰκτρῶς, ἐνῶ τὸ φέσι του, ἀπολέσαν τὸ λαμπρὸν χρῶμά του καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς γαλανὴν φοῦνταν, ἡ ὁποία εἶχε τελευταῖον καταντήσει ὡσὰν ἀκαλήφη, διεκρίνετο μόνον διὰ τὴν μαύρην γύρω πλατεῖαν γραμμὴν, σχηματισθεῖσαν μετὰ τριακονταετῆ θαλασσοβρεγμένον βίον. Καὶ τὸ ἡγάπα τὸ φέσι του ἐκεῖνο ὁ εὐλογημένος. Τὸ ἐλάτρευε σχεδόν.

— Νά, βρέ! ἔλεγε πρὸς τοὺς πειράζοντας αὐτὸν νεανίας· μ' αὐτὸ τὸ φέσι ἐπῆγα ἐγὼ μέσ' στὴ Μαρσίλια! Ἄειντῆτε καὶ σεῖς, ντέ! Νά!

Καὶ κάμπτων τὸν ἀγκῶνα, προσέθετεν ἐπιδεικτικῶς:

«Κοτσάνι!»

Καὶ τῶνόντι, μόνος του, μὲ τὴν εὐφυΐαν του ἐσηματίσθη εἰς πλοίαρχον. Ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὀγκώδους βάρκας, διὰ τῆς ὁποίας ἐκόμιζε ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος κομβολόγια καὶ σφραγίδας καὶ φλάσκας, ἐμελέτησε τόσον σαφῶς τὰ τῶν ἀνέμων καὶ καιρῶν καὶ ἀστέρων, ὥστε προεγνώριζε ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μελέτην τῆς πυξίδος, εἶχεν «ἄλλα σημάδια», ὡς ἔλεγε, πολὺ ἀσφαλέστερα, ποῦ μόνος αὐτὸς ἐγνώριζε. Εἰς ἄκρον δὲ οἰκονόμος καὶ ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἐπιζητῶν νὰ ὑπερβῆ τοὺς ἄλλους νησιώτας, ὡς ὁ δελφίν ὁ ἀγωνιζόμενος εἰς τὸν πλοῦν καὶ ὑπερπηδῶν τοὺς ἄλλους συγκολυμβητάς του ἕνα μόνον εἶχε σκοπόν: νὰ ναυπηγήσῃ βρίκιον. Καὶ τὸ κατώρθωσε.

Ἅποια χαρά, ὡς Μαρτιάτικος ἥλιος, τὸν περιέλουεν, ὅταν πρῶ-

την φορὰν καταπλεύσας εἰς τὴν νῆσον μὲ τὸ καινουργὲς βρῖκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως, ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ Λιμεναρχεῖον, κωπηλατούντων τῶν ναυτῶν, ἐνῶ αὐτὸς ἐκαμάρωνε σὰν γύφτικο σκεπάρνι πίσω εἰς τὴν πρύμνην, στίλβων ὄλος ἀπὸ τὰς ἐρυθρὰς λάμπεις τοῦ φεσίου του, — τότε τὸ εἶχε ἀγοράσει — μὲ τὴν γαλανὴν φούνταν, ἀνεμιζομένην ἐλαφρῶς, φέρουσαν ἀκόμη τὸ λευκὸν χαρτίον, δι' οὗ οἱ τεχνῖται προφυλάττουσι τὰς μεταξωτὰς αὐτῆς κλωστὰς, ἵνα μὴ συμπλεκόμεναι ἀποξαίνωνται.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς· προελθοῦσαν ἐκ τῆς πολλῆς πεποιθήσεως πρὸς τὰς ναυτικὰς του γνώσεις.

Δὲν ἠνείχετο ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν, εἴτε κατὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἰστιῶν, εἴτε κατὰ τὴν ἐν γένει διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσακις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του ταύτην, ἤθελον νὰ ὁδηγήσωσι τάχα τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἔπραττε ὄλος τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην πολλὰκις τοῦ πλοίου του.

Τρὶς εἶχε προσαράξει τὴν «Εὐαγγελίστριαν» ἐπὶ βράχου, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ ἐπειδὴ ἐκεῖ που ἦτο ὕφαλος, ἀγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξευρεν ὅλες τὶς ξέρες, ὡς ἔλεγε, καὶ μὲ κλειστὰ μάτια· «ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημο νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ του».

Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθης, βρὲ ἀγράμματε ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος, ἐνῶ ἦτο ἐτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὕφαλον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦ ἔγινε παρατήρησις, «δασκάλεμα» ὡς ἔλεγε, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὁδηγεῖται αὐτός, ποῦ εἶχε φάγει τὴ θάλασσα μὲ τὴ χοῦφτα, ἐξηκολούθησε νὰ πλέῃ κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ!

Κράφφφ! ἔτριξεν ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἐπὶ τῆς ὕφαλου, ἐνῶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, θυμωμένος ἀκόμη προσέθετεν :

— Ὅσα ξέρει αὐτὸ τὸ φέσι, δὲν τὰ ξέρει τὸ ξερό σας.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορὰς οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ.

Καὶ ἐν ὥραις μὲν γαλήνης καὶ εὐδίας ὅτε τὸ πλοῖον καὶ ἡ θάλασσα «πῆζουσιν», οἱ δὲ ναῦται δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ διασκε-

δάσουν τὴν ἀφόρητον ἀνίαν τῆς ἀπλοίας, ἢ ὅταν οὖριον πνεῦμα εὐαρέστως ὤθῃ τὸ πλοῖον πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ μαλακὰ — μαλακά, ὡς τολύπη βάμβακος προσπίπτουν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τὰ κύματα γλυκὰ μινυρίζοντα καὶ δρόσος ἀπολαυστικῆ κατέρχεται ἀπὸ τῶν ἰστίων, ἣτις τόσον καθιδύνει τοὺς ναῦτας ὥστε ἀνεπαισθήτως ν' ἀρχίζον τὸ ἄσμα, ἐν ταῖς τοιαύταις γλυκαῖς ὥραις, δὲν εἶνε παράδοξον ἂν ἐνίοτε οἱ ναῦται ἔπαιζον μὲ τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ. Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς θὰ ἐξεθύμαιεν ἐπὶ τῶν μαύρων πλευρῶν τῆς «Εὐαγγελιστρίας» ἢ ἐπὶ τοῦ φεσίου τοῦ πλοιοάρχου της. Ἄλλ' ἐν ὥρᾳ ἀνεμῶδει καὶ κελαινῇ τρικυμιά, μετὰ δέους οἱ ναῦται περιίσταντο ἄναυδοι καὶ εὐπειθῶς δειλοί, μὴ τυχὸν λέξεις τις αὐτῶν ἄκαιρος προσκρούσῃ εἰς τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ τὸ κτηνῶδες ἔνστικτον, ὅπερ διόλου δὲν ἦτο παράδοξον νὰ τοὺς πνίξῃ καμμίαν ἡμέραν «ἔτσι, στὰ χωρατὰ!»

Ἡ γρηὰ Σπύρραινα, θέλεις ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον θέλεις ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἐλπίδα ἀπέκαμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἦτο καὶ τόσον δριμύ τὸ ψῦχος. Οὐχ ἦτιον ἀκροωμένη τὰς πνοὰς τοῦ ἀπαύστως βούζοντος ἀνέμου, συχνὰ ἐπανελάμβανε:

— Οὔτε πουλί πετάμενο!...

Ἐλησμόνησε καὶ τὰ προσφιλῆ δίστιχα.

Καὶ πάλιν διελογίζετο παρὰ τὴν ἐστίαν καθημένη:

Τίποτε παράξενο, παιδί μου, νὰ τὸν κοντραστάρισαν τὸν Ἄναποδιασμένον καὶ νὰ πῆγαν ὅλοι σύψυχοι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθησαν τὰ δύο μικρὰ ἐγγονάκια της, ἀπὸ τὸν φοῦθρον μὲ τῆς «κοικῶνες» εἰς τὴν ἀγκαλιὰ ζεστὲς—ζεστὲς ἀκόμα:

— Ὁ μπάμπας, μανοῦ, ὁ μπάμπας.

Καὶ μόλις ἠδύνατο ν' ἀναπνεύσουν ἐκ τῆς χαρᾶς, ἢ ὁποῖα τὰ ἔπνιγε:

Ἡ γρηαῖα, ὡς νὰ ἀφυπνίσθη ἐκ τοῦ ληθάργου, ἐπετάχθη ἐκ τῆς ἐστίας ὅπου ἐκάθητο καὶ ἦρθεν εἰς τὴν θύραν, ὅτε βλέπει τὴν γειτόννισάν της.

— Τὰ συχαρίκια: Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης!

— Ἦλθε τὸ παιδί μου;

Τοῦτο μόνον μισομπερδευμένον ἀπήντησε κ' ἐξῆλθε πρὸς τὴν πα-

ραλίαν τρέχουσα, ἐνῶ ἠκολούθησαν μέχρι τινὸς οἱ δύο μικροὶ μὲ τῆς «κοικῶνες» στὴν ἀγκαλιὰ θερμαινόμενοι.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνείθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ πὰ κάμνη εἰς τὴν πατρίδα του. Εὔρισκε τρόπον πάντοτε νὰ διέρχεται δι' αὐτῆς κατὰ τὰς ἀγίας αὐτὰς ἐορτάς. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρῶτας ἰδὼν πλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἣτις, ὡς εἶδομεν, τὸ πρῶτὶ παρετήρει τὸ πέλαγος.

Καὶ ἀληθῶς, περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη πλησιόσιον πλοῖον κάμπτον τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησίδα καὶ στρέφων νὰ εἰσέλθῃ διὰ λοξοδρομιῶν εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεε ὀξύτατος βορειανατολικός. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν στροφὴν εἶχεν τὸν ἄνεμον ἐναντίον, τὰ ἰστία ἀνεστατώθησαν αἴφνης κινδυνεύοντα νὰ διαρραγῶσι, τὰ δὲ κύματα μετ' ἀδυσωπήτου λύσεως ἐθραύοντο κατὰ τῆς πρῶρας, ὅλον δὲ τὸ σκάφος ἐκλυδωνίζετο ὡς ἐν καταποντισμῷ. Ἐνόμιζες ὅτι τοῦ θαλασσίου δαίμονος αἱ χαλύβδινοι χεῖρες ἐρράπιζον τὰς μαύρας τῆς πρῶρας παρειάς. Ἄλλ' ἦτο καλῶς διατηρημένον τὸ πλοῖον καὶ ἀντεῖχε κατὰ τοῦ δεινοῦ ἐκείνου σάλου, ὅτε τὸ ἀπαλὸν καὶ παιγιῶδες κύμα μεταβάλλεται εἰς σκληροτέραν τοῦ σιδήρου ὕλην.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὅσον «παρητημένον» καὶ ἂν εἶχε τὸν ἑαυτὸν του, τὴν «Εὐαγγελίστριαν» ὁμως συνετήρει ἐν πολὺ κομψότητι. Ἦγάπα ἐξ ἰδιοσυγκρασίας τὸ μαῦρον χρώμα. Ἔστιλβεν λοιπὸν κατὰμαυρὴ ἢ «Εὐαγγελίστρια». Εἶχε τὰ ἰστία πάντοτε κατὰλευκα, καινουργῆ. Ὅσον εὐχαριστεῖτο εἰς τὸ ἰδικόν του ἐμβαλωμένον βρακίον, τόσον ἐμίσει τὰ ἐμβαλώματα τῶν ἰστίων. Πρὸς τούτοις, εἶχε συνειθίσει, ὅταν εἰσπλήῃ εἰς τὴν πατρίδα του—ἦτο δὲ λίαν φιλόπατρις καὶ ὑπερήφανος, κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ρίπτων ἐν τάλληρον εἰς τὸν δίσκον—εἶχε συνειθίσει νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς σημαίας, ἣν εἶχε μεγάλην μὲ ὠραῖα γλυκὰ χρώματα, καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα, τὰ «σενιάλα» λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν, τὰ ὅποια ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχε προσορίσει μόνον πρὸς στολισμὸν τοῦ βρικόιου του.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν σὰν ἔρχουμαι, βρέ! ἔλεγε.

Ἐννοεῖται ὅτι εὐκόλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων ἢ «Εὐαγγελίστρια», οἵτινες, πολλοὶ ἤδη συνηθροισμένοι εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ τοὺς σφιζομένους χοίρους, εὔρον εὐχάριστον θέαμα νὰ βλέπουν τὸ μικρὸν βρικόιον μεθ' ὑπερβαλλούσης γενναιότητος ἀψηφοῦν τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁσάκις ἔβλεπον οἱ νησιῶται τὸ πλοῖον

του εισπλέον εις τὸν λιμένα, ἐν πλήθει πάντοτε καὶ ὄγλω συνηθροίζοντο εις τὴν παραλίαν θεώμενοι. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιάν του διὰ νὰ γελάσουν. Τώρα δὲ χάριν τῆς ἐορτῆς πανηγυρικώτερος ἐγένετο ὁ εἴσπλους αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ κρεοπώλης, παραιτήσας τὴν ἐργασίαν του, ἤρχισε νὰ βαρῆ τὴν σάλπιγγα ἐν μέσῳ εὐφρολογιῶν καὶ γελώτων τῶν παρισταμένων.

— Ὅρτζα, καπετὰν Κωνσταντῆ! ἐκραύγασε κάποιος ἐκ τῆς ξηρᾶς.

— Μή, μωρέ, καὶ κάμη καμμιὰ ἀναποδιά, καὶ εἶνε τρικυμία, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος.

Ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει ὁ αὐτός ἐναντίος διὰ τοὺς εισπλέοντας εις τὸν λιμένα· πλὴν ἡ «Εὐαγγελίστρια» κατώρθωσεν ἤδη νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐγγὺς τῆς πόλεως καὶ ἐμελλε μετὰ μίαν βόλταν νὰ ἀράξῃ ἐπιτηδειότητα. Ὅλοι εἶχον πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα· ὅτε μετὰ φόβου εἶδον αἴφνης τὸ κομψὸν βρίκιον νὰ προσεγγίξῃ εἰς τὸ Μπουῤρτσι περισσότερον τοῦ πρέποντος, ὥστε νὰ «μὴ μπορῆ νὰ τὸ πάρῃ πλέον».

Νά! Νά! ἀκούονται φωναὶ ἐκ τοῦ πλήθους.

Καὶ τινες ἐν τῇ ταραχῇ σπεύδουν πρὸς τὴν ξηρόνησον συνεχόμενην διὰ γεφύρας μετὰ τῆς πόλεως, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὴν μεγάλην πλημμύραν, ἣτις ἔνεκα τοῦ βορειοανατολικοῦ ἀνέμου εἶχε κατακαλύψει τὴν γεφύρωσιν.

— Τὴν ἔκαμε πάλι τὴν ἀναποδιά! ἐφώναξε κάποιος ἐκ τοῦ πλήθους.

Καὶ τριγμὸς ἀπαίσιος ἰδοὺ ἀκούεται, ὡς θραυομένων ξηρῶν ὀστέων πελωρίου σκελετοῦ.

Ὁ κρεοπώλης ἔρριψε τὴν σάλπιγγά του.

Οἱ περισυναχθέντες νησιῶται ἤθελαν μὲν νὰ γελάσουν μὲ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ ἀναποδιασμένου, ἀλλ' ὄχι καὶ μέχρι τοσοῦτου ὥστε νὰ ἐπακολοθήσῃ δυστύχημα, θλιβερόν πάντοτε.

Ἄλλὰ τὸ δυστύχημα ἐπῆλθε πλέον.

Ἡ «Εὐαγγελίστρια» εἶχε προσάραξι πλαγίως ἐπὶ τῆς βραχώδους ξηρονήσου.

Τρόμος κατέλαβε τοὺς νησιώτας, οἵτινες εἶχον πεποιθήσιν ὅτι ἐκ τῆς γνωστῆς ἰδιοτροπίας τοῦ πλοίαρχου ἐπῆλθε τὸ κακόν. Καὶ δὲν εἶχον ἄδικον.

Διότι ἠκούετο ἀκόμη ἡ βραχνὴ φωνὴ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ ἐξακολουῦσα συγχρόνως μὲ τὴν προσάραξιν:

— Ὅσα ξέρει αὐτὸ τὸ φέσι, δὲν τὰ ξέρει τὸ ξερό σας.

Ἴδου πῶς συνέβη τὸ κακόν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν, ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ θέλων ν' ἀράξουν μίαν ὥραν ἀρχή-τερα, βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος, «δὲν τὰ ἐγύριζε,» ἔλησμόνησεν ἐξ ἀφαιρέσεως μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ κι' ἐφώναξε:

— Τὶ κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ;

Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠτοιμάζετο ἀληθῶς νὰ διατάξῃ «νὰ τὰ γυρίσουν».

Πλὴν, ὑπέικων εἰς τὴν ἀνεξήγητον ἰδιοτροπίαν του, ἐθεώρησε καλλίτερον νὰ θραύσῃ τὸ βρίκιόν του, ἀφοῦ τοῦ ἔγεινε παρατήρησις παρὰ νὰ φανῆ ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν ναυτικήν.

Περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλοίου οὐδεμίαν ὑπῆρχεν ἐλπίς, ἀλλ' ὅσον καὶ νὰ μὴν ἦτο φόβος τις περὶ τοῦ πληρώματος, συγκειμένου ἐκ πέντε ἀτόμων ἐκτὸς τοῦ πλοίαρχου, ὅμως ἀλλαλαγμὸς ἐπικολούθησεν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὄλων σπευδόντων πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γρηᾶς Σπύραινας, ἣτις βρεγμένον ἔχουσα τὸν γῦρον τοῦ φουστανιοῦ της ἕως δύο σπιθαμὰς εἶχε διεισδύσει εἰς τὴν ξηρόνησον συνεχῶς ἐπιλέγουσα:

— Ἀκοῦς νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον! Ἀκοῦς νὰ πάῃ μὲ τὸ Ἀναποδιασμένον!

Καὶ ἄλλοτε πάλιν φωνάζουσα πρὸς τὸν υἱὸν της:

— Ἐβγα ὄξου, ὄρέ! ἔβγα ὄξου!

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ἦτο αὐτὸς αἰτιὸς τῆς καταστροφῆς του κατεγίνετο καὶ αὐτὸς μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρῦνης εἰς τὴν πρῶραν καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρ-τήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Ὁ σφοδρὸς βορειοανατολικὸς κραταιῶς πλαταγίζων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου καὶ ὠθῶν αὐτὸ πάντοτε κατὰ τῶν βράχων, διέρρηξε πλέον αὐτό, ὅπερ διεσπάρη ἐν τῷ τεταραγμένῳ λιμένι εἰς ἰστούς, ἰστία, σχοινία, ξύλα καὶ τὰ διάφορα



«... ὅσα ξέρει αὐτὸ τὸ φέσι
δὲν τὰ ξέρει τὸ ξερό σας...»

ἄλλα ἐπιπλά πλοίου, ἅτινα ὅλα ἀναμίξ, οἰκτρὰ νανάγια πλησσόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων, συγκρουόμενα, βυθιζόμενα καὶ πάλιν ἐμφανιζόμενα ἐν μέσῳ τῶν ἀφρῶν καὶ προσκρούοντα κατὰ τῶν βράχων ἐπιμόνας, ἀπετέλουν ἀπεριγράπτου καὶ φοβερὰν εἰκόνα ναυαγίου. Ἐπὶ τῆς ἡμέρας καὶ τριάκοντα ἔτων βρῆκον. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόφθασαν καὶ περιέσωσαν τὰς κασσέλας των. Ἐπὶ τῆς μελανῆ καὶ ἀνάστερος. Νέφη μελανόφαινα κατεπλάκωσαν τὸ στερέωμα καὶ νιφάδες χιόνος πυκναὶ ὑπελεύκαζον τὰς στέγας καὶ τὰς ὁδοὺς. Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του διὰ τὴν ἐγερθῆ μετὰ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν χαρμόσουον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων. Οὔτε τὸ σύνθημα ἄσμα ἠκούσθη ἐπὶ πολὺ ἔνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους, διότι τὰ παιδιά ἅτινα συνήθως ἐν ὁμίλοις περιέρχονται τὰς οἰκίας, δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσι. Καὶ μόνον οἱ παιγνιδιάρτες, δύο μόνον ἠλικιωμένοι ἄνδρες, ὁ εἰς μὲ τὸ βιολίον, ὁ ἄλλος μὲ τὸ λαγοῦτόν, κατῴρθωσαν νὰ περιέλθουν οἰκίας τινάς, «γὰρ τὴν καλὴ χρονιά».

Μετ' ὀλίγον ἔσβυσαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς φαίνεται ὅτι περισσότερον ἠγρύπνησαν. Ἦσαν οἰκίαι νεονύμφων αἵτινες ἠτοιμάζον ἀφ' ἑσπέρας τὰ χρυσὰ στολίδια, τὰ ὅποια θὰ ἐφόρουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπαστράπτουσαι.

Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια, οἰκίσκος τις μονόροφος διετήρει τὸ φῶς του ἀκόμη, ὑποφαινόμενον ἐκ τῶν χασμάδων τοῦ παραθύρου. Ἦτο ὁ οἰκίσκος τῆς γρηᾶς Σπύραινας, ἣτις, καινουργὲς σάλι φέρουσα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν, ὑπὸ τὸ ἀσθενὲς φῶς ἐλαιολυχναρίου, ἐγυάλιζε μετὰ τῆς μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της, ὅστις, πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνου ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο ἴσως καθ' ὕπνου ὅτι ἐγένετο αἷτιος τόσης φθορᾶς. Παρέκει ἐκοιμῶντο ὁμοῦ ἐπὶ ἐνὸς κιλιμίου τὰ δύο μικρὰ ἐγγονάκια τῆς γραίας, μὲ τῆς «κοκκῶνες» στὴν ἀγκαλιά, ἐνῶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν παιδιῶν ἔκειντο δύο ζεύγη ὑποδημάτων ἐκ πρασίνου αἰγὸς δέρματος καινουργῆ συνδεδεμένα διὰ σχοινίου ἀκόμα, δῶρον τοῦ νεοελθόντος ναυτοῦ.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀκόμα γέρον τις διήρχετο τὴν ἀγορὰν ἀσκηπῆς, διάβροχος καὶ χιονισμένος, μετὰ τριγμοῦ ἐλαφροῦ σχηματίζων τὰ βαρέα τῶν ὑποδημάτων ἵχνη ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ τῆς χιόνος στρώματος. Ἐπροχώρει ἀργά - ἀργά ὡς κεκυφώς, καὶ ἀποστραγγίζων διὰ τῶν χειρῶν τὸ κατάβρεκτον ἐκ τῆς θαλάσσης φέσιον, τὸ ὅποιον

εἶχε χάσει, τὴν ὥραν τοῦ θλιβεροῦ ναυαγίου καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς φούντας.

Ἦτο ὁ Ἀναποδιασμένος, μουρμουρίζων ἀκόμα, ὡς νὰ μὴ ἔπαθε τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ εἶχε ποτὲ βρῖκιον.

— Ὅσα ξέρει αὐτὸ τὸ φέσι, δὲν τὰ ξέρει τὸ ξερὸ σας.

ΑΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΒΙΟΥ

Τὰ ἄσπρα μαλλιά τῆς γιαιῖας ποῦ φεύγουν μέσα ἀπὸ τὸ κατάμαυρο φακίολι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, μὰ λάμπουν πειὰ πολὺ τὰ χρυσὰ μαλλιά τῆς Δόσιας.

Τὰ δάκτυλα τῆς γιαιῖας μὲ τὸ ζαρωμένο δέγμα ποῦ ἔζωγράφισε ἐπάνω τὰ ἱερογλυφικά του ὁ χρόνος, γιὰ νὰ τὰ ξεδιαλύση μιὰ μέρα ὁ θάνατος, πλέκουν γρήγορα γρήγορα κάλτσα καὶ ἄν τῆς φύγη ἀπὸ τὴ βελόνα καμμιὰ βελονιά, χαϊδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Δόσιας καὶ ἐκεῖνη τὸ καταλαβαίνει, ἀφίνει τὸ καλλιτεχνικὸ της κέντημα, βρῖσκει τὴ βελονιά, καὶ ξαναφέρνει τὸ φυγὸστρατο στὸ σύνταγμά του.

Ἡ κάλτσα τῆς γρηᾶς, τὸ κέντημα τῆς νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο, καὶ ἡ ζωὴ ἢ μετρημένη, ἔχουν ἓνα σκοπὸ—σπουδάζει κάτω στὴ Φραγκιά ὁ Δόσιος ὁ ἀδελφός τῆς Δόσιας, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν ξενητεία τίποτε νὰ τοῦ λείψη.

Ἡ γρηᾶ ξανάνειωσε, ἢ νέα γίνηκε γρηᾶ, ἢ γρηᾶ δουλεύει σὰν νέα, ἢ νέα συλλογίζεται σὰν γρηᾶ καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ κάτω. Τὰ γράμματά του χρωματισμένα μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ μὲ λίγη τρέλλα τῆς νεότητος, εἶνε ἢ μοναχὴ χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ.

Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἐργατικά χέρια, χαρίζουν ἓνα γλύπτην ἀθάνατον σὴν πατρίδα του.

Γελᾷ ἢ Δόσια καὶ τὰ διαβάζει, κλαίει ἢ γρηᾶ ποῦ τὰ ἀκούει. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτου, φτερώνει τὰ δάκτυλά τους, καὶ δουλεύουν, δουλεύουν.

Ἡ γιαιῖα ὄνειροπολεῖ:

Σὰν ἔλθῃ ὁ Δόσιος μέγας καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χορήματά του θὰ βάλῃ μιὰ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα ποῦ σκεπάζει τὴ μα-

νοῦλα του. Τὸ μνήμα δὲν ἔχει σημάδι (οὔτε ἓνα ξυλένιο σταυρὸ δὲν ἀξιώθηκε νὰ βάλῃ) καὶ φοβᾶται μὴν τῆς τὸ πάρουν.

Γι' αὐτὸ τρέχει συχνὰ καὶ ἀφοῦ κλάψῃ τῇ μονάκριβῇ τῆς κόρη καὶ χύσῃ δροσερὸ νερὸ ἀπὸ γειτονικὸ πηγάδι ἐπάνω στὸν τάφο φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φόβο.

Κατόπιν πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλὰ οὔτε καρφὶ νὰ καρφώσῃ δὲν μπόρεσε καὶ ἡ δημορχία τῇ φοβερίζει πῶς θὰ τῆς τὸ γκρεμίση καὶ τότε... ἄχ τότε... ἡ Δόσια θὰ μείνῃ στοὺς πέντε δρόμους.

Παρεκάλεσε τὸ Δήμαρχο, νὰ περιμένῃ ἀκόμα ἓνα χρόνο, ὡς ποῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Δόσιος, καὶ ὁ Δήμαρχος, ἐπειδὴ τοῦ ἔταξε καὶ χρήματα ἡ γρηὰ δέχθηκε.

Ἔχει καὶ ἓνα ἄλλο πόθο τὸ γεροντικὸ τῆς στήθος· νὰ παντρέψῃ τὴν Δόσια, πρὶν νὰ σφαλίσῃ τὰ μάτια τῆς. Ἄχ ξέρει! μὴ νέα φτωγὴ μὲ τόση εὐμορφιά, πόσο πρέπει νὰ φοβᾶται.

(Εἶδαν πολλὰ τὰ μάτια τῆς...)

Ἡ Δόσια δὲν ὄνειροπολεῖ. Ὅπως ἡ γιαγιά δὲν φανερώνει τὰ ὄνειρά τῆς στὴ Δόσια, ἔτσι καὶ ἡ Δόσια δὲν λέγει τίποτε στὴ γρηὰ.

Τὸ κῆμα δέρνει τὸ φτωχόσπιτο· τὸ κῆμα τὸ γλωμὸ τοῦ Κερατείου. Περνοῦν οἱ βάρκες καὶ τὰ κοκκινιστόλιστα καΐκια καὶ τὰ βαποράκια καὶ σχίζεται ἡ θάλασσα καὶ πάλι ἰσιώνει. Κτυποῦν οἱ καμπάνες τοῦ Πατριαρχείου, τὸ ρολόγι τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς καὶ οἱ κώδωνες τῶν πυκνῶν πυκνῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων. Θρησκεία καὶ παιδεία βασιλεύουν στὸ γηραιὸ Φανάρι, τὸ ὑγρὸ, τὸ κυματολουσμένο.

Πυκνὰ περνοῦν τὰ καλυμμαύχια καὶ οἱ σπουδασταί. Καὶ ἡ εὐμορφη φαναριώτισσα πάντοτε ἔχει κάτι νὰ πῆ ἀπὸ τὸ παραθύρο στὴ γειτόνισσα τῆς.

Ἡ συνδιάλεξις, ἂν δὲν εἶνε γιὰ φαγητὰ θὰ εἶνε ἐξάπαντος διὰ τὰ πατριαρχικά. Στῆς Δόσιας τὰ αὐτιά δὲν φθάνει ἡ ἠχὸ τῆς συνδιάλεξως. Ἡ Δόσια ὅταν ἀκούει τὴν καμπάνα κάμνει τὸ σταυρὸ τῆς καὶ κάτι μυστικά παρακαλεῖ.

Ἔχει καὶ ἡ Δόσια ὅπως κάθε κόρη εἴκοσι χρονῶν τὸ μυστικὸ τῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπὸ τὴ γιαγιά τῆς νὰ ἐλπίζει ὅτι ἅμα ἔλθῃ Δόσιος, ὅλα θὰ πάρουν ἓνα καλὸ τέλος, ἐλπίζει, καὶ ἐνῶ ἐλπίζει τὴν γλοικοκοιμίζει τὸ μυστικὸ τῆς.

Ὁ Δόσιος γένηκε μεγάλος καὶ πολὺς, κερδίζει χρήματα πολλὰ, γένηκε καλὸς γλύπτης, ξακουστός.

Ἡ Δόσια διάβασε τὸ γράμμα ποῦ ἔγραψε ὁ Δόσιος γιὰ τὸν ἔρχομό του.

Τῆς γιαιγιᾶς τρέμει τὸ σαγόνι καὶ κλαίει. Ἦταν τόσο γρηᾶ, σὰν ἔφυγε ὁ Δόσιος, ποῦ δὲν ἔλπιζε νὰ τὸν ματαῖδῃ. Μὰ ὁ Θεός χρόνια τῆς χάρισε καὶ ἔζησε, ἔζησε νὰ καμαρώσῃ αὐτὴν τὴν εὐτυχισμένη μέρα.

Φορεῖ τὸ γιορτερό της φόρεμα ἢ γερόντισσα καὶ ἀντίκρου στὸν καθρέφτη ἐκτενίστηκε. Στὴν ἀρχὴν ἐπαραπάτησε ἀπ' τὴν τρομάρα της· τόσο ἡ χαρὰ τὴν ξανάνειωσε, ποῦ ἔεχασε τὰ κρῦα τὰ γεράματα καὶ θάρρεψε ποῦ θὰ ἔβλεπε μέσ' στὸν καθρέφτη ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο πρόσωπο, ποῦ ξετρέλλανε τὸν μακαρίτη τὸν κὺρ Στάθη.

Χρόνια πολλὰ σὲ καθρέφτη δὲν ἐσίμωσε.

Καὶ τώρα εἶδε ἀντίκρου της κουφάρι τὸ κυπαρισσένιο της κορμί καὶ ζαρωμένο τὸ ὠραῖο πρόσωπό της. Ἀκόμη καὶ τὰ μάτια της ποῦ ὁ κὺρ Στάθης καὶ στὸν παράδεισο δὲν θὰ ἦῤε τὰ ταίρια τους, τὰ γαλανὰ μάτια της ξεθώρησαν.

Μὰ αὐτὴ ἡ συλλογὴ, καθόλου δὲν ἐσκίασε τὸν ἥλιο τῆς χαρᾶς της.

— Καλὲ ὁ Δόσιος ἔρχεται. Καὶ πῶς μοιάζει τῆς μονάκριβης ποῦ κοίτεται σὸ μαῦρο χῶμα.

Χτυπᾷ ἡ πόρτα. Ἡ γερόντισσα ξεχνᾷ τ' ἀδύνατα τὰ πόδια της καὶ ἀνοίγει μοναχὴ της καὶ ἀγκαλιάζει (δὲν καλοβλέπουν τὰ μάτια της) τὸν γέρο τὸν παπᾶ ποῦ ἦρθε σὸ σπῆτι ν' ἀγιάσῃ, γιὰ ἦτανε πρωτομηνιά.

Ὁ παπᾶς πετάχτηκε, ἡ γερόντισσα ντραπήκε καὶ ψυθυρίζει κᾶτι ἀσυνάρτητο, ποῦ εἶναι ἀνακατωμένο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Δοσίου. Ὁ παπᾶς τότε κατάλαβε καὶ ἐδάκρυσε γιὰ τὸ ἴδιος βάφτισε τὸ Δόσιο καὶ τὸν ἀγαπᾷ.

Ἡ γειτόνισσα φώναζε τὴν φιληνάδα της ἀπ' τὸ πλαγινὸ σαχνίσι, καὶ ἐνῶ ἔδειχνε τὴ γιαιγιὰ ποῦ ἀγκάλιασε τὸν παπᾶ εἶπε.

— Τὰ βλέπεις; σὰν σοῦ τὰ ἔλεγα δὲν τὰ πίστευες. Ἡ Δόσια θὰ πάρῃ τοῦ παπᾶ Μαργαρίτη τὸν ἔγγονα καὶ τώρα ἡ γρηᾶ ἔδωκε τὸν λόγο της.

Ἡ γειτόνισσα ἐκούνησε τὸ κεφάλι, σὰν νὰ μὴ τὸ εὔρισκε κατάλληλο.

Ἄχ, ἡ γιαιγιὰ συμαζευμένη κάθεται, φοβᾶται μὴ πάθῃ τὰ ἴδια. Μὰ πάλι ἡ πόρτα χτύπησε μὰ δὲ σαλεύει. Ξανακτυπᾷ . . . ἅ, τίποτε . . . ἐκεῖνη ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ ἴδια δὲν παθαίνει.

— Γιαγιὰ ἀνοίξε, γιαγιὰ.

— Μπᾶ!! ἦταν ἡ Δόσια. Ποῦ ἔτρεχε πρῶι πρῶι; Θὰ τὴν μαλώσῃ, δὲν βαστᾷ.

Ἐνοίγει καὶ βλέπει τὴν Δόσια κόκκινη σὰν τριαντάφυλλο καὶ φορτωμένη μὲ λουλούδια.

Πάει νὰ τὴν μαλώσῃ!

— Γιαγιά τὰ ἔφερα νὰ στολίσουμε τὸ τραπέζι. Ἐμπα νὰ ἴδῃς τὴν τραπεζαρία.

Ἐνοίγει! ἀλήθεια ἡ τραπεζαρία γελαστὴ γελαστὴ. Ἐνάμεσα ἀπὸ τῆς γλάστρες ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα φαίνεται ἡ θάλασσα μὲ τὰ θεριὰ τὰ θωρακωτὰ καὶ ὑψηλὰ ἢ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν.

Τὸ τραπέζι μὲ τὰ τρία πιάτα, ἄσπροντυμένο, καθαρὸ. Καὶ τώρα ἡ Δόσια βάζει λουλούδια στὸ τραπέζι.

Καὶ ὁ σοφᾶς ἄσπρος ἄσπρος, καὶ τὸ καναρινάκι φλύαρο, καὶ ὁ μπέης, ὁ καλὸς γάτος ἠλιάζεται στὸ παραθύρι.

— Ἡ Δόσια φορεῖ ἓνα τριανταφυλλὶ φουστάνι, ραμμένο μὲ τὰ χεράκια τῆς, καὶ στολίσε τὴν ζώνη τῆς μὲ τριαντάφυλλα. Πῶς μοιάζει μὲ τὴν ἄνοιξι, καὶ γελᾷ, γελᾷ ὅλο γελᾷ.

— Γιαγιά νὰ φορέσω καὶ ἓνα στὸ κεφάλι μου;

— Φόρεσε παιδί μου.

Ἐφῆσε τὴν ποδιά τῆς ἐλεύθερη καὶ γέμισαν τὰ σανίδια, ὅλο μὲ τριαντάφυλλα μὰ ἐκείνη προσπαθεῖ νὰ καρφώσῃ ἄνάμεσα στὰ χρυσὰ τῆς μαλλιά τὸ τριαντάφυλλο, χαμογελᾷ στὴν τόση εὐμορφία τῆς. Καὶ ἡ γιαγιά τῆς τόσο τὴν καμαρώνει, ποῦ δὲν εἶδε κάποιον ποῦ σιγὰ σιγὰ ἐμπῆκε στὸ δωμάτιο.

Μὰ μέσα ἀπ' τὸν καθρέπτη, ἡ Δόσια τὸν εἶδε καὶ οἰχθῆκε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιάς καὶ ἡ γιαγιά ἐσήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια τῆς ποῦ τρέμανε καὶ τοὺς εὐχήθηκε.

— Ἡ Δόσια δὲν φορεῖ κοντὰ φουστανάκια; Μπᾶ, πῶς μεγάλωσε!

— Ἐσὺ ἔβγαλες μουστάκια μεγάλα μεγάλα... Πῶ... πῶ... πῶ... μουστάκια!!

— Ἀδελφίτσα μου, ἔγινες πολὺ ὠραῖο κορίτσι.

— Καὶ ἐσὺ ὠραῖο ἀγόρι.

Ἡ γιαγιά κλαίει λέει μὲ παράπονο.

— Ἐγὼ ἔπρεπε τάχα νὰ ζῶ καὶ νὰ τὰ καμαρώνω! Δὲν εἶχανε καὶ αὐτὰ γονεῖς!

Ἐνοίγει ὁ Δόσιος τὸ μικρὸ πέτσινο κιβώτιό του καὶ χαρίζει ἓνα ὠραῖο βραχιολάκι τῆς Δόσιας κι' ἐκείνη τὸ φορεῖ καὶ τὸ φιλεῖ.

Δίνει και τῆς γιαγιάς ἕνα χαρτί.

Αὐτὴ φορεῖ τὰ γυαλιά της, σηκώνει ψηλὰ τὸ χαρτί και τὸ βλέπει και πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα και τὸν ρωτᾷ με λαχτάρα.

— Πῶς τὸ συλλογίσθηκες, παιδί μου ;

— Μιὰ μέρα ἤμουνα μικρός, μ' ἐπῆγες ἐκεῖ ἀπάνω και μοῦ εἶπες τον πόνο σου. Ἀπὸ τότε τὸ συλλογίζουμαι κ' ἐγὼ και τώρα με τὰ πρῶτα χρήματα ποῦ ἐκέρδισα, ἀγόρασα γιαγιά μου τὸ μάρμαρο και τὸ πρῶτο σχέδιο ποῦ ἔκαμα, ἦταν γιὰ κείνους ποῦ ἐχάσαμε.

Ἡ Δόσια βλέπει τὸ σχέδιο και κλαίει κ' αὐτὴ και κάτι ψιθυρίζει.

— Πῶς ; και σύ ;

— Κι' ἐγώ . . .

Ἔτσι λοιπὸν τὰ ἴδια συλλογίζονται !!

— Γιαγιά νὰ διορθώσωμε τὸ σπίτι μας. Καὶ ἔπειτα νὰ παντρέψουμε τὴ Δόσια. Ἐγινε εὐμορφη και εἶνε τόσῳ καλῇ, ποῦ χαρὰ σ' ἐκείνον ποῦ θὰ τὴν πάρη.

— Ἐχω ἕνα σχέδιο.

— Κανένα γειτονόπουλο ;

— Ναί, τοῦ παπᾶ Μαργαρίτη ὁ γιός. Ἄξιο παλληκάρι. Ἄν εἶνε με τὸ θέλημά σου, μὰ ὁ παπᾶς ζητεῖ μετρητά.

— Ἡ Δόσια τὸν θέλει ;

— Οὔτε τὸν ξέρει.

— Γιαγιά ἔχω κ' ἐγὼ ἕνα σχέδιο.

— Λέγε.

— Ὁ φίλος μου ποῦ σᾶς ἔγραφα γι' αὐτὸν σ' ὄλα τὰ γράμματά μου, ποῦ σᾶς ἔστειλα και τὴν εἰκόνα του.

— Ναί, ναί, ὁ Γεώργιος Τριανταφύλλου ;

— Ναί, αὐτὸς θέλει τὴν Δόσια, και δὲν θέλει μετρητά.

— Ἄς εἶνε με τὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ και τῆς Παναγίας.

— Ἦλθε μαζί μου, θὰ σᾶς τὸν φέρω' πρέπει ἡ Δόσια νὰ τὸν ἰδῇ και νὰ μᾶς πῆ τὴν γνώμη της. Δὲν θέλω νὰ τὴν βιάσουμε.

— Νσί, παιδί μου, ἔχε τὴν εὐχὴ μου.

Τὸ μυστικὸ τῆς Δόσιας τὸ γλυκὸ της τὸ μυστικὸ, εἶνε ὁ Γεώργιος Τριανταφύλλου. Ἄμα τὸν εἶδε τὸν ἐγνώρισε ἀπ' τὴν εἰκόνα του και τὸν ἐχαιρέτησε με τὸνομά του κ' ἐκεῖνος ἔβλεπε τὴ δροσερῇ της εὐμορφίᾳ και τὸ ἀθῶο γέλιο της και ἦταν χαρούμενος.

— Δόσια, πῶς σοῦ φάνηκε ὁ φίλος μου ;

Ἡ Δόσια κοκκίνισε.

— Δὲν ἀπαντᾷς ;

Ἡ Δόσια ἐδάκρυσε.

— Ἐκεῖνος σ' εὗρίσκει πλᾶσμα τέλειο καὶ εὐχεται νὰ εὔρη τέ-
τέτοιο σύντροφο γιὰ τὴ ζωὴ του.

— Ἀλήθεια, τὸ εἶπε ;

— Ναί.

— Σοῦ μοιάζει. Ἔχει τὰ κινήματά σου, τὸ γέλιο σου. Ὅταν
τὸν βλέπω, ξεχνῶ πῶς εἶναι ξένος μοῦ φαίνεται δικός μας.

— Θέλεις νὰ γείνη δικός μας ;

Ἡ Δόσια ἔκρυψε τὸ προσωπάκι της στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδελ-
φοῦ της.

Τὸ μνήμα μαρμαρόχτιστο, στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδό-
χου Πηγῆς.

«Εἰς τοὺς ἀναπαυθέντας γονεῖς του,
ὁ εὐσεβῆς υἱός»

Ὅποιος τὸ ἰδῆ σταματᾷ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸν φημι-
σμένο, ποῦ θυμίζει χρόνια Ἑλληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθάνατης.

Τὸ σπῆτι ἐγίνε ἀγνώριστο.

— Ἡ Δόσια ἔγινε κυρία Τριανταφύλλου καὶ ὁ Δόσιος τὰ κα-
μαρώνει ὅλα, μὲ τὴ γλυφίδα στὸ χέρι καὶ ξεύρετε τί συλλογίζεται ;

«Ἡ γιαγιά, ἡ εὐτυχισμένη γιαγιά, σημερινὴ εἶνε, αὐριανὴ δὲν
εἶνε. Ὅσο ἔζησε δὲν θὰ ζήσει. Ἄχ, πόσα χρόνια πέρασε βασανι-
σμένα ! Αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς εὐτυχίας, θὰ τὴν κάμουν ἄραγε νὰ
ξεχάσῃ τὰ βάσανά της ;»

Α. Ν. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ

Ἄν ἄλλη τις χρηστὴ γυνὴ εἶδε ποτὲ καλὰ νοικοκυριὰ εἰς τὰς
ἡμέρας της, ἀναντιρρήτως εἶδε τοιαῦτα καὶ ἡ θεὰ Σοφοῦλα Κων-
σταντινιά, σεβασμῖα οἰκοδόμοισιν, κάτοικος παραθαλασσίου κώμης
εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν ἐκάλουν κοινῶς Σαραντανοῦ, καὶ πολλοὶ ὑπέθετον ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ ἀπεδόθη, διότι δῆθεν εἶχεν ἶσον μέ σαράντα γυναικῶν νοῦν, ὅπερ δὲν ἐνομιζέτο ὑπερβολή. Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον, ὅτι ἡ λέξις ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ Σαραντανοννοῦ, ἦτοι νοννά μὲ σαράντα βαπτιστικούς.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἂν δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, δύο ἢ τρεῖς μονάδες τῆς ἔλειπον καὶ ἤλπιζε προσεχῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴν τεσσαρακοντάδα. Ὅμολογητέον δέ, ὅτι αὕτη κατ' ἀρχὰς εἶχε βαπτίσει οἰκιοθελῶς πέντε ἢ βε νήπια τῶν γειτόνων της, ὅσα καὶ πᾶσα ἄλλη καλὴ οἰκοκυρὰ βαπτίζει. Ἄλλ' ὅταν ἅπαξ ἐγνώσθη καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε καλὸ χέρι, τότε ὄλοι αἱ γειτόνισσαι, συγγενεῖς, παρασυγγενεῖς, κολλήγισαι ἤρχισαν νὰ τὴν πολιορκοῦν.

Εἶχε πάρεϊ καλὸ ὄνομα ὅτι τῆς ἐξοῦσαν τὰ παιδιὰ, ὅσα ἀνεδέχετο ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Εἶναι δὲ τόσον σπουδαῖον νὰ εὐρεθῇ νοννά «νὰ τῆς ζοῦν τὰ παιδιὰ» ὅσον καὶ ἱερεὺς «νὰ πιάνῃ τὸ διάβασμά του».

Ἡ θεὰ Σοφοῦλα ὅμως ὑπέφερε μετὰ χάριτος τὴν ἀγγορίαν ταύτην. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὰ φωτίκια εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἴχιτων καὶ κουκούλιον μετὰ σταυροῦ, καθὼς καὶ τὰ μαρτυριάτικα, ἕαρινὴ βροχὴ λεπτῶν καὶ διλέπτων διὰ τοὺς ἀγυιόπαιδας, ἐκόστιζαν ἐν ὄλῳ δέκα γρόσια.

Ἡ θεὰ-Σοφοῦλα ὠμοίαζε μὲ τὴν ἐπιμελῆ ἀνθοκόμον, ἣτις δὲν ἀρκεῖται νὰ φυτεύῃ μόνον τὰ ἄνθη της, ἀλλὰ τὰ περιθάλλει καὶ τὰ καταρδεύει. Ἡγάπα τὰ πνευματικά της τέκνα ὡς τέκνα ἐγκαρδιακά, τὰ ἐθώπευε, τὰ ἐφίλευε καὶ τὰ ἐπαιδαγωγεί.

Ὁ μπάμπας-Κωνσταντῆς, ὁ πρῶτος γρινιάρης τοῦ χωρίου, δὲν συνεμερίζετο τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς συζύγου του. «Ἄ, μπράβο! φίλεύα τα τ' ἀνεδεξίμια σου, μουρή! . . .» ἐγόγγυζεν ἐκάστοτε, ὅσάκις τὴν ἔβλεπε μεριμνῶσαν περὶ τῶν ἀναδεκτῶν της, «ἡῦρες κι' ἄλωνίζεις μουρή! . . .»

Ἡ θεὰ-Σοφοῦλα ὀλίγον ἀνησύχει περὶ τῆς ἰδιοτροπίας ταύτης τοῦ συζύγου της, ὅστις ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς καλὰς τουῶρας.

Ἐπειτα ὁ μπάμπας-Κωνσταντῆς σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ πόλιν. Ἀφότου ἔπαυσε τὰ θαλάσσια ταξίδια, ἠσχολεῖτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἔπλευεν ἐπὶ τοῦ εὐρώστου ἡμίονου του, ἐτρέπετο εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, περὶ τὰ 184 . . ἡ θεῖα-Σοφούλα εἶχε φθάσει εἰς τὸ τριακοστὸν ἔννατον βαπτιστικόν. Ἐν μόνον τῆς ἔλειπε διὰ τὰ τὰ κάμη σαράντα πρὸς ἀνάπαισιν τῆς συνειδήσεώς της. Ἐβάπτιζεν ἀδιακρίτως ἄρρενα καὶ θήλεα, ἀλλ' ἐφρόντιζε τὰ δίδη ἀκριβεῖς σημειώσεις εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ πνευματικούς, διὰ τὰ μὴ τιχόν γαίην κανὲν συνοικέσιον εἰς τὸ μέλλον μεταξὺ δύο ἑτεροφύλλων ἀναδεκτῶν καὶ κολασθῆ ἡ ψυχὴ της.

Κατ' ἔτος, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, μεγίστη κίνησις ἐγένετο ἐν τῇ εὐρυχωρῷ αὐτῇ τῆς οἰκίας. Ἡ θεῖα-Σοφούλα ἀνεσφουγγόνετο μέχρῃς ἀγκῶνων καὶ ἐξύμωνε μόνη της τὰς τριάκοντα ἑννέα αὐγοκουλούρας διὰ τοὺς τοσοῦτους βαπτιστικούς της . . Ἄλλὰ πλὴν τῶν βαπτιστικῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν καὶ ὀλιγάριθμα.

Ἐν συνόλῳ ἐχρειαζέτο εβδομήκοντα καὶ πλέον κοκκῶναις δηλαδὴ παιδικῶς κουλούρας διὰ τοὺς βαπτιστικούς, διὰ τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰ δισέγγονα. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ μεγαλείτεραι κολοῖται, τὰς ὁποίας παρεσκεύαζε διὰ τὰς συντεκνίσσας, διὰ τὰς ἀνεψιάς καὶ δισεξαδέλφας της.

Μέγας δὲ ἐβόμβει ὁ ἔσμος τῶν ἀναδεκτῶν καὶ δισεγγόνων περὶ τοὺς ἀνθῶνας τῆς αὐτῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας τοῦ δειλινοῦ, καθ' ἣν ὁ μπάρα-Κωνσταντῆς ἐξηγείρετο τοῦ μεσημβρινοῦ ὕπνου, μὲ δριμεῖαν ἐπικαθημένην τῆς ρινὸς τὴν χολήν, καὶ ἐφόρει τὸ τσόχινον βρακίον του, ἐπύργωνεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγαλοπρεπὲς τὸ τυνησιακὸν φέσι του, ἐλάμβανεν ὡς σκῆπτρον τὴν μεγάλην ἠλεκτρόστομον τσιμπούκαν του, ἀνήρτα ἀπὸ τῆς ὀσφύος βαθύκολπον τὴν μεταξωτὴν καπνοσακούλαν καὶ κατήρχετο εἰς τὸ καφενεῖον τὰ εἰσπνεύση τὴν θαλασσίαν αὔραν, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἡ εὐρεῖα καὶ τετράγωνος αὐτῆ παραδίδοτο ἕξ ἐφόδου εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν βαπτιστικῶν καὶ τῶν δισεγγόνων.

Μεγίστην εὐτυχίαν καὶ ἀνήκουστον ἠδονὴν ἐνόμιζον τότε τὰ παιδιά τῆς γειτονιάς, ἂν κατώρθωναν τὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὸ προαύλειον τῆς θεῖα-Σοφούλας, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς μυθῶδες τι. Πολλὰ αὐτῶν προέτεινον τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν σχισμῶν τῆς κλειστῆς αὐλείου θύρας, ἥτις ἐμοχλεύετο ἔσωθεν ὑπὸ τῶν ζηλοτύπων βαπτιστικῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου . . Ἄλλα παιδιά τολμηρότερα, ἀνεῖρπον εἰς τὸν θριγκὸν τοῦ τοίχου τῆς αὐτῆς καὶ εὗρισκον τρόπον τὰ εἰσπηδήσωσιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔνδον. Ἄλλ' ἀλλοίμονον ἂν πα-

φειτηροῦντο ὑπὸ τῶν ἀγρόπινων εὐνοουμένων. Ἀπεδιώκοντο μὲ τιμιπλήματα καὶ μὲ δοντιαῖς, ὡς ὁ κηφὴν ὑπὸ τῶν μελισσῶν.

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην τοῦ ἔτους 185 . . . ὅλοι οἱ ἀναδεκτοὶ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς γραίας Σοφούλας. Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἤδη νεανίας εἰκοσαετής, τὸ δὲ νεώτερον κοράσιον τριετὲς εἰς ὃ ἡ νοννά εἶχε δώσει τὸ ὄνομά της. Τὸ βρέφος τοῦτο ἦτο τὸ τεσσαρακοστὸν πνευματικὸν γέννημα τῆς θεῖα Σοφούλας.

Εἶχε γεννηθῆ τέλος τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον τοῦτο συμπλήρωμα τοῦ προωρισμένου ἀριθμοῦ καὶ ἦτο τὸ χαδευμένον τῆς θεῖα Σοφούλας. Ἡ νοννά ἔτρεφε φιλοδόξους σκοπὸν ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ θυγατρίου τούτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μπάριπα-Κωνσταντῆς ἐξ ὄλων τῶν ἀναδεκτῶν μόνον τὸ μικρὸ τοῦτο ἠνείχετο. Ἡ στοργὴ ὅμως τῆς θεῖα Σοφούλας πρὸς αὐτὸ ἔφθανε μέχρι παραφροσύνης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ θεῖα Σοφούλα ἦτο κλειστὴ εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἐξύμωνεν. Ἐκ τῶν παιδίων τινὰ τὴν ἐπολιόρκουν ἔξωθεν τῆς θύρας παραμονεύοντα. Τὰ πλεῖστα ὅμως ἔπαιζον ταραχωδῶς περὶ τὸν ὑπερμεγέθη ληνὸν, πλησίον τοῦ ἐλαιοτριβείου, τὸ κρυφτάκι, καὶ ἄλλα ἐθροῦβουν περὶ τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου καὶ πλησίον τοῦ φρέατος.

Ἡ μικρὰ Σοφούλα, ἣτις ἦτο μόλις τριετής, ὡς εἵπομεν ἐξέπεμπε χαρμωσύνους κραυγὰς, ἐψέλλιζεν ὡς νεοσσὸς χελιδόνος καὶ ἔτρεχε καὶ αὐτὴ κατόπιν τῶν ἄλλων παιδίων. Ἡ νοννά της ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὴν κρατήσῃ πλησίον της, ἀλλ' ἡ μικρὰ ἐστενοχωρήθη καὶ ἀπήτησε νὰ ἐξέλθῃ.

— Νὰ πάω κ' ἐγὼ νὰ παῖξω, νοννά μου ;

— Τὶ νὰ παῖξῃς ἐσύ ;

— Τὸ κλυφτάκι νοννά μου ! ἐτραυλισεν ἡ μικρὰ.

— Δὲν παίζουσι τὰ κορίτσια τὸ κρυφτάκι, εἶπεν αὐστηρῶς ἡ νοννά.

Ἡ μικρὰ δὲν ἐμεψιμοίρησε μὲν, ἀλλ' ἐσκυθρόωπασεν. Ἰδοῦσα τοῦτο ἡ νοννά, ἔκραξε τὴν Ἀθηνιώ, εἰκοσαετῆ τὴν ἡλικίαν δουλεύτραν της, ἣτις ἦτο καὶ αὐτὴ μία τῶν βαπτιστικῶν της, καὶ τῇ ἐνεπιστεύθη τὴν μικρὰν, συστήσασα εἰς αὐτὴν αὐστηρὰν ἐπαγούρησιν.

Ἀλλ' ἡ Ἀθηνιώ ἐλησμόνησεν ἅμα ἀκούσασα τὴν σύστασιν τῆς κυρίας της, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς πεζούλας ἐκάθηντο τέσσαρες ἢ πέντε γειτόνισσαι, — καὶ γνωρίζομεν πόσον περισπούδαστος εἶνε ἡ συνδιά-

λεξίς τῶν ἀέργων γυναικῶν — ἐκάθησε πλησίον αὐτῶν καὶ ἄφησε τὴν μικρὰν Σοφούλαν νὰ τρέχη·

Δὲν ἤρκεσε τοῦτο ἀλλὰ παραγγεληθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας τῆς νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος, ὅπως τὸ εὔρε κεκλεισμένον, τὸ ἄφησε ἀνοικτόν. Ἀπροσεξία, εἰς ἣν οὐδέποτε θὰ ὑπέπιπτεν ἡ γραῖα Σοφούλα ἢ ἄλλη φρόνιμος γυνή. Μή τις δὲ ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὴν σύστασιν ταύτην ἡ γραῖα ἔκαμε χιλιάκις εἰς τὴν δουλεύτραν τῆς ἄλλ' ἢ Ἀθηنيῶ δὲν ἦτο ἕξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἵτινες καθίστανται προσεκτικαί.

Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς πλήρους ἐνδιαφερόντος, συνδιαλέξεώς των, ἤκουσαν αἴφνης αἱ εἰς τὴν πεζούλαν καθήμεναι γυναῖκες κρότον τινά, ὡς πλατάγησιν σώματος πίπτοντος εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ συγχρόνως πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ μετ' αὐτὴν δευτέραν κραυγὴν δυνατωτέραν.

Αἱ γυναῖκες ἀνωρθώθησαν αὐτομάτως.

Ἀλλὰ πρὶν αὐταὶ κινηθῶσιν ἡ θύρα τοῦ ἰσογείου ἠνοίχθη μετὰ κρότου, καὶ ἡ θειά-Σοφούλα ἔντρομος, ἀνυπόδητος, μὲ ταῖς κάλτσαις μόνον, γυμνώλενος, μὲ τὰς χεῖρας ζυμαρωμένας, ἔτρεξε πρὸς τὸ φρέαρ κρᾶζουσα.

— Τὸ κορίτσι, τὸ κορίτσι!

Διὰ τῆς εἰς τὴν στοργὴν ἰδιαζούσης μαντείας ἡ θειά Σοφούλα ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἡ μικρά τῆς βαπτιστικὴ εἶχε πέσει ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καὶ τφόντι δὲν ἠπατάτο.

Ἐνῶ ἔτρεχεν ἡ Σοφούλα ἰδοῦσα ἰὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἀνοικτόν, ἐπλησίασεν, προσεκολλήθη ἐπὶ τοῦ χθαμαλοῦ ξυλίνου φραγμοῦ, εἶδεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος εἰκονιζομένην τὴν ἀγγελικὴν ξανθὴν μορφήν τῆς, ἤρχισε νὰ τῇ προσμειδιᾷ, ἔκυψεν ὑπερμέτρως, ὠλίσθησεν ἐπὶ τῆς σιλπνῆς, ὡς ἐκ τῆς συχῆς προστριβῆς τοῦ σχοινίου σανίδος, καὶ ἔπεσε κατακέφαλα ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Αἱ ἄλλαι γυναῖκες, καὶ ἡ Ἀθηنيῶ μετ' αὐτῶν, καθ' ὑπερβολὴν διαστέλλουσαι τοὺς βραχίονας ἔτρεξαν κατόπιν τῆς θειά Σοφούλας. — Ἐναν κουβᾶ, ἓνα γιουρδέλι, ἐκραύγαζεν ἔκφρων ἡ γραῖα Σοφούλα:

— Ἐνα τσιγκέλι, ἔκραξε καὶ ἡ Ἀθηنيῶ μετ' αὐτῶν σαστισμένη (ὡς νὰ εἶχε πέσει δηλαδὴ εἰς τὸ φρέαρ τὸ ἰβάνιον, δι' οὗ ἀντλοῦσιν ὕδωρ.)

— Τὰ τσιγκέλια νὰ σὲ τραβοῦν, σκύλλα, τῇ ἔκραξεν μὲ κεραυνοβόλον βλέμμα ἡ θειά Σοφούλα. Μοῦ ἔπνιξες τὸ παιδί.

Ἡ γραῖα τφόντι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ δυστύχημα ὠφείλετο εἰς τὴν ἀπροσεξίαν τῆς δουλεύτρας τῆς.

—Νὰ κατεβῶ ἐγὼ σὶ τὸ πηγᾶδι, νοννά ; τῆ εἶπεν ἡ Ἐθνηϊώ.

Ἐπειδὴ ἐβράδυνε νὰ φανῆ πουθενὰ κουβᾶς, διότι εἶνε γνωστὸν πόσον τὰ χάνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις καὶ ἐνῶ μία τῶν γυναικῶν ἔτρεχεν ἀπ' ἐκεῖ ἄλλη ἀπ' ἐδῶ καὶ ἡ μικρὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπνίγετο, ἡ θεῖα-Σοφοῦλα ἐπέτρεψεν τὴν Ἐθνηϊώ τὴν χάριν ταύτην. Εἴξευρε δὲ ἄλλως ὅτι εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν εἰς τοὺς ἄνδρας μᾶλλον ἀρμόζουσαν, ἦτο ἐπιτηδεῖα.

Ἡ Ἐθνηϊώ λοιπὸν ἐσήκωσε τὰ φουσιάνια τῆς ὑπεράνω τοῦ γόνατος, καὶ πατοῦσα εἰς τὰς γνωσιὰς ἀτῆ ἔσοχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ λιθοκίστου τοῦ φρέατος, τὰς ἐπίτηδες κατασκευαζομένας εἰς πᾶσαν ὀρυχὴν φρέατος, κατῆλθε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ φρέατος.

Οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἡ μικρὰ.

Τὸ βάθος τοῦ ὕδατος ἦτο τρεῖς ἴσον μὲ ἀνάστημα ἀνδρός, καὶ ἡ Ἐθνηϊώ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ κατωτέρω.

Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρέθη καὶ ὁ κουβᾶς, καὶ κατεβιβάσθη μέχρι τῶν χειρῶν τῆς Ἐθνηϊώ.

Αὕτη ἔλαβε τὸ σχοινίον καὶ ἤρχισε νὰ περιστρέφῃ τὸ ἰβάνιον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἡ θεῖα-Σοφοῦλα ὠλόλυξε καὶ ἔοχιζε τὰς παρειάς τῆς. Ἡ καρδιά τῆς δὲν ἠσθάνετο πλέον τῆς ἐλπίδος τὴν θαλαπωρὴν. . .

Τέλος τὸ ἰβάνιον προσέκοψεν εἰς σῶμα τι ἀνερχόμενον . Ἡ μικρὰ ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἦτο ἤδη πῶμα. . .

Ἡ κεφαλὴ τῆς ἦτο δεινῶς μεμωλωπισμένη. Κατενεχθεῖσα σφοδρᾶς εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐξάλισθη, κατέπιε πολὺ νερόν, καὶ δὲν ἀνῆλθεν ταχέως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. . .

Ἐπὶ ζωῆς δὲν ἐπαρηγορήθη ἡ θεῖα-Σοφοῦλα διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ἀτύχημα.

Ἰσα ἴσα ἡ τελευταία βαπτιστικὴ τῆς. . .

Διετήρησε δὲ τὴν πρὸς τὴν ἀθῶαν νεκρὰν στοργὴν τῆς μέχρι εὐσεβοῦς προλήψεως.

Ζήσασα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἀκόμη, κατεσκευάζεν ἀνελλιπῶς, κατ' ἔτος τῆ Μ. Πέμπτη τὴν κοκκίνα τῆς ἀτυχοῦς μικρᾶς καὶ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ἅμα ἐπέστρεφε τὸ πρῶν ἀπὸ τῆς Λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως, ἦνοιγε τότε μόνον, τὸ ἄχρηστον μείναν φρέαρ καὶ ἐοριπτεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κοκκίναν καὶ τὰ κόκκινα αὐγά, τῆς μικρᾶς Σοφοῦλας τῆς.

Ἐβεβαίου δὲ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ὅτι ἀνεξήγητος εὐωδία ἀνήρχετο τότε ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὡς θυμίαμα ἀθῶας ψυχῆς ἀναβαῖνον πρὸς τὸν θεάνθρωπον Πλάστην.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

(Η Α Σ Η Μ Ω)

Νύκτα δόκημη και οί κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως Λεχαινῶν ἐξύπνησαν και ἐτοιμάζονται διὰ τὰς βαρείας γεωργικὰς ἐργασίας των Ἐξαφνα μέσα εἰς τὸ σκότος ἀκούεται φοβερὰ κραυγή.

— Φανὸς στὸ Φιλοκάλι!

Ἵσοι τὴν ἤκουσαν ἐπάγωσαν ὡς νὰ ἤκουσαν τὴν σάλπιγγα τῆς Δευτέρας Παραουσίας.

— Τοῦρκοι νᾶναι; ἐρώτησε τὸν ἀδελφόν του ὁ Κλοκονᾶς ὁ προεστός.

— Ἐξέρω και γώ;

— Ἐχει φανὸ στὸ Φιλοκάλι;

— Δὲν ἀκοῦς;

Ἡ φωνὴ ἀπέξω ἀκούστηκε πάλιν πιὸ δυνατὴ και τρομακτικὴ.

— Φανὸς στὸ Φιλοκάλι. . . Φευγαῖτε. . . Οἱ Τοῦρκοι πλάκωσαν! ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, σωθῆτε!

— Τοῦρκοι θᾶναι και θᾶναι ἀσκέρι, ἐπιθύρισε ἐνῶ ἔβαζε τῆς κάλτσες του ὁ προεστός.

Και στραφεις πρὸς τοὺς ἰδικούς του ποῦ ἐκοιμῶντο κατάχαμα, γυναῖκες, παιδιά, κορίτσια, ἐπρόσθεσε δυνατὰ. «Σηκωθῆτε νὰ φύγουμε γιατί πλάκωσαν οἱ Τοῦρκοι».

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἤκούοντο εἰς τοὺς δρόμους «Τοῦρκοι, Τοῦρκοι!» Και ἤρχισεν ἀπερίγραπτος θόρυβος, πόρτες ἐκτυποῦσαν, σκύλοι ἐγαύγιζαν, ἔκλαιαν βρέφη και μικρὰ παιδιά, φωναὶ ἤκούοντο και παρακινήσεις γυναικῶν και ἀνδρῶν.

Αἱ γυναῖκες ἀφοῦ ἔρριψαν ὅλα τὰ οἰκιακὰ σκευὴ των εἰς τὰ πηγάδια, ἀκολούθησαν τοὺς ἀνδρες, φέρουσαι στὶς ἀγκαλιές των τὰ μικρὰ και οἱ κοπέλες ὅτι πολύτιμον εἶχον, φόρεμα ἢ στολίδι, ποῦ ἦτο τὸ καμάρι των κατὰ τὰς ἐορτάς.

Μετὰ μικρὸν ὅλοι τῆς κωμοπόλεως οἱ κάτοικοι εἶχον μαζευθῆ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ προεστοῦ ἐρωτῶντες τι νὰ κάνουν.

— Τοῦρκοι δὲν πιστεύω νᾶναι, εἶπε οὗτος χωρὶς νὰ πιστεῦῃ εἰς ὅτι ἔλεγε. Ἄλλὰ πᾶμε νὰ δοῦμε καλοῦ κακοῦ.

— Πάμετε, εἶπαν ὅλοι.

Και ἐκίνησαν, ὁ καθένας μὲ ὅτι εὐρέθη εἰς τὰ χέρια τους, ἄλλοι μὲ ἀξίνες και λισγάρια και μερικοὶ μὲ τὰ μακρόκανα καρυοφύλια τους. Αἱ γυναῖκες και τὰ παιδιά ἠκολούθησαν ἀπὸ πίσω. Ὅταν ἔφθα-

σαν εἰς τὰ Γεφύρια εἶδαν ἀπέναντί τους εἰς τὰ πρῶτα φῶτα τῆς χαραυγῆς Τουρκικὸν ἱππικόν, ἀπλωμένον ἀνά τις ράχες τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπως ἀπλώνεται τὸ παραγάδι εἰς τὴν θάλασσαν.

Εἶνε γνωστὸν πῶς ἅμα ἄρχισεν ἡ Ἐπανάστασις ὅλοι οἱ καμπήσιοι Τοῦρκοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν. Ὅμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔκαναν ἐπιδρομὰς, ἐλαφρυαγῶγουν τὰ χωρία, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων ἄοπλοι καὶ ἀπειροπόλεμοι, ἔφευγαν ἅμα ἐκεῖνοι ἐπλησίαζαν.

Ἐπάνω εἰς ὑψηλὸν μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὀλενοῦ ὑπῆρχε Μονή, τὸ Φιλοκάλι.

Ὅταν οἱ καλόγηροί ἐβλεπαν φωτιὰν εἰς ὠρισμένον μέρος τῆς Ἀχαΐας, ἐγνώριζαν ὅτι τοῦτο ἐσήμαινεν ἔξοδον τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν. Ἄναβαν τότε καὶ ἐκεῖνοι μεγάλην φωτιὰν εἰς τὴν Μονήν των καὶ ἔτσι οἱ κάτοικοι τοῦ κάμτου ἐμάθαιναν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον.

Συχνὰ τὶς νύχτες ἡ φωνὴ «Φανὸς στὸ Φιλοκάλι» ἐξύπνα περιτρόμους τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων, οἱ ὅποιοι, ὅπως τώρα, ἀφίνοντες τ' ἀγαθὰ των, ἔσπευδον νὰ κρυβοῦν εἰς τὸ δάσος τῆς Δροσελῆς ἢ εἰς τὸ φρούριον Χλομοῦτσι.

Τώρα οἱ χωρικοὶ ἅμα εἶδαν τοὺς Τούρκους ἠθέλησαν ν' ἀφήσουν τὸν δημόσιον δρόμον, ἀλλὰ τοὺς εἶδαν ἐκεῖνοι καὶ ἄρχισαν τὴν καταδίωξιν. Τότε ἐσκόρπισαν εἰς τὰ ἀκαλλιέργητα χωράφια καὶ οἱ περισσότεροὶ ἔκαμαν πρὸς τὴν Δροσελήν. Δὲν ἀπείχε παρὰ μισθὴ ὥρα. Ἐκεῖ τὸ δάσος καὶ τὰ νερά ἔκαναν φράχτες ἀπέραστους εἰς τὸ ἱππικόν.

Γυναῖκες μὲ τὰ βρέφη εἰς τὴν ἀγκαλιά τους, μικρὰ παιδιὰ γυμνόποδα, ὠραῖα κορίτσα μισοντυμένα καὶ μέ λυμένα μαλλιά, ἔτρεχαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια καὶ τοὺς βάλτους, καὶ ἄφιναν κομμάτια ἀπὸ τὰ φορέματά τους εἰς τὰ χαμόκλαδα καὶ ἐξέσχιζαν τὰ πόδια τους γιὰ ν' ἀποφύγουν τοὺς βρόχους τῶν Τούρκων. Οἱ γέροντες καὶ οἱ γριές, ὅσους τ' ἀδύνατα πόδια δὲν ἠμποροῦσαν νὰ φέρουν μακρὰ, ἐγονάτιζαν ἔμπρὸς εἰς τὸν πλησιάζοντα ἀγριοπρόσωπον Λαλιώτην, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν θάνατον δίνοντες εἰς αὐτὸν πρόθυμα τοὺς ὑψηλοὺς τίτλους τοῦ Βεζύρη καὶ τοῦ Σουλτάνου. Μερικοὶ ἐκρύβοντο μέσα εἰς τὰ βάτα καὶ τὶς πυκνὰς βουρλιές, ἐλπίζοντες νὰ γλυτώσουν τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἄλλ' ἔξα-

φρα τὰ λαγωνικά ποῦ ἔφεραν πάντα μαζί τους οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰς ταιαύτας ἐπιδρομάς, τοὺς ἀνεκάλυπταν καὶ μὲ γαυγίσματα τοὺς ἐφάνεροναν εἰς τοὺς κυνηγούς των.

Μιὰ μαυροντυμένη γυναῖκα μ' ἓνα μικρὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά ἠγωνίζετο ἀπελπισμένη νὰ ξεφύγῃ τὴν λυσοώδη καταδίωξιν τριῶν ἱππέων Λαλιωτῶν. Ἡ γυναῖκα ἐλέγετο Ἀσήμω, μόλις δεκαοχτὼ χρονῶν καὶ ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐμορφιάς της. Ἦτο κόρη πλουσίου προεστοῦ καὶ εἶχε στεφανωθῆ τὸν Γιάννο, ὠραῖο καὶ τίμιο ἀλλὰ πολὺ πτωχὸ παληκάρι. Ὁ γάμος της ἂν καὶ ἐγινε μὲ μεγάλες χαρὲς δὲν ἦτο γραμμένο ν' ἀποβῆ εἰς εὐτυχίαν τῆς Ἀσήμωσ. Δὲν πέρασε βδομάδα ἀπὸ τὸν γάμον καὶ ὁ Γιάννης διεισάχθη νὰ δαμάσῃ ἓνα πουλάρι ἄγριο τοῦ Βόιβοντα, τοῦ Ἀλῆ Ἐφέντη. Ἐπεσε ὁμως ἀπὸ τὸ ἄλογο ἐκτύπησε εἰς τὸ κεφάλι καὶ ἀπέθανε. Ὅταν ἦλθε ὁ καιρός, ἡ Ἀσήμω ἐγέννησε ἓνα χαριτωμένο, ξανθὸ παιδί, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ νουνὸς ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα του. Τοῦ ἔμοιαζε πολὺ.

Ἔτσι λοιπὸν ἐξοῦσε μὲ τὸ πολῦτιμον αὐτὸ θύμημα τοῦ ἔρωτός της, χαρούμενη καὶ καλόκαρδη, ὅταν ἄκουε τὴν φωνὴν του καὶ τὸ ἄθῳον του γέλιο. «Γιάννο μου, ἔλεγε καὶ τὸ ἀγκάλιαζε σφικτὰ καὶ ἐλάφρωνε τὶς πίκρες καὶ τὰ βάσανα ποῦ ὑπέφερε διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἀγαπητοῦ της.

Τώρα ἡ Ἀσήμω μὲ τὰ μαλλιά λυμένα καὶ εἰς τὴν ἀγκαλιά της τὸ ἀγαπητό της φόρωμα, ἔφευγεν ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς ἀγρίους Λαλιῶτες. Ἔτρεχεν ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ ἐγύριζε τὰ μεγάλα της μάτια μὲ φόβο καὶ πανουργία συνάμα, σὰν ἐλαφίνα κυνηγημένη ἀπὸ τὸν κρουψῶνα της. Οἱ τρεῖς Λαλιῶτες τὴν εἶχαν βάλει εἰς τὴ μέση καὶ ἔρριχναν βρόχους ἀπὸ μακρὰν διὰ νὰ τὴν συλλάβουν, ἀλλ' αὕτη μὲ τεχνικὰ γυρίσματα ἀπέφευγε τοὺς βρόχους. Ἐχαμήλωνε, ἐψήλωνε, πηδοῦσε, ἔτρεχε, ἔστεκόταν καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀφρίζαν ἀπὸ τὴ μαγία τους.

Ἔτσι ἐφθασεν στὰ ὄρια τοῦ δάσους τῆς Δροσελῆς. Καταϊδρωμένη καὶ κατακουρασμένη ἔβαλε τὰς τελευταίας δυνάμεις της γιὰ νὰ χωθῆ ἐκεῖ. Ἀλλ' ἐνῶ σχεδὸν ἄγγιζε εἰς τὸ τέλος τῶν δεινῶν της, καθὼς ἔγερνε γιὰ νὰ ξεφύγῃ τὸν βρόχον τοῦ πλησιεστέρου Λαλιώτου, ἐμπερδεύθη εἰς τὰ χαμόκλαδα καὶ ἔπεσεν μπρούμυτα. Οἱ Τοῦρκοι ἀλαλάζοντες ὤρμησαν ἐπὶ τῆς λείας των.

Ὁ πλησιέστερος τούτων ἔκυπτεν ἀπάνω της καὶ τὸ βρομερὸ

χέρι του έπιανε τὸ λιγερὸ κορμί της. Ἄλλὰ τότε μιὰ σφαῖρα ἤλθεν ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τὸν ἐξάπλωσεν νεκρὸν κοντὰ της.

Οἱ δύο ἄλλοι Τοῦρκοι ἐστάθηκαν ἄβουλοι, ὅταν εἶδον τὸν φόνον τοῦ συντρόφου των. Τοῦτο ἔδωσε καιρὸν εἰς τὴν Ἀσήμε νὰ σηκωθῆ καὶ κάμνουσα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, νὰ τρέξῃ καὶ νὰ χωθῆ εἰς τὰ πυκνότατα τοῦ δάσους μέρη. Ἄλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι, πεζεύσαντες ἠκολούθουν αὐτὴν κατὰ πόδας καὶ ἀδύνατον νὰ σωθῆ ἂν δὲν τὴν ἐφώτιζεν ὁ Θεὸς νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ τελευταῖόν της μέσον. Ἡ Ἀσήμε εἶχε πάρει μαζί της ἀπὸ τὸ σπῆτι της πολὺτιμον γιορντάνι. Τοῦτο ἔρριψεν οπίσω της εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐκεῖνοι ἐσταμάτησαν εὐθὺς ἤλθαν μάλιστα εἰς τὰ χέρια διὰ τὴν κατοχὴν του. Ἡ Ἀσήμε ἐν τῷ μεταξὺ ἔρπουσα ἐμπῆκε μέσα εἰς ἓνα μεγάλον καὶ πυκνὸν θάμνον, ποῦ τὸν ἐοκέπαζε χιονᾶτο καὶ μοσκοβολοῦν ἀγιόκλημα. Ἐκεῖ εὔρε καὶ ἄλλους, ἀπάνω ἀπὸ τριάντα ψυχὰς παντὸς γένους καὶ ἡλικίας.

— Σῶστε με! σῶστε με! ἐφώναξε μόλις ἐμπῆκε καὶ ἔδειξε τὸ παιδί της.

— Σῶπα σκύλα, εἶπε ὁ γεροντότερος σιγά. Ἀμέσως σιγὴ τάφου ἐχύθη μέσα εἰς τὸν ἀνθρώπινον ἐκεῖνον σωρόν. Ἐξω αἱ φωναὶ καὶ βλασφημίαι τῶν Τούρκων, τὰ ἀλιχτήματα τῶν σκύλων, οἱ στεναγμοὶ τῶν ἀγωνιῶντων καὶ οἱ τουφεκισμοὶ ἐτάρασσαν τὴν ἡσυχίαν τοῦ δάσους.

Ἐξαφνα μέσα εἰς τὸν κατηφῆ καὶ σιωπηλὸν ἐκεῖνον κρυψῶνα ἠκούσθη τὸ κλάμα μικροῦ παιδιοῦ. Τὸ παιδί τῆς Ἀσήμες εἶχε ξυπνήσει.

— Σῶπασέ το, σκύλα! εἶπεν ὁ προεστός. Ἡ δυστυχισμένη ἡ Ἀσήμε ἄρχισε νὰ τὸ κουνᾷ εἰς τὴν ἀγκαλιά της καὶ νὰ τὸ νανουρίζῃ, πλὴν ἀδύνατον. Ὅχι καὶ πολὺ μακρὰν ἠκούοντο αἱ φωναὶ τῶν Τούρκων, ποῦ παρεκίνουν τὰ σκυλιά τους νὰ μπαίνουν εἰς τοὺς θάμνους. Σὲ λιγάκι ἠκούοντο καὶ τὰ λόγια τους.

— Μέσα, Παναγιά! . .

— Πάρ' το, Χριστέ!

— Ἀγιαντρέα, ἀπάνω τους! . .

Ἔτσι ἐσυνήθιζαν νὰ δίνουν στὰ λαγωνικά τους χριστιανικὰ ὀνόματα, γιὰ νὰ πεισμώνουν καὶ νὰ ἐξευτελίσουν τοὺς ραγιαδες καὶ τὴν πίστιν τους.

Καὶ τὰ σκυλιά ἀπαντοῦσαν—Γάφ-γάφ! . γάφ-γάφ! . σείοντα τὴν οὐρά τους, χωνόμενα παντοῦ, πηδῶντα ὡς βέλη ἐπάνω ἀπὸ τοὺς θάμνους ἢ συρόμενα ὡς ἐρπετὰ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, πρόθυμα σὰν νὰ ἠσθάνοντο καὶ ἐκεῖνα τὴν λύσαν τῶν κυρίων των. Καὶ ὁμως τὸ παιδί ἐξηκολούθει τὸ κλᾶμα του.

— Θὰ τὸ σωπάσης ἢ νὰ τὸ σκοτώσω! λέγει πάλιν ἄγριος ὁ προεστὸς. Ἡμαστέ τόσες ψυχές ποῦ θὰ χαθοῦμε γι' αὐτό. Ἄκου, οἱ Τοῦρκοι ἔρχονται. . . .

Καὶ ἐπειδὴ τὸ μικρὸ ἐξηκολούθει νὰ κλαίῃ, ὁ γέροντας ἄπλωσε τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸ πάρῃ.

— Ὡ ἄς το μου! Τόχω ἀκριβό! μὴ μοῦ τὸ παίρῃς! θὰ σωπάσῃ! . . . παρεκάλεσε ἡ μητέρα, σμίγοντας τὰ χέρια σὲ προσευχή. . . Ἄλλὰ τίποτε τὸ παιδί ἔκλαιε περισσότερο. Οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίαζαν· αἱ φωναὶ των ἠκούοντο καθαρώτερον. Ὁ προεστὸς ἀπὸ τὸν κρυψῶνα ἔσκυψε νὰ ἰδῇ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ρίζες τῶν θάμνων καὶ ἀνατρίχιασε. Εἰς τριάντα μόλις βημάτων ἀπόστασιν, εἰς ἓνα ἄλλον κρυψῶνα οἱ σκύλοι εἶχαν ἀνιχνεύσει δύο γυναῖκας, λευκόμαλλον γρηὰ μητέρα καὶ θυγατέρα ὠραίαν μόλις δεκατεσσάρων ἐτῶν. Ἄγριος Τοῦρκος ἐτοίμαζε τὸ γιαταγάνι του νὰ τὸ καταφέρῃ κατὰ τῆς γρηᾶς, ὅτε ἡ θυγατέρα τῆς ὤρμησε καὶ λαβοῦδα τὸ μαχαίρι ἐνδὸς συντρόφου του, τὸ ἐβύθισεν εἰς τὰ στήθη ἐκείνου. Τότε μανιώδεις ὤρμησαν ἐπάνω τῆς οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι. Ὁ προεστὸς ἀπεσύρθη ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦσε νὰ δώσῃ βοήθειαν, διὰ νὰ μὴν ἴδῃ χριστιανικὸν αἷμα νὰ χύνεται ἐμπρός του. Ὡστόσο τὰ βήματα τῶν Τοῦρκων ἠκούοντο νὰ πλησιάζουν εἰς τὸν κρυψῶνα. Τὸ παιδί τῆς Ἀσῆμωσ δὲν ἔπαυε τὸ κλᾶμα του.

— Ἀδέσφια, εἶπεν ὁ προεστὸς σιγαλὰ εἰς τοὺς συντρόφους του. Εἴμαστέ τριάντα ψυχές. Ἡρῦθαμ' ἐδῶ γιὰ νὰ σωθοῦμε ἀπὸ τὸ Τούρκικο λεπίδι· μὰ βλέπω, δὲν θὰ τὸ καταφέρουμε. Τὸ παιδί φωνάζει. Πρέπει ν' ἀποφασίσετε. Ἡ νὰ τὸ σκοτώσουμε ἢ νὰ χαθοῦμε κ' ἐμεῖς. Ἐνα ἀπὸ τὰ δύο. Τί λέτε;

Ἡ ἐρώτησις τοῦ γέροντος ἔκαμε φρίκην εἰς ὅλους. Ἡ δυστυχὴς μητέρα μὲ δακρυσμένα μάτια ἐκοίταζε τὰ πρόσωπά των γιὰ νὰ μαντεύσῃ τοὺς λόγους ποῦ θὰ ἔλεγαν τὰ χεῖλη τους.

Ἐκεῖνοι ἐγύρισαν καὶ ἐκοίταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἐπειτα μὲ μιὰ φωνή. «Νὰ τὸ σκοτώσουμε» εἶπαν.

— Φέρο' το δῶ, Ἀσῆμω τὸ παιδί! εἶπε σοβαρὰ ὁ γέροντας καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι. Τὴν ἴδια στιγμή ἔσυρε ἀπὸ τὴ μέση του μικρὸ μαχαίρακι.

Ἡ Ἀσήμω τὸν κοίταξε μὲ φρίκην. Καὶ ἐνῶ τὸ χέρι τοῦ ἄγγιξε τὸ παιδί, ἐπισωπάτησε καὶ τὸ ἔκρουσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς, μὲ ἕνα βαρὺν ὡς λέαινα βρονθηθμόν.

— Δός μου το, Ἀσήμω, τὸ παιδί, εἶπε πάλιν ὁ γέροντας.

— ὦ ἄς τε τό μου!.. Δὲν ἔχω ἄλλο!.. Τὶ νὰ γείνω ἔπειτα ἐγώ; Σταθῆτε νὰ φύγω.

— Ὅχι νὰ μὴ φύγης, εἶπε ὁ γέροντας. Οἱ Τοῦρκοι εἶνε ἀπέξω. Ἄμα σὲ ἰδοῦν νὰ βγαίνης, θὰ ἔρθουν νὰ βροῦνε κι' ἐμᾶς. Ἀνάγκη νὰ μείνης ἀλλὰ νὰ σκάση αὐτοῦνο, ἐπρόσθεσεν ὠργισμένος. Καὶ τὸ ἔπιασε ἀπὸ τὸ πόδι.

— ὦ τὸ πουλί μου! τί λένε Γιάννο; τί λένε: Ἐ σῶπα, δὲν ἔχεις πατέρα νὰ μιλήσῃ γιὰ σένα.. Σῶπα!.. καὶ ἀπελπισμένη ἔσφιξε αὐτὸ δυνατὰ εἰς τὸν κόρφο τῆς.

Ἐξαφνα τὸ παιδί ἐτεντώθη μὲ σπασμούς. Ἡ Ἀσήμω ἐπετάχθη ὀρθή, μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά. Ἐβγαλε πνιγμένη φωνή, ἔπεσε κάτω λιπόθυμος. Τὸ παιδί ἐσίγησε γιὰ πάντα. Ὅσοι ἦσαν εἰς τὸν κρουσῶνα ἔγειραν ὄλοι βαριά, ἀπάνω εἰς τὸ στήθος τὸ κεφάλι τους.

Ἐπειτα ἀπὸ ὥρες ὁ ἔξω θόρυβος καὶ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων ἀπεμακρύνθησαν καὶ τέλος ἔσβυσαν ὀλοτελῶς. Βαθειὰ σιωπὴ ἐπεκράτησε εἰς τὸ δάσος. Τὰ πουλιὰ ποῦ εἶχαν φύγῃ ἀπὸ τοὺς πυροβολισμούς καὶ τὸν σάλαγον φοβισμένα, ἦλθαν πάλιν καὶ ἤρχισαν τὰ λαλήματά των καὶ τὰ παιγνίδια τους. Ἐπετοῦσαν μὲ χαρὰν ἀπάνω εἰς τὰ κλαδιὰ καὶ ἐτσιμποῦσαν τὰ βατόμουρα ἀπολαυστικά.

Οἱ Τοῦρκοι πῆραν καὶ πάλιν τὸν δρόμο γιὰ τὴν Πάτρα, καὶ ἄφησαν τὰ θύματά τους δίχως πνοήν, ἄταφα εἰς τὸ δάσος.

Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε φαιδρὸς καὶ φεγγοβόλος. Ὁ κορυδαλλὸς καὶ ὁ σπίνος ἐκελάδουν ἀμέριμνοι.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΑΝΤΙΚΡΥΣΜΑ

Γνωστή μου κυρία ἀπὸ τὰς διακονούσας τὴν προσφυγικὴν δυστυχίαν εἰς κάποιαν στέγην τοῦ Πειραιῶς, μοῦ διηγεῖτο τὴν τραγωδίαν δύο μικρῶν ὀρφανῶν ποῦ εἶδον σφαζόμενον τὸν πατέρα τους καὶ ἀπαγομένην τὴν μητέρα τους ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους.

— "Επρεπε ν' ἀντικρύσετε, μοῦ εἶπε, μίαν στιγμήν τὸ βλέμμα τῶν δυστυχημένων αὐτῶν παιδιῶν. Εἶνε κατιτὶ ἀπερίγραφτον. "Επρεπε νὰ τὰ ἴδητε πῶς κυττάζουν εἰς τὸ κενὸν μὲ ὀρθάνοιχα ὀλοστρόγγυλα μάτια ὡς νὰ ἐπάγωσεν ὁ τρόμος τοὺς βολβούς των μέσα εἰς τὰς κόγχας των. Τοὺς μιλεῖτε, τὰ χαιδεύετε, τὰ ταΐζετε. Ἐκεῖνα κυττάζουν ἀπλανῶς πρὸς τὸ ἴδιον σημεῖον, κάπου μακρυνά, ὡς νὰ παρακολουθοῦν τὸ τρομερὸν κατιτὶ ποῦ δὲν τὸ βλέπουν οἱ ἄλλοι. Ποιὸς ξέρει! Ἴσως νὰ βλέπουν ἀκόμα τὴν φορικτὴν σκηνὴν, ποῦ ἦτο πεπρωμένον ν' ἀντικρύσουν τὰ ἀθῶα τους ματάκια, μόλις ἀνοίχθησαν σιτὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ἡ κυρία ἦτο πολὺ συγκινημένη καὶ ἐνόμιζε κανεὶς καθὼς εἶχεν ἐκστατικὸν τὸ βλέμμα, ὅτι ἔβλεπε καὶ αὐτὴ τώρα, μὲ τὰ μάτια τῶν μικρῶν ὀρφανῶν, τὴν σκηνὴν τῆς κρύας φοικῆς, ποῦ ἐφαντάζετο.

— Ἀλλοίμονον κυρία μου! τῆς εἶπα. Τὰ μικρά σας ὀρφανὰ δὲν ἔβλεπαν μόνον τὸν πατέρα τους νὰ σφάζεται, τὴν μητέρα τους νὰ φεύγη, πνιγμένη ἀπὸ τοὺς λυγμούς πρὸς τὸ ἄγνωστον. Ἐβλεπαν κάτι τραγικώτερον θέαμα, τρομερώτερον ἀπ' αὐτό. Ὑπάρχει, κυρία μου, ὑπάρχει τὸ θέαμα τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν, μίαν τόσον κακὴν στιγμήν, τὰ πλάσματα αὐτά. Τὸ θέαμα τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν γιὰ λίγα, πολὺ ὀλίγα, ἀλλοίμονον! χρονάκια, εἶχαν γνωρίσει καὶ αὐτά, ὅπως τὴν πρωτογνωρίζουν ὅλοι οἱ νεοφερμένοι εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Ὡς φῶς δηλαδή, ὡς χᾶδι, ὡς γλυκόλογο, ὡς χαμόγελο Θεοῦ, ὡς μίαν ἀπέραντην καλωσύνην. Ἐξαφνα τὴν ἐγνώρισαν διὰ μιᾶς εἰς τὴν πλέον φορικτὴν τῆς ἐμφάνισιν. Τὴν ἐγνώρισαν ὡς ἄγριον ἐγκλημα, ὡς φόνον, ὡς σπαραγμόν, ὡς αἷμα. Ἐγνώρισαν τὸν ἄνθρωπον ἄγριον πρὶν προφθάσουν καλὰ καλὰ νὰ τὸν γνωρίσουν ὡς μητέρα.

— Γιὰ αὐτὸ λοιπὸν φαντάζεσθε, μοῦ εἶπε ἡ εὐγενικὴ κυρία, ὅτι τὰ ματάκια τους ἦταν τόσον ὀλοστρόγγυλα, τόσον ἐντατικὰ ἀνοιγμένα πρὸς τὸ κενό;

— Ὁρισμένως γι' αὐτό, κυρία μου. Τὰ μικρὰ αὐτὰ πλάσματα ἔβλεπαν μίαν πραγματικότητα τῆς ζωῆς κι' ἔκαμναν τὴν φορικτὴν τῆς γνωριμίας. Καὶ ἴσως νὰ εἶχαν μετανοήσει γιὰ τὸν ἐρχομὸν τους σ' ἓνα τόσον ἄσχημον κόσμον, ἴσως νὰ ζητοῦσαν εἰς τὸ κενὸν κάποια μυστικὴ πορτοῦλα, γιὰ νὰ δραπετεύσουν, νὰ φύγουν, νὰ ξαναγυρῶσιν πρὸς τὸ ἄγνωστον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦλθαν. Φαντασθῆτε. Ὁ κόσμος αὐτὸς εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ ἄγρια, τρομερὰ πράγματα, μεταξὺ τῶν ἐποίων τὸ τρομερώτερον καὶ ἀγριώτερον εἶνε ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτὸν ἀργοῦμεν συνήθως νὰ τὸν γνωρίσωμεν. Γνωρίζομεν προτιήτερα διάφορα ἄλλα. Τὰ μικρὰ τὰ πλάσματα εἶχαν τὴν δυστυχίαν νὰ τὸν γνωρίσουν ἀπὸ τὰ πρῶτα. Δὲν εἶχαν γνωρίσει ἀκόμα τὸν σεισμόν, τὸν κεραυόν, τὴν μανίαν τῶν κυμάτων, τὴν πυρκαϊάν, τὸν πόνον τῆς ἀρρώστειας, τὸν σπαραγμὸν τῆς σκέψεως, τὴν λύσσαν τῶν κακῶν στοιχείων. Ἐγνώρισαν τὸν κακὸν ἄνθρωπον! Δὲν ὤρμησεν ἡ θεομηνία στὸ σπητάκι τους. Δὲν ἐπέδραμαν λύκοι. Ἐπέδραμαν ἄνθρωποι. Ἄνθρωποι μὲ τὴν μορφή τοῦ πατέρα των, τῆς μητερούλας των, ὄλων τῶν ἀνθρώπων ποῦ μᾶς ἔδωκεν ἀδελφοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Καὶ ὅμως οἱ κακοὶ ἄνθρωποι εἶναι τρεῖς χειρότεροι ἀπὸ λύκοι. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τοὺς ἔσφαξαν τὸν πατέρα τους, τοὺς ἄρπαξαν τὴν μητέρα τους, ἔβαλαν φωτιὰ στὸ σπίτι τους, τοὺς πέταξαν στοὺς δρόμους. Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ἡ ζωὴ; Ἴδου τὶ ἐρωτοῦν τὰ ὀρθάνοικτα, ὀλοστρόγγυλα ἀπὸ φρέικη μάτια τῶν ὀρφανῶν σας!

Ἡ εὐγενικὴ κυρία ἔμεινε σκεπτικὴ.

— Ἄλλὰ τότε τὰ παιδάκια αὐτά, εἶπε μὲ σβυσμένη φωνήν, θὰ μ' ἔβλεπαν κ' ἐμένα, θὰ μᾶς ἔβλεπαν ὅλους ἐκεῖ κάτω, πού εἴμεθα μαζεμένοι τριγύρω τους, ὡς ἄγρια θηρία. Γιατὶ νὰ μᾶς φαντασθοῦν διαφορετικὰ; Αὐτὸ ὅμως εἶνε ἀποτρόπαιον νὰ τὸ σκεφθῆ κανεὶς.

— Τὶ θέλετε νὰ γείνη, κυρία μου; Ἔτσι εἶδαν, ἔτσι ἐγνώρισαν τὸν κόσμον τὰ πλάσματα αὐτά. Καὶ δὲν θὰ τὸν ξεχάσουν ποτέ.

Ὁ τρόμος τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου ἔχει κατοικήσει ὀριστικῶς στὴ μικρὴ τὸς ψυχοῦλα καὶ ἡ ἀπογοήτευσις τῆς ζωῆς εἶνε ὁ κληρὸς των.

Γι' αὐτὸ κυτᾶζουν ἔτσι, γι' αὐτὸ θὰ κοιτᾶζουν πάντα ἔτσι τὸν ὄφραϊον αὐτὸν καὶ φρικτὸν κόσμον.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΠΑΤΡΙΔΑ

«Μεθαύριο πέντε τοῦ μηνός, μπαρκάρω μ' ἄλλα διακόσια παιδιὰ στὸ «Θεμιστοκλῆ». Ἀπ' τὸν Πειραιᾶ θὰ σᾶς τηλεγραφήσω τὸ φτάσιμό μου καὶ θὰ πασκίσω νὰ πεταχῶ καμμιὰ βδομάδα ὡς ἐκεῖ νὰ σᾶς ἰδῶ. Εἶδεμὴ καλὴ ἀντάμωσι, ἂν εἶμαι ζωντανός, ὅταν δώσῃ ὁ Θεός...»

Αὐτὰ ἔγραφε ὁ Νικολὸς ὁ Κολαοῦζος τὶς παραμονὲς τοῦ πο-

λέμου στὴ γυναῖκά του τὴ Μαριώ. "Ἐτσι ξερὰ ξερὰ σὲ πληθυντικό, ὅπως τὸ θέλει ἡ τάξη τὰ γράμματα, χωρὶς κανένα χᾶιδι, κανένα γλυκὸ λόγο, κανένα κρυφὸ θυμητικό, ἀντρείακια καὶ παλληκαρία.

— Πάλε καλὰ ποῦ μᾶς θυμήθηκε ὕστερ' ἀπὸ ὀχτὼ χρόνια! εἶπε στενάζοντας τὸ Μαριώ, καὶ πασχίζοντας νὰ κρῦψη τὴ λαχτάρα, ποῦ τῆς ἀνάβανε μέσα της τὰ λίγα λόγια τοῦ ἀνδρός της κακοδιαβασμένα, συλλαβιστὰ ἀπὸ ἓνα μαθηταροῦδι τῆς γειτονιάς, ὅξω στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ἦτανε μαζεμένοι λίγοι δικοὶ νὰ μάθουνε τὰ μαντάτα.

Δὲν εἶπε λόγο παραπάνω. Ἐσκυψε ἀπάνω στὸ πλέξιμό της, ἓνα καλτσάκι τοῦ ἀγοριοῦ της τοῦ Ρήγα τοῦ μονάκριβου ποῦ τῆς ἄφησε φεύγοντας ὁ πατέρας γιὰ τὴν Ἀμερική, καὶ πάσχισε νὰ πιάση ἓνα πόντο ποῦ τῆς εἶχε φύγη ἀπ' τὰ στενέματα. Τὰ μάτια της ὅμως ἦτανε βουρκομένα καὶ ἡ μαύρη κλωνιά δὲν ξεχώριζε στὸ σύθαμπο τοῦ δειλινοῦ.. Μάζεψε τὸ κουβάρι της, τὸ τύλιξε μεσ' στὸ καλτσάκι κι' ἀπιθώνοντάς το στὰ γόνατά της, σήκωσε τὰ ματάκια της στοὺς ἄλλους περίγυρα, ποῦ τὴν κυττάζανε κι' αὐτοὶ βουβά, κάτι θέλοντας νὰ ποῦνε, καλὸ γιὰ κακό, καὶ μὴ ξέροντας ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσουν.

Κάνανε ὡς τόσο γελασιὰ πρόσωπα, σαστισμένα κουνήματα, ξεροβόηχανε καὶ κύτταζε ὁ ποιοὺ ξένος τὸν πιὸ δικό, περιμένοντας ποιοὺς νὰ πρωτομιλήσῃ. Περιμένανε, λές, ὅλοι ν' ἀρπάξουν τὸν λόγον ποῦ θὰ λέγανε ἀπ' τὰ χεῖλια τῆς Μαριῶς

Ἐκεῖνη καθὼς σήκωσε τὰ μάτια της, ἔκανε νὰ χαμογελάσῃ. Μιὰ ξαστεριά—πολὺν καιρὸ εἶχε νὰ ξαστερώσῃ τὸ πρόσωπό της,—χύθηκε στὸ κούτελό της καὶ στὰ μάτια, μὰ μονομιᾶς πάλι βουρκόσανε τὰ μάτια της, δάκρυα κυλήσανε στὰ μάγουλά της κι' ἔσκυψε στὴν ποδιά της νὰ τὰ σκουπίσῃ;

--Ἀρῆ, τώρα κλαῖς, μαθές, ποῦλρεπε νὰ χαίρεσαι! εἶπε ἡ θειά της ἡ Μαχώ, σκύβοντας ἀπάνω της καὶ χαϊδεύοντάς την στὶς πλάτες. Μπά, μπά, μπά σὲ καλό σου.

Σιγὰ σιγὰ πήρανε κουράγιο κι' οἱ ἄλλοι δυὸ γείτονες, ὁ ξάδελφος τοῦ Νικολοῦ ὁ Μιχαλῆς καὶ ἡ κυρὰ Πανώρη, ἡ μαμὴ ἡ Σαλονικιά ἀπὸ χρόνια ξεπεσμένη στὸ νησί. Αὐτὴ εἶχε πιάση τὸ Ρήγα καὶ περίμενε ἀκόμα νὰ πάρῃ τὸν κόπο της, ἀπ' τὰ καζαντίσματα τῆς Ἀμέρικας ὀχτὼ χρόνια τώρα. Ἄλλον δικό της δὲν εἶχε κοντὰ της ἡ Μαριώ. Ὁ πατέρας της χρόνια τώρα ἦτανε πνιγμένος στὴ

Μαύρη θάλασσα, με τὸ καράβι του, με τὰ δύο του παιδιά καὶ τὸ βιός του, κ' ἡ μάννα της φαρμακωμένη κι' αὐτὴ ἀπ' τὰ βάσανα τὰ δικά της κι' ἀπ' τὰ βάσανα τῆς κόρης της εἶχε κλείσει τὰ μάτια της με βαρυγκόμια ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες, ἀπὸ τότε τὸ Μαριώ—ζωντοχίρα πές την—ζοῦσε με τὴν θειά της τὸ Μοσχαδῶ, ξενοδουλεύοντας στὰ ξένα χιτήματα, καὶ με τὸ μονάκριβο παιδί της ποῦ δὲν εἶχε γνωρίσει οὔτε πατέρα οὔτε χαρὰ στὸν κόσμο ποῦ τῶστειλε, ρίχνοντας πέτρα πίσω του, ἐκεῖνος.

— Αἴ! τὸ κλάμμα κ' ἡ χαρὰ τὸ φέρνει, σὰν τὴ λύπη! ἔβαλε τὸ λόγο της ἡ μαμμὴ. Τί νὰ κάμη ἡ νοικοκυρά; Μικρὸ τῶχεις ὕστερ' ἀπὸ ὀχτῶ χρόνια, μιὰ ζωὴ δλάκερη. Στις πέντε τουτουνοῦ ὀχτῶ χρόνια κλείνει ὁ Ρηγῖνος, ζωὴ νάχει. Σὰν καὶ σήμερα μοῦ φαίνεται ποῦ τὸν ἔπιανα!

Καί πῃγε νὰ πῆ ἀκόμα κι' ἀντισκόφτηκε μ' ἓνα θεληματικὸ χασμουρητό.

— Αἴ! με τὸ καλὸ νάρθη ὁ νοικοκύρης ξανά,—εἶπε χασμουρητά, σταυρόνοντας τὸ στόμα της—νὰ φέρη καὶ δολλάρες, πῶς τὶς λένε, νὰ ἰδῆ καλὸ τὸς σπίτι τους, νὰ κάνουνε κι' ἄλλα παιδιά, νὰ μπῆ ἡ χαρὰ στὸ φτωχικό τους!

Τὸ Μαριώ σκυμμένη στὴν ποδιά της ἔνοιωθε πῶς ὅλος ὁ κόσμος ἦτανε ξένος γύρω της—πάντα ξένος, τώρα περισσότερο—καὶ κρατοῦσε—ὅπως πάντα, τώρα περισσότερο—χαρὲς καὶ λύπες γιὰ τὸν ἑαυτό της.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα μπῆκε στὴν αὐλὴ γυρίζοντας ἀπὸ κάποιον θέλημα κι' ὁ μικρὸς ὁ Ρήγας, ἓνα ξανθὸ παχουλὸ παιδάκι, ἴδιος ὁ πατέρας του. Ὅλα τὰ χέρια ἀπλωθήκανε ἀπάνω του, ὅλα τὰ χεῖλια κολλήσανε στὰ μάγουλά του καὶ τὸ μικρὸ, σαστισμένο, ἀπὸ ἀγκαλιὰ σὲ ἀγκαλιὰ ξεγλύστρησε καὶ χύθηκε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας του. Ἐκεῖνη τὸ κάθησε στὰ γόνατά της καὶ τοῦ χαῖδεψε τὸ κεφαλάκι. Καὶ σκύβοντας στὸ πρόσωπό του τοῦ εἶπε σὰν μυστικά.

—Τὸ ξέρεις, Ρηγῖνο; Ἔρχεται ὁ πατέρας σου!

Ἡ φωνή της κόμπιασε καὶ τὰ δάκρυά της χυθῆκανε ἀπάνω στὰ ξανθὰ μαλλάκια τοῦ παιδιοῦ. Ἐκεῖνο κύτταξε σὰ σαστισμένο ἀκόμα γύρω του, γυρεύοντας νὰ καταλάβη τί θέλουνε μαζὶ με τὰ γέλια καὶ τὰ δάκρυα. Οἱ ἄλλοι σηκωθήκανε νὰ φίγουν με τὰ «καλορροίζικα». Ὑστερὴν σηκώθηκε ἡ μαμμὴ.

— Δὲν κάθεσαι, κυρὰ μαμμὴ, νὰ φάμε μιὰ μπουκιὰ μαζὶ; εἶπε ἡ θειά.

Ἄλλο ποῦ δὲν γύρευε ἢ κυρὰ Πανώρηα.

— Μετὰ χαρᾶς σας νὰ συντροφεύουμε καὶ τὴν νοικοκυρὰ στὴν καλὴ τὴν ὥρα. Ἄμ τί; Μονάχα στὶς λύπες; Καὶ ἡ χαρὰ, διπλὴ χαρὰ γίνεται μὲ τὴν συντροφιά.

Ἡ Μαριῶ σκυμμένη ἀκόμα ἀπάνω στὸ μονάκριβό της, ἦτανε σὰν νὰ μὴν ἐννοιῶθε τίποτε γύρο της.

Ἄπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ φιλῶντας τοῦ τὰ μαλλάκια τοῦ, τοῦλεγε μὲ μιὰ φωνὴ φοβισμένη, πιὸ λυπητερὴ παρὰ χαρούμενη.

— Ἄκουσες, Ρηγίνο μου; Ἐρχεται ὁ πατέρας σου.

Ἀπάνω στὸ κομό, ἀνάμεσα σὲ δύο βάζα, μὲ σκονισμένα ἀμάραντα, ἦτανε ἡ φωτογραφία τοῦ Νικολοῦ, μέσα σὲ μιὰ μεγάλη κορνίζα ἀπὸ κοχλίδια τῆς θάλασσας, ποῦ τὴν εἶχε φέρει ὁ ἴδιος ἀπὸ ἓνα ταξεῖδι του καὶ τὴν ἔκανε χάρισμα στὴν γυναῖκα τοῦ, τὶς ἡμέρες τοῦ γάμου του. Ὅταν ἔστειλε τὴν φωτογραφία τοῦ ὁ Νικολὸς ἀπ' τὴν Ἀμερῖκα, ἡ Μαριῶν ἀνοιξε βιαστικὰ τὸ σεπέτι, ἔστησε τὸ κάδρο ἀπάνω στὸν κομό, νὰ τὸν καμαρώνῃ ἡ ἴδια, μὰ νὰ τὸν καμαρώνουνε καὶ οἱ ξένοι μὲ τὰ καινούργια φρεσκοσιδερωμένα ρούχα, τὴ χρυσῇ καδένα, τὰ χρυσᾶ δακτυλίδια ποῦ ξεχώριζαν ἀπάνω στὰ δακτυλά του, καθὼς εἶχε ἀπλωμένο τὸ χέρι τοῦ ἀπάνω στὰ γόνατά του καὶ τὰ χρυσᾶ τὰ δόντια ποῦ τᾶδειχνε, περήφανα χαμογελώντας. Ἦτανε τώρα κάμποσος καιρὸς ποῦ τὸ Μαριῶ μὲ κάποιον παράπονο μέσα της γιὰ τὴ λησμονιά τοῦ ἀνδρός της, ἀπόφευγε νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια της ἀπάνω στὴν εἰκόνα. Τὴν προσπερνοῦσε πάντοτε ἀναστενάζοντας καὶ βιάζοντας τὸν ἑαυτὸ της νὰ μὴν τὴν κυτᾶξῃ. Ἴσως τῆς ἔκανε κακὸ νὰ τὸν βλέπῃ ἔτσι μὲ τὰ γιορτινά του καὶ τὰ χρυσάφια ποῦ δὲν ἦτανε δικὸς της, ἴσως νᾶθελε νὰ τοῦ δείξῃ τὴν κάκια της, κάνοντας ἔτσι μοῦτρα στὴν ἄψυχη ζωγραφιὰ καὶ γυρίζοντας τὸ πρόσωπό της μὲ θυμὸ, τάχα ποῦ δὲν ἦτανε παρὰ νάζι ἀγάπης, νάζι πῶς τῆς φαινότανε πῶς τῶνοιωθε ἑκείνος καὶ πῶς ἔσκαζε ἀπὸ μέσα του, ὅπως στὶς ὥρες τὶς γλυκὲς καὶ περασμένες.

Τώρα ὅμως τῆς εἶχε περάσει ἡ κάκια, κάθε πρῶτὴ ξεσκόνιζε μὲ ἀγάπη τὸ κάδρο, τὸ σιγύριζε, σταματοῦσε μοιστά του σὲ κάθε πέραςμά της, ἔπερνε τὴν φωτογραφία στὰ χέρια της, κύτταζε ὥρες καὶ καὶ τῆς φαινότανε πῶς εἶχε ἀλλάξῃ ὄψι τώρα, πῶς ἦτανε πιὸ χαμογελαστός καὶ τὴν κύτταζε στὰ μάτια, σὰν νὰ τὴν λαχταροῦσε. « Ἐλα λοιπόν! Τὶ περιμένεις; » τοῦ ἔλεγε ἀπὸ μέσα της. Κ' ἑκείνος τῆς ἀποκρινότανε: « Δὲν βλέπεις; Ἐρχομαί ».

Μιὰ Κυριακὴ πρῶτὴ ὁ ταχυδρόμος ἔφερε μιὰ βραχεῖα. Τὴν πῆρε

στά χέρια της μὲ λαχτάρα, τὴν ἔκοψε, τὴν ἀνοίξε. Γράμματα δὲν ἔξε-
ρε, ὅμως τὴν κρατοῦσε στὰ χέρια της ἀνοιχτή, τὰ μάτια της τρέχανε
ἄπάνω στὸ γνώριμο γράψιμο καὶ διάβαζε χωρὶς νὰ διαβάξῃ, ὅ τι
ἤθελε ἡ καρδιά της. Τὶ ἄλλο μπορούσε νὰ γράφῃ τώρα ἀπ' τὸν
Περαία ὁ Νικολός, παρὰ πῶς ἔρχεται, πῶς θὰ μείνῃ λίγες μέρες
στὸ νησί καὶ ἔχει ὁ Θεός. Τὶ ἄλλο ἤθελε; "Ἄς τὸν ἔβλεπε καὶ μιὰ
στιγμὴ καὶ ὕστερα . . . "Ἄξαφνα ὅμως τῆς πέρασε μιὰ ἰδέα. "Ἄν ἔρ-
χεται, καλά. "Ἄν . . . "Ἐτρέξε στὴ γειτόνισσα νὰ τῆς διαβάσῃ τὸ
γράμμα.

Σὲ λίγο γύρισε μὲ τὰ μάτια βουρκαωμένα. Ὁ Νικόλας δὲν ἐρ-
χότανε. Δὲν μπορούσε ν'ἄρθῃ. "Ἄμα ἔφτασε στὸν Περαία τοῦ εἶπανε
πῶς εἶχε διορία τέσσερες μέρες μονάχα νὰ παρουσιασθῇ στὸν Ναύ-
σταθμο. Πῆγε λοιπόν, παρουσιάστηκε, τὸν ντύσανε καὶ τὸν μαρκακά-
ρανε ἀμέσως σ' ἓνα πολεμικό. «Μὴ σεκλητίζεσαι, τῆς ἔγραφε πάλι.
Θὰ πᾶμε στὸν πόλεμο. "Ἄν δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ γυρίσωμε μὲ τὸ καλὸ,
θαρθῶ γιὰ καλὰ στὸ νησί. Βαρέθηκα τὴν ξενητεία . . . » Καὶ πάλι
τῆς ἔγραφε, πῶς ἂν ἔρθῃ βολετό, θὰ τῆς ξαναγράψῃ

"Ἐπese ἀπάνω στὸν σοφᾶ καὶ τὴν πῆρε ὁ ὕπνος.

"Ὅταν σηκώθηκε τὸ Μαριῶ ἀπ' τὸν ὕπνο, τῆς πονοῦσε τὸ κε-
φάλι της, εἶχε καὶ λίγη θερμὴ καὶ πόνους στὰ κόκκαλα. Ἡ κυρὰ
Πανώρη καὶ ἡ μαμμὴ, ποῦ πέρασε βράδῳ βράδῳ νὰ τήνε ἰδῆ, εἶπε
πῶς ἦτανε ἀπ' τὴ σύγχυση.

— Βλέπεις πολλὰ φαρμάκια ἔχει καταπιῆ ἡ χριστιανὴ τώρα τε-
λευταῖα. Τὸν πόνο τὸν κρατοῦσε τόσα χρόνια μέσα της. Καλὸ περι-
μένεις;

"Ὅσισο ἡ ἀρρώστεια τὴν κράτησε τὴ γυναῖκα καμμιά δεκαορία
μέρες στὸ στρῶμα. "Ἀνάμεσα στὸν καιρὸ αὐτό, ὁ πόλεμος εἶχε φουν-
τώσει ὅπως δὲν τὸν περίμεναν στὸ νησί. "Ὅταν πρωτοκηρύχτηκε ἡ
ἐπιστρατεία, οἱ γνωστικοὶ τοῦ χωριοῦ, οἱ λιγοστοὶ ἀνθρώποι, ποῦ
ἀπὸ χρόνια ἀνακτεμένοι στὰ πολιτικά, ἤξεραν νὰ μιλοῦν γιὰ τέ-
τοια πράγματα, τὸ εἶπανε καθαρὰ καὶ ξάστερα στοὺς καφενέδες
πῶς πόλεμος δὲν θὰ γίνῃ. "Ὅ,τι γινότανε ἦτανε γιὰ τὰ μάτια τοῦ
κόσμου, καὶ γιὰ νὰ φορτωθῇ ὁ χαμάλης ὁ λαὸς μὲ καινούργιους φό-
ρους καὶ καινουργίες δυστυχίες.

"Ὅταν φούντωσε ὁ πόλεμος ὅλοι τρίβανε τὰ μάτια τους. Στὶς φα-
μίλιες ποῦ εἶχανε τὰ παιδιά τους στὰ καράβια, εἶχε πέσει μιὰ μουγ-
γάδα γεμάτη καρδιοσωσμοὺς καὶ καρδιοχτύπια. Τίποτε δὲν μπορούσε
νὰ μάθῃ σωστὸ κανένas. Ἐφημερίδες ποῦ καὶ ποῦ νὰ φανοῦν, μιὰ

φορά τῆ βδομάδα καὶ πάλι. Ποῦ καὶ ποῦ καμμιά εἶδησι ἔφτανε ἀπὸ τὸ Τηλεγραφεῖο μὰ κι' αὐτὴ λειψὴ καὶ μερδεμένη. Ὁ τηλεγραφετῆς τοῦ νησιοῦ ὁ μοναχός, ποῦ μάθαινε κάποτε κάποιον νέο ἀπὸ κανένα συνάδελφό του, τὸ ἔλεγε κι' αὐτὸς μασημένα, γιὰ τὸ φοβότανε τὸν στρατιωτικὸ νόμο. Κουτούτσικὸς καὶ δειλὸς ὅπως ἦτανε, σκιαζότανε νὰ μιλῆσῃ ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ νέα ποῦ εἶχανε βουίξει στὴν Ἀθήνα μὲ τὰ παραρτήματα καὶ τὶς ἐφημερίδες.

— Καλὰ πᾶμε, παιδιὰ, καλὰ, δόξα σοι ὁ Θεός. Νικᾶμε παντοῦ. Περισσότερα δὲν μπορῶ νὰ πῶ. Μὴ μὲ στενοχωρεῖτε, δὲν εἶνε σωστὸ νὰ χάσω τὸ ψωμί μου καὶ νὰ πάω καὶ φυλακὴ φαμελίτης ἀνθρώπος...

Αὐτὴ ἦτανε ἡ συνειδησμένη του κουβέντα.

Ὅσοο κάποιον βράδν κάποιος τρομερὸς λόγος βγῆκε κάτω στοὺς καφενέδες. Τὸ «Χαμηδιέ» λέγανε, κυνήγησε τὶς «Σπέτσες». Τὶς ἔρριξε μιὰ τορπίλλα καὶ τὶς βούλιαξε σύφυγες. Ὁ κόσμος εἶχε μαζευθῆ κάτω στὸ γυαλὸ ἄντρες, γυναῖκες, παιδιὰ κατεβαίνανε σὰ μερμήγκια ἀπ' τοὺς μαχαλάδες. Φωνὲς καὶ σούσουρο καὶ κατάρες παντοῦ.

Μέσα στὸ κακὸ καὶ στὸ σούσουρο ὁ κύρ Γιάννης ὁ Σκαρπαλέτζος, ποῦ εἶχε κάνει χρόνια βουλευτῆς στὸν καιρὸ τοῦ μακαρίτη τοῦ Δεληγιάννη ἀνέβηκε σὲ μιὰ καρέκλα κι' ἄρχισε νὰ βρίζῃ τὴν Κυβέρνηση.

Μὰ ὁ κόσμος, ποῦ δὲν εἶχε ὄρεξη ἀπὸ λόγια καὶ πάσχιζε νὰ μάθῃ τίποτε καινούργιο, μέσα στὴ λαχάρα ποῦ τάραζε μικροὺς καὶ μεγάλους, δὲν ἔδωκε καὶ πολλὴ προσοχὴ στὰ λόγια τοῦ Κύρ Γιάννη.

— Ἀφήστε νὰ μάθουμε πρῶτα, βρὲ παιδιὰ. Ἀφήστε νὰ μάθουμε... εἶπε κάποιος.

Ἀπάνω στὴν ὥρα φάνηκε κι ὁ τηλεγραφετῆς, ποῦ κατέβαινε ἀπὸ τὸν κατήφορο τοῦ τηλεγραφεῖου. Ἦτανε τριγυρισμένος ἀπὸ καμμιά πενηνταριά ἀνθρώπους, ποῦ εἶχανε τρέξει νὰ μάθουνε κανένα νέο, κι' ὅλοι μαζί ἐρχόντουσαν βιαστικοί, χαρούμενοι, κουνώντας τὰ χέρια τους καὶ φωνάζοντας «ζήτω.» Σὲ μιὰ στιγμή ὅλο τὸ νησιὸ μαζεύτηκε γύρω του. «Ζήτω! Ζήτω!...

Ὁ τηλεγραφετῆς ἀνέβηκε σὲ μιὰ καρέκλα.

— Δυνατὰ ν' ἀκοῦμε, δυνατὰ! Σιωπὴ!..

Ὁ τηλεγραφετῆς, σαστισμένος καὶ μὲ βουρκωμένα μάτια ἀπὸ τὴ συγκίνησι, ἄνοιξε τὸ στόμα.

— Ἡ Ἀθήνα καίεται, παιδιὰ αὐτὴ τὴν ὥρα. Ὁ Ὑπουργός

τῶν Ναυτικῶν βγῆκε στὸ μπαλκόνι καὶ εἶπε πῶς ἔγινε μεγάλη ναυμαχία...

— Ζήτω! Ζήτω τὰ δελφίνια μας!

— Σιωπὴ ν' ἀκούσωμε...

— ... Πῶς ἔγινε μεγάλη ναυμαχία. Πῶς ὁ στόλος μας νίκησε τὴν ἀρμάδα καὶ βούλιαξε τρία τούρκικα θωρακωτά. Ἡ Ἀθήνα καίεται σὰς λέω.

— Ζήτω! Ζήτω....

Χαλασμός κόσμου γίνηκε τὴν ὥρα ἐκείνη. Φωνές κακό, πατιροντί, σκούφιες στὸν ἀέρα, ἀγκαλιάσματα, φιλιὰ. Σὲ λίγο ἀρχινήσανε νὰ χτυποῦν κι' οἱ καμπάνες καὶ καθὼς ἔπεσε ἡ νύχτα καὶ τὰ σμπάρα ἀρχίσανε νὰ πέφτουνε ἀπ' ὄλους τοὺς μαχαλάδες καὶ μεγάλες φωτιές ἀπὸ ρετσίνι ν' ἀναφεγγίζουν ὀλοῦθε μέσα στὸ σκοτάδι, ἔμοιαζε ἡ νύχτα ἐκείνη σὰν Ἀνάσταση.

Στὸν ἀπάνω μαχαλᾶ τὸ Μαριώ, ποῦ ὅ,τι εἶχε συνεφέρει ἀπ' τὴν ἀρρώστεια καὶ τῆς εἶχε παραγγεῖλει ὁ γιατρὸς δίαιτα καὶ ἡσυχία, ὡς ποῦ νὰ πάρη ἀπάνω της, ὀλομόναχη στὸ σπίτι—ἡ θειά της καὶ τὸ παιδί κι' ἡ μαμμὴ μαζί, ποῦ περνοῦσε ὅλη τὴ μερα στὸ σπίτι της, σὰν δὲν εἶχε γέννα, τὴν εἶχανε ἀφήσει μόλις ἀκούσανε τὸ σούσουρο καὶ κατεβήκανε στὸ γιαλὸ—ὀλομόναχη τὸ Μαριώ, ἀκούγοντας τὴ μακρυνὴ βοή, ποῦφτανε ἀπὸ μακρυνά, καὶ τὶς καμπάνες ποῦ χτυποῦσανε χαρούμενα, ἔνοιωσε τὴν καρδιά της νὰ χτυπήη δυνατὰ στὰ στήθεια της. Τσιμουδιὰ δὲν τῆς εἶχανε πῆ ὡς τώρα, σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελία τοῦ γιατροῦ, γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τὰ χίλια δυὸ ποῦ βγαίνανε κάθε λίγο καὶ λιγάκι οἱ φαντασίες τοῦ κόσμου. Ὅμως τώρα καταλάβαινε, πῶς κᾶτι μεγάλο πράμμα εἶχε γίνει, κᾶτι καλὸ πάντα. Βγῆκε στὸ παράθυρο νὰ ρωτήσῃ κανένα παιδί περαστικὸ ἢ καμμιά γειτόνισσα. Ὁ δρόμος ἦτανε ἔρημος καὶ τὰ παράθυρα ἀδειανά. Γύρισε πάλι μέσα, ἀναψε τὸ καντήλι τῆς Παναγιᾶς, ἔκανε μετάνοια μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι καὶ μουρμούρισε σιγαλά, κυττάζοντας κατὰματα τὴν Παναγία, ποῦ τῆς φάνηκε μιὰ στιγμή πῶς χαμογελοῦσε γλυκά, μέσα στὸ ἀσημένιο της στεφάνι.

— Νὰ μοῦ τὸν φέρης Παναγίτσα μου, καὶ νὰ στὸν φέρω ἀσημένιο στὴν εἰκόνα σου.

Ὅστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, ἓνα ἀπόγευμα τοῦ Δεκεμβρη, ποῦ ὁ ἥλιος ξεπροβάλλοντας ἀπ' τὰ σύννεφα, ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μέρες νεροποντῆ, ἀστραφτε μέσα στὰ νερά, στελίζοντας μὲ διαμάντια τὰ ξερὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων, λιγοστοὶ ἄνθρωποι, σκυφτοὶ καὶ μουδιασμένοι ἀνε-

βαίνανε τὸν ἀνήφορο τῆς Ὑπαπαντῆς, ποῦ ψηλά κεῖ στὸ τέλος τοῦ δρόμου, σκεπασμένο ἀπὸ μιὰ θεόρατη λεύκα, ἦτανε τὸ σπιτάκι τοῦ Νικολοῦ ταῦ Κολαοῦζου. Ὁ Νικολὸς δὲν ἦτανε πιά. Οὔτε στὴν Ἀμέρικα, οὔτε στὰ καράβια. Πρωτὶ πρωτὶ εἶχανε φτάσει τὰ θλιβερὰ μαντάτα. Στὴν πρώτη ναυμαχία, τὴν ὥρα ποῦ ἀρχίζοντας τὸ κανονίδι, εἶχε ἀνεβῆ στὸ κατάρτι τοῦ «Ἀβέρωφ» νὰ ἰσάρη τὸ μεγάλο μεταξωτὸ φλάμπουρο τοῦ πολέμου, ὅπως εἶχε προστάξει ὁ ναύαρχος, ἓνα κομμάτι σίδερο ἀπὸ τούρκικη ὀβίδα, τὸν τίναξε κάτω ἀγκαλιαστὸ μὲ τὸ φλάμπουρο. «Τὶ νὰ τὸ κρύβουμε τῆς γυναίκας;» εἶχε πῆ ἡ κυρὰ Πανώρη. Καλύτερα νὰ τῆς τὸ ποῦμε νὰ πάρη τὴν ἀπόφαση. Τιμημένα πέθανε ὁ ἄντρας της κι' ὅπως καὶ νᾶνε τὸ Κουβέρνο δὲ θὰ τὴν ἀφήση ἔτσι.»

Ἡ κυρὰ Πανώρη μέσα σ' ὅλα συλλογιζότανε πῶς μιὰ καὶ χάθηκε ἐκεῖνος δὲν ἦτανε σωστὸ νὰ χάση κι' αὐτὴ τὴ βόλειψή της σὰν δὲν ἤρθανε βολικὰ τὰ πράγματα.

— Τὸ κουβέρνο δὲ θὰ τὴν ἀφήση ἔτσι! ξαναεἶπε.

Μὲ χίλια δυό, μαζεμένοι ἢ θειά της, ἡ μαμμὴ καὶ μερικὲς γειτότισσες τῆς τὸ εἶπανε.

Ἐκείνη κουλουριάσθηκε ἀπάνω στὸ σοφᾶ, κρύβοντας τὸ πρόσωπο στὰ χέρια της, δίχως νὰ βγάλῃ μιλιὰ.

Δικοὶ καὶ ξένοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, σκυφτοὶ καὶ μουνδιασμένοι ἀρχίσανε νὰ μαζεῦονται στὸ σπίτι. Τῆς λέγανε ἀπὸ δύο μασσημένα λόγια, τῆς σφίγγανε τὸ χέρι καὶ καθόντουσαν ἓνας ἓνας ὀλόγυρα ὅπου βρῖσκανε, μιλῶντας ἀναμεταξύ τους μὲ συγκρατητὲς χειρονομίες, γιὰ τὰ νέα τοῦ πολέμου.

Ἡ Μαριῶ στὴν ἴδια θέση, ἀπάνω στὸ σοφᾶ ὅπως βρέθηκε στὴν πρώτη στιγμή, ποῦ τῆς ἔπεσε τὸ ἀστροπελέκι, ἔσφιγγε τώρα στὴν ἀγκαλιά της τὸ μονάκριβό της, ποῦ σαστισμένο ἀκόμα, δὲν καταλάβαινε καλὰ καλὰ τί ἔτρεχε στὸ σπίτι του.

Τὸ φιλοῦσε ὥρα τὴν ὥρα σὰ χαμένη, σέροντας τὸ κεφάλι του ἀπάνω στὰ στήθια της καὶ πάλι ὥρα τὴν ὥρα τὸ κύτταζε ἐπίμονα σὰ μάτια, ποῦ ἦτανε ἴδια τὰ μάτια τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα του. Κ' ὕστερα πάλι κουβαριαζότανε κ' ἔκλεινε τὰ δικά της μάτια, σὰν νὰ τὴν ἔπερνε ὁ ὕπνος. Ἄξαφνα ἓνα σούσουρο ἔγινε ἔξω στὸ χαγιάτι.

— Ὁ Δεσπότης! Ὁ Δεσπότης!

Ὁ Δεσπότης περαστικὸς ἀπ' τὸ νησί, σὰν ἔμαθε τὸ θάνατο τοῦ παλληκαριοῦ, γύρεψε νὰ μάθῃ ποῦ κάθεται ἡ γυναῖκα του καὶ ξε-

κίνησε ἀμέσως νὰ πάη νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Σὰν μπῆκε μέσα ὁ Δεσπότης, ὁ κοσμάκης παραμέρισε εὐλαβητικά, φιλῶντάς του τὸ χέρι, κι' ἐκεῖνος ἕνας ψηλός, ὠραῖος ἄντρας ξανθός, μὲ χρυσᾶ γυαλιὰ στὰ μάτια προχώρησε κατὰ τὴ γυναῖκα. Μὲ τὸ μπᾶσιμο τοῦ Δεσπότη ἀπ' ὄλα τὰ μάτια χυθῆκανε βρῦση τὰ δάκρυα. Ἡ Μαριῶ ἀνασηκώθηκε σὰν ἀλαφιασμένη, ἔκανε μετάνοια καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι. Ὁ Δεσπότης τὴ βοήθησε νὰ σηκωθῆ καὶ τὴ φίλησε στὸ κούτελο.

— Δέσποτά μου!

Λὲν μπόρεσε νὰ βγάλῃ ἄλλο λόγο. Τὰ δόντια τῆς χτυπούσανε σὰν ξαφνικὸ σύγκρου. Ὁ Δεσπότης κάθησε σέρονοντας στὰ γόνατά του τὸ Ρηγῖνο καὶ χαϊδεύοντάς του τὸ κεφαλάκι. Ὑστερα σηκώνοντας τὰ μάτια του πρὸς τὴν γυναῖκα μὲ κοπιασμένη μὰ μεγαλοπρεπῆ φωνὴ εἶπε.

— Νὰ μὴ κλαῖς χριστιανίη. Ἄμποτε ὅλοι μας νὰ βρῖσκαμε τὸ τέλος τοῦ ἀνδρός σου. Ὁ ἄντρας σου—καὶ νὰ τῶχης χαρὰ καὶ ὑπερηφάνεια—πέθανε γιὰ τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα.

Μιά τελεία σιωπὴ χύθηκε μέσα στὴν κάμαρα. «Γιὰ τὴν Πατρίδα. . . .» Ἡ Μαριῶ στήλωσε τὰ μάτια τῆς, σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ καταλάβῃ κάποιον νόημα ποῦ τῆς ξέφευγε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Δεσπότη. «Γιὰ τὴν Πατρίδα. . . .» Ὅλα τὰ στόματα ξαναλέγανε γύρω τῆς, ὄρες τώρα, αὐτὴ τὴν παράξενη λέξι ποῦ βούιζε παράξενα στὰ αὐτιά τῆς. Ἄξαφνα μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ἡ Πατρίδα φάνιαξε σὰν ἕνα εἰκόνισμα παλιὸ καὶ καπνισμένο, σὰν θαυματουργῆ εἰκόνα ποῦ χαμογελοῦσε γλυκὰ μέσα στ' ἀσημένιο τῆς στεφάνι.

Κ' ἔκανε τὸ σταυρὸ τῆς. Σὲ λίγο μουρμούρισε παραπονετικά.

— Ἡ ἀγάπη μου δὲν τὸν ἔφερε. Ἡ Πατρίδα τὸν ἔφερε. Χαλάλι τῆς.+

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΡΚΕΤΟΥ

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ

— Ἐμπρὸς μ' ὄρεξη καὶ μὲ μυαλό. Νὰ σωρώσης πρῶτα καλά-καλὰ τὴν αὐλὴ κι' ὕστερα νὰ πλύνῃς τὰ πλακάκια. Θᾶρθη κόσμος αὔριο γιατί εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς κυρίας Μαρίκας καὶ πρέπει τὸ σπιτι ν' ἀστράφτῃ.

Κ' ἡ φτωχὴ μικροῦλα ρίχτηκε μὲ ζῆλο στὴ δουλειά. Ὅταν ὄλα

ἦσαν ἔτοιμα, ἡ κυρία τῆς ἐξήτασε μὲ προσοχὴν κάθε λεπτομέρεια καὶ μίαν ἔκφρασις εὐαρεσκείας ζωγραφήθηκε στὸ πρόσωπό τῆς. Μὰ μόλον τοῦτο τὰ χεῖλη τῆς ἀνοιξαν μόνον γιὰ ν' ἀφήσουν ἓνα ξηρότατο «καλά».

Ἄλλὰ κι' αὐτὸ ἦταν κάτι γιὰ τὴν μικροῦλα ποὺ ἔτρεμε πάντα μὴν ἡ ἐργασία τῆς ἀποδοκιμασθῆ. Ἔτσι τὸ «καλά» αὐτὸ τῆς ἔδωσε τὸ θάρρος νὰ ζητήσῃ τὴ λύση μιᾶς ἀπορίας ποὺ μέρες τώρα τὴ βασάνιζε καὶ ρώτησε δειλὰ:

— Κυρία ;

— Τὶ εἶναι ;

— Δὲν ἔχουμε τὸ ἴδιο ὄνομα κι' ἐγὼ κι' ἡ κυρία Μαρίκα ;

— Ναί.

— Μὰ τότες λοιπὸν δὲν εἶναι καὶ δική μου γιορτὴ αὔριο ;

— Χά, χά, χά !

Στὸ εἰρωνικὸ γέλιο ποῦ ἀκολούθησε τὴν ἐρώτησί τῆς ὡς ἀπάντησις ἔκ μέρους τῆς κυρίας τῆς, ἡ μικροῦλα κατακιτρίνισε καὶ ὕστερα ἔγινε κατακόκκινη, ἀπὸ φόβο κι' ἀπὸ ντροπῆ.

Ἡ κυρία τῆς τὴν λυπήθηκε.

— Οἱ μικρὲς δὲν ἔχουν γιορτὴ, τῆς εἶπε καὶ γαλήνεψε μὲ μιᾶς τὸ συμπαθητικὸ προσωπάκι τοῦ ὄρφανοῦ.

— Ἄ, ὄχι λοιπὸν γιατί ἦταν φτωχή, κι' ὄρφανὴ κι' ὑπηρέτρια, ὅπως εἶχε φοβηθῆ, ἀλλὰ μόνον γιατί ἦταν μικρὴ, δὲν γιόρταζε ἀκόμη. Ὅλες οἱ μικρὲς δὲν γιόρταζαν. Κι' ἡ κυρία Μαρίκα ἡ ἴδια ὅταν ἦταν μικρὴ σὰν κι' αὐτὴ δὲν ἐγιόρταζε. Ὅταν θὰ μεγάλωνε λοιπὸν, θὰ εἶχε κι' αὐτὴ τὴ γιορτὴ τῆς καὶ βέβαια θὰ ἔκαναν τότε καὶ γιὰ κείνη γλύκισματα στὸ σπῆτι, ὅπως τώρα γιὰ τὴν κυρία Μαρίκα. Ἴσως τότε θὰ μπορούσε κι' αὐτὴ νὰ βάνῃ μιὰ φαρδεῖὰ μεταξωτὴ κορδέλλα στὰ μαλλιά τῆς, σὰν τὴν κυρία Κλειώ. Ἡ καὶ νὰ φορῆ ὄραϊο βελούδινο φουστάνι σὰν τὴν κυρία Μαρίκα.

Βέβαια ὅταν θὰ μεγάλωνε !

Μὰ πότε πιά ; Γιὰ τὴν ὥρα ἔφθανε μόλις στὸν ἄγκωνα τῆς κυρίας Μαρίκας κι' ὅμως ὅταν ἐπλάγιαζε κάθε βράδυ ἐπρόσεχε νὰ μὴν γίνεταί κουβάρι, νὰ μὴν μαζεύῃ δηλαδὴ τὰ πόδια τῆς ἀλλὰ νὰ τὰ τεντώνῃ ὅσο περισσότερο μπορούσε γιὰ νὰ μεγαλώσῃ μιὰν ὥρα ἀρχύτερα.

Ἡ κυρία Δ . . . φιλοξενοῦσε δύο μῆνες τώρα τὴν ἀνιψούλα τῆς, ἓνα χαριτωμένο κοριτσάκι ἕξι χρονῶν, τὴ Φροσοῦλα.

Κάποιο βράδυ ἡ κυρία ξαναεἶπε στὴν μικρὴ Μαριγώ.

— Νὰ πλαγιάσης ἀπόψε νωρίς γιατί θὰ σηκωθῆς αὔριο χαράματα. Ἔχουμε πολλή δουλειά. Μεθαύριο εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς κυρίας Φροσοῦλας καὶ πρέπει νὰ συγυρίσουμε ὅλο τὸ σπίτι.

Κι' ἐπειδὴ ἡ Μαριγῶ σαστισμένη δὲν ἔδωκε καμμίαν ἀπάντησιν, ἡ κυρία ξαναεἶπε :

— Ἀκοῦς τί λέω;

— Μάλιστα κυρία, μά

— Τί μά;

— Δὲ μοῦ εἶχατε πῆ πῶς οἱ μικρὲς δὲν ἔχουνε γιορτὴ; Ἡ κυρία Φροσοῦλα εἶναι πιὸ μικρὴ ἀπ' ἐμένα. Ἐχει αὐτὴ γιορτὴ;

— Ἐχει καὶ παραέχει. Καὶ νὰ κάνης ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω.

— Μὰ πῶς;

— Οἱ μικρὲς σὰν ἐσένα δὲν ἔχουν γιορτὴ. Οἱ μικρὲς κυρίες ἔχουν.

Μόλις ἀκούστηκε ἓνα πονεμένο ἄ καὶ μόνο θόλωσαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ μάτια τῆς ὀρφανῆς μικρούλας. Τίποτε ἄλλο. Δὲν διαμαρτυρήθηκε, δὲν ξαναρώτησε τίποτε. Ἡσυχη, ὑποταγμένη στὸ ἄδικο πεπρωμένο της, ἔξετέλεσε τίς διαταγὲς τῆς κυρίας της καὶ ἐτοίμασε τὸ σπίτι γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς Φροσοῦλας.

ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

Τὴν κατωτέρω διήγησιν, καθὼς καὶ μίαν ἄλλην, ἐπιγραφομένην «Τὸ θαῦμα τῆς Καισαριανῆς», ἤκουσα ἐκ στόματος τῆς παιδούσης, ἣτις εἶνε ἡ κυρὰ Ρήνη Ἐλευθέραϊνα, τοῦ ποτὲ Ροδίτη, σεβασμῖα γερόντισσα Ἀθηναία.

— Μὲ εἶχαν παρατήσει ὅλοι οἱ δικοί μου, ὁ ἄνδρας μου, ὅπως κ' ὁ ἀδελφός μου. . . Εἶχα πανδρευθῆ μικρὴ μ' αὐτὸν τὸν μάρμαρα Λευμέρη, ποῦ βλέπεις ποῦ κοντεύει τώρα τὰ ὀγδόντα πέντε. Θὰ ἦτον ὡς εἴκοσι χρόνια μεγαλείτερος ἀπὸ μένα.

Ἦρθε ἡ φοβερὴ χρονιά, ποῦ ἔφερε τὴν κατοχὴ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ τὴ χολέρα, — ποῦ βάσταξε τρεῖς μῆνες κὶ ἔπαψε τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, ὕστερα ἀπὸ μεγάλη λιτανεία καὶ δέησι ποῦ ἔκαμε ὁ λαὸς μὲ τοὺς παπάδες, μὲ τὰ εἰκονίσματα, μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ μὲ τὰ ξεφτέρια, — κ' οἱ Ἀγγλογάλλοι φοβέριζαν τὸ βασιλεῖα

μας τὸν Ὀθωνα, κ' ἐκεῖνος ἦτον κλεισμένος ἐπὶ τὸ παλάτι,—μόνο γιὰ νὰ παρηγορῇ τὸν λαὸ ἔβγαινε—καὶ δὲν κούνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μ' ὄλη τὴ χολέρα καὶ τὸ θανατικό. Κ' ὅσο ἔβγαιναν τὸν ἀνήφορο οἱ Ἀγγλογάλλοι, πλῆθος πολὺ, καρβαλλαρία, Δραγῶνοι τοὺς λέγανε, καὶ φαντάροι, ποῦ φοροῦσαν κᾶτι πουτουρία καὶ τοὺς λέγανε Ζουάβους, κ' ἄλλοι μὲ κατακκόκινες γκέταις, κᾶτι φοβεροὶ, θεόρατοι ἄνδρες ὡς κεῖ πάνω, μὲ ἄντζες γυμνές, ποῦ φοροῦσαν κᾶτι σὰν φουστανέλλες, κ' ἔβγαιναν κατὰ τὴν πλατεὰ κ' ἐφοβέριζαν οἱ Ἀγγλογάλλοι, τόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ λαός. Κι' ὁ βασιλεῖς ἐπονοῦσε τὸ λαὸ κ' ἔσκορποῦσε ἐλέη καὶ ψυχικὰ πολλὰ ἀπ' τὸ παλάτι.

Σὰν ἦρθε ἡ χρονιά ἐκεῖνη, ἐμεῖς ἤμαστε πανθρεμένοι τρία χρόνια προτιήτερα. Ὁ μπάραμα Λευθέρης μὲ τῆς καραμέλες μὲ εἶχε καταφέρει. Θὰ ἤμουν δεκαπέντε, ἄς ἤμουν τὸ πολὺ δεκάξη χρονῶν, ὅταν ἔγινε ἡ στεφάνωσι. Ἐκεῖνος θὰ ἦτον παραπάνω ἀπὸ τριάντα.

Τότε, σὰν ἦρθε τὸ παιδί, χολεριάσθηκα κ' ἐγώ. Εἶχα γεννήσει ὀλίγους μῆνες μπροστὰ τῆ μοναχοκόρη, τὴν Κατήγκω μου, αὐτὴ ποῦ βλέπεις. Σὰν μ' ἐπιασαν οἱ ἐμετοὶ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα Θεὸς νὰ φυλάξῃ—μακρὰ ἀπὸ σᾶς—ὁ Λευθέρης, αὐτὸς ποῦ βλέπεις, μ' ἀπαράτησε κ' ἔγινε ἄφαντος. Πέρασαν πολλὲς ὥρες καὶ δὲν ἐφάνη. Ὁ ἀδελφός μου ὁ Θύμιος κ' αὐτός, οὔτε θέλησε νὰ μὲ ζυγώση.

Ἐκαθόμουν στὴν ἐνορία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Εἶχα τὸ παιδί στὴν κούνια κ' ἔκλαιε. Ἐγὼ ὑπόφερνα ἀπὸ τοὺς πόνους τῆς ἀρώστειας κ' ἐδίψαγα φοβερά.

Ἐφώναζα νᾶρθη κανένας. Ἐζητοῦσα ἓνα ποτήρι νερὸ γιὰ ἔλεος. Κανένας δὲν ἤρχετο. Ἡ γειτόνισσες, ἄλλες εἶχαν φύγει μὲ τὴν ὥρα τους στὴν ἐξοχή, κ' ἄλλες ἔκαναν τὸν κουφὸ καὶ δὲν ἄκουαν.

Μόνον ἓνας γείτονας, ὁ κύρ Μικέλης ὁ Φλουδάκης, πέρασε τὸ χέρι του ἀπ' τὸ παραθυράκι καὶ μοῦ ἔρριξε δέκα σβάντζικα. Ἐγὼ τοῦ φώναξα νὰ μοῦ φέρη νερό. Ἀλλὰ μοῦ εἶπε, δὲν εἶχε, κ' ἔφυγε. Ἡ δὲν εἶχε ἀληθινά, ἢ φόβος τὸν ἐπιασε καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀργοπορήσῃ σιμά μου, μὴν κολλήσῃ.

Καλὰ καὶ τὰ δεκα σβάντζικα, Λεφτὸ δὲν εἶχα. Μὰ εὐχαρίστως θὰ ἔδινε τὰ δέκα σβάντζικα, γιὰ νὰ μοῦ ἔφερνε κανεὶς ἓνα ποτήρι νερό.

Μιὰ ἀρμάθα κυδῶνια εἶχα κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἀπ' ἓνα ραφάκι. Σηκώθηκα, ἐπῆρα ἓνα καὶ τὸ μᾶσησα γιὰ νὰ ξεδιψᾶσω.

“Υστερα, σάν καλλίτερα μοῦ φάνηκε νὰ ἦταν ψημένα. Ἐκανα κουράγιο, ἀναψα φωτιά, ἔψησα δυὸ τρία καὶ τᾶφαγα. Εἶχα κουράγιο Ἡ καρδιά μου γερή. Ὁ ἔμετός μοῦ εἶχε πάψει τώρα,

Σάν εἶχα φάγει τὰ κυδώνια, μοῦ φάνηκε πῶς ἐκόπη κάπως ἡ δίψα. Ὑστερα πάλι δίψασα χειρότερα.

Σηκώθηκα κ' ἐβγήκα ἔξω. Ἐκαμα ὀλίγα βήματα στὸ σοκάκι. Ἡ γειτονιά ἔρημη. Ὁ κόσμος εἶχε φύγει. Αὐλόπορτες κλεισμένες. Παράθυρα κλειδομανταλωμένα. Ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο πουθενά.

Ἐπῆγα παραπέρα ἀκόμα. Ἦξερα πῶς ἦτον μιὰ βρύσι κάπου ἐκεῖ. Ἐφτασα μὲ μεγάλη ἀδυναμία, μὲ κομμένα γόνατα. Σέστρηψα μὲ κόπο τὴν κάνουλα τῆς βρύσης. ὦ! συμφορὰ μου τὸ νερὸ εἶχε κοπῆ.

Σηκώνουμαι, σέρνουμαι ἀκόμη παραπέρα... Δὲν θυμᾶμαι ἂν εἶχα πάρει μαζί μου τὸ κορίτσι μου ἀπὸ τὴν κούνια...

Ἐδῶ ἡ ἀφηγουμένη διεκόπη, καὶ προσεπάθει ν' ἀναπολήση. Εἶτα ἐπανέλαβε.

— Ναί. . . ὄχι, δὲν τὸ πῆρα μαζί μου. . . Εἶχα βγῆ ἔξω γιὰ προσωρινά. Τὸ ἕνα πρῶτο γιὰ νὰ βρῶ νερὸ κι' ἔπειτα μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀπαντήσω κανένα γνώριμο. . . νὰ τὸν ἀρωτήσω ἂν εἶδε τὸν ἄνδρα μου πουθενά. Χωρὶς ἄλλο εἶχα σκοπὸ νὰ γυρῶ πίσω στὸ σπιτάκι μου.

Ἐπῆγα παραπέρα ἀπὸ τὴ βρύση, ποῦ δὲν εἶχε νερὸ. Ἐκεῖ ἀκούω σὶν μουρμουρητό, σάν σιγανὴ ψαλμωδία. Ἐφτασα ἀπ' ἔξω ἀπ' τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους. Βλέπω μιὰ μικρὴ καρρότσα μὲ τ' ἀλογάκια τῆς, ποῦ ἔστεκε παρέκει, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δόμου.

Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησίας ἦτο ἀνοιχτή. Βλέπω μιὰ γρηά. Ἦτον ἡ κλησιάρισσα. Σάν μὲ εἶδε φοβήθηκε κι' ἠθέλησε νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα ἀπὸ μέσα. Θὰ κατάλαβε ἀπὸ τὴν ὄψι μου πῶς εἶμαι μολεμένη. Σπρώχνω τὴν πόρτα, φωνάζω.

— Λίγο νερὸ. . . δὲν εἶστε χριστιανοί;

Εἶδα ποῦ εἶχε δύο στάμνες ἀκουμπισμένες ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν πόρτα, σιμὰ στὸ παγγάρι.

Ἡ γρηὰ μ' ἐλυπήθηκε, ἐσήκωσε τὴ μιὰ στάμνα ποῦ φαίνεται νὰ εἶχε λίγο νερὸ, κάτω ἀπ' τὴ μέση, καὶ μοῦ εἶπε.

— Κάμε τῆς φουῆχτες σου.

Ἐκαμα τῆς χοῦφτες μου, τῆς παλάμες μου βαθουλές, ἔσκυψα, αὐτὴ μοῦ ἔρριχνε ἀπ' λίγο λίγο νερὸ μὲς τῆς χοῦφτες μου, κι' ἐγὼ ἔπινα.

Μοῦ φάνηκε σὰν ἀγιασμός. Ἐναστήθηκ' ἡ ψυχὴ μου. Ὑστερα ἡ γρηά, σὰν ἐτρόβηξε τὴν στάμνα μέσα, ἔκαμε πάλι νὰ σπρώξῃ τὴν πόρτα γιὰ νὰ μὲ κλείσῃ ἔξω. Ἐγὼ ἔπιασα μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ φύλλο τῆς πόρτας κ' εἶπα.

— Τὶ κάνουν μέσα;

Ἀκουσα σιγανὴ ψαλμωδία καὶ διάβασμα παπαῦ.

— Βαπτίζουν, μοῦ εἶπε ἡ καλόγρη, μὲ τρόπον ποῦ ἔδειχνε πῶς ἦτον στενοχωρημένη ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ.

Ἐπέρασα τὸ κεφάλι στὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας.

Ξαφνίστηκα. Ἐβαλα μιὰ φωνή. Ἐκεῖ μέσα στὴν ἐκκλησιὰ γνώρισα δικούς μου ἀνθρώπους.

Ἦτον ὁ Λευθέρης, ὁ ἄνδρας μου, ὁ Στάθης, ὁ γαμβρός του κ' ἡ Στάθινα ἡ ἀνδραδελφὴ μου ποῦ εἶχε πάρει εὐχὴ καθὼς φαίνεται, πρὶν σαραντίση καὶ ἐβάπτιζαν τὸ μικρὸ τους, τὴν πρώτη κόρη ποῦ τοῦ εἶχε κάμει ἡ γυναῖκα του ἡ νιόνυφη.

Ἐνας ἄλλος ἀνθρώπος ἦταν μαζί τους. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀμαξᾶς ἐκείνης τῆς καρρότσας, ποῦ εἶχα ἰδεῖ νὰ στέκῃ ἀπ' ἔξω ἐκεῖ.

Κατάλαβα τὶ ἔτρεχε. Εἶχαν σκοπὸ νὰ φύγουν ὅλοι τοὺς μαζί, γιὰ κανένα περιβόλι, καὶ εἶχαν ἔτοιμο καὶ τὸν ἀμαξᾶ μὲ τὴν καρρότσα, κὶ ὁ ἄνδρας μου ποῦ ἔκανε καὶ τὸ νουνό, θὰ πήγαινε, καθὼς φαίνεται, μαζί τους. Πρὶν φύγουν, ἠθέλησαν σὰν κλοὶ χριστιανοί, νὰ βαπτίσουν τὸ μωρὸ τους.

— Πῶς ἦρθες; μοῦ ἐφώνηξε ὁ ἄνδρας μου σὰν μὲ εἶδε ποῦ ἄφησες τὸ παιδί;

— Ἐσύ, πῶς μ' ἄφησες ἐμένα; τοῦ λέω.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ εἶχε τελειώσει ἡ βάπτισι.

Ἐγὼ τοὺς ἔγεινα κουνούπι καὶ δὲν ἔφευγα ἀπὸ κοντὰ τους. Ὁ ἄνδρας μου ἦτον συλλογισμένος. Μ' ἔβλεπαν πῶς μοῦ εἶχε πάψει ὁ ἐμετός, κ' ἐβαστοῦσα καλὰ στὰ πόδια μου. Ἐτοιμάζονταν γιὰ νὰ φύγουν.

— Θάρθω κ' ἐγὼ μαζί σας ὅπου πᾶτε; εἶπα ἐγὼ κτυπώντας τὸ κοφτερὸ τοῦ χεριοῦ ἐπάνω στὴν παλάμη μου.

— Σύρε νὰ φέρῃς τὸ παιδί, μοῦ λέει ὁ ἄνδρας μου.

— Πᾶμε μαζί, τοῦ λέω.

Ὁ Λευθέρης ἄρχισε νὰ ξύνεται. Ὁ ἀμαξᾶς χωρὶς νὰ τοῦ προτείνῃ κανεὶς τίποτε, ἄρχισε νὰ φέρῃ δυσκολίες.

Ἐσυμφωνήσαμε γιὰ τρεῖς νοματαίους καὶ τὸ μωρὸ τέσσεροι καὶ μοῦ δώσατε, τὶ μοῦ δώσατε; τὸν ἄκουσα νὰ λέῃ στὸν ἀνδραδελφὸ

μου. Τώρα οἱ τέσσεροι θὰ γείνουν ἔξη. Δὲν μᾶς παίρν' ἡ καρρότσα.
'Ο ἀνδράδελφός μου, τὸν εἶδα ποῦ τοῦ ἔγνεψε μὲ τρόπο, σὰν
νὰ ἤθελε νὰ τοῦ πῆ. «'Ησύχασε καὶ μὴ σὲ μέλη. . . θὰ εἴμαστε
ὄσοι εἴμαστε».

Τότ' ἐγὼ ἔβγαλα τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ μοῦ εἶχε ρίψει ὁ γεί-
τονας ὁ κύρ Μικέλης καὶ δὲν εἶχα ξεχάσει νὰ τὰ δέσω καλὰ στὴν
ἄκρη τῆς μανδήλας μου. Σὰν ἄκουσε τὸν κουδουνισμό ὁ καρροτσέ-
ρης, ἐγύρισε κατὰ μένα.

— Νά, ἔχω ἔνδεκα σβάντζικα, εἶπα. Σοῦ τὰ δίνω ὅλα νὰ μὲ πά-
ρης κι' ἐμένα μαζί.

'Ο καρροτσέρης ζύγωσε πρὸς τὸ μέρος μου. Ξέχασε πῶς ἤμουν
χολεριασμένη.

'Εβγαλα τὰ σβάντζικα καὶ τὰ μετροῦσα.

— Νά, πάρε τα καὶ τὰ δέκα, εἶπα καὶ νὰ μὲ πάρης μαζί.

Τὴν πρώτη φορά εἶχα εἰπῆ ἔνδεκα ὕστερα, στὴ στιγμή, τὸ με-
τάνοιωσα κ' εἶπα μὲ τὸν ἑαυτό μου. 'Ας κρατήσω κ' ἓνα σβάντζικο,
δὲν ξέρω τί γίνεται. Μὰ ὁ ἀμαξᾶς εἶχεν ἀκούσει τὰ ἔνδεκα. 'Επά-
σασα νὰ τὸ κρύψω τὸ ἓνα μέσα τὴν παλάμη μου, μὰ ἐκεῖνος τὸ
εἶδε.

— Εἶπες ἔνδεκα, εἶπεν ὁ ἀμαξᾶς. Φέρ' τα ἐδῶ καὶ θὰ σὲ πάρω.

— Δέκα, εἶπα ἐγώ.

— Φέρ' το καὶ τ' ἄλλο, ἐπέμεινεν ὁ ἀμαξᾶς.

Μοῦ τὰ πῆρε καὶ τὰ ἔνδεκα. 'Ο ἀνδράδελφός μου γύρισε καὶ
τοῦ εἶπε.

— Τώρα δὲν ἔλεγες πῶς θὰ πέσουμε πολλοί ;

— Μὰ ἀφοῦ μᾶς παίρν' ἡ βάρκα ! ἀπελογήθη ὁ ἀμαξᾶς. 'Η βάρ-
κα χωρεῖ, ἔσᾶς τί σᾶς μέλλει ;

Εἶχαν ἰδεῖ πῶς δὲν εἶχα πλέον ἄσχημα συμπτώματα, ἡ ὄψι μου
φαίνεται νὰ εἶχε σιάξει καὶ δὲν ἔδειχναν μεγάλο φόβο. 'Η ἀνδρα-
δέλφη μου μοῦ ἔρριξε μιὰ ματιά, σὰν νὰ μ' ἐλυπήθη.

— 'Ας ἔρθῃ κι' αὐτή, ἡ καϋμένη, Στάθη, εἶπε τοῦ ἀνδρός της.

Κοντολογῆς, ὁ ἄνδρας μου ὁ Λευθέρης ἔκαμε κουράγιο, ἐπῆγε
μόνος του ὡς τὸ σπῆτι, ἤρθε τὸ παιδί μας ποῦ ἔκλαιε, τὸ ἐπῆρε
καὶ μοῦ τὸ ἔφερε, καὶ ὀλίγα ρουχικά μαζί.

'Εμπαρκάραμε ὅλοι ἀντάμα στὴν καρρότσα.

'Εμείναμε δυὸ τρεῖς μῆνες μὲ τὸν ἄνδρα μου σ' ἓνα περιβόλι
μανῆς συγγενισσᾶς μας, κοντὰ στὸν 'Αἰ-Γιάννη τὸ Ρέντη.

'Εκεῖ ἤρχοντο συχνὰ 'Αγγλογίλλοι. Εἶχαν σταθμούς ἐκεῖ κοντά.

Τοὺς ἔπλενα τὰ ρούχα καὶ μοῦ ἔδιναν ἀσημένια φράγκα, ἔβλεπαν τὸ κορίτσι μου, τὴν Κατήγκω μου, ποῦ μεγάλωνε σιγὰ σιγὰ, κ' ἐκόντευε νὰ χρονίση. Τὴν ἐχάδευαν κ' ἔλεγαν Πίκκολο, Πίκκολο.

Ὡς τόσο, ὅπως ἦταν ὅλοι τους μαζί, καρβαλαρία, μὲ τῆς περικεφαλαῖες τους, ἐφαίνοντο φοβεροί, χωριστὰ κ' ὀλίγοι ὀλίγοι, ἐφαίνοντο κ' αὐτοὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Περάσαμε καλά. Ἡ χολέρα ἔφυγε σὲ λίγο. Κοντὰ στὰ Χριστούγεννα, ἤρθαμε στὸ σπίτι μας, στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τὸ ἤψαμε ἀπειράχτο, κ' ἐκαθήσαμε μὲ ἀγάπη καὶ εἰρήνη.

Ὅχι μόνον εἶχαμε περάσει καλά, ἀλλὰ καὶ κάτι λεφτὰ μοῦ πείρισσεν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ποῦ ἔκανα στοὺς Ἀγγλογάλλους. Ὅταν ἐγυρίσαμε στὴν Ἀθήνα μέσα, εἶχα σωστὰ ἑκατὸν δέκα φράγκα ἀσημένια.

Μοῦ φάνηκε, τὰ ἔνδεκα σβάνιζικα, ποῦ εἶχα δώσει τρεῖς μῆνες μπροστὰ στὸν καρροισέρη, πῶς τὰ εἶχα σπείρει στὴ γῆς κ' ἔκαρποφόρησαν τὸ δεκαπλάσιο.

Α ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΥΠΗΡΕΤΡΑ

Τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους. . . ἡ δεκαοκταεῖς κόρη τὸ Οὐρανιῶ τὸ Διόμικο, μελαχροινή, νοστιμούλα, ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐνωρὶς διότι ἦτο μόνη.

Ὁ πατήρ της, ὁ ἀτυχὴς μπάρομπα-Διόμας, ἀρχαῖος ἐμποροπλοίαρχος πτωχεύσας, ὅστις κατήνησε νὰ γείνη πορθμεὺς εἰς τὸ γῆρας του, εἶχε ἐπιβῆ τῆς λέμβου του περὶ μεσημβρίαν, ὅπως πλεύσῃ εἰς τὴν νῆσον Τσουγκριάν, τρεῖς μίλια ἀπέχουσαν καὶ διαπορθμεύσῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν πολίχνην ἑορτασίμους τινὰς προμηθείας. Ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐπανήρχετο πρὸς ἐσπέραν, ἀλλ' ἐνύκτωσε καὶ ἀκόμη δὲν ἐφάνη.

Ἡ νέα ἦτο ὀρφανὴ ἐκ μητρὸς. Ἡ μόνη πρὸς μητρὸς θεία της ἦτις τῆς ἐκράτει ἄλλοτε συντροφίαν, διότι αἱ οἰκίαι των ἐχαρίζοντο δι' ἐνὸς τοίχου, ἐμάλλωσε καὶ αὐτὴ μαζί της διὰ δύο στρέμματα ἀγροῦ καὶ δὲν ὠμιλοῦντο πλέον. Ἡ νεᾶνις ἐκάθησε πλησίον τοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνάψει στὴν ἐστίαν περιμένουσα τὸν πατέρα της, καὶ ἐκράτει τὸ οὖς τεταμένον εἰς πάντα θόρυβον, εἰς

τὰ φαιδρὰ ἄσματα τῶν παιδῶν τῆς ὁδοῦ, ἀνυπόμονος καὶ ἀνησυ-
χοῦσα πότε ὁ πατήρ της νὰ ἔλθῃ.

Αἱ ὄραι παρήρχοντο καὶ ὁ πτωχὸς γέρον δὲν ἐφαίνετο. Τὸ
Οὐραγιῶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ κατακλιθῆ ἄλλ' ἔμενεν οὕτως ἡμί-
κλιτος πλησίον τῆς ἐστίας.

Παρήλθε τὸ μεσονύκτιον καὶ ἤρχισαν ν' ἀντηχῶσιν οἱ κώδωνες
τῶν ναῶν καλοῦντες τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν εὐφρόσυνον τῆς ἑορ-
τῆς ἀκολουθίαν.

Ἡ καρδία τῆς νέας ἐκόπηκε μέσα της.

— Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα, εἶπε, κι' ὁ πατέρας μου!

Συγχρόνως τότε ἤκουσεν θόρυβον καὶ φωνάς ἔξωθεν. Ἡ γει-
τονιά εἶχεν ἐξυπνήσει καὶ ὅλοι ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ δύστηνος Οὐραγιῶ δὲν ἀντέσχευ, ἀλλ' ἔλαβε τὴν τὸλμην νὰ
ἐξέλθῃ εἰς τὸν σκεπαστὸν καὶ περίφρακτον ὑπὸ σανίδων ἐξώστην
τῆς οἰκίας, ὅπου κρυπτομένη εἰς τὸ σκότος προέβαλε διὰ τῆς θυρί-
δος τὴν κεφαλὴν.

Μία γειτόνισσα, λάλος καὶ φωνασκός, εἶχε ἐγερθῆ πρώτη καὶ
ἀφύπνισε διὰ τῶν κραυγῶν της τοὺς γείτοντας ὅλους, ὅσων ὁ ὕπνος
ἀντίστατο εἰς τῶν κωδῶνων τὸν κρότον, προσπειθοῦσα νὰ ἐξυπνήσῃ
τὸν ἄνδρα καὶ τὰ παιδιὰ της. Ὁ σύζυγός της Νταραδήμος εἶχεν
ἀνάγκην μοχλοῦ διὰ νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του.

Ἡ θύρα τῆς οἰκίας τῶν ἤτο ἀντικρὺ τῆς τοῦ μάρμαρα Διόμα.
Τὸ Οὐραγιῶ ἔβλεπε καθαρῶς ἀπέναντί της τὴν γυναῖκα ἐκείνην
κρατοῦσαν φανόν, φωτίζουσαν οἰκτιρομένως τὰ σκότη τῆς ὁδοῦ διὰ
τοὺς διαβάτας καὶ τοὺς γείτονας. Διότι τὸ σκότος ἦτο βαθύ, καὶ
ἐλαφρὸς ἄνεμος ἔπνεεν, ὅσος ἤρκει διὰ νὰ μεταφέρῃ ἐκ τῶν χινο-
σκεπῶν βούνων τὸ ψῦχος καὶ τὸν παγετὸν εἰς τὰς φλέβας τῶν
ἀνθρώπων.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν διῆλθεν ἄνθρωπός τις, ὃν ἰδοῦσα καὶ
ἀναγνωρίσασα ἡ Οὐραγιῶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ μειδιάσῃ.

— Πῶς! κι' ὁ Ἀργυράκης πάει στὴν ἐκκλησιά;... ἐψιθύρισε.

Ὁ Ἀργυράκης τῆς Γαρουφαλιάς, ὅστις εἶχε τὸ προνόμιον νὰ
προσωνυμάται ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου του, εἶχεν εἰπεῖ ἄλ-
λοτε, καὶ τὸ λόγιον ἔμεινε παροιμῶδες, «ὅποτε πάω στὴν ἐκκλησία
βάρια μοιράζουνε». Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην τὸν ἐξύπνησε βιαίως ἡ
Γαρουφαλιά καὶ τῷ ἐπέταξε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν διότι
εἶδε κακὸν ὄνειρον, εἶπε. Ἐφοβεῖτο μήπως οἱ γύφτισες (ὑπῆρχον
ἀντικρὺ τοῦ οἰκίσκου τῶν πέντε ἢ ἕξ καλύβαι γύφτων, νεοφωτί-

στων) ἔκαμαν μαγείας ἐναντίον της. Καὶ ἂν αὐτὴ ἐπάθαινε τίποτε, Θεὸς νὰ φυλάῃ! ποία ἄλλη θὰ ἔκαιγε τὸν φοῦρνον, — ἡμέραις ποῦ ἔρχονται, τώρα τὸν Ἄη Βασίλη — εἰς ὅλην τὴν γειτονιά; Ὅλον δὲ τὸ ἄτομόν της ἐνεθύμιζε τὴν μητέρα ἐκείνην τῶν Σαράντα Δράκων τοῦ παραμυθιοῦ, ἥτις ἐφούρνιζε μὲ τὰς παλάμας καὶ ἐπᾶν νίψε μὲ τοὺς μαστούς.

Ὁ εὐπειθὴς Ἀργυράκης, ὅστις μόλις ἔφθανε μέχρι τῶν ὤμων τοῦ ἀναστήματός της, ἠγέρθη, ἔξωσθη τὸ κόκκινον ζωνάρι του, τρεῖς σπιθαμὰς πλατὺ, ὑπέδησεν εἰς τοὺς πόδας τὰ πέδιλά του καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν.

Ταυτοχρόνως εἶχεν ἐξέλθει καὶ ὁ Νταραδῆμος, ὅστις ἔπιασεν ὀμίλιαν μὲ τὸν Ἀργυράκην τῆς Γαρουφαλιᾶς.

— Τώρα μ' ἀρέσεις, γείτονα, τῷ λέγει . . . μὴν εἶσαι ἀλιβάνιστος, διότι εἶνε κατὰ τὰ σκοίνια (καταισχύνη). Τὸ φεγγάρι δὲν εἶνε τώρα πᾶν τς' Ἕλληνες (πανσέληνος), νὰ φοβᾶσαι τὸν ἴσκιό σου τὴ νύχτα . . .

Τοιαῦτα ἑλληνικὰ ὁμίλει ὁ Νταραδῆμος.

— Τὶ νὰ κάωμε, νὰ σ' ὀρίσω γείτονα; ἀπήντησε ταπεινοφρόνως ὁ Ἀργυράκης.

Καὶ ὁ Νταραδῆμος κατέβη εἰς τὴν ὁδόν, προηγουμένης τῆς συζύγου του, κρατούσης πάντοτε τὸν φανόν.

— Δὲν ξέρουμε, νὰ ἦλθε τάχα ὁ γείτονας; εἶπε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ σύζυγος τοῦ Νταραδήμου ῥίπτουσα ἐκφραστικὸν βλέμμα πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ μπάριμα Διόμα.

— Σωπαῖτε, εἶπε φέρων τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα ὁ Ἀργυράκης, εἶπαν πῶς βούλιαξε . . .

— Τὶ! εἶπεν ἡ σύζυγος τοῦ Νταραδήμου.

Ὁ Ἀργυράκης ἠτοιμάζετο νὰ διηγηθῆ πῶς καὶ ποῦ τὰ ἤκουσεν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν γοερὰ καὶ σπαρακτικὴ κραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τῆς σιγηλῆς οἰκίας, πρὸς ἣν ἔβλεπον οἱ τρεῖς ὀμιληταί.

Ἀπὸ τοῦ σκεπαστοῦ καὶ περιφράκτου ἐξώστου ἡ δυστυχὴς τὸ Οὐρανιῶ εἶχεν ἀκούσει τὴν λέξιν τοῦ Ἀργυράκη, καὶ ἀφῆκε τὴν κραυγὴν ἐκείνην.

Ἡ ἄστοργος θεία, ἥτις ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον δὲν εἶχε καλημερίσει τὴν ἀνεψιάν της, ἠκούσε τὴν γοερὰν κραυγὴν, καὶ λησμονήσασα τότε τὰ δύο στρέμματα τοῦ ἀγροῦ, ἔτρεξε πρὸς βοήθειαν τῆς περιαλοῦς κόρης.

Περὶ τὴν μεσημβριάν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ ἀτυχὴς μπάριμα Διό-

μας εἶχε φορέσει μέχρι τῶν ὄτων καταβαῖνον ὄρθιον τὸ παμπάλαιον φέσι του, καὶ καταβὰς εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἔλυσε τὴν μικρὰν, ἐλαφροτάτην καὶ ὑπόσαθρον λέμβον, καὶ λαβὼν τὰς κόπας ἤλαυνε πρὸς τὴν μεσημβρινωτέραν κειμένην μικρὰν νῆσον Τσουγκριαῖν.

Μόνη ἔμεινε ἡ Οὐρανώ εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ μόνος ὁ μάρμα-
μα-Διόμας ἀπέκησεν ἀμοιβαδὸν σκούναις, γολέτταις καὶ βρούκια,
ὔστερον ὑπεβιβάσθη εἰς βρατσέραν, καὶ τέλος ἔμεινε κύριος τῆς μι-
κρᾶς ταύτης λέμβου, δι' ἧς ἐξετέλει βραχείας ἀλιευτικὰς ἢ πορθμευ-
τικὰς ἐκδρομάς. Τὰ περισσεύματα τῶν κόπων του τὰ ἔφαγαν ἄλλοι
πάλιν φίλοι ἀτυχήσαντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς θαλασσίας ἐπιχειρήσεις
των. Εἰς τὸ γῆρας του δὲν τῷ ἔμεινε ἄλλο τι, εἰμὴ σιδηρὰ ὑγεία,
δι' ἧς ἠδύνατο ἀκόμη ν' ἀντέχη εἰς τοὺς θαλασσίους κόπους, χάριν
τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἐργαζόμενος.

Ἐνίοτε, ἐλλείπει ὁμιλητοῦ, διηγεῖτο τὰ παράπονά του εἰς τοὺς
ἀνέμους καὶ εἰς τὰ κύματα.

— Πῆγα δὰ καὶ στὴν Ἀθήνα, σ' ἐκείνο τὸ Ἴππομαχικό, καὶ
μῶδωκαν, λέει, δύο σφάκελλα νὰ πάω στὸ Σοκομεῖο νὰ παρουσιασθῶ
στὴν Πιτροπή· πῆγα καὶ στὴν Πιτροπή, ὁ ἓνας ὁ γιατρὸς μὲ ἤρε
γερό, ὁ ἄλλος σακάτη, κ' αὐτοὶ δὲν εἴξευραν . . . ὕστερα γύρισα
στὸ ὑπουργεῖο, καὶ μοῦ εἶπαν «σύρε στὸ σπίτι σου, κ' ἐμεῖς θὰ
σοῦ στείλωμε τὴ σύνταξί σου». Σηκώνομαι, φεύγω, ἔρχομαι ἐδῶ,
περιμένω, περνάει ἓνας μῆνας, ἔρχονται τὰ χαρτιά στὸ λιμεναρχεῖο,
νὰ πάω λέει, πίσω στὴν Ἀθήνα, ἔχουν ἀνάγκη νὰ μὲ ξαναἰδοῦν. Ση-
κόνω τριάντα δραχμαῖς ἀπὸ ἓνα γείτονα, γιατί δὲν εἶχα νὰ πάρω
τὸ σιτήριο γιὰ τὸ βαπόρι, γυρίζω πίσω στὴν Ἀθήνα, χεμῶνα και-
ρό, δέκα μέραις μὲ παίδευαν νὰ μὲ στέλνουν ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο στὸ
Ἴππομαχικό, κ' ἀπὸ τὸ Ἴππομαχικό στὸ Σοκομεῖο, ὕστερα μοῦ
λένε «πάαινε καὶ θὰ βγῆ ἡ ἀπόφασί». Σηκώνομαι, φεύγω, γυρίζω
στὸ σπίτι μου, καρτερῶ . . . εἶδες ἐσὺ σύνταξι; (ἀπληθύετο πρὸς
ὑποτιθέμενον ἀκροατὴν), ἄλλο τόσο κ' ἐγώ. Ἐπῆρα κ' ἐγὼ τὴν πη-
ρέτρα καὶ πασκίζω νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου.

Πηρέτρα ἢ ὑπηρέτρα ἦτο τὸ ὄνομα τῆς λέμβου ὅπερ αὐτὸς τῆς
ἔδιδε.

Καὶ παύων νὰ μονολογῇ, ἄρχιζε νὰ τραγοδῇ διὰ τῆς τραχείας
καὶ μονοτόνου φωνῆς του.

Βασανισμένο μου κορμί, τυραγνισμένα

νειάτα! . . .

καὶ δὲν ἔλεγεν ἄλλον στίχον.

Καταπλεύσας εἰς τὴν τερπνὴν νῆσον Τσουγκριᾶν, ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐφόρτωσεν ἐπὶ τῆς «Υπηρέτρας» πέντε ἢ ἕξ ζεύγη ὀρνίθων, κοφίνους τινὰς ὠῶν καὶ τυροῦ, δύο ἢ τρεῖς ἰνδιάνους, καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα καὶ ἠτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὰ ἀπόγεια τῆς λέμβου καὶ ν' ἀποπλεύσῃ. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσῆλθεν ὁ κουμπάρος τοῦ Σταθαρός, ὁ ποιμὴν τοῦ Τσουγκριᾶ, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν χάριν νὰ παραλάβῃ ὀκληρὸν συμπλωτῆρα . . . «ὕϊὸν ὑποζυγίου», ὄριμον πρὸς ἐπίσαξιν, ὅπως κομίσῃ αὐτὸν πρὸς ἓνα τῶν πολυαριθμῶν κουμπάρων τοῦ εἰς τὴν πολίχνην.

Ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐσυλλογίσθη τὸ βάρος, καὶ ἔρριψεν ἀμήχανον βλέμμα εἰς τὸ στενόχωρον καὶ τὴν ἐλαφρότητα τῆς «Υπηρέτρας», ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐσκέφθη ὅτι μία δραχμὴ, ὁ ναῦλος τοῦ ὄναριου, ἦτο κάτι δι' αὐτόν, ἦτο ὁ καπνὸς καὶ ὁ οἶνος τῶν τριῶν σχολασίμων ἡμερῶν τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἀπεφάσισε νὰ προσλάβῃ τὸν πῶλον.

Ὁ κουμπάρος Σταθαρός εὐχαριστηθεὶς τὸν ἐφίλευσεν ὀλίγα αὐγά, μίαν μυζήθραν, καὶ ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐπιβιβάσας τὸν πῶλον, ἔλαβε τὰς κόπας, καὶ ἔστρεψε τὴν πρῶραν πρὸς τὸν λιμένα.

Ἀπεμακρύνθη, ἔκαμε πανιά, καὶ διανύσας ὑπὲρ τὸ ἐν μίλιον ἀπείχε ἕξ ἴσου σχεδὸν τοῦ Τσουγκριᾶ καὶ τῆς πολίχνης. Καίτοι βορειοδυτικὸς ὁ ἄνεμος, Γραῖος, ὑπεβοήθει ἐκ πλαγίου τὸ ἱστίον, διότι ὁ μπάρμπα-Διόμας ἔδιδε βορειοδυτικὴν εἰς τὴν λέμβον διεύθυνσιν.

Ἄλλ' ὁ πῶλος ὅστις ἔβροσεν ἡσύχως τὸ χόρτον τοῦ καὶ δὲν ἐφαίνετο ν' ἀνησυχῆ πολὺ περὶ τοῦ διάπλου, αἴφνης ἐσήκωσε τὸν πόδα, ἔδωκεν ἄτακτον λάκτισμα εἰς τὴν σανίδα . . . καὶ τὸ μαδέρνι τῆς εὐθραύστου καὶ ὑποσάθρου λέμβου διερράγη.

Τὸ ὕδωρ ἤρχισε νὰ εἰσρέῃ εἰς τὸ κύτος.

Ἡ λέμβος ἤρχισε νὰ βυθίζεται.

Ταχὺς ὡς ἡ ἀστραπή, ὁ μπάρμπα-Διόμας ἀπέβαλε τὸ βαρύτερον φόρμα, τὸν ἀμπᾶ του, τὸν ὁποῖον εἶχε φορέσει μόνον ἐν ὅσῳ ἐκάθητο εἰς τὸ πηδάλιον, ἔγειρε πρὸς τὸ μέρος τῆς σκότας τοῦ πανίου ἀριστερά, ἐκρεμάσθη ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ σκάφους καὶ κατώρθωσε νὰ μπατάρῃ τὴν λέμβον.

Μέγας ἔγεινεν ὁ θρηῆνος ὑπὸ τὴν ἀνατραπεῖσαν τρόπιδα. Ὁρνιθες, ἰνδιάνοι, κόφινοι καὶ ὁ αἷτιος τῆς συμφορᾶς, ὁ πῶλος, ὅλα κατῆλθον εἰς τὸν πυθμένα.

Ὁ μπάρμπα-Διόμας, ὅστις ἐκολύμβα ὡς ἔγγελος, εἶχε καὶ στή-

ριγμα τὴν ἀνατραπεῖσαν « Ὑπηρέτρα » τὴν ὁποίαν ἠμπόδισε τοῦ νὰ βυθισθῆ.

Περὶ τὰς δύο ὥρας ἔμεινεν οὕτως ὁ μάρμαρα-Διόμας ἐπίστομα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ σκάφους, κρατούμενος διὰ τῶν χειρῶν ἀπὸ τῆς τρόπιδος, μὴ τολμῶν νὰ στηριχθῆ ὅλος ἐπὶ τῶν σανίδων, διότι ἡ λέμβος θὰ ἐβυθίζετο.

Τέλος περὶ τὴν ἀμφιλύκην, ἐνόσφ ὑπῆρχεν ἀρκετὸν φῶς, ὅσον ἔρριπτεν ἡ ἀνταύγεια τῶν χιονοσκεπῶν πέριξ ὀρέων, ἐφάνη μακρόθεν ἐν ἰστίον.

Ὁ μάρμαρα- Διόμας ἤρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ ὄσπην δύναμιν τῷ ἔμεινεν ἀκόμη.

Ὁ ἄνεμος ἦτο βοηθητικὸς διὰ τὸ ἐρχόμενον πλοῖον ὅπερ ἔπλεεν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Ἦτο μέγα τρεχαντήριον φορτωμένον.

Αἱ φωναὶ τοῦ μάρμαρα-Διόμα δὲν ἠκούοντο, ὁ ἄνεμος τὰς ὄθει μακρὰν πρὸς τὸν λίβα.

Ἄλλὰ τὸ τρεχαντήριον ἐπλησίαζε καὶ ὁ μικρὸς μαῦρος ὄγκος τῆς ἀνατραπέσης λέμβου διεκρίνετο ὡς φωλεὰ ἀλκυόνος ἐπὶ τῶν κυμάτων.

Καθὼς ὅμως ἐπλησίαζεν, ἠδύνατο ν' ἀκουσθῶσιν καὶ αἱ φωναί. Διότι τὸ ἀνατραπὲν σκαφίδιον, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, εἶχε μετατοπισθῆ πολλὰς δεκάδας ὀργυιῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, καὶ ὁ γέρον ναυαγὸς συνέλαβε καὶ αὐτὸς τοῦτο διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν.

Τέλος τὸ τρεχαντήριον προσήγγισε καὶ ἀπέλυσε τὴν λέμβον. Ὁ μάρμαρα-Διόμας ἤκουσε κώπας πλαταγούσας πλησίον του, ἀλλὰ μόνον ἤκουσεν. Εὐθὺς κατόπιν ἐλιποθύμησεν.

Οἱ δύο κωπηλάται ἀνέσουραν τὸν Μάρμαρα-Διόμαν παγωμένον καὶ ἡμιθανῆ καὶ τὸν ἀνεβίβασαν εἰς τὸ τρεχαντήριον.

Ἀφοῦ τοῦ ἠλλαξαν τὰ ἐνδύματα, δι' ἐμπνοῶν καὶ προστριψέων προσεπάθησαν νὰ τὸν ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ κωπηλάτης διέταξε νὰ στρέψωσι πρῶραν πρὸς τὸν λιμένα, ὅπως τὸν ἀποδώσωσι νεκρὸν ἢ ζῶντα εἰς τοὺς οἰκείους του.

Τέλος ὁ πτωχὸς ναυαγὸς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς.

Οἱ καλοὶ ναῦται ἠθέλησαν νὰ τῷ προσφέρωσι πούντς καὶ ἄλλα θερμὰ ποτά.

Ἄλλ' ἅμα ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ μάρμαρα-Διόμας, διὰ τὸ πρῶτον βλέμματος εἶδε βαρέλια.

Τὸ πλοῖον ἦτο φορτωμένον οἴνους.

— Ὅχι πούντις, ὄχι, εἶπε διὰ πεπνιγμένης φωνῆς, κρασί δῶ-
στέ μου!

Οἱ ναῦται τῷ προσήνεγκον φιαλὴν πλήρη ἡδυγεύστου μαύρου
οἴνου, καὶ ὁ μπάρμπα—Διόμας τὴν ἐρρόφησεν ἀπνευστί.

Ἐπέφωσεν ἤδη ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἡ θεία εἰς
μάτην προσεπάθει νὰ παρηγορήσῃ τὴν σφαδάζουσαν ὑπὸ ἄλγους
Οὐρανώ.

Ἄλλ' ἡ σύζυγος τοῦ Νταραδήμου ἐλθοῦσα τότε ἀνήγγειλεν ὅτι
ὁ μπάρμπα—Διόμας ἐναυάγησεν μὲν, ἀλλ' ἐσώθη καὶ ὅτι ἔφθασεν
ὕγιής.

Ὁ Ἀργυράκης καὶ ἄλλοι τινὲς ἀγρόται εἶχον ἴδει, φαίνεται,
μακρόθεν τὴν ἀνατροπὴν τῆς λέμβου καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη ὅτι ὁ
γέρος ἐπνίγη. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐνύκτωσε, δὲν εἶδον καὶ τὸ σωστικὸν καὶ
οἰνοφόρον τρεχαντήριον.

Ὁ μπάρμπα—Διόμας, ἐλθὼν μετ' ὀλίγον καὶ ὁ ἴδιος, ἐνηγκαλί-
σθη τὴν κόρην του.

ὦ, πενιχρὰ ἀλλ' ὑπερτάτη εὐτυχία τοῦ πτωχοῦ!

Τὸ Οὐρανώ ἔχνηεν ἀκόμη δάκρυα, ἀλλὰ δάκρυα χαρᾶς. Ὁ πα-
τήρ της δὲν τῆς εἶχε φέρει, οὔτε αὐγά, οὔτε μυζήθραις, οὔτε ὄρνι-
θες, ἀλλὰ τῆς ἔφερε τὸ σκληραγωγημένον καὶ θαλασσοδάρατον ἄτο-
μον του καὶ τὰς δύο στιβαρὰς καὶ χελωνοδέρμους χεῖρας του, δι'
ῶν ἡδύνατό ἀκόμη ἐπὶ τινα ἔτη νὰ ἐργάζεται δι' ἑαυτὸν καὶ δι'
αὐτήν.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΗΤΕΡΑΣ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ

Μίαν σκηνὴν ἀπὸ τὸ Νεκροταφεῖον, μίαν σπαρακτικὴν σκηνὴν
τοῦ περασμένου Ψυχοσαββάτου, θὰ τὴν διηγηθῶ, χωρὶς σχόλια,
ὅμως μοῦ τὴν διηγήθησαν.

Τὴν ἑορτὴν τῶν Νεκρῶν εἶχε τιμήσει τὴν φορὰν αὐτὴν—δὲν
γνωρίζω ἂν αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε—κάποιος Ἀρχιερεὺς τοῦ ὁποίου
δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ὄνομα.

Ἡ παρουσία τοῦ Ἀρχιερέως ἐλάμπρυνε, φυσικά, τὴν πένθιμον
ἑορτὴν καὶ οἱ τεθλιμένοι συγγενεῖς τῶν νεκρῶν, οἱ ἐνδιαφερόμενοι
νὰ ἐξασφαλίσουν διὰ τοὺς ἀγαπημένους τῶν μίαν ἐπισημοτέραν με-

σιτείαν πλησίον τοῦ Αἰωνίου Κριτοῦ, ἐπροθυμοποιοῦντο τοῖος προητέρω νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Δεσπότην εἰς τὸν τάφον τοῦ προσφιλοῦς του.

— Ἄπ' ἐδῶ, Σεβασμιώτατε.

— Καὶ σ' ἐμᾶς, Σεβασμιώτατε.

— Κάντε μας τὴ χάρι, Δέσποτά μου. . . .

Ὁ Σεβασμιώτατος δὲν ἐπρόφθανε νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πιστοὺς καὶ τεθλιμμένους. Ἐσταματοῦσεν εἰς ἓνα τάφον, ἀπήγγελλε κατανυκτικὴν εὐχὴν, ἐν μέσῳ δακρῶων καὶ κοπετῶν, καὶ πρὶν τελειώσῃ, ἄλλοι πιστοί, ποῦ ἔκαμναν οὐράν, διὰ νὰ πάρουν τὴν σειρὰν τους, τὸν ἐτραβοῦσαν εὐλαβῶς ἀπὸ τὰ ράσα καὶ τὰ φαρδομάνικα.

— Κι' ἀπ' ἐδῶ, Δέσποτά μου. Σὲ παρακαλοῦμε, ἓνα μυστήριον θὰ κἀνῃς.

Ὁ Σεβασμιώτατος ὑπεδείκνυεν εἰς τοὺς πιστοὺς ὅτι ὑπάρχουν ἱερεῖς τοῦ Νεκροταφείου καὶ ὅτι ὁ Πανάγαθος Θεὸς εἶνε πάντοτε εὐδιάθετος νὰ εἰσακούῃ τὰς εὐχὰς τῶν λειτουργῶν του ὡς μεσιτῶν τῆς χάριτος, ἀνεξαρτήτως τῆς ἱεραρχικῆς των τάξεως. Αὐτὸ δὲν μοῦ τὸ εἶπαν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος δὲν θὰ ἔλειψεν, ὡς ἀνεπτυγμένος κληρικός, νὰ κάμῃ τὴν σύστασιν ταύτην εἰς τοὺς πιστοὺς. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἐσνηθήσαν νὰ θέλουν ἰσχυρὰ μέσα καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ, κακοσυνειθισμένοι ἀπὸ τὰς συνηθείας τοῦ ματαίου αὐτοῦ κόσμου καὶ ἐπέμειναν. Καὶ ὁ Σεβασμιώτατος δὲν ἐπρόφθανε νὰ τρέχῃ ἀπὸ τάφου εἰς τάφον.

Ἐμπρὸς εἰς ἓνα μαῦρον σταυρὸν μία πτωχὴ μητέρα εἶχε σωριασθῆ εἰς τὸ χῶμα τοῦ νωποῦ τάφου τοῦ παιδιοῦ της καὶ τὰ χεῖλη της ἐσάλεуαν μ' ἓνα τρόπον σπαρακτικόν, ὡς νὰ ὠμιλοῦσε ἀτελείωτην ὁμιλίαν μὲ τὰ κουφὰ βάρη τῆς γῆς. Πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἶχε φέροι τὸν ἱερέα τοῦ Νεκροταφείου εἰς τὸν τάφον, εἶχε φέροι τὸ κερράκι της, ποῦ ἔκαιεν ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ μαῦρον ξύλον τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἶχε κάμει τὰ εὐλαβῆ της καθήκοντα πρὸς τὴν ψυχούλαν ποῦ τῆς εἶχε πετάξει ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της. Τώρα ὠμιλοῦσε μὲ τὸ κρῦο χῶμα, καὶ ἴσως ἐλάμβανε ἀπαντήσεις ποῦ κανεῖς ἄλλος δὲν τὰς ἤκουεν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πόνον της. Ἐξαφνα ἀνεσήκωσε τὸ κεφάλι της. Εἰς τὸν γειτονικὸν τάφον εἶχεν ἀκουσθῆ ἐπίσημος, βαρεῖα καὶ ἐπιβλητικὴ ἢ φωνὴ τοῦ Ἐπισκόπου.

Τὸν εἶδε ἡ πτωχὴ μητέρα μὲ τὰ κατάχρυσα ἄμφια, μὲ τὴν ἀπαστράπτουσαν μίτραν, μὲ τὴν μεγαλειώδη ποιμαντορικὴν ράβδον καρφωμένην εἰς τὸ χῶμα. Κάτι ἐσάλεуσε τότε μὲ τρόπον τραγικόν,

μέσα της. Ἐσυλλογίσθη τὴν ἀδικίαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐσκέφθη, ἴσως ὅτι, ὅπως δὲν ἠμπόρῃσε νὰ φέρῃ τὸν καλλίτερον ἰατρὸν εἰς τὸ παιδί της, τὰ καλλίτερα φάρμακα καὶ τὴν καλλιτέραν τροφήν, ἔτσι καὶ τώρα δὲν ἠμποροῦσε νὰ φέρῃ μεσίτην πρὸ τοῦ Αἰωνίου Κριτοῦ τὸν ἀξιωματικὸν τῆς ἐκκλησίας. Ἀνετινάχθη μίαν στιγμὴν ἐπάνω, ἐξανάπεσεν εἰς τὸ χῶμα, ἀγκάλιασε σφιχτὰ σφιχτὰ τὸν μαῦρον Σταυρὸν καὶ ἤρχισε νὰ ὀλούζῃ.

— "Ἀχ! παιδάκι μου! "Ἀχ! ψυχοῦλα μου! Γιατὶ νὰ μὴν ἔχω ἐγὼ τῆς δυνάμεις νὰ σοῦ φέρω τὸ Δεσπότη στὸ μνηματάκι σου; Γιατί, χρυσό μου παιδί; Γιατί ἡ κακομοῖρα;

Καὶ ἀγκάλιαζε κι' ἐφιλοῦσε κι' ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά της τὸν μαῦρον πτωχικὸν Σταυρὸν. Καὶ ὁ ἀκηκὼς τὸν θρῆνον, τὸν τραγικώτατον θρῆνον ποῦ ἐρράγιζε καὶ τὰ μάρμορα ἀκόμη τῶν πλουσιῶν καὶ ὑπερφάνων γειτονικῶν τάφων, ἔφυγε δρομαῖος, μὴ ἀντέχων εἰς τόσον πόνον καὶ τόσον παραπόνον.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

ΚΑΡΤΕΡΙΑ

— Τάμαθες, κυρὰ Γιάννενα; Πάλι πόλεμο ἔχουμε. Λογάριασε πῶς θὰ εἶναι ὁ τρίτος μέσα σὲ δυὸ χρόνια. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἴσως πάροουμε καὶ τὴν Πόλη.

— Ὡστε χωρὶς ἄλλο γίνεται;

— Ἔτσι φαίνεται.

— Πηγαίνει, σιγοεἶπε στὸν ἑαυτὸ της, καὶ ὁ Νίκος μου καὶ ὁ Πέτρος μου.

Ἐθραβε καὶ δὲν ἐσῆκωσε τὸ κεφάλι της νὰ μὲ κοιτάξει.

Τὸ πρόσωπό της ποῦ εἶταν συνήθως κίτρινο ἀπὸ τὴ φτώχεια καὶ τὰ βάσανα, χρωματίστηκε. Λίγο κόκκινο ἀνέβηκε ἀπάνω στὰ μάγουλά της.

— Ἐλα Παναγιά μου πάλι,— ἔλεγε ράβοντας,— βάλε τὸ χεράκι σου νὰ σιάξουνε τὰ πράγματα Γιὰ μένα δὲν μὲ νοιάζει μὰ γιὰ τὰ παιδιά . . . Ὁ Νίκος μου πάει στὸ Ναυτικὸ κι' ὁ Πέτρος μου εἶνε στὸ πεζικό. Ἐχω ἐνάμιση μῆνα νὰ λάβω γράμμα ἀπὸ τὸν Πέτρο μου ποῦνε στὴ Δράμα, κι' ὄλο τὸ κακὸ βάζω στὸ νοῦ μου.. Ἀπόψε στὸν ὕπνο μου φωτιὲς ὄνειρευόμουνα, φωτιές, φωτιές! . . . Καὶ τάχα εἶχε πιάσει ὄλο τὸ σπίτι καὶ δὲν μποροῦσα νὰ φύγω, μὰ

δὲν εἶχε καπνό, πάει νὰ πεῖ πῶς κάτι γλήγορο θὰ γίνει... Οὔτε γιὰ τὸ γέρο μου μὲ νοιάζει πειὰ οὔτε γιὰ τίποτα... Μόνο γιὰ τὰ παιδιά... Θέλω νὰ ζήσω... νὰ ἰδῶ τὶ θ' ἀπογίνουνε...

Σταμάτησε τὸ ράψιμο. Σήκωσε τὸ κεφάλι της καὶ μισόκλεινε τὰ μάτια της ἐνῶ μιλοῦσε σὰ νὰ προσπαθοῦσε νὰ διακρίνει τὸ ἀπώτατον μέλλον.

— Θέλω νὰ ζήσω νὰν τὰ ἰδῶ, ν' ἀποκατασταθοῦνε... Τὶ θ' ἀπογίνουνε... Μὰ καὶ σὰν πᾶνε πάλι στὸν πόλεμο-γύρισε καὶ μοῦ εἶπε ἀποφασιστικά-καὶ μοῦ τὰ σκοτώσουνε; Πάλι θέλω νὰ ζήσω. Γιὰ νὰ κάθουμαι νὰ τὰ θυμοῦμαι καὶ νὰ τὰ κλαίω!

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

MON PAUVRE JEAN

Γιὰ κάποια πληροφορία πέρασα ἀπὸ τὸ δωμάτιο τῆς παλαιᾶς μου θυρωροῦ, μοῦ τὴν ἔδωσε μὲ προθυμία, μὲ εὐγένεια, καὶ σὰν ἔφειγα κόμπιασε καὶ μοῦ ἔπε πολὺ λυπημένη.

— Ξέρετε... τὸ παιδί μου σκοτώθηκε στὸν πόλεμο.

— Νᾶμαι, πρόσθεσε σὲ λίγο, χωρὶς γιό. Τὸν θυμᾶστε, δὲν εἶναι ἔτσι; Ἕνας ὠραῖος νέος μὲ μιὰ μοτοσυκλέττα ποῦ ἔκανε τόσο θόρυβο;

Σταμάτησε ὀρθὴ κι' ἔμεινε μὲ τὰ δυό της χέρια ἀκουμπισμένη στὸ τραπέζι.

— Σκοτώθηκε στὶς ἔξι τὸ βράδυ πηγαίνοντας φαῖ σ' ἓνα τσουκάλι στὸν ἀξιωματικό του.

Ἕνα κομμάτι ὀβίδας τονὲ χτύπησε στὴν κοιλιὰ.

Αὐτὴ τὴν ὥρα μοῦ ἔρχεται πιό πολὺ στὸ νοῦ' σκέπτομαι, σκέπτομαι ὡς τὴν τρέλλα... Θὰ εἶστε βιαστική; μ' ἐρώτησε.

Τὴν ἐβεβαίωσα γιὰ τ' ἀντίθετο.

Ἡ συγκρατημένη λύπη της, τὰ στεγνά της μάτια μὲ εἶχαν συγκινήσει.

— Σκοτώθηκε!... Ξανάπε καὶ πέρασε τὸ χέρι της μπρὸς στὰ μάτια της.

Κ' ἔτσι, ὀρθὴ, μαυροντυμένη, μὲ καλὰ κτενισμένα τὰ μαλλιά της, ἀδύνατη, ψηλή, μὲ τὸ πρόσωπο πανιασμένο, τὰ δόντια κίτρινα, καὶ τὰ χεῖλη ἄσπρα μοῦ διηγήθηκε.

— Ὁ γιός μου ἔφυγε τρελλὸς ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του, μόλις

κηρύχτηκε ὁ πόλεμος. Πότε τὸν ἔστειλαν στὸν ἓνα τομέα πότε στὸν ἄλλον. Ὅταν εἶχε ἄδεια κ' ἐρχότανε, ξεχνούσαμε ὅλα μας τὰ βάζα, ὡς ποῦ νὰ ξανάφευγε καὶ γινόμαστε ὅπως πρῶτα δυστυχεῖς. . . . Εἶχαμε μιὰ παρηγοριά, τὰ γράμματά του. Ἀλλὰ ἦρθε μέρα ποῦ τὰ γράμματα ἔπαψαν, κ' ἓνα βράδυ. . . . μᾶς εἰδοποίησαν πῶς σκοτώθηκε στὸ Β.

Τὶ στιγμές! Ἐπαθα μιὰ κρίση νευρική. Ἦθελα νὰ ξέρω ποῦ ἀκριβῶς πέθανε τὸ παιδί μου, σὲ ποιο μέρος εἶτανε θαμμένο. Ὁ ἄντρας μὲ παρηγοροῦσε, ἀλλά, ἐγὼ σᾶς λέω εἴμουν τρελλή.

Τότε ἔγραψα στὸ μέτωπο στὸν ἀχώριστό του φίλο στὸν δεκανέα Ζουφρουᾶ. Σὲ λίγες μέρες ἔλαβα ἀπάντηση μ' ἓνα σχεδιάγραμμα. Μοῦ ἔδειχνε ποῦ περίπου εἶτανε σκοτωμένος καὶ θαμμένος ὁ γιός μου.

Ἐπῆγα στὸ νοικιάρι μου, τοῦ τετάρτου πατώματος, τὸν ταγματάρχη Νιτὸ ποῦ ἐργάζεται στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ μὲ εὐκολύνει νὰ βρῶ τὸ παιδί μου.

— «Ἔχετε ὑπομονή, μοῦ εἶπε, τὸ Β. . . . ἔχει καταληφθεῖ ἀπ' τοὺς Ἑγγλέζους». Περίμενα ὡς ποῦ μιὰ μέρα μοῦ λέει.

— «Ὅλα ἔτοιμα γιὰ νὰ φύγετε».

Ὁ ἄντρας μου μὲ συνώδεψε στὸ σταθμό. Ἐφρασα ἔπειτα ἀπὸ πολύωρο σιδηροδρομικὸ ταξίδι. Ἐπῆγα καὶ βρῆκα τὸ λοχαγὸ Σαβίς, τοῦ δίνω τὰ χαρτιά μου καὶ τὸ γράμμα τοῦ ταγματάρχη.

Τὸ ἔξέτασε μὲ μεγάλη προσοχή, ἔπειτα μοῦ λέει.

— Λυπᾶμαι πολὺ, κυρία μου, μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος.

— Λυπηθῆτε, τοῦ εἶπα, τίποτε ἄλλο δὲν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ. . . . Λυπηθῆτε μιὰ δυστυχημένη μητέρα.

— Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, αὐτὸ ποῦ μοῦ ζητᾶτε εἶναι ἀδύνατο.

Ἄρχισα νὰ τὸν παρακαλῶ, ὁ λοχαγὸς ὅμως ἐπέμενε νὰ μοῦ ἀρνηθῆται.

Τότε ἔπεσα στὰ πόδια του, τὸν ἔλεγα παντοδύναμο, θεό, τοῦ ἔλεγα ἂν ἔχη καρδιά ἀνθρώπινη νὰ μὲ λυπηθεῖ καὶ νὰ μὲ σκοτώσει, γιατί δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω στὸ Παρίσι χωρὶς νὰ ἰδῶ τὸ παιδί μου.

Ὁ λοχαγὸς φάνηκε πολὺ συγκινημένος. Πήγαινε, ἐρχότανε μέσα στὸ δωμάτιο, ὡς τόσο ἔξακολουθοῦσε νὰ μοῦ ἀρνηθῆται μὲ μεγάλες φωνές.

Ἐπειτα σταμάτησε κ' ἦρθε σιγὰ σιγὰ κοντά μου. Ἐξαντλημένη

είχα καθίσει σ' έναν καναπέ κ' έκλαιγα. Στάθηκε από πάνω μου και με κύταξε πολύ σοβαρός μέσα στα μάτια.

— Αυτό έδω, μου λέει θλιμμένα, και κτύπησε δυνατά με τ'όνα χέρι τ'ό άλλο τ'ό γαντοφορεμένο κι' αλύγιτο χέρι του, αυτό έδω τ'όχω άφίσει στη μάχη. Τότε λυπήθηκα πολύ πολύ. Έπειτα, στην άνάρφωση, σάν εΐμουνα στο Παρίσι, έμαθα π'ώς σκοτώθηκε ο άδερφός μου, ο μόνος μου άδερφός. Τότε λυπήθηκα περισσότερο. Άλλά από τότε, έδιωξα κάθε οϊκτο, κάθε άδυναμία απ' την καρδιά μου. Τόσα χρόνια συνειδιζει κανεις σ' όλα ως και σ' σ'τη τή φρίκη. Σήμερα όμως έρχεστε σεις και με κάνετε πάλι νά εΐμαι σάν την ήμέρα πού έχασα τ'ό χέρι μου, και σάν την ήμέρα πού έμαθα πού σκοτώθηκε ο άδερφός μου.

Σταμάτησε, με κύταξε με τ'ά σοβαρά του μάτια και μου εΐπε ήσυχα.

— Θα σ'ας κάμω αυτό πού μου ζητάτε. . . . Θα σ'ας δώσω έναν ύπαξιωματικό και δύο στρατιώτες. Πηγαίνετε, ψάξτε και ΐσως τότε βρ'ητε. Αυτή τή στιγμή δέν κάνω τ'ό καθήκον μου, εΐμαι κι' εγώ ένας δυστυχημένος άνθρωπος. Μά . . .

Χτύπησε τ'ό κουδούνι, μπήκε ένας ύπαξιωματικός, τού εΐξήγησε κι' έφυγε. Σε λίγο ξανάφθε και με π'ηρε. Στην πόρτα συναντήσαμε δύο στρατιώτες. Κρατούσανε σκαπάνες και φτυάρια. Μ'ας άκολουθήσαν.

Οϊ στρατιώτες, συνηθισμένοι σ' όλα, έλεγαν ιστορίες τού χωριού τους και γελούσανε στο δρόμο. Μόνον ο ύπαξιωματικός έμεινε κοντά μου, με παρηγορούσε και μου έλεγε π'ώς αυτό πού ζητώ εΐνε πολύ δύσκολο.

Έπί τέλους φτάσαμε σ'ε μι'ά άπέραντη έκταση γεμάτη σταυρούς. Σε κάθε τάφο νόμιζα π'ώς εΐτανε θαμμένο τ'ό παιδί μου. 'Ο ύπαξιωματικός κρατούσε τ'ό σχεδιάγραμμα.

— «Δεξιά, δεξιότερα», φώναζε στους στρατιώτες πού εΐχαν άπομακρυνθει.

Διευθυνθήκαμε σ'ε κάτι άπομονωμένους τάφους. Όταν φτάσαμε έτρεμα.

— Στηριχτήτε στο μπράτσο μου, μου λέει ο ύπαξιωματικός. Στηρίχτηκα.

— Εΐστε άποφασισμένη; . . . με ρώτησε. Άν τόν βρ'ητε θα έχετε τύχη.

Οϊ στρατιώτες όλο διάβαζαν «Στρατιώτης άγνωστος».

— Κατά τ'ό σχεδιάγραμμά σας, κάπου έδω θα εΐναι, μου εΐπε.

— Ἐμπρός! διέταξε τοὺς στρατιῶτες. Ἀπὸ τὴν ἀρχήν.

Στάθηκα ἀπάνω ἀπὸ ἕναν τάφο. Οἱ στρατιῶτες ἔσκαβαν. Δὲν εἶχαν προχωρήσει οὔτε μισὸ μέτρο σὰν φάνηκε μιὰ γαλάζια στολή.

Παραμέρισαν τὰ χώματα ἀπὸ τὸ πρόσωπο ὡς τὰ πόδια.

— Εἶνε αὐτός; μὲ ρώτησε ὁ ὑπαξιωματικός. Δὲν ἔβλεπα, δὲν εἴξευρα, κι' ἔσκυψα.

Ἀπὸ τὸ πρόσωπο εἶδα μόνο δύο γραμμὲς δόντια.

— Δὲν τὸν ἀναγνωρίζω, εἶπα.

— Νὰ τὸν ψάξετε, διέταξε τοὺς στρατιῶτες.

Τοῦ ἔβγαλαν τὸ πορτοφόλι. Εἴτανε γεμᾶτο φωτογραφίες καὶ καρτ—ποστάλ.

— Ὅχι δὲν εἶναι αὐτός, ξαναεἶπα. Ὁ γιός μου εἴτανε πολὺ πιὸ ψηλός.

— Τὸν ἄλλο τάφο, διέταξε.

— Εἶναι αὐτός; μοῦ εἶπε σὰν παραμέρισαν τὰ χώματα.

Εἶταν ἕνας ἄνδρας μεγαλόσωμος, μὲ κόκκινα μουστάκια. Τὰ δάκτυλα του γεμᾶτα δαχτυλίδια καμωμένα ἀπὸ ὀβίδες.

Τὸν ἔσκέπασαν ἀμέσως.

— Ἐπιμένετε ἀκόμα, μοῦ εἶπέ ν' ἀνοίξουν κι' ἄλλον τάφο. Δὲν μπόρεσα νὰ μιλήσω, εἶχα τὸ στόμα στεγνὸ καὶ τὴν ἀναπνοὴ δύσκολη. Κούνησα καταφατικὰ τὸ κεφάλι μου.

— Ἐμπρός! διέταξε πάλι τοὺς στρατιῶτες.....

— Αὐτός, αὐτός, ἐφώναξα σὰν τρελλή.

Εἶταν ἐντελῶς ὅμοιος, ντυμένος μὲ τὴν κάσκα του, μὲ τὴ μανδύα του, μὲ τὶς μπότες του. Καὶ χωρὶς νᾶβλεπα τὸ πρόσωπό του θὰ τὸν ἐγνώριζα. Εἶχε τὰ μάτια κατεστραμμένα, τὸ δέγμα μαυροκίτρινο καὶ τὰ δόντια του φαίνόντουσαν ἀπ' τὴν ἀριστερῇ μεριά. Τὴ φρίκη! πῶς μοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὸ στίτι καὶ πῶς τὸν ἔβλεπα!...

Δὲν μποροῦσα νὰ κλάψω οὔτε νὰ φωνάξω, μόνο τὸν ἐκύταξα λαχανιασμένη. Τ' αὐτιά μου βούιζανε.

— Νὰ τὸν ψάξετε, ἄκουσα ποῦ εἶπε ὁ ὑπαξιωματικός.

Οἱ στρατιῶτες τὸν ἐξεκούμπωσαν. Τοῦ ἔβγαλαν τὸ πορτοφόλι, δύο πίπες, ἕνα σουγιὰ καὶ μιὰ μικρὴ λίμα.

Τίποτ' ἄλλο δὲν ἀντελήφθηκα.

Ὅταν ἀνοίξα τὰ μάτια μου, εἶδα πὼς εἶμουν πεσμένη σ' ἕνα στρατιωτικὸ κρεββάτι κ' ἕνας γιατρὸς ἀξιωματικός μοῦ μετροῦσε τὸ σφυγμό.

— Μον раунге Jéan, мон раунге Jéan.....

— Νᾶμαι τώρα, πρόσθεσε σὲ λίγο, χωρὶς παιδί. Ἡ ζωὴ δὲν

ἔχει πιά γιὰ μένα κανένα σκοπὸ εἶπε κι' ἀναστέναξε συγκρατημένα.

— "Α, νὰ σᾶς δεῖξω κάτι, μοῦ εἶπε κι' ἀνοίξε μία ντουλάπα μὲ καθρέφῃ. Ἐφερε ἓνα κουτὶ ἀπὸ μαόνι. Εἶχε μέσα μὲ τάξη τοποθετημένα τὸ πορτοφόλι τοῦ γιοῦ της μὲ τὰ γράμματά του, τὶς δύο πίπες, τὸ σουγιὰ καὶ τὴ λίμα.

"Ὅταν κατάλαβε πῶς τὰ εἶδα ἀρκειά, τᾶβαλε πάλι στὸ κουτὶ, τᾶδεσε μὲ τὴ φαρδυνὰ γαλάζια κορδέλλα καὶ τὰ κλείδωσε στὸ ντουλάπι.

Καὶ σὰν ἐγύρισε κοντὰ μου, ἡ ἔκφρασή της εἶχε ἀλλάξει. Εἶτανε πάλι ἡ γυναῖκα μὲ τὸ εὐγενικὸ χαμόγελο ποὺ θέλει νὰ φανεῖ χρήσιμη, καὶ νὰ δώσει τὶς πληροφορίες ποῦ τῆς ζητοῦν.

Βγῆκα ἀπὸ τὸ δωμάτιό της. Ὁ ἥλιος μόλις εἶχε δύσει. Στὰ πάρκα ὅλα τὰ δέντρα πράσινα μὲ τὰ καινούργια τους φυλλώματα. Ἡ βραδυνὰ γλυκειά. Ὡς τὴ μέση τ' οὐρανοῦ εἶχε χυθεῖ ἓνα χρῶμα τριανταφυλλένιο. Τὸ Παρίσι μ' αὐτὸ τὸ δεῖλι εἶχε βαλθεῖ νὰ μοιάσει τῆς Ἀθήνας.

Στὸ δρόμο Γάλλοι στρατιωτικοί, Ἑγγλέζοι ἀξιωματικοὶ μὲ ὄραϊα κορμιὰ καὶ κομπὰ μπαστουνάκια στὸ χέρι, στιβαροὶ Ἀμερικάνοι, καὶ πολλὲς γυναῖκες βαμμένες στὸν κῆπο τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐκεῖ μέσα εἶτανε μαγεία. Ἄνοιξη. Καὶ τὸ Παρίσι ὑπέροχο παραδινότανε σιγὰ σιγὰ στὸ μυστήριό της Νίχτας.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

"Ἐνα παιδάκι πῆρε μιὰ σκληρὴ γυαλιστερὴ πέτρα, ἔσκαψε ἓνα λακκοβάκι μὲ τὰ χέρια του στὸ χῶμα, τὴ σκέπασε καλὰ καὶ σὰν τελείωσε τὴ δουλειά του, ἓνα φῶς πρωτόλουβης χαρᾶς χύθηκε στὸ προσωπάκι του. Κάθησε ὥρα πολλὴ σταυροπόδι, καρφώνοντας τὰ μάτια του στὸ μικρὸ χωματένιο λόφο, ποῦ σκέπασε τὴ θαμμένη πέτρα. Τὸ παιδάκι καμάρωνε τὸ ἔργο του.

— Τὶ ἔκανες αὐτοῦ;

Τὸ παιδάκι δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν ἤθελε νὰ μαρτυρήσῃ τὸ μεγάλο του μυστικόν.

Τὸ ξαναρῶτησες :

— Πές μου τὶ ἔκανες αὐτοῦ;

Σὲ κύτταξε καὶ σοῦ εἶπε μὲ καλοσύνη, σὰν νὰ σοῦ χάριζε τὴ χερά του.

— Φύτεψα τὴν ὄμορφη σκληρὴ πέτρα. Τὴ φύτεψα νὰ φυτρώσῃ, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ γίνῃ βουνὸ θεόρατο. Καὶ τὸ βουνὸ νὰναὶ δικό μου.

Γέλασες, καὶ τοῦ χάιδες τὰ ξανθὰ, σγουρὰ μαλλιά. Τὸ κίνημα τοῦ μικροῦ ἢ ἀνήξερου παιδιοῦ σοῦ φάνηκε ἀστεῖο, συμπαθητικὸ καὶ μελαγχολικὸ μαζί. Μὰ τὸ ἄπιστο γέλιο σου δὲν ἄγγιξε τὴν καρδιά τοῦ παιδιοῦ. Ἐκεῖνο χάιδεσε ἀκόμα μὲ πίστη καὶ μὲ ἀγάπη τὸ μικρὸ χωματένιο βουναλάκι. Χάιδεσε τὸ ἔργο του μὲ χέρια καὶ μὲ μάτια. Ἐβλεπε τὴν πέτρα τὴν ξερὴ ν' ἀπλώνῃ ριζες βαθεῖς μὲς τὸ χῶμα, νὰ φυτρώνῃ σὰν σπαρτό, νὰ ψηλώνῃ, νὰ θεριεύῃ, νὰ γίνεταὶ βουνὸ καὶ ν' ἄγγιζῃ μὲ τὴν κορφή του τὰ σύννεφα. Καὶ τὸ βουνό, γεμάτο δροσιές καὶ πρασινάδες, ἦτανε δικό του βουνό, ἦτανε τὸ ἔργο τῶν χειρῶν του καὶ τῆς ψυχῆς του τὸ πλάσμα.

Πόσο λίγα πράγματα βλέπουμε στὸν κόσμον ! Τὸ δαιμόνιο τῆς δημιουργίας σάλεψε μέσα στὴ μικροῦλα, τὴν ἀθώα ψυχὴ. Καὶ δὲν τὸ εἶδες, τὸ μάντεψες. Ἐνας μικρὸς θεὸς στάθηκε μπροστά σου καὶ δὲν τὸ κατάλαβες. Τοῦ χάιδες τὰ σγουρὰ ξανθὰ του μαλλιά ἀντὶ νὰ πέσης καὶ νὰ τὸν προσκυνήσης.

Ι. Α. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Παρῆλθον ἕκτοτε ὀγδοήκοντα ἔτη ἀκριβῶς. Τὸ ἔαρ ἐκάλλυε τὴν γῆν τῆς ὥραίας παιρίδος μου καὶ εἶχεν ἤδη ἀπλωθῆ ἡ νύξ. Οὐρανὸς γλυκὺς καὶ διάστερος περιεπτύσσετο τὴν γλοερὰν καὶ διανθῆ τῆς ἑσπερίας, θωπεύων τὴν ὄλην νῆσον διὰ τῶν ἀβροτέρων θωπειῶν αὐρας μυροβόλου καὶ μεθυστικῆς.

Ἡ νύξ ἐκάλυπεν ἤδη τὰ πέριξ ὄρη καὶ τοὺς λόφους. Οὐδαμοῦ ἠγγρῦνει φῶς περὶ τὴν μικρὰν κοιλάδα.

Στυγνὴ καὶ ἀπαισία σιγὴ ἐπεκάθητο ἐπὶ τῆς ἀναγεννωμένης φυτικῆς ζωῆς καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μακρυνὸς ὀλολυγμὸς διέτρεχε τὸ διάστημα. Ἦτο ἄρα γε ἀνθρώπου δολοφονουμένου ἢ κυνὸς προμηνύων θάνατον :

Διατὶ ἢ ἀντίθεσις αὕτη μεταξὺ τόσου κάλλους καὶ φρίκης τοσαύτης ; Διότι ἦτο ἢ Χίος, ἢ νῆσος ἢ μυρίλους καὶ ἕως τότε ὀλβία, ἀνα-

θάλλουσα ὑπὸ τὰ φιλήματα τοῦ ἕαρος· νόμφη Ἑλληνίς, μήτηρ σφουγγηλοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐστία φώτων καὶ πλούτου. Ἡ δὲ νύξ ἐκείνη ἦτο ἡ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, 31 Μαρτίου τοῦ ἀπαισίου ἔτους 1822.

Εἶχεν ἤδη ἀποδώσῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ πνεῦμα ὁ θεομάρτυς Ἰησοῦς καὶ ἡ Χίος ἐσταυροῦτο καθημαγμένη καὶ ἀσπαίρουσα, νέα μάρτυς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Ἡ Ἀσία εἶχεν ἐκβράσει ἀπὸ τῆς προτεραίας εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Χίου χιλιάδας Ἀσιανῶν, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἐλυρωπώθησαν καὶ ἐληλάτησαν τὴν πόλιν, ἐξεχύθησαν εἰς τὰ χωριά καὶ τὰς ἐξοχὰς κατὰ στίφη, σφάζοντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες.

Καὶ ἡ εὐρπεστέρα φαντασία ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ, ἔστω καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς φρίκης, ἣτις περιέξωσεν αἴφνης καὶ κατεκάλυψεν τὴν δύστηνον Χίον.

Εἰκοσιεὶς χιλιάδες ἀνθρώπων διεπεράσθησαν ἐν στόματι μάχαιρας ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν. Ὁ ἕαρινὸς καταπράσινος τάπησ τῶν ἀγρῶν, τῶν λειμώνων, τῶν ὀρέων καὶ τῶν κοιλάδων τῆς νήσου ἐκοκκίνισε ραντισθεὶς δι' αἵματος ἀθῶων γυναικῶν καὶ παιδίων.

Κραυγὴ ἀνυπερβλήτου ὀδύνης ἀνετινάχθη πρὸς τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς νήσου, μεμιγμένη μετὰ τῶν ἀγρίων ὄρυγῶν τῶν σφαζόντων. Πέλαγος ζωῆς ἐοβέσθη εἰς πέλαγος φρίκης.

Ἡ νύξ, εἶπον, ἐκάλυπτε τὴν μικρὰν ἔρημον κοιλάδα.

Ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ἡ σιγὴ κατέστη ἀπόλυτος. Τὰ πτώματα ἔκειντο πλέεν βωβὰ καὶ τὸ σκότος ἀπέκρυπτε τὴν σπαρακτικὴν αὐτῶν θέαν.

Αἴφνης βήματα ἐλαφρὰ διέκοψαν μακρόθεν τὴν σιωπὴν τῆς κοιλάδος. Θίμνοι τινες ὑπεσείσθησαν. Καὶ πάλιν σιγὴ.

Τὰ βήματα ἠκούσθησαν ἐκ νέου. Τρεῖς σκιαὶ ἐφάνησαν προχωροῦσαι βραδέως, ἰστάμεναι καὶ πάλιν προχωροῦσαι. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ὑψηλότερα, αἱ ἄλλαι δύο μικραί. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὀφθαλμὸς ζῶντος ἀνθρώπου, ἦθελε διακρίνει εἰς τὸ φῶς τῶν ἀστέρων μίαν γυναῖκα ὑψηλοῦ ἀναστήματος, κρατοῦσαν εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν ἀνὰ ἓν παιδίον μικρόν, τὸ ἓν ἄρρεν καὶ τὸ ἕτερον θῆλυ, καὶ βαδίζουσαν μετ' αὐτῶν δι' ἀσταθῶν ἐκ τοῦ κόπου βημάτων ἐν μέσῳ τῶν θάμνων τῆς κοιλάδος.

Ἡ γυνὴ ἔρριπτε πέριξ περίτρομον βλέμμα ζητοῦσα κρύπτῃν ὄψωσιν ἀσφαλῆ ὅπως διέλθῃ ἀφανῆς μετὰ τῶν παιδίων τὴν νύκτα.

Ἄλλ' οὐδεμία τοῦ ἐδάφους πτυχὴ παρεῖχε τὸ ζητούμενον. Οἱ

θάμνοι ἦσαν ἀραιοὶ καὶ μικροί, ὥστε νὰ κρύψωσι δύο τουλάχιστον παιδιά. Καὶ ἡ γυνὴ κατάκοπος, ὡς διανύσασα μετὰ τῶν μικρῶν μακρὰν πορείαν διὰ μέσου κρημνῶν καὶ φαράγγων, μόλις ἔκρατεῖτο πλέον εἰς τοὺς πόδας της.

— Παναγία μου, βοήθεια: ἐπιθύριζεν. "Ἐλεος" ἓνα σχοῖνον διὰ τὰ παιδιά μου.

Ἐλάχιστον πρὸς ἀριστερά, ἐν τῷ μέσῳ ἐδάφους γυμνοῦ, ἔκειτο θάμνος ὁπωσοῦν εὐμεγέθης. Ἡ γυνὴ ἔσυρε πρὸς αὐτὸν τὰ τέκνα της.

Ἐὸ τρόμος, ἡ πεῖνα, ἡ κόπωση ὁ πόνος τῶν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκδαρέντων ποδῶν των, ἐκράτουν τὰ παιδιά σιωπηλὰ καὶ τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους τῆς νυκτός.

— Κοιμηθῆτε, παιδιά, μου, ἐδῶ, πλησίον εἰς τὸν σχοῖνον, ἐπιθύρισε ἡ γυνὴ, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς φυλάττω ἄγρυπνος. Κοιμήσου Δέσποινα μου, κοιμήσου Ἀντώνη μου. Ἐγὼ εἶμ' ἐδῶ. Μὴν φοβῆσθε.

— Πεινοῦμε, μητέρα! εἶπεν τὸ ἄρρεν.

— Πῶς κρυόνω! ἔτραύλισε τὸ θῆλυ, ἐνῶ οἱ ὀδόντες του συνεκρούοντο ἐκ τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους.

Ἡ μήτηρ ἀπεδύθη τὴν μαύρην ἐσθῆτα της καὶ ἐκάλυψε δι' αὐτῆς τὰ δύο μικρά, ἐνῶ συνάμα ἐπιθύριζε.

— Παναγία μου, βοήθεια!

Τὰ παιδιά ἐξηπλώθησαν πλησίον τοῦ σχοῖνου ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα τῆς μητρὸς ἐνηγκαλισμένα, καὶ μετὰ τινος στιγμᾶς ἡ πεποιθήσις ὅτι ἡ μήτηρ των ἠγρύπνει πλησίον των καὶ ἀφ' ἐτέρου ὁ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κάματος ἔκλεισαν τὰ βλέφαρά των εἰς ὕπνον βαθύν.

Τότε ἡ γυνὴ ἐκείνη ἐλύθη εἰς λυγμοὺς πεπνιγμένους καὶ εἰς ἀφθονα δάκρυα, ἐνῶ συγχρόνως προσηύχeto γονυπετής.

Εἰκοσιοκτὼ μόλις ἑτῶν, ῥαδινὴ τὸ ἀνάστημα καὶ περικαλλῆς τὴν ὄψιν, ἀβρὰ τὸ σῶμα, λευχείμων δὲ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῆς ἐσθῆτος καὶ κλαίουσα, παρίστα ἐν μέσῳ τῆς νυκτός καὶ τῆς ἐρημίας ἐκείνης, εἰκόνα Νιόβης θρηνοῦσης.

Ἦδη, ὅτε ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἐφάνη παρελθὼν, ὅπως ἐπανέλθη μετ' ὀλίγον δεινότερος τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, κατεμέτρει ἡ δυστυχὴς τὴν θεήλατον συμφορὰν τῆς πατρίδος της, τῶν τέκνων της καὶ ἑαυτῆς τῆς ἰδίας.

Προχθὲς ἀκόμη οἰκοδέσποινα ἐκ τῶν εὐπόρων τῆς Χίου ἀπώλεσεν ἐντὸς ἡμέρας μιᾶς οἶκον, γονεῖς, σύζυγον καὶ πᾶσαν εὐδαιμονίαν καὶ μόνη μετὰ τῶν δύο της τέκνων, ὧν τὸ μεγαλείτερον ἦτο δεκαετής, ἐπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη φεύγουσα τὸν θάνατον.

Τὶ ἔμελλε νὰ γίνῃ ; Πῶς νὰ σώσῃ τὰ τέκνα της ἐκ τοῦ θανάτου, ἐκ τῆς πείνης ἐκ τῆς συμφορᾶς ;

Ἡ νύξ παρήχεται ἐν τῇ τρομερᾷ ἐκείνῃ σιγῇ καὶ ἐρημίᾳ, ἡ δὲ ἀγωνία τῆς μητρὸς ἠΰξανε ἀναλογιζομένης τὴν προσέγγισιν τῆς ἡμέρας, τῆς ὁποίας τὸ φῶς θὰ ὠδήγει ἴσως τοὺς Τούρκους πρὸς τὰ τέκνα της.

Διότι ὑπάρχουσι καὶ πρώται ἀπαίσιαι καὶ τρομεραί, τῶν ὁποίων τὸ γλυκὺ μεϊδίωμα καταρᾶται ὁ κατάδικος καὶ ὁ φυγάς νὰ μὴν ἴδῃ ποτὲ ἀνατέλλον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ νύκτες, ὧν τὸ ψῦχος καὶ ὁ ζόφος εἶναι μυριάκις προσφιλέστερα τῆς γλυκυτέρας ἡοῦς

Ἄλλ' ἡ γῆ ἐστρέφετο ἀμείλικτος περὶ τὸν ἄξονά της καὶ οἱ ἀστέρες ὠλισθαίνον πρὸς δυσμάς· ἐνῶ δὲ ὁ πυρέσσων νοῦς δυστήνου μητρὸς ἔβλεπεν ἐν τῷ σκότει πελώρια κατακόκκινα φαντάσματα σαρκοφόρων Τούρκων, ἡ ὑπόλευκος χοροὶα τῆς ἐωθινῆς ἀμφιλύκης ἤρχισεν ἤδη χρωματίζουσα ἀορίστως τὸν ὀρίζοντα.

Ἐάν ἦτο δυνατὸν νὰ σταματήσῃ τὴν ἀνατολὴν τοῦ φωτός, μέχρις οὗ τοῦλάχιστον ἀναλάβωσι τὰ τέκνα της δυνάμεις ἐκ τοῦ ὕπνου, ἵνα φύγωσι πρὸ τὴν δυτικὴν παραλίαν, ὅπου ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σώθῳσιν ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων !

Ἡ ἡὼς ἐξήλειπεν τοὺς πλείστους τῶν ἀστέρων, ἡ ἀνατολὴ ἐρρόδισε, τὰ βουνὰ ἐφωτίσθησαν, ἐχρωματίσθησαν τὰ δένδρα, τὰ δὲ πτηνὰ ἤρχισαν ἱπτάμενα πρὸς ἄγρον τροφῆς.

Εὐτυχῆ αὐτὰ ὅπου εἶχον πτέρυγας.

Τότε κρότοι ὑπόκωφοι, ὡς πυροβολισμοὶ ἀλλεπάλληλοι, ἀκουσθέντες ὡσεὶ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, συνέσπασαν μετ' ἄλγους τὴν καρδίαν τῆς νεαρᾶς γυναικός. Τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἤρχισε καὶ πάλιν μετὰ τῆς ἐπανερχομένης ἡμέρας.

Εἶδε τὰ τέκνα της ἐνηγκαλισμένα καὶ κοιμώμενα ἐπὶ τοῦ σκληροῦ χόματος, τὸν ἤρεμον ἀγγελικὸν ὕπνον τῶν παιδίων καὶ ἐν τῇ κερανοβολῇ τῆς ιδέας ὅτι ἴσως πλέον δὲν θὰ ἐπανεβλεπεν αὐτὰ, ἐξορίθη ἐπ' αὐτῶν ὀλολύζουσα. Τὰ περιεπτύχθη, τὰ κατεκάλυψε διὰ φιλημάτων διαπύρων, ὧν ὁ σπαραγμὸς καὶ ἡ ἔννοια διαφεύγει οἰανδήποτε περιγραφῆν.

Τὰ παιδιά ἐξύπνησαν ἔντρομα, ἀλλ' εἶδον τὴν μητέρα των καὶ ὁ τρόμος των ἐλύθη εἰς δάκρυα.

— Γιατὶ κλαῖς, μητέρα ; ἠρώτησαν καὶ τὰ δύο ὁμοῦ.

— Μὴ τρομάζετε, παιδιά μου. Δὲν εἶνε τίποτε. Τώρα θὰ ἐπι-
στρέψωμεν εἰς τὸ σπήτι. Κράτησε, Δέσποινά μου, ἐπάνω σου αὐτὴν
τὴν μικρὰν εἰκόνα τῆς Παναγίας, νὰ σὰς φυλάττη, παιδιά μου
καὶ τοὺς δύο. Καὶ ἐξαγαγοῦσα ἐκ τοῦ στήθους τῆς μικρὰν παλαιὰν
εἰκόνα μὲ ἀργυροῦν ἐπικάλυμμα, ἔβηκεν αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας τῆς
θυγατρὸς τῆς, ἣτις τὴν ἠσπάσθη εὐλαβῶς, ὡς καὶ ὁ μικρὸς Ἀν-
τώνιος.

— Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ, νὰ μὴ χωρισθῆτε παιδιά μου. Εἶδα
ἀπόψε εἰς τὸν ὕπνον μου ὅτι ὁ πατέρας ἦλθεν καὶ μᾶς ἠύρεν. Ὅλα
θὰ διορθωθοῦν. Μὴ φοβῆσθε. Τώρα σιωπή...

Σχεδὸν δὲν εἶχεν ἀκόμη προφέρει τὰς τελευταίας λέξεις, ὅτε μα-
κρυνὸς τις μονότονος ἦχος, ὡσεὶ τυμπάνου κρουομένου, ἠκούσθη
ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμὰς λόφου. Κάπου κάπου ἀνθρώπινοι φωναὶ πολ-
λαὶ ὁμοῦ, βραχναὶ καὶ ἀναρθροὶ. συνώδευον τὸν μονότοτον ἐκείνον
κρότον, ὅστις ἐξηκολούθησε αὐξάνων, αὐξάνων ὀλονέν.

Τὸ βλέμμα τῆς γυναικὸς, στραφέν πρὸς τὸν λόφον, ἐξ οὗ ἤρ-
χετο ὁ ἦχος, ἐκαρφώθη ἀπλανὲς ἐπ' αὐτοῦ. Ρίγος φρίκης δ' ἔδραμε
τὸ σῶμα τῆς καὶ ἀπλώσασα ὀρμεμφύτως τὰς χεῖρας, ἤρασε κάτω-
χρος τὰ τέκνα τῆς ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς.

Ἦτιο μία ἐκ τῶν στιγμῶν ἐκείνων καθ' ἃς ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ
ἐπισκίησει ἐσχάτου κινδύνου, ὁ ἄνθρωπος ἀρπάζει ἀσυνειδήτως πᾶν
ὅ,τι ἔχει ἐμπρὸς τοῦ προσφιλέστερον ὅπως τὸ σώσῃ ἢ σωθῆ δι'
αὐτοῦ.

Τὰ δύο παιδιά ἄφωνα ἐκ τοῦ τρόμου, τὴν ἐνηγκαλίσθησαν,
ἐν ᾧ ἐκείνη γονυπετῆς πρὸ αὐτῶν, ἐξηκολούθει βλέπουσα πρὸς τὴν
κορυφὴν τοῦ λόφου.

Ἐν αὐτῇ ἀμφιβολίᾳ πλέον δὲν ὑπελείπετο καμμία. Ἐγίνωσκε κα-
λῶς ὅτι ὁ ἦχος ἐκείνος τοῦ τυμπάνου προηγεῖτο Τούρκων αἰάκτων,
ἐξ ἐκείνων οἵτινες κατὰ στίφη ἐκχυθέντες εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς νήσου,
κατεδίωκον τοὺς χριστιανούς, τοὺς φυγόντας εἰς τὰ ὄρη καὶ σφάζοντες,
ἀδιαλείπτως σφάζοντες, ἄφινον ὀπίσω των εὐρεῖαν αἵματος αὐλακα

Καὶ ἐφάνη ἰφόντι τόιε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφίσκου ἐκείνου
κατὰ πρῶτον μία μικρὰ ἐρυθρὰ σημαία, ὕστερον μία κίθαρις δεξι-
σου μὲ πράσινον χιτῶνιον, ἔπειτα ὁ τυμπανοκρούστης Τούρκος, καὶ
μετ' αὐτοὺς εἰκοσὰς περίπου ἀνδρῶν, λευκῶν καὶ μαύρων ἀναμιξ,
φερόντων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σαρίκια καὶ φέσια, περὶ δὲ τὴν ὄσφυν
βρακία κοντὰ, ἐν ᾧ τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐκράδαινον εἰς τὸν ἀέρα

μας εἶχε φορέσει μέχρι τῶν ὠτων καταβαῖνον ὄρθιον τὸ παμπάλαιον φέσι του, καὶ καταβὰς εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἔλυσε τὴν μικρὰν, ἑλαφροτάτην καὶ ὑπόσαθρον λέμβον, καὶ λαβὼν τὰς κόπας ἤλαυνε πρὸς τὴν μεσημβρινωτέραν κειμένην μικρὰν νῆσον Τσουγκριᾶν.

Μόνη ἔμεινε ἡ Οὐρανιώ εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ μόνος ὁ μπάρμα-Διόμας ἀπέκτησεν ἀμοιβαδὸν σκούναις, γολέτταις καὶ βρῖκια, ὕστερον ὑπεβιβάσθη εἰς βρατσέραν, καὶ τέλος ἔμεινε κύριος τῆς μικρᾶς ταύτης λέμβου, δι' ἧς ἐξετέλει βραχείας ἀλιευτικὰς ἢ πορθμευτικὰς ἐκδρομάς. Τὰ περισσεύματα τῶν κόπων του τὰ ἔφαγαν ἄλλοι πάλιν φίλοι ἀνυχήσαντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς θαλασσίας ἐπιχειρήσεις των. Εἰς τὸ γῆρας του δὲν τῷ ἔμεινε ἄλλο τι, εἰμὴ σιδηρᾶ ὑγεία, δι' ἧς ἠδύνατο ἀκόμη ν' ἀντέχη εἰς τοὺς θαλασσίους κόπους, χάριν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἐργαζόμενος.

Ἐνίοτε, ἐλλείψει ὁμιλητοῦ, διηγεῖτο τὰ παράπονά του εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ εἰς τὰ κύματα.

— Πῆγα δὰ καὶ στὴν Ἀθήνα, σ' ἐκείνο τὸ Ἴππομαχικό, καὶ μῶδωκαν, λέει, δύο σφάκελλα νὰ πάω στὸ Σοκομεῖο νὰ παρουσιασθῶ στὴν Πιτροπή· πῆγα καὶ στὴν Πιτροπή, ὁ ἓνας ὁ γιατρὸς μὲ ἠῦρε γερό, ὁ ἄλλος σακάτη, κι' αὐτοὶ δὲν εἴξευραν . . . ὕστερα γύρισα στὸ ὑπουργεῖο, καὶ μοῦ εἶπαν «σύρε στὸ σπίτι σου, κ' ἐμεῖς θὰ σοῦ στείλωμε τὴ σύνταξί σου». Σηκῶνομαι, φεύγω, ἔρχομαι ἐδῶ, περιμένω, περνάει ἓνας μῆνας, ἔρχονται τὰ χαρτιά στὸ λιμεναρχεῖο, νὰ πάω λέει, πίσω στὴν Ἀθήνα, ἔχουν ἀνάγκη νὰ μὲ ξαναἰδοῦν. Σηκῶνω τριάντα δραχμαῖς ἀπὸ ἓνα γείτονα, γιατί δὲν εἶχα νὰ πάρω τὸ σιτήριο γιὰ τὸ βαπόρι, γυρίζω πίσω στὴν Ἀθήνα, χεῖμῶνα καιρὸ, δέκα μέραις μὲ παίδευαν νὰ μὲ στέλνουν ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο στὸ Ἴππομαχικό, κι' ἀπὸ τὸ Ἴππομαχικό στὸ Σοκομεῖο, ὕστερα μοῦ λένε «πάαινε καὶ θὰ βγῆ ἡ ἀπόφασί». Σηκῶνομαι, φεύγω, γυρίζω στὸ σπίτι μου, καρτερῶ . . . εἶδες εὖ σὺ σύνταξι; (ἀπηυθύνετο πρὸς ὑποτιθέμενον ἀκροατὴν), ἄλλο τόσο κι' ἐγώ. Ἐπῆρα κ' ἐγὼ τὴν πηρέτρα καὶ πασκίζω νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου.

Πηρέτρα ἢ ὑπηρέτρα ἦτο τὸ ὄνομα τῆς λέμβου ὅπερ αὐτὸς τῆς ἔδιδε.

Καὶ παύων νὰ μονολογῆ, ἄρχιζε νὰ τραγοῦδῃ διὰ τῆς τραχείας καὶ μονοτόνου φωνῆς του.

Βασανισμένο μου κορμί, τυραγνισμένα

νειάτα! . . .

καὶ δὲν ἔλεγεν ἄλλον στίχον.

Καταπλεύσας εἰς τὴν τερπνὴν νῆσον Τσουγκριᾶν, ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐφόρτωσεν ἐπὶ τῆς «Υπηρέτρας» πέντε ἢ ἕξ ζεύγη ὀρνίθων, κοφίνους τινὰς ὠῶν καὶ τυροῦ, δύο ἢ τρεῖς ἰνδιάνους, καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα καὶ ἠτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὰ ἀπόγεια τῆς λέμβου καὶ ν' ἀποπλεύσῃ. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσῆλθεν ὁ κουμπάρος τοῦ Σταθαρός, ὁ ποιμὴν τοῦ Τσουγκριᾶ, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν χάριν νὰ παραλάβῃ ὄχληρὸν συμπλωτῆρα . . . «εἶδὼν ὑποζυγίου», ὄριμον πρὸς ἐπίσαξιν, ὅπως κομίσῃ αὐτὸν πρὸς ἓνα τῶν πολυαριθμῶν κουμπάρων τοῦ εἰς τὴν πολίχνην.

Ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐσυλλογίσθη τὸ βάρος, καὶ ἔρριψεν ἀμήχανον βλέμμα εἰς τὸ στενόχωρον καὶ τὴν ἑλαφρότητα τῆς «Υπηρέτρας», ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐσκέφθη ὅτι μία δραχμὴ, ὁ ναῦλος τοῦ ὄναρτου, ἦτο κατὰ δι' αὐτόν, ἦτο ὁ καπνὸς καὶ ὁ οἶνος τῶν τριῶν σχολασίμων ἡμερῶν τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἀπεφάσισε νὰ προσλάβῃ τὸν πῶλον.

Ὁ κουμπάρος Σταθαρός εὐχαριστηθεὶς τὸν ἐφίλευσεν ὀλίγα αὐγά, μίαν μυζήθραν, καὶ ὁ μπάρμπα-Διόμας ἐπιβιβάσας τὸν πῶλον, ἔλαβε τὰς κόπας, καὶ ἔστρεψε τὴν πρῶραν πρὸς τὸν λιμένα.

Ἀπεμακρύνθη, ἔκαμε πανιά, καὶ διανύσας ὑπὲρ τὸ ἐν μίλιον ἀπέιχε ἕξ ἴσου σχεδὸν τοῦ Τσουγκριᾶ καὶ τῆς πολίχνης. Καίτοι βορειοδυτικὸς ὁ ἄνεμος, Γραῖος, ὑπεβोधῆθαι ἐκ πλαγίου τὸ ἱστίον, διότι ὁ μπάρμπα-Διόμας ἔδιδε βορειοδυτικὴν εἰς τὴν λέμβον διεύθυνσιν.

Ἀλλ' ὁ πῶλος ὅστις ἔβροσκεν ἡσύχως τὸ χόρτον τοῦ καὶ δὲν ἐφαίνετο ν' ἀνησυχῆ πολὺ περὶ τοῦ διάπλου, αἴφνης ἐσήκωσε τὸν πόδα, ἔδωκεν ἄτακτον λάκτισμα εἰς τὴν σανίδα . . . καὶ τὸ μαδέρνι τῆς εὐθραύστου καὶ ὑποσάθρου λέμβου διερράγη.

Τὸ ὕδωρ ἤρρισε νὰ εἰσρῆ εἰς τὸ κύτος.

Ἡ λέμβος ἤρρισε νὰ βυθίζεται.

Ταχὺς ὡς ἡ ἀστραπή, ὁ μπάρμπα-Διόμας ἀπέβαλε τὸ βαρύτερον φόρεμα, τὸν ἀμπαῖ του, τὸν ὅποιον εἶχε φορέσει μόνον ἐν ὄσφ ἐκάθητο εἰς τὸ πηδάλιον, ἔγειρε πρὸς τὸ μέρος τῆς σκότας τοῦ πανίου ἀριστερά, ἐκρεμάσθη ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ σκάφους καὶ κατώρθωσε νὰ μπαττάρῃ τὴν λέμβον.

Μέγας ἔγεινεν ὁ θοῆνος ὑπὸ τὴν ἀνατραπεῖσαν τροπίδα. Ὁρνιθες, ἰνδιάνοι, κόφινοι καὶ ὁ αἴτιος τῆς συμφορᾶς, ὁ πῶλος, ὅλα κατῆλθον εἰς τὸν πυθμένα.

Ὁ μπάρμπα-Διόμας, ὅστις ἐκολύμβα ὡς ἔγγελος, εἶχε καὶ στή-

ριγμα τὴν ἀνατραπεῖσαν «Υπηρέτρα» τὴν ὁποῖαν ἠμπόδισε τοῦ νὰ βυθισθῇ.

Περὶ τὰς δύο ὥρας ἔμεινεν οὕτως ὁ μπάριμπα-Διόμας ἐπίστομα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ σκάφους, κρατούμενος διὰ τῶν χειρῶν ἀπὸ τῆς τρόπιδος, μὴ τολμῶν νὰ στηριχθῇ ὅλος ἐπὶ τῶν σανίδων, διότι ἡ λέμβος θὰ ἐβυθίζετο.

Τέλος περὶ τὴν ἀμφιλύκην, ἐνόσφ ὑπῆρχεν ἀρκετὸν φῶς, ὅσον ἔξριπτεν ἡ ἀνταύγεια τῶν χιονοσκεπῶν πέριξ ὄρέων, ἐφάνη μακρόθεν ἐν ἰστίον.

Ὁ μπάριμπα- Διόμας ἤρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ ὄσσην δύναμιν τῷ ἔμεινεν ἀκόμη.

Ὁ ἄνεμος ἦτο βοηθητικὸς διὰ τὸ ἐρχόμενον πλοῖον ὅπερ ἔπλεεν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς.

Ἦτο μέγα τρεχαντήριον φορτωμένον.

Αἱ φωναὶ τοῦ μπαριμπα-Διόμα δὲν ἠκούοντο, ὁ ἄνεμος τὰς ὤθει μακρὰν πρὸς τὸν λίβα.

Ἄλλὰ τὸ τρεχαντήριον ἐπλησίαζε καὶ ὁ μικρὸς μαῦρος ὄγκος τῆς ἀνατραπέως λέμβου διεκρίνετο ὡς φωλεὰ ἀλκυόνος ἐπὶ τῶν κυμάτων.

Καθόσον ὅμως ἐπλησίαζεν, ἠδύνατο ν' ἀκουσθῶσιν καὶ αἱ φωναί. Διότι τὸ ἀνατραπὲν σκαφίδιον, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, εἶχε μετατοπισθῇ πολλὰς δεκάδας ὀργυιῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, καὶ ὁ γέρον ναυαγὸς συνέλαβε καὶ αὐτὸς τοῦτο διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν.

Τέλος τὸ τρεχαντήριον προσήγγισε καὶ ἀπέλυσε τὴν λέμβον. Ὁ μπάριμπα-Διόμας ἤκουσε κόπας πλαταγούσας πλησίον του, ἀλλὰ μόνον ἤκουσεν. Εὐθὺς κατόπιν ἐλιποθύμησεν.

Οἱ δύο κωπηλάται ἀνέσυραν τὸν Μπάριμπα-Διόμαν παγωμένον καὶ ἠμιθανῆ καὶ τὸν ἀνεβίβασαν εἰς τὸ τρεχαντήριον.

Ἄφου τοῦ ἠλλαξαν τὰ ἐνδύματα, δι' ἐμπνοῶν καὶ προστρέψωον προσεπάθησαν νὰ τὸν ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ κυβερνήτης διέταξε νὰ στρέψωσι πρῶραν πρὸς τὸν λιμένα, ὅπως τὸν ἀποδώσωσι νεκρὸν ἢ ζῶντα εἰς τοὺς οἰκείους του.

Τέλος ὁ πτωχὸς ναυαγὸς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς.

Οἱ καλοὶ ναῦται ἠθέλησαν νὰ τῷ προσφέρωσι πούντς καὶ ἄλλα θερμὰ ποτά.

Ἄλλ' ἅμα ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς ὁ μπάριμπα—Διόμας, διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος εἶδε βαρέλια.

Τὸ πλοῖον ἦτο φορτωμένον οἴνους.

— Ὅχι πούντες, ὄχι, εἶπε διὰ πεπνυγμένης φωνῆς, κρασὶ δώ-
στέ μου!

Οἱ ναῦται τῷ προσήνεγκον φιαλὴν πλήρη ἠδυγεύστου μαύρου
οἴνου, καὶ ὁ μπάρμα—Διόμας τὴν ἐρρόφησεν ἀπνευστί.

Ἐπέφωσκεν ἤδη ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἡ θεία εἰς
μάτην προσεπάθει νὰ παρηγορήσῃ τὴν σφαδάζουσαν ὑπὸ ἄλγους
Οὐρασιώ.

Ἄλλ' ἡ σύζυγος τοῦ Νταραδήμου ἐλθοῦσα τότε ἀνήγγειλεν ὅτι
ὁ μπάρμα—Διόμας ἐναυάγησεν μὲν, ἀλλ' ἐσώθη καὶ ὅτι ἐφθασεν
ὑγιής.

Ὁ Ἀργυράκης καὶ ἄλλοι τινὲς ἀγρόται εἶχον ἴδει, φαίνεται,
μακρόθεν τὴν ἀνατροπὴν τῆς λέμβου καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη ὅτι ὁ
γέρος ἐπνίγη. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐνύκτωσε, δὲν εἶδον καὶ τὸ σωστικὸν καὶ
οἰνοφόρον τρεχαντήριον.

Ὁ μπάρμα—Διόμας, ἐλθὼν μετ' ὀλίγον καὶ ὁ ἴδιος, ἐνηγκαλί-
σθη τὴν κόρην του.

ὦ, πενιχρὰ ἀλλ' ὑπερτάτη εὐτυχία τοῦ πτωχοῦ!

Τὸ Οὐρασιώ ἔχυνεν ἀκόμη δάκρυα, ἀλλὰ δάκρυα χαρᾶς. Ὁ πα-
τήρ της δὲν τῆς εἶχε φέρει, οὔτε αὐγά, οὔτε μυζήθραις, οὔτε ὄρνι-
θες, ἀλλὰ τῆς ἔφερε τὸ σκληραγωγημένον καὶ θαλασσόδαρτον ἄτο-
μον του καὶ τὰς δύο στιβαρὰς καὶ χελωνοδέρμους χεῖρας του, δι-
ὼν ἠδύνατο ἀκόμη ἐπὶ τινὰ ἔτη νὰ ἐργάζεται δι' ἑαυτὸν καὶ δι'
αὐτήν.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΗΤΕΡΑΣ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ

Μίαν σκηνὴν ἀπὸ τὸ Νεκροταφεῖον, μίαν σπαρακτικὴν σκηνὴν
τοῦ περασμένου Ψυχοσαββάτου, θὰ τὴν διηγηθῶ, χωρὶς σχόλια,
ὅμως μοῦ τὴν διηγήθησαν.

Τὴν ἑορτὴν τῶν Νεκρῶν εἶχε τιμῆσει τὴν φορὰν αὐτὴν—δὲν
γνωρίζω ἂν αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε—κάποιος Ἀρχιερεὺς τοῦ ὁποίου
δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ὄνομα.

Ἡ παρουσία τοῦ Ἀρχιερέως ἐλάμπρυνε, φυσικὰ, τὴν πένθιμον
ἑορτὴν καὶ οἱ τεθλιμένοι συγγενεῖς τῶν νεκρῶν, οἱ ἐνδιαφερόμενοι
νὰ ἐξασφαλίσουν διὰ τοὺς ἀγαπημένους των μίαν ἐπισημοτέραν με-

σιτείαν πλησίον τοῦ Αἰώνιου Κριτοῦ, ἐπροθυμοποιοῦντο ποῖος προτιήτερα νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Δεσπότην εἰς τὸν τάφον τοῦ προσφιλοῦς του.

— Ἄπ' ἐδῶ, Σεβασμιώτατε.

— Καὶ σ' ἐμᾶς, Σεβασμιώτατε.

— Κάντε μας τὴ χάρι, Δέσποτά μου. . . .

Ὁ Σεβασμιώτατος δὲν ἐπρόφθανε νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πιστοὺς καὶ τεθλιμμένους. Ἐσταματοῦσεν εἰς ἓνα τάφον, ἀπήγγελλε κατανυκτικὴν εὐχήν, ἐν μέσῳ δακρῶν καὶ κοπετῶν, καὶ πρὶν τελειώσῃ, ἄλλοι πιστοί, ποῦ ἔκαμναν οὐράν, διὰ νὰ πάρουν τὴν σειρὰν τους, τὸν ἐτραβοῦσαν εὐλαβῶς ἀπὸ τὰ ράσα καὶ τὰ φαρδομάνικα.

— Κι' ἀπ' ἐδῶ, Δέσποτά μου. Σὲ παρακαλοῦμε, ἓνα μυστήριον θὰ κάνῃς.

Ὁ Σεβασμιώτατος ὑπεδείκνυνε εἰς τοὺς πιστοὺς ὅτι ὑπάρχουν ἱερεῖς τοῦ Νεκροταφείου καὶ ὅτι ὁ Πανάγαθος Θεὸς εἶνε πάντοτε εὐδιάθετος νὰ εἰσακούῃ τὰς εὐχὰς τῶν λειτουργῶν του ὡς μεσιτῶν τῆς χάριτος, ἀνεξαρτήτως τῆς ἱεραρχικῆς των τάξεως. Αὐτὸ δὲν μοῦ τὸ εἶπαν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος δὲν θὰ ἔλειψεν, ὡς ἀνεπτυγμένος κληρικός, νὰ κάμῃ τὴν σύστασιν ταύτην εἰς τοὺς πιστοὺς. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἐσυνήθισαν νὰ θέλουν ἰσχυρὰ μέσα καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ, κακοσυνειθισμένοι ἀπὸ τὰς συνηθείας τοῦ ματαίου αὐτοῦ κόσμου καὶ ἐπέμειναν. Καὶ ὁ Σεβασμιώτατος δὲν ἐπρόφθανε νὰ τρέξῃ ἀπὸ τάφου εἰς τάφον.

Ἐμπρὸς εἰς ἓνα μαῦρον σταυρὸν μία πτωχὴ μητέρα εἶχε σωριασθῆ εἰς τὸ χῶμα τοῦ νωποῦ τάφου τοῦ παιδιοῦ της καὶ τὰ χεῖλη της ἐσάλεуαν μ' ἓνα τρόπον σπαρακτικόν, ὡς νὰ ὠμιλοῦσε ἀτελείωτην ὁμιλίαν μὲ τὰ κουφὰ βάρη τῆς γῆς. Πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἶχε φέρει τὸν ἱερέα τοῦ Νεκροταφείου εἰς τὸν τάφον, εἶχε φέρει τὸ κεράκι της, ποῦ ἔκαιεν ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ μαῦρον ξύλον τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἶχε κάμει τὰ εὐλαβῆ της καθήκοντα πρὸς τὴν ψυχούλαν ποῦ τῆς εἶχε πετάξῃ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της. Τώρα ὠμιλοῦσε μὲ τὸ κρῦον χῶμα, καὶ ἴσως ἐλάμβανε ἀπαντήσεις ποῦ κανεῖς ἄλλος δὲν τὰς ἤκουεν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πόνον της. Ἐξαφνα ἀνεσήκωσε τὸ κεφάλι της. Εἰς τὸν γειτονικὸν τάφον εἶχεν ἀκουσθῆ ἐπίσημος, βαρεῖα καὶ ἐπιβλητικὴ ἢ φωνὴ τοῦ Ἐπισκόπου.

Τὸν εἶδε ἡ πτωχὴ μητέρα μὲ τὰ κατάχρυσα ἄμφια, μὲ τὴν ἀπαστράπτουσαν μίτραν, μὲ τὴν μεγαλειώδη ποιμαντορικὴν ράβδον καρφωμένην εἰς τὸ χῶμα. Κάτι ἐσάλεуσε τότε μὲ τρόπον τραγικόν,

μέσα της. Ἐσυλλογίσθη τὴν ἀδικίαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐσκέφθη, ἴσως ὅτι, ὅπως δὲν ἠμπόρεσε νὰ φέρῃ τὸν καλλίτερον ἰατρὸν εἰς τὸ παιδί της, τὰ καλλίτερα φάρμακα καὶ τὴν καλλιτέραν τροφήν, ἔτσι καὶ τώρα δὲν ἠμποροῦσε νὰ φέρῃ μεσίτην πρὸ τοῦ Αἰωνίου Κριτοῦ τὸν ἀξιωματικὸν τῆς ἐκκλησίας. Ἀνετινάχθη μίαν στιγμὴν ἐπάνω, ἔξανάπεσεν εἰς τὸ χῶμα, ἀγκάλιασε σφιχτὰ σφιχτὰ τὸν μαῦρον Σταυρὸν καὶ ἤρχισε νὰ ὀλολύξῃ.

— "Ἄχ! παιδάκι μου! Ἄχ! ψυχοῦλα μου! Γιατὶ νὰ μὴν ἔχω ἐγὼ τῆς δυνάμεις νὰ σοῦ φέρω τὸ Δεσπότη στὸ μνηματάκι σου; Γιατὶ, χρυσό μου παιδί; Γιατὶ ἢ κακομοῖρα;

Καὶ ἀγκάλιαζε κι' ἐφιλοῦσε κι' ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά της τὸν μαῦρον πτωχικὸν Σταυρὸν. Καὶ ὁ ἀκηκὸς τὸν θρηῖνον, τὸν τραγικώτατον θρηῖνον ποῦ ἐρράγιζε καὶ τὰ μάρμαρα ἀκόμη τῶν πλουσιῶν καὶ ὑπερηφάνων γειτονικῶν τάφων, ἔφυγε δρομαῖος, μὴ ἀντέχων εἰς τόσον πόνον καὶ τόσον παράπονον.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

ΚΑΡΤΕΡΙΑ

— Τάμαθες, κυρὰ Γιάννενα; Πάλι πόλεμο ἔχουμε. Λογάριασε πῶς θὰ εἶναι ὁ τρίτος μέσα σὲ δυὸ χρόνια. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἴσως πάροουμε καὶ τὴν Πόλην.

— Ὡστε χωρὶς ἄλλο γίνεται;

— Ἔτσι φαίνεται.

— Πηγαίνει, σιγοεἶπε στὸν ἑαυτὸ της, καὶ ὁ Νίκος μου καὶ ὁ Πέτρος μου.

Ἐρραβε καὶ δὲν ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της νὰ μὲ κοιτάξει.

Τὸ πρόσωπό της ποῦ εἶταν συνήθως κίτρινο ἀπὸ τὴ φτώχεια καὶ τὰ βάσανα, χρωματίστηκε. Λίγο κόκκινο ἀνέβηκε ἀπάνω στὰ μάγουλά της.

— Ἔλα Παναγιά μου πάλι,— ἔλεγε ράβοντας,— βάλε τὸ χεράκι σου νὰ σιάξουνε τὰ πράγματα Για μένα δὲν μὲ νοιάζει μὰ γιὰ τὰ παιδιά . . . Ὁ Νίκος μου πάει στὸ Ναυτικὸ κι' ὁ Πέτρος μου εἶνε στὸ πεζικὸ. Ἐχὼ ἐνάμιση μῆνα νὰ λάβω γράμμα ἀπὸ τὸν Πέτρο μου ποῦνε στὴ Δράμα, κι' ὄλο τὸ κακὸ βάζω στὸ νοῦ μου.. Ἀπόψε στὸν ὕπνο μου φωτιές ὄνειρευόμουνα, φωτιές, φωτιές! . . . Καὶ τάχα εἶχε πιάσει ὄλο τὸ σπίτι καὶ δὲν μποροῦσα νὰ φύγω, μὰ

δὲν εἶχε καπνό, πάει νὰ πεῖ πῶς κάτι γλήγορο θὰ γίνει . . . Οὔτε γιὰ τὸ γέρο μου μὲ νοιάζει πειὰ οὔτε γιὰ τίποτα . . . Μόνο γιὰ τὰ παιδιά . . . Θέλω νὰ ζήσω . . . νὰ ἰδῶ τὶ θ' ἀπογίνουνε . . .

Σταμάτησε τὸ ράψιμο. Σήκωσε τὸ κεφάλι της καὶ μισόκλεινε τὰ μάτια της ἐνῶ μιλοῦσε σὰ νὰ προσπαθοῦσε νὰ διακρίνει τὸ ἀπώτατον μέλλον.

— Θέλω νὰ ζήσω νὰν τὰ ἰδῶ, ν' ἀποκατασταθοῦνε . . . Τὶ θ' ἀπογίνουνε . . . Μὰ καὶ σὰν πᾶνε πάλι στὸν πόλεμο-γύρισε καὶ μοῦ εἶπε ἀποφασιστικά-καὶ μοῦ τὰ σκοτώσουνε; Πάλι θέλω νὰ ζήσω. Γιὰ νὰ κάθουμαι νὰ τὰ θυμοῦμαι καὶ νὰ τὰ κλαίω !

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

MON PAUVRE JEAN

Γιὰ κάποια πληροφορία πέρασα ἀπὸ τὸ δωμάτιο τῆς παλαιᾶς μου θυρωροῦ, μοῦ τὴν ἔδωσε μὲ προθυμία, μὲ εὐγένεια, καὶ σὰν ἔφρευγα κόμπιασε καὶ μοῦλε πολὺ λυπημένη.

— Ξέρετε . . . τὸ παιδί μου σκοτώθηκε στὸν πόλεμο.

— Νᾶμαι, πρόσθεσε σὲ λίγο, χωρὶς γιό. Τὸν θυμᾶστε, δὲν εἶναι ἔτσι; Ἐνας ὠραῖος νέος μὲ μιὰ μοτοσυκλέτια ποῦ ἔκανε τόσο θόρυβο;

Σταμάτησε ὀρθή κι' ἔμεινε μὲ τὰ δυό της χέρια ἀκουμπισμένη στὸ τραπέζι.

— Σκοτώθηκε στὶς ἔξη τὸ βράδυ πηγαίνοντας φαί σ' ἓνα τσουκάλι στὸν ἀξιωματικό του.

Ἐνα κομμάτι ὀβίδας τονέ χτύπησε στὴν κοιλιά.

Αὐτὴ τὴν ὥρα μοῦ ἔρχεται πιό πολὺ στὸ νοῦ' σκέπτομαι, σκέπτομαι ὡς τὴν τρέλλα . . . Θὰ εἶστε βιαστική; μ' ἐρώτησε.

Τὴν ἐβεβαίωσα γιὰ τ' ἀντίθετο.

Ἡ συγκρατημένη λύπη της, τὰ στεγνά της μάτια μὲ εἶχαν συγκινήσει.

— Σκοτώθηκε ! . . . Ξανάπε καὶ πέρασε τὸ χέρι της μπρὸς στὰ μάτια της.

Κ' ἔτσι, ὀρθή, μαυροντυμένη, μὲ καλὰ κλεισμένα τὰ μαλλιά της, ἀδύνατη, ψηλή, μὲ τὸ πρόσωπο πανιασμένο, τὰ δόντια κίτρινα, καὶ τὰ χεῖλη ἄσπρα μοῦ διηγήθηκε.

— Ὁ γιός μου ἔφυγε τρελλὸς ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του, μόλις

κηρύχτηκε ὁ πόλεμος. Πότε τὸν ἔστειλαν στὸν ἕνα τομέα πότε στὸν ἄλλον. Ὅταν εἶχε ἄδεια κ' ἐρχότανε, ξεχνούσαμε ὅλα μας τὰ βάσανα, ὡς ποῦ νὰ ξανάφευγε καὶ γινόμαστε ὅπως πρῶτα δυστυχεῖς. . . . Εἶχαμε μιὰ παρηγοριά, τὰ γράμματά του. Ἄλλὰ ἦρθε μέρα ποῦ τὰ γράμματα ἔπαψαν, κι' ἕνα βράδυ μᾶς εἰδοποίησαν πῶς σκοτώθηκε στὸ Β.

Τὶ στιγμές! Ἐπαθα μιὰ κρίση νευρική. Ἦθελα νὰ ξέρω ποῦ ἀκριβῶς πέθανε τὸ παιδί μου, σὲ ποιο μέρος εἶτανε θαμμένο. Ὁ ἄντρας μὲ παρηγοροῦσε, ἀλλά, ἐγὼ σᾶς λέω εἶμουν τρελλή.

Τότε ἔγραψα στὸ μέτωπο στὸν ἀχώριστό του φίλο στὸν δεκανέα Ζουφρουᾶ. Σὲ λίγες μέρες ἔλαβα ἀπάντηση μ' ἕνα σχεδιάγραμμα. Μοῦ ἔδειχνε ποῦ περίπου εἶτανε σκοτωμένος καὶ θαμμένος ὁ γιός μου.

Ἐπῆγα στὸ νοικιάρι μου, τοῦ τετάρτου πατώματος, τὸν ταγματάρχη Ντὸ ποῦ ἐργάζεται στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ μὲ εὐκολύνει νὰ βρῶ τὸ παιδί μου.

— «Ἐχετε ὑπομονή, μοῦ εἶπε, τὸ Β. . . . ἔχει καταληφθεῖ ἀπ' τοὺς Ἑγγλέζους». Περίμενα ὡς ποῦ μιὰ μέρα μοῦ λέει.

— «Ὅλα ἔτοιμα γιὰ νὰ φύγετε».

Ὁ ἄντρας μου μὲ συνάδεψε στὸ σταθμό. Ἐφτασα ἔπειτα ἀπὸ πολὺωρο σιδηροδρομικὸ ταξίδι. Ἐπῆγα καὶ βρῆκα τὸ λοχαγὸ Σαβίς, τοῦ δίνω τὰ χαρτιά μου καὶ τὸ γράμμα τοῦ ταγματάρχη.

Τὸ ἔξετασε μὲ μεγάλη προσοχή, ἔπειτα μοῦ λέει.

— Λυπᾶμαι πολὺ, κυρία μου, μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος.

— Λυπηθῆτε, τοῦ εἶπα, τίποτε ἄλλο δὲν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ . . . Λυπηθῆτε μιὰ δυστυχισμένη μητέρα.

— Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, αὐτὸ ποῦ μοῦ ζητᾶτε εἶναι ἀδύνατο.

Ἄρχισα νὰ τὸν παρακαλῶ, ὁ λοχαγὸς ὅμως ἐπέμενε νὰ μοῦ ἀρνήται.

Τότε ἔπεσα στὰ πόδια του, τὸν ἔλεγα παντοδύναμο, θεό, τοῦ ἔλεγα ἂν ἔχη καρδιά ἀνθρώπινη νὰ μὲ λυπηθεῖ καὶ νὰ μὲ σκοτώσει, γιὰτὶ δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω στὸ Παρίσι χωρὶς νὰ ἰδῶ τὸ παιδί μου.

Ὁ λοχαγὸς φάνηκε πολὺ συγκινημένος. Πήγαινε, ἐρχότανε μέσα στὸ δωμάτιο, ὡς τόσο ἐξακολουθοῦσε νὰ μοῦ ἀρνήται μὲ μεγάλες φωνές.

Ἐπειτα σταμάτησε κ' ἦρθε σιγὰ σιγὰ κοντά μου. Ἐξαντλημένη

είχα καθίσει σ' έναν καναπέ κ' έκλαιγα. Στάθηκε από πάνω μου και με κύταξε πολύ σοβαρός μέσα στα μάτια.

— Αυτό έδω, μου λείει θλιμμένα, και κύτλησε δυνατά με τ'όνα χέρι τὸ ἄλλο τὸ γαντοφορεμένο κι' ἀλύγιστο χέρι του, αὐτὸ ἐδῶ, τῷχῳ ἀφίσει στὴ μάχη. Τότε λυπήθηκα πολὺ πολὺ. Ἔπειτα, στὴν ἀνάρρωση, σὰν εἶμουνα στὸ Παρίσι, ἔμαθα πῶς σκοτώθηκε ὁ ἀδερφός μου, ὁ μόνος μου ἀδερφός. Τότε λυπήθηκα περισσότερο. Ἄλλὰ ἀπὸ τότε, ἔδιωξα κάθε οἶκτο, κάθε ἀδυναμία ἀπ' τὴν καρδιά μου. Τόσα χρόνια συνειθίζει κανεὶς σ' ὅλα ὡς και σ' αὐτὴ τὴ φρίκη. Σήμερα ὅμως ἔρχεστε σεῖς και με κάνετε πάλι νὰ εἶμαι σὰν τὴν ἡμέρα πού ἔχασα τὸ χέρι μου, και σὰν τὴν ἡμέρα πού ἔμαθα πού σκοτώθηκε ὁ ἀδερφός μου.

Σταμάτησε, με κύταξε με τὰ σοβαρά του μάτια και μού εἶπε ἤσυχα.

— Θὰ σᾶς κάμω αὐτὸ πού μου ζητᾶτε. . . . Θὰ σᾶς δώσω ἕναν ὑπαξιωματικὸ και δύο στρατιῶτες. Πηγαίνετε, ψάξτε και ἴσως τόνε βρῆτε. Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν κάνω τὸ καθῆκον μου, εἶμαι κι' ἐγὼ ἕνας δυστυχισμένος ἄνθρωπος. Μά. . . .

Χτύπησε τὸ κουδοῦνι, μπῆκε ἕνας ὑπαξιωματικός, τοῦ ἐξήγησε κι' ἔφυγε. Σὲ λίγο ξανᾶρθε και με πῆρε. Στὴν πόρτα συναντήσαμε δύο στρατιῶτες. Κρατούσανε σκαπάνες και φτυάρια. Μᾶς ἀκολούθησαν.

Οἱ στρατιῶτες, συνηθισμένοι σ' ὅλα, ἔλεγαν ἱστορίες τοῦ χωριοῦ τους και γελούσανε στὸ δρόμο. Μόνον ὁ ὑπαξιωματικός ἔμεινε κοντὰ μου, με παρηγοροῦσε και μού ἔλεγε πῶς αὐτὸ πού ζητῶ εἶνε πολὺ δύσκολο.

Ἐπὶ τέλους φτάσαμε σὲ μιὰ ἀπέραντη ἔκταση γεμάτη σταυρούς. Σὲ κάθε τάφο νόμιζα πῶς εἶτανε θαμμένο τὸ παιδί μου. Ὁ ὑπαξιωματικός κρατοῦσε τὸ σχεδιάγραμμα.

— «Δεξιά, δεξιότερα», φώναζε στους στρατιῶτες πού εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ.

Διευθυνθήκαμε σὲ κάτι ἀπομονωμένους τάφους. Ὅταν φτάσαμε ἔτρεμα.

— Στριχίτητε στὸ μπράτσο μου, μου λείει ὁ ὑπαξιωματικός.

Στριχίτηκα.

— Εἶστε ἀποφασισμένη; . . . με ρώτησε. Ἄν τὸν βρῆτε θὰ ἔχετε τύχη.

Οἱ στρατιῶτες ὅλο διάβαζαν «Στρατιώτης ἄγνωστος».

— Κατὰ τὸ σχεδιάγραμμά σας, κάπου ἐδῶ θὰ εἶναι, μού εἶπε.

— Ἐμπρός! διέταξε τοὺς στρατιῶτες. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν.

Στάθηκα ἀπάνω ἀπὸ ἓνα τάφο. Οἱ στρατιῶτες ἔσκαβαν. Δὲν εἶχαν προχωρήσει οὔτε μισὸ μέτρο σὰν φάνηκε μιὰ γαλάζια στολή.

Παραμέρισαν τὰ χόματα ἀπὸ τὸ πρόσωπο ὡς τὰ πόδια.

— Εἶπε αὐτός; μὲ ρώτησε ὁ ὑπαξιωματικός. Δὲν ἔβλεπα, δὲν εἴξευρα, κι' ἔσκυπα.

Ἀπὸ τὸ πρόσωπο εἶδα μόνο δύο γραμμὲς δόντια.

— Δὲν τὸν ἀναγνωρίζω, εἶπα.

— Νὰ τὸν ψάξετε, διέταξε τοὺς στρατιῶτες.

Τοῦ ἔβγαλαν τὸ πορτοφόλι. Εἴτανε γεμάτο φωτογραφίες καὶ καρτ—ποστάλ.

— Ὅχι δὲν εἶναι αὐτός, ξαναεἶπα. Ὁ γιὸς μου εἴτανε πολὺ πρὸ ψηλός.

— Τὸν ἄλλο τάφο, διέταξε.

— Εἶναι αὐτός; μοῦ εἶπε σὰν παραμέρισαν τὰ χόματα.

Εἶταν ἓνας ἄνδρας μεγαλόσωμος, μὲ κόκκινα μουσιάκια. Τὰ δάκτυλα του γεμάτα δαχτυλίδια καμωμένα ἀπὸ ὀβίδες.

Τὸν ἐσκέπασαν ἀμέσως.

— Ἐπιμένετε ἀκόμα, μοῦ εἶπε ν' ἀνοιξοῦν κι' ἄλλον τάφο. Δὲν μπόρεσα νὰ μιλήσω, εἶχα τὸ στόμα στεγνὸ καὶ τὴν ἀναπνοὴ δύσκολη. Κούνησα καταφατικὰ τὸ κεφάλι μου.

— Ἐμπρός! διέταξε πάλι τοὺς στρατιῶτες....

— Αὐτός, αὐτός, ἐφώναξα σὰν τρελλή.

Εἶταν ἐντελῶς ὁμοιος, ντυμένος μὲ τὴν κάσκα του, μὲ τὴ μανδύα του, μὲ τὶς μπόττες του. Καὶ χωρὶς νᾶβλεπα τὸ πρόσωπό του θὰ τὸν ἐγνώριζα. Εἶχε τὰ μάτια κατεστραμμένα, τὸ δέρι μαυροκίτρινο καὶ τὰ δόντια του φαινόntonτουσαν ἀπ' τὴν ἀριστερὴ μεριά. Τὴ φρίκη! πῶς μοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὸ σῆιτι καὶ πῶς τὸν ἔβλεπα!...

Δὲν μποροῦσα νὰ κλάψω οὔτε νὰ φωνάξω, μόνο τὸν ἐκύταζα λαχανιασμένη. Τ' αὐτιά μου βούζανε.

— Νὰ τὸν ψάξετε, ἄκουσα ποῦ εἶπε ὁ ὑπαξιωματικός.

Οἱ στρατιῶτες τὸν ἐξεκούμπωσαν. Τοῦ ἔβγαλαν τὸ πορτοφόλι, δύο πίπες, ἓνα σουγιὰ καὶ μιὰ μικρὴ λίμα.

Τίποτ' ἄλλο δὲν ἀντελήφθηκα.

Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου, εἶδα πὼς εἶμουν πεσμένη σ' ἓνα στρατιωτικὸ κρεβάτι κ' ἓνας γιατρός ἀξιωματικός μοῦ μετροῦσε τὸ σφυγμό.

— Mon pauvre Jean, mon pauvre Jean.....

— Νᾶμαι τώρα, πρόσθεσε σὲ λίγο, χωρὶς παιδί. Ἡ ζωὴ δὲν

ἔχει πιά γιὰ μένα κανένα σκοπὸ εἶπε κι' ἀναοτέναξε συγκρατημένα.

— "Α, νά σᾶς δείξω κάτι, μοῦ εἶπε κι' ἄνοιξε μία ντουλάπα μὲ καθρέφη. Ἐφερε ἓνα κουτί ἀπὸ μαόνι. Εἶχε μέσα μὲ τάξη τοποθετημένα τὸ πορτοφόλι τοῦ γιοῦ της μὲ τὰ γράμματά του, τὶς δύο πίπες, τὸ σουγιὰ καὶ τὴ λίμα.

"Ὅταν κατάλαβε πῶς τὰ εἶδα ἀρκετά, τάβαλε πάλι στὸ κουτί, τᾶδεσε μὲ τὴ φαρδυὰ γαλάζια κορδέλλα καὶ τὰ κλείδωσε στὸ ντουλάπι.

Καὶ σὰν ἐγύρισε κοντά μου, ἡ ἔκφρασή της εἶχε ἀλλάξει. Εἵτανε πάλι ἡ γυναῖκα μὲ τὸ εὐγενικὸ χαμόγελο ποῦ θέλει νά φανεῖ χρήσιμη, καὶ νά δώσει τὶς πληροφορίες ποῦ τῆς ζητοῦν.

Βγῆκα ἀπὸ τὸ δωμάτιό της. Ὁ ἥλιος μόλις εἶχε δύσει. Στὰ πάγκα ὄλα τὰ δέντρα πράσινα μὲ τὰ καινούργια τους φυλλώματα. Ἡ βραδυὰ γλυκειά. Ὡς τὴ μέση τ' οὐρανοῦ εἶχε χυθεῖ ἓνα χρῶμα τριανταφυλλένιο. Τὸ Παρίσι μ' αὐτὸ τὸ δεῖλι εἶχε βαλθεῖ νά μοιάσει τῆς Ἀθήνας.

Στὸ δρόμο Γάλλοι στρατιωτικοί, Ἑγγλέζοι ἀξιωματικοὶ μὲ ὄραϊα κορμιὰ καὶ κομπὰ μπαστουνάκια στὸ χέρι, σιβαροὶ Ἀμερικάνοι, καὶ πολλὲς γυναῖκες βαμμένες στὸν κῆπο τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐκεῖ μέσα εἴτανε μαγεία. Ἄνοιξη. Καὶ τὸ Παρίσι ὑπέροχο παραδινότανε σιγὰ σιγὰ στὸ μυστήριο τῆς Νύχτας.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

"Ἐνα παιδάκι πῆρε μιὰ σκληρὴ γυαλιστερὴ πέτρα, ἔσκαψε ἓνα λακκοβιάκι μὲ τὰ χέρια του στὸ χῶμα, τὴ σκέπασε καλὰ καὶ σὰν τελείωσε τὴ δουλειά του, ἓνα πῶς πρωτόλουβης χαρᾶς χύθηκε στὸ προσωπάκι του. Κάθησε ὦρα πολλὴ σταυροπόδι, καρφώνοντας τὰ μάτια του στὸ μικρὸ χωματένιο λόφο, ποῦ σκέπασε τὴ θαμμένη πέτρα. Τὸ παιδάκι καμάρωνε τὸ ἔργο του.

— Τὶ ἔκανες αὐτοῦ;

Τὸ παιδάκι δὲν ἀποκρίθηκε. Δὲν ἤθελε νά μαρτυρήσῃ τὸ μεγάλο του μυστικό.

Τὸ ξαναρώτησες:

— Πές μου τὶ ἔκανες αὐτοῦ;

Σὲ κύτταξε καὶ σοῦ εἶπε μὲ καλοσύνη, σὰν νὰ σοῦ χάριζε τὴν χαρὰ του.

— Φύτεψα τὴν ὤμορφη σκληρὴ πέτρα. Τὴ φύτεψα νὰ φυτρώσῃ, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ γίνη βουνὸ θεόρατο. Καὶ τὸ βουνὸ νᾶναι δικό μου.

Γέλασες, καὶ τοῦ χაΐδεψες τὰ ξανθά, σγουρὰ μαλλιά. Τὸ κίνημα τοῦ μικροῦ ἢ ἀνήξερου παιδιοῦ σοῦ φάνηκε ἀστεῖο, συμπαθητικὸ καὶ μελαγχολικὸ μαζί. Μὰ τὸ ἄπιστο γέλιο σου δὲν ἄγγιξε τὴν καρδιὰ τοῦ παιδιοῦ. Ἐκεῖνο χაΐδευε ἀκόμα μὲ πίστη καὶ μὲ ἀγάπη τὸ μικρὸ χωματένιο βουναλάκι. Χαΐδευε τὸ ἔργο του μὲ χέρια καὶ μὲ μάτια. Ἐβλεπε τὴν πέτρα τὴν ξερὴ ν' ἀπλώνη ρίζες βαθιεῖς μὲς τὸ χῶμα, νὰ φυτρώνη σὰν σπαρτό, νὰ ψηλώνη, νὰ θεριεύη, νὰ γίνεταί βουνὸ καὶ ν' ἀγγίξῃ μὲ τὴν κορφὴν του τὰ σύννεφα. Καὶ τὸ βουνό, γεμᾶτο δροσιὲς καὶ πρασινάδες, ἦτανε δικό του βουνό, ἦτανε τὸ ἔργο τῶν χειρῶν του καὶ τῆς ψυχῆς του τὸ πλάσμα.

Πόσο λίγα πράγματα βλέπουμε στὸν κόσμον! Τὸ δαιμόνιο τῆς δημιουργίας σάλεινε μέσα στὴ μικροῦλα, τὴν ἀθάνατην ψυχὴν. Καὶ δὲν τὸ εἶδες, τὸ μάντεψες. Ἐνας μικρὸς θεὸς στάθηκε μπροστὰ σου καὶ δὲν τὸ κατάλαβες. Τοῦ χაΐδεψες τὰ σγουρὰ ξανθά του μαλλιά ἀντὶ νὰ πᾶς καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃς.

I. A. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Παρῆλθον ἕκτοτε ὀγδοήκοντα ἔτη ἀκριβῶς. Τὸ ἔαρ ἐκάλλυνε τὴν γῆν τῆς ὥραίας πατρίδος μου καὶ εἶχεν ἤδη ἀπλωθῆ ἡ νύξ. Οὐρανὸς γλυκὺς καὶ διάστερος περιεπτύσσετο τὴν χλοερὰν καὶ διανθῆ τῆς ἐξοχῆν, θωπεύων τὴν ὅλην νῆσον διὰ τῶν ἀβροτέρων θωπειῶν αὐρας μυροβόλου καὶ μεθυστικῆς.

Ἡ νύξ ἐκάλυπεν ἤδη τὰ πέριξ ὄρη καὶ τοὺς λόφους. Οἰδαμοῦ ἠγγρῦπνει φῶς περὶ τὴν μικρὰν κοιλάδα.

Στυγνὴ καὶ ἀπαισία σιγὴ ἐπεκάθητο ἐπὶ τῆς ἀναγεννωμένης φυτικῆς ζωῆς καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μακροῦν ὀλολυγμὸς διέτρεχε τὸ διάστημα. Ἦτο ἄρα γε ἀνθρώπου δολοφονουμένου ἢ κύνος προμηνύων θάνατον :

Διατὶ ἢ ἀντίθεσις αὐτῆ μεταξὺ τόσου κάλλους καὶ φρίκης τοσαύτης; Διότι ἦτο ἡ Χίος, ἡ νῆσος ἡ μυρίπνουσ καὶ ἕως τότε ὀλβία, ἀνα-

θάλλουσα ὑπὸ τὰ φιλήματα τοῦ ἕαρος· νύμφη Ἑλληνίς, μήτηρ σφριγηλοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐστία φώτων καὶ πλούτου. Ἡ δὲ νῦξ ἐκεῖνη ἦτο ἡ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, 31 Μαρτίου τοῦ ἀπαισίου ἔτους 1822.

Ἐἶχεν ἤδη ἀποδώσῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ πνεῦμα ὁ θεομάρτυς Ἰησοῦς καὶ ἡ Χίος ἐσταυροῦτο καθημαγμένη καὶ ἀσπαίρουσα, νέα μάρτυς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς πατριδος.

Ἡ Ἀσία εἶχεν ἐκβράσει ἀπὸ τῆς προτεραίας εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Χίου χιλιάδας Ἀσιανῶν, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἐπυρολόγησαν καὶ ἐληλάτησαν τὴν πόλιν, ἐξεχύθησαν εἰς τὰ χωριὰ καὶ τὰς ἐξοχὰς κατὰ σίφη, σφάζοντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες.

Καὶ ἡ εὐπρεπεστέρα φαντασία ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ, ἔστω καὶ ἀμυδράν εἰκόνα τῆς φρίκης, ἣτις περιέζωσεν αἴφνης καὶ κατεκάλυψεν τὴν δύστηνον Χίον.

Ἐικοσιῆς χιλιάδες ἀνθρώπων διεπεράσθησαν ἐν στόματι μαχαίρας ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν. Ὁ ἕαρινὸς καταπράσινος τάτης τῶν ἀγρῶν, τῶν λειμώνων, τῶν ὀρέων καὶ τῶν κοιλάδων τῆς νήσου ἐκοκκίνισε ραντισθεὶς δι' αἵματος ἀθῶων γυναικῶν καὶ παιδίων.

Κραυγὴ ἀνυπερβλήτου ὀδύνης ἀνετινάχθη πρὸς τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς νήσου, μεμιγμένη μετὰ τῶν ἀγρίων ὠρυγῶν τῶν σφαζόντων. Πέλαγος ζωῆς ἐοβέσθη εἰς πέλαγος φρίκης.

Ἡ νῦξ, εἶπον, ἐκάλυπτε τὴν μικρὰν ἔρημον κοιλάδα.

Ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ἡ σιγὴ κατέστη ἀπόλυτος. Τὰ πτώματα ἔκειντο πλέεν βωβὰ καὶ τὸ σκότος ἀπέκρυπτε τὴν σπαρακτικὴν αὐτῶν θέαν.

Αἴφνης βήματα ἑλαφρὰ διέκοψαν μακρόθεν τὴν σιωπὴν τῆς κοιλάδος. Θάμνοι τινες ὑπεσείσθησαν. Καὶ πάλιν σιγὴ.

Τὰ βήματα ἠκούσθησαν ἐκ νέου. Τρεῖς σκιαὶ ἐφάνησαν προχωροῦσαι βραδέως, ἰστάμεναι καὶ πάλιν προχωροῦσαι. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ὑψηλοτέρα, αἱ ἄλλαι δύο μικραί. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὀφθαλμὸς ζῶντος ἀνθρώπου, ἦθελε διακρίνει εἰς τὸ φῶς τῶν ἀστέρων μίαν γυναῖκα ὑψηλοῦ ἀναστήματος, κρατοῦσαν εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν ἀνὰ ἓν παιδίον μικρόν, τὸ ἐν ἄρρεν καὶ τὸ ἕτερον θῆλυ, καὶ βαδίζουσαν μετ' αὐτῶν δι' ἀσταθῶν ἐκ τοῦ κόπου βημάτων ἐν μέσῳ τῶν θάμνων τῆς κοιλάδος.

Ἡ γυνὴ ἔρριπτε πέριξ περίτρομον βλέμμα ζητοῦσα κρύπτην ὀπωσοῦν ἀσφαλῆ ὅπως διέλθῃ ἀφανῆς μετὰ τῶν παιδίων τὴν νύκτα.

Ἄλλ' οὐδεμία τοῦ ἐδάφους πτυχὴ παρεῖχε τὸ ζητούμενον. Οἱ

καταστάσεις τῆς παρουσίας τοῦ ἁγίου ἐκείνου ἐκείνου

θάμνοι ἦσαν ἀραιοὶ καὶ μικροί, ὥστε νὰ κρύψωσι δύο τουλάχιστον παιδιά. Καὶ ἡ γυνὴ κατάκοπος, ὡς διανύσασα μετὰ τῶν μικρῶν μακρὰν πορείαν διὰ μέσου κρημνῶν καὶ φαράγγων, μόλις ἐκρατεῖτο πλέον εἰς τοὺς πόδας της.

— Παναγία μου, βοήθεια: ἐπιθύριζεν. Ἔλεος· ἕνα σχοῖνον διὰ τὰ παιδιά μου.

Ὁλίγον πρὸς ἀριστερά, ἐν τῷ μέσῳ ἐδάφους γυμνοῦ, ἔκειτο θάμνος ὀπωσοῦν εὐμεγέθης. Ἡ γυνὴ ἔσυρε πρὸς αὐτὸν τὰ τέκνα της.

Ὁ τρόμος, ἡ πείνα, ἡ κόπωση ὁ πόνος τῶν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκδαρέντων ποδῶν των, ἐκράτουν τὰ παιδιά σιωπηλὰ καὶ τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους τῆς νυκτός.

— Κοιμηθῆτε, παιδιά, μου, ἐδῶ, πλησίον εἰς τὸν σχοῖνον, ἐπιθύρισε ἡ γυνή, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς φυλάττω ἄγρυπνος. Κοιμήσου Δέσποινά μου, κοιμήσου Ἀντώνη μου. Ἐγὼ εἴμ' ἐδῶ. Μὴν φοβῆσθε.

— Πεινοῦμε, μητέρα! εἶπεν τὸ ἄρρεν.

— Πῶς κρυόνω! ἐτραύλισε τὸ θῆλυ, ἐνῶ οἱ ὀδόντες του συνεκρούοντο ἐκ τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους.

Ἡ μήτηρ ἀπεδύθη τὴν μαύρην ἐσθῆτα της καὶ ἐκάλυψε δι' αὐτῆς τὰ δύο μικρά, ἐνῶ συνάμα ἐπιθύριζε.

— Παναγία μου, βοήθεια!

Τὰ παιδιά ἐξηπλώθησαν πλησίον τοῦ σχοῖνου ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα τῆς μητρὸς ἐνηγκαλισμένα, καὶ μετὰ τινὰς στιγμὰς ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ μήτηρ των ἠγρύπνει πλησίον των καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κάματος ἔκλεισαν τὰ βλέφαρά των εἰς ὕπνον βαθύν.

Τότε ἡ γυνὴ ἐκείνη ἐλύθη εἰς λυγμοὺς πεπνιγμένους καὶ εἰς ἄφθονα δάκρυα, ἐνῶ συγχρόνως προσηύχετο γονυπετής.

Εἰκοσιοκτὼ μόλις ἑτῶν, ῥαδινὴ τὸ ἀνάστημα καὶ περικαλλὴς τὴν ὄψιν, ἀβρὰ τὸ σῶμα, λευχείμων δὲ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῆς ἐσθῆτος καὶ κλαίουσα, παρίστα ἐν μέσῳ τῆς νυκτός καὶ τῆς ἐρημίας ἐκείνης, εἰκόνα Νιόβης θρηνούσης.

Ἦδη, ὅτε ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἐφάνη παρελθὼν, ὅπως ἐπανέλθη μετ' ὀλίγον δεινότερος τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, κατεμέτρει ἡ δυστυχὴς τὴν θεήλατον συμφορὰν τῆς πατρίδος της, τῶν τέκνων της καὶ ἑαυτῆς τῆς ἰδίας.

Προχθὲς ἀκόμη οἰκοδέσποινα ἐκ τῶν εὐπόρων τῆς Χίου ἀπώλεσεν ἐντὸς ἡμέρας μιᾶς οἶκον, γονεῖς, σύζυγον καὶ πᾶσαν εὐδαιμονίαν καὶ μόνη μετὰ τῶν δύο της τέκνων, ὧν τὸ μεγαλύτερον ἦτο δεκαετής, ἐπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη φεύγουσα τὸν θάνατον.

Τὶ ἔμελλε νὰ γίνῃ ; Πῶς νὰ σώσῃ τὰ τέκνα τῆς ἐκ τοῦ θανάτου,
ἐκ τῆς πείνης ἐκ τῆς συμφορᾶς ;

Ἡ νύξ παρήρχετο ἐν τῇ τρομερᾷ ἐκείνῃ σιγῇ καὶ ἐρημίᾳ, ἡ δὲ
ἀγωνία τῆς μητρὸς ἠΰξανεν ἀναλογιζομένης τὴν προσέγγισιν τῆς
ἡμέρας, τῆς ὁποίας τὸ φῶς θὰ ὠδήγει ἴσως τοὺς Τούρκους πρὸς
τὰ τέκνα τῆς.

Διότι ὑπάρχουσι καὶ πρωταῖα ἀπαίσια καὶ τρομεραὶ, τῶν ὁποίων
τὸ γλυκὺ μεϊδιάμα καταρᾶται ὁ κατάδικος καὶ ὁ φυγάς νὰ μὴν ἴδῃ
ποτὲ ἀνατέλλον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ νύκτες, ὧν τὸ ψῦχος καὶ ὁ ζόφος
εἶναι μυριάκις προσφιλέστερα τῆς γλυκυτέρας ἡοῦς

Ἄλλ' ἡ γῆ ἐστρέφετο ἀμείλικτος περὶ τὸν ἄξονά τῆς καὶ οἱ ἀστέ-
ρες ὠλισθαίνον πρὸς δυσμᾶς· ἐνῶ δὲ ὁ πυρέσσων νοῦς δυστήνου μη-
τρὸς ἔβλεπεν ἐν τῷ σκότει πελώρια κατακόκκινα φαντάσματα σαρι-
κοφόρων Τούρκων, ἡ ὑπόλευκος χροιά τῆς ἐωθινῆς ἀμφιλύκης ἤρ-
τισεν ἤδη χρωματίζουσα ἀορίστως τὸν ὀρίζοντα.

Εἰάν ἦτο δυνατὸν νὰ σταματήσῃ τὴν ἀνατολὴν τοῦ φωτός, μέχρις
οὗ τοῦλάχιστον ἀναλάβωσι τὰ τέκνα τῆς δυνάμεις ἐκ τοῦ ὕπνου, ἵνα
ρύγωσι πρὸ τὴν δυτικὴν παραλίαν, ὅπου ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σώθῶσιν
ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων !

Ἡ ἡὼς ἐξήλειπεν τοὺς πλείστους τῶν ἀστέρων, ἡ ἀνατολὴ ἐρρό-
δισε, τὰ βουνὰ ἐφωτίσθησαν, ἐχρωματίσθησαν τὰ δένδρα, τὰ δὲ
τινὰ ἤρχισαν ἱπιάμενα πρὸς ἄγραν τροφῆς.

Εὐτυχῆ αὐτὰ ὅπου εἶχον πτέρυγας.

Τότε κρότοι ὑπόκωφοι, ὡς πυροβολισμοὶ ἀλλεπάλληλοι, ἀκου-
θέντες ὡσεὶ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, συνέσπασαν μετ' ἄλλους τὴν
καρδίαν τῆς νεαρᾶς γυναικὸς. Τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἤρχιζε καὶ
τάλιν μετὰ τῆς ἐπανερχομένης ἡμέρας.

Εἶδε τὰ τέκνα τῆς ἐνηγκαλισμένα καὶ κοιμώμενα ἐπὶ τοῦ σκληροῦ
κόσμου, τὸν ἤρεμον ἀγγελικὸν ὕπνον τῶν παιδίων καὶ ἐν τῇ κεραι-
οβολῇ τῆς ἰδέας ὅτι ἴσως πλέον δὲν θὰ ἐπανεβλεπεν αὐτὰ, ἐρρίφθη
πρὸς αὐτῶν ὀλολύζουσα. Τὰ περιεπιύχθη, τὰ κατεκάλυψε διὰ φιλη-
μάτων διαπύρων, ὧν ὁ σπαραγμὸς καὶ ἡ ἔννοια διαφεύγει οἰαν-
δήποτε περιγραφῆν.

Τὰ παιδιά ἐξύπνησαν ἔντρομα, ἀλλ' εἶδον τὴν μητέρα των καὶ ὁ
κόσμος των ἐλύθη εἰς δάκρυα.

— Γιατὶ κλαῖς, μητέρα ; ἠρώτησαν καὶ τὰ δύο ὁμοῦ.

— Μὴ τρομάζετε, παιδιά μου. Δὲν εἶνε τίποτε. Τώρα θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ σπῆτι. Κράτησε, Δέσποινά μου, ἐπάνω σου αὐτὴν τὴν μικρὰν εἰκόνα τῆς Παναγίας, νὰ σᾶς φυλάττη, παιδιά μου καὶ τοὺς δύο. Καὶ ἔξαγαγοῦσα ἐκ τοῦ στήθους τῆς μικρὰν παλαιὰν εἰκόνα μὲ ἀργυροῦν ἐπικάλυμμα, ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας τῆς θυγατρὸς τῆς, ἣτις τὴν ἠσπίασθη εὐλαβῶς, ὡς καὶ ὁ μικρὸς Ἄντωνιος.

— Ὅτι καὶ ἂν συμβῆ, νὰ μὴ χωρισθῆτε παιδιά μου. Εἶδα ἀπόψε εἰς τὸν ὕπνον μου ὅτι ὁ πατέρας ἦλθεν καὶ μᾶς ἠῦρεν. Ὅλα θὰ διορθωθοῦν. Μὴ φοβῆσθε. Τώρα σιωπή...

Σχεδὸν δὲν εἶχεν ἀκόμη προφέρει τὰς τελευταίας λέξεις, ὅτε μακρυνὸς τις μονότονος ἦχος, ὡσεὶ τυμπάνου κρουομένου, ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμὰς λόφου. Κάπου κάπου ἀνθρώπινοι φωναὶ πολλὰ ὁμοῦ, βραχναὶ καὶ ἀναρθροὶ. συνώδευον τὸν μονότοτον ἐκείνον κρότον, ὅστις ἐξηκολούθησε αὐξάνων, αὐξάνων ὀλονέν.

Τὸ βλέμμα τῆς γυναικὸς, στραφὲν πρὸς τὸν λόφον, ἔξ οὗ ἤρχετο ὁ ἦχος, ἐκαρφώθη ἀπλανὲς ἐπ' αὐτοῦ. Ρίγος φρίκης διέδραμε τὸ σῶμα τῆς καὶ ἀπλώσασα ὀρμεμφύτως τὰς χεῖρας, ἤρπασε κάτω ἄνωχρος τὰ τέκνα τῆς ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς.

Ἦτο μία ἐκ τῶν στιγμῶν ἐκείνων καθ' ἃς ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ ἐπισκῆψει ἐσχάτου κινδύνου, ὁ ἄνθρωπος ἀρπάζει ἀσυνειδήτως πᾶν ὅ,τι ἔχει ἐμπρὸς τοῦ προσφιλέστερον ὅπως τὸ σώσῃ ἢ σωθῆ δι' αὐτοῦ.

Τὰ δύο παιδιά ἄφωνα ἐκ τοῦ τρόμου, τὴν ἐνηγκαλίσθησαν ἐν ᾧ ἐκείνη γονυπετὴς πρὸ αὐτῶν, ἐξηκολούθει βλέπουσα πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου.

Ἐν αὐτῇ ἀμφιβολίᾳ πλέον δὲν ὑπελείπετο καμμία. Ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ὁ ἦχος ἐκεῖνος τοῦ τυμπάνου προηγεῖτο Τούρκων αἰάκτων ἔξ ἐκείνων οἵτινες κατὰ στίφη ἐκχυθέντες εἰς τὰ ὄρη καὶ σφάζοντες ἀδιαλείπτως σφάζοντες, ἄφινον ὀπίσω των εὐρεῖαν αἵματος αὐλακὰς.

Καὶ ἐφάνη τῶνόντι τότε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφίσκου ἐκεῖνον κατὰ πρῶτον μία μικρὰ ἐρυθρὰ σημαία, ὕστερον μία κίδαρις δεξιῆ σου μὲ πράσινον χιτῶνιον, ἔπειτα ὁ τυμπανοκρούστης Τοῦρκος, καὶ μετ' αὐτοὺς εἰκοσὰς περίπου ἀνδρῶν, λευκῶν καὶ μαύρων ἀναμιγνυμένων φερόντων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σαρίκια καὶ φέσια, περὶ δὲ τὴν ὀσφύν βρακία κοντά, ἐν ᾧ τινὲς μὲν ἔξ αὐτῶν ἐκράδαινον εἰς τὸν ἀέρα

μαχαίρας καμπύλας, ἄλλοι δ' ἐκράτουν ὀρθίας ράβδους μακράς, φερούσας εἰς τὸ ἄκρον αὐτῶν ὄγκους σφαιρικούς. Καθ' ὅσον δὲ τὸ στίφος ἐκεῖνο ἐπλησίαζεν, αἱ σφαῖραι ἐκεῖναι, αἱ ἐπὶ τῶν ράβδων, ἤρχισαν νὰ διακρίνονται ὅτι ἦσαν ἀνθρώπινοι κεφαλαὶ αἰμοσταγεῖς.

Ἡ ἐκ τοῦ αἵματος καὶ τῆς ρακῆς μέθη τῶν Τούρκων ἐκείνων ἀπέσπα ἀπ' αὐτῶν βραχνὰς κραυγὰς ἐρρυθμῶς ἠρμοσμένας πρὸς τοῦ μικροῦ τυμπάνου τὸν ἦχον

Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, ἔκφρων ἐκ τοῦ τρόμου, ὤθησε τὰ τέκνα της πρὸς τὸ βάθος τοῦ σχοίνου ὁμοῦ μέ τὴν μέλαιναν ἐσθῆτα ἥτις τὰ εἶχε καλύψει τὴν νύκτα, καὶ τὰ κατεφίλησε καὶ ἄλιν, ὡς ἂν εἰ ἔμελλε νὰ χωρισθῇ αὐτῶν διὰ παντός. Ἀπεπειράθη ἐπὶ στιγμὴν νὰ κρυβῇ καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοὺς κλάδους τοῦ θάμνου ἐκείνου, ὅστις περιεῖχε πᾶν ὅτι ἀπέμενε πλέον εἰς αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εἶδεν ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον ἄνευ κινδύνου νὰ φωραθῶσι καὶ οἱ τρεῖς Ὁ θάμνος ἦτο πλὴν μικρὸς ὥστε νὰ κρύψη καὶ ἐκείνην.

— Σῶσε τα Παναγιά μου, αὐτὰ τοῦλάχιστον, εἶπε, καὶ ἐγὼ ἄς γείνω ὅτι θέλει ὁ θεός. Τὰ δύο παιδιά, ὑποπτευθέντα τὸν ἐγγίζοντα κίνδυνον ἤρχισαν νὰ κλαίουں.

— Γιατί, μητέρα, κάνεις ἔτσι; Τοῦρκοι ἔρχονται; Γιατί μᾶς ἀφίνεις μοναχά;

— Σιωπὴ γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ! εἶπεν ἡ δύστηνος. Ἐὰν δὲν θέλετε νὰ μὲ σκοτώσουν, σιωπῆ. Ἄν ἀγαπᾶτε τὴν μητέρα σας, μὴ κινήθητε. Μόλις ν' ἀναπνέετε.

Ἡ ἐπίνοια ὑπῆρξεν ἀλάνθαστος. Τὰ μικρὰ νομίσαντα ὅτι πᾶσα φωνὴ των ἢ κίνησις ἤθελεν ἀποβῆ ὀλεθρία διὰ τὴν μητέρα των, ἐτήρησαν ἀπόλυτον σιγὴν, συνεσπειρώθησαν εἰς τὸ βάθος τοῦ σχοίνου καὶ ἔκτοτε ἔμειναν ἀκίνητα.

Ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο. Δὲν ἀπέμεινε πλέον καιρὸς πρὸς φυγὴν. Ἡ ὁμάς τῶν Τούρκων διελθοῦσα ἤδη τὸ κράσπεδον τοῦ λόφου, διηυθύνετο πρὸς τὸ μέσον τῆς μικρᾶς κοιλάδος. Πελώριος καὶ κατὰμαυρος κύων προηγεῖτο τρέχων λυσοσῶδως ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον πρὸς ἀνίχνευσιν κεκρυμμένων ἀνθρώπων. Εἰς ἐπίμετρον ὁ ἥλιος, ὁ ἀνηλεής, ἀνατείλας ἐπὶ διαυγοῦς κρυσταλλίνου οὐρανοῦ, κατεπλημύρει δι' ἀπλέτου φωτὸς τὴν κοιλάδα. Ἐνόμιζέ τις ὅτι πάντα ταῦτα συναπετέλουν ὁμοῦ ἓνα δάκτυλον προδότην προδίδοντα πρὸς τοὺς Τούρκους τὸ κρυσφύγετον τῶν τριῶν ἐκείνων ἀσθενῶν πλασμάτων.

Ἡ μήτηρ, μὴ δυναμένη πλέον ν' ἀσπασθῇ τὰ τέκνα της χωρὶς

νά τὰ προδώσῃ, ἤρπασε διὰ τῆς χειρὸς τὴν ἄκραν ἐνὸς κλάδου τοῦ σχοίνου καὶ ἀπέθηκεν ἐπὶ τῶν δροσερῶν αὐτοῦ φύλλων διάπυρον, διαρκῆ, σπαρακτικὸν ἀσπασμόν.

Ἦτο ὁ τελευταῖος τοῦ αἰωνίου ἀποχαιρетиσμοῦ καὶ συνάμα δέησις θερμῆ πρὸς τὸ ἄψυχον ἐκεῖνο φυτόν, νὰ κρύψῃ ζηλοτύπως εἰς τοὺς κόλπους του τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τὴν ὁποίαν τῷ ἐνεπιστεύετο, τὰ δύο τῆς φίλιτατα τέκνα.

Στοχασμὸς τότε ταχὺς ὡς ἀστραπὴ διῆλθε διὰ τοῦ νοῦ τῆς κατασπαράξας συνάμα καὶ τὴν καρδίαν τῆς. Ἐὰν οἱ Τούρκοι τὴν εὐτυσσκον πλησίον τοῦ σχοίνου, θ' ἀνεκάλυπτον ἐκεῖ καὶ τὰ μικρὰ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ φύγῃ ὅσο μακρὰν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ, χωρὶς νὰ τὴν ἴδουν πόθεν ἔφυγεν. Ἀνακαλυπτομένη τότε, θὰ περιέσπα τοῦλάχιστον τὴν προσοχὴν τῶν θηρίων ἐκείνων μακρὰν τοῦ προσφιλοῦς καὶ ἱεροῦ ἐκείνου θάμνου.

Πρηνὴς καὶ ἔρπουσα σχεδὸν πρὸς τὸ ἀντίθετον τῶν Τούρκων μέρος, ἤρχισε νὰ προχωρῆ διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν γονάτων ἐπὶ τοῦ πετρώδους ἐδάφους.

Οἱ Τούρκοι ἀπεῖχον ἤδη διακόσια περίπου βήματα. Τὰ παιδιά τοὺς ἔβλεπον ἀπολιθωμένα ἐκ τῆς φρίκης διὰ μέσου τῶν φύλλων τοῦ σχοίνου καὶ ἔβλεπον ἐπίσης τὴν μητέρα των ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἔρπουσαν καὶ ἀπομακρυνομένην ἀπ' αὐτῶν.

Μεταξὺ δύο γειτονικῶν θάμνων, ἀπεχόντων τοῦ σχοίνου εἴκοσι μόλις βήματα, ὑπῆρχε μικρὰ καὶ στενὴ τοῦ ἐδάφους κοιλότης. Ἡ γυνὴ φθάσασα ἐκεῖ, ἔμεινε ἀκίνητος. Οἱ Τούρκοι ὀλονὲν ἐπλησίαζον κτυπῶντες τοὺς θάμνους διὰ τῶν γυμῶν γιαταγανίων των, ἐνῶ ὁ πελώριος κύων προεπορεύετο πάντοτε ἰχνηλατῶν διὰ μέσου τῶν θάμνων. Αἱ εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὀρθίων ράβδων ἀνθρώπινοι κεφαλαί, μορφάζουσαι ἀπαισίως πρὸς τὸν ἥλιον, ἀνεβοκατέβαινον ὡς ἐκ τῶν βημάτων τῶν κρατούντων τὰς ράβδους ἐκεῖνας.

Τὸ τύμπανον ἐκρότει καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν μεθυσμένων Τούρκων ἀντήχουν ἀγρίως ἐν τῷ μέσῳ τῆς μικρᾶς κοιλάδος. Ἡ ἀνθρωποθήρα ἐκεῖνη εἶχεν οὕτω τελείαν τὴν καταχθόνιον αὐτῆς εἰκόνα καὶ ἀποσκευήν.

Ἀπεῖχον ἤδη οἱ ἐγγύτεροι τοῦ στίφους πέντε μόλις βήματα μακρὰν τοῦ σχοίνου, ὅστις ἔκρυπτε τὰ δύο παιδιά, ὅτε συνέβη πρᾶγμα ἀνήκουστον.

Δύο μικρὰ πτηνά, περυγίσαντα φαιδρῶς, ἦλθον καὶ ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν κλάδων τοῦ σχοίνου. Οὔτε ὁ κρότος τοῦ τυμπάνου οὔτε αἱ ἄγριαι ἐκεῖναι κραυγαὶ οὔτε ἡ θέα τῶν Τούρκων οὐδ' ὁ πάταγος

ἐκεῖνος ὁ συγκλονῶν τὴν κοιλάδα, τὰ ἐπτόησαν ποσῶς ὥστε νὰ φύγωσιν. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἰχνηλάτης κύων, ὡς ἂν εἰ ἄγνωστος τις ἀόρατος καὶ ὑπερφυῆς δύναμις ἀπώθει αὐτὸν μακρὰν τοῦ σωτηρίου ἐκεῖνου θάμνου, διέγραψε περὶ αὐτὸν μέγαν κύκλον χωρὶς νὰ πλησιάσῃ.

Τὰ δύο παιδιά ἔσφιγγον πάντοτε τὴν μικρὰν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα ἐπὶ τοῦ στήθους των καὶ ἐδέοντο σιωπηλῶς.

Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ θάμνος ἐκεῖνος εἶχεν ἔξαφανισθῆ ἔντελῶς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Τούρκων καὶ ἀντιπαρῆλθον οὗτοι ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἄλλο τι εἰμὴ ἔδαφος γυμνὸν καὶ ἀνοικτόν.

Καὶ τὸ στίφος ἐκεῖνο διῆλθεν ὀλόκληρον διευθυνόμενον πρὸς τὰ δεξιά. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ἡ ἀνατέρω κεκρυμμένη μήτηρ ἐσώζετο. Τὰ παιδιά τὴν ἔβλεπον διὰ μέσου τῶν κλάδων. Ὅλη των ἡ ψυχὴ συνεκεντρώθη εἰς τὸ βλέμμα των καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των προσηλοῦντο ἀτενεῖς εἰς τὴν μητέρα των.

Αἴφνης μία ὑλακὴ τοῦ μαύρου μολοσοῦ ἀντήχησεν ἀγρία, ἄσθμα ἠκούσθη βραχνὸν καὶ τὸ ζῶον, πηδῆσαν ὡς τίγρις, ἐπέπεσε βαρὺ ἐπὶ τῆς χαμαὶ κειμένης γυναίκος καὶ τὴν ἤρπασε διὰ τῶν ὀδόντων ἀπὸ τοῦ τραχήλου. Ὁ μαῦρος του ὄγκος ἐπεκάθησεν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ θύματος. Οἱ Τούρκοι, ἀφέντες στρηνεῖς ὠρῦγὰς ὠρμησαν πρὸς τὸν κύνα καὶ περικυκλώσαντες πανταχόθεν τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα, ἀπέφραξαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν παιδίων.

Ἐδῶ πλέον πᾶσα περιγραφὴ ἀντιλήψεων καὶ αἰσθημάτων εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος. Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε νὰ ὑποστῇ ὁ ἄνθρωπος τοιαύτας συμφορὰς καὶ νὰ τὰς ἴδῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του χωρὶς ν' ἀποθάνῃ ἢ ν' ἀπολιθωθῇ ἐκ τῆς φρίκης, δὲν ἐπιτρέπει ὁμως νὰ περιγράψῃ τὴν ἐντύπωσιν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία γλῶσσα ἔχει λέξεις, οὐδεμία γραφίς, οὐδεμία φαντασία ἔχει χρώματα καὶ δύναμιν πρὸς πιστὴν ἀναπαράστασιν τοιούτων εἰκόνων.

Εἰς τὸ σύμφυρμα ἐκεῖνο τῶν ρυπαρῶν κνημῶν καὶ μορφῶν, Τούρκος γιγαντόσωμος ἀνεσῆκωσε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἀνεκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κραγῶν, τῶν βλασφημιῶν καὶ ὑλακῶν ἐκεῖνων, ἠκούσθη μία φωνὴ ἑλληνιστὶ λαλοῦσα.

— Πές μας ποῦ τὰ ἔχεις κρυμμένα, ἂν θέλῃς τὴν ζωὴν σου σκύλα!

Ἐζήτουν ἄρα γε τὰ κοσμήματά της ἢ τὰ τέκνα της; Τοῦτο ἔμεινεν ἄγνωστον.

Ἡ γυνὴ δὲν ἀπήντησε.

Τότε εἰς βραχίον ὑψώθη γυμνός, μία λεπίς ἤστραψε μεγάλη. Ὁ

βραχίων κατηνέχθη βαρὺς πρὸς τὰ κάτω, ὄξυς ὀλολυγμὸς ἀντήχησε καλυφθεὶς ὑπὸ φρενητιωδῶν ἀλαλαγμῶν καὶ ἔν σῶμα λευκόν, ῥαντιζόμενον ὑπὸ αἵματος, ἐκυλλίσθη χαμαὶ ἔν σφαδασμῷ.

Τὰ παιδιά ἐλιποθύμησαν. Ὁ κόσμος ἐξηλείφθη ὀλόκληρος τῶν ὀφθαλμῶν των, ἀλλ' ἢ εἰκὼν τῆς σφαζομένης μάρτυρος μητρός των, ἣτις ἀπέθανε διὰ τὰ σώσει, δὲν ἔπαυσε ποτὲ διαγραφομένη τρομερὰ καὶ ζῶσα πρὸ αὐτῶν ἔν ὅλῃ τῇ ἀκρότητι τῆς φρίκης της καθ' ἅπαντα αὐτῶν τὸν μετέπειτα βίον.

Ἀμφότερα τὰ παιδιά ἐκεῖνα ἐσώθησαν ἢ δὲ μικρὰ ἐκεῖνη κορασὶς, μετὰ ἔτη πολλὰ, ἐγκατεστημένη πλέον ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους τῆς Ἑρμοπολέως, διηγῆθη πολλάκις κλαίουσα πικρῶς, τὴν ἀνωτέρω παρακτικὴν ἱστορίαν πρὸς τὰ τέκνα της, ἔν ἓκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ γράφων τὰς παρούσας γραμμάς.

M. ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Εἰς τὸ Μανιάκι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἔκ τῶν τριακοσίων μαχητῶν, δὲν ἀπέμεινεν οὔτε ἓνας ζωντανός. Ὁ ἥλιος προβάλλων ἀπὸ τὰς χιόνας των βουνῶν, τοὺς ἐχαιρέτησεν ὀρθίους ὄλους, ἐφώτισε τὰς λευκάς των φουστάνελλας, ἐχάϊδευσε τὰς μαύρας κόμας των, ἀπήστραψεν εἰς τοὺς φλογερούς των ὀφθαλμούς, κατωπρίσθη εἰς τὸν χάλυβα τῶν σπαθιῶν των, ἐχρύσωσε τῶν ἀρμάτων των τὰς λαβὰς. Καὶ τώρα, δύνων ἐκεῖ κάτω, μέσα εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς ἀποχαιρετίζει λυπημένους, νεκρούς, σκορπισμένους ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα, καὶ χάνεται ἀργὰ ἀργά, ὡς μέγα κλειόμενον ἐρυθρὸν ὄμμα, ὅπερ σβῦνον θέλει ἀκόμη νὰ ρίψη τελευταῖον βλέμμα πρὸς τοὺς γενναίους. Ὁλην τὴν ἡμέραν ἄσιτοι καὶ ἄποτοι, ἐπάλαισαν πρὸς τὴν θύελλαν τῶν σφαιρῶν, ἀντέστησαν εἰς τὴν χάλαζαν τῶν βομβῶν, κατήσχυναν τὴν βροχὴν τῶν μύδρων, ἐχλεύασαν τὴν ὀρμὴν τῆς ρομφαίας, καὶ τῆς λόγχης τὴν βίαν. Καὶ ἀφοῦ ἔφαγαν τὴν μπαρούτην μὲ τὴν χούφταν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἔσχατον σπειρὶ τοὺς ἐσώθη μέσα εἰς τῆς παλάσκεις των, ἀφοῦ ἐρραγίσθη καὶ τοῦ τελευταίου ὄπλου των ἢ κἀνα, ἀφοῦ καὶ τὸ ὕστατον γιαταγάνι ἔσπασε μέσα εἰς τὸ χέρι των, ἔπεσαν χαμαί, ἄψυχοι ναί, ἠττημένοι ὄχι. Κ' ἔν τῷ μέσῳ των, ὁ Παπαφλέσσας, πελιδνός, ξαπλωμένος μὲ πλατεῖαν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους κρατεῖ ἀκόμα τὸ θραυσμένον

τμήμα αἰμοστάζον, μὲ σφικτὰ τὰ δάκτυλα, ἐν σπασμῶ ἔρωτος καὶ λύσεως. Καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἀνέρχεται ἐν καλπασμῶ ἵππων καὶ κλαγγῇ ξιφῶν, ἐν ἤχῳ τυμπάνων καὶ σαλπίγγων βοῆ, ἐνῶ τὰ μαιριάκια του ἀναπεπταμένα, φρίσσουν εἰς τὸν ἄνεμον τῆς ἐσπέρας, καὶ τὰ μισοφέγγαρα ἀστράπτουν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ὀρίζοντος τῆς φύσεως. Μυρμηκῶ, ἀνὰ τὴν πεδιάδα καὶ τὰ πρανή, τὸ πλῆθος καὶ βαρὺ ἀκούεται τὸ βῆμα του. Ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐκ τοῦ λύθρου γῆς, οἱ Ἄραβες βαδίζουν ἐπιμόχθως, τῶν ἀλόγων τὰ πέταλα γλυστροῦν. Ἄλλ' ἢ χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀνεπιότῳ νίκη εἶναι τόση, τόση εἶναι ἢ μετὰ τὸν φόβον ἠδονή, ὥστε φέρει αὐτοὺς ταχεῖς πρὸς τὸν ἀνήφορον, ταχεῖς φέρει αὐτοὺς ἐπὶ τὴν μάχην. Ἦδη ὁ ἀρχηγός των ἔφθασεν εἰς τὴν ὄφρυν τοῦ λόφου, ἀνέβη κ' ἐπ' αὐτῆς ἐστάθη, περιέφερε τὸ βλέμμα, ἐκνύταξε τὸ κοκκινίαν ἔδαφος, ὅπερ πίνει λαιμάργως τὸ αἷμα τῶν ἀνδρείων, ἐπεσκόπησε τὸν ἀνερχόμενον στρατόν, εἶδε κύκλῳ τοὺς πεσόντας. Καὶ μ' ἀνοικτὸν τὸ ὄμμα, ἐκπληκτον, ἀναμετρᾷ τοὺς ὑψηλοὺς κορμούς των, τὰ εὐρέα στέρνα των, καὶ τοὺς βραχιονιάς των τοὺς νευρώδεις, τὰς ὠραίας των μορφάς, τὰ μέτωπά των τ' ἀγέρωχα. Καὶ ἐπὶ τὴν τραχεῖαν ὄψιν του, ὡς νέφος τι διέρχεται τὸ βλέμμα, θολοῦται ἐλαφρῶς, ἀδιόρατος παλμὸς συσπᾷ τὰ χεῖλη του.

— Κρίμα νὰ χαθοῦν τέτοιοι λεβέντες! ψιθυρίζει.

Καὶ βλέπει, βλέπει γύρω, βλέπει θαυμάζων, βλέπει ἀπορῶν, ὡσὰν νὰ μὴν πιστεύῃ ὅτι ἐχάθησαν τοιοῦτοι ἄνδρες, ὅτι κοίτοντα ἀναίσθητοι, καὶ δὲν κοιμῶνται μόνον, διὰ νὰ ξυπνήσουν πάλιν φοβρώτεροι, πῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θάνατος ὑπῆρξεν ἰσχυρότερος αὐτῶν.

— Ποιὸς εἶνε ὁ Παπαφλέσσας; φώναξε.

Οἱ ὀδηγοὶ του ἔσπευσαν, προσέδραμον, ἔδειξαν τὸ πτώμα λάσιον, διάβροχον, περιρροόμενον ἐκ τοῦ ἰδρωτός τοῦ ἀγῶνος, καταρκαωμένα τὰ φορέματα, μαῦρον ἀπὸ τὸν καπνόν.

— Σηκῶστε τον, μωρέ, πάρτε τον! . . . Πάρτε τον, πλύντε τον! . . . Πλύντε τὸ παλικάρη! . . .

Δύο ἄνδρες ἔλαβον αὐτὸν ἀπὸ τῶν μασχαλῶν, τὸν ἤγειραν, τὸν ἔστησαν ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας του, κ' ἐβάδισαν πρὸς παραρρέουσαν πηγὴν. Ἐκεῖ τοῦ ἔπλυναν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἐξέτριψαν τὸν πηλόν καὶ τὸν ἰδρῶτα, τὸν ἐκαθάρισαν ἐκ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἀσβόλης, τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ἰχώρος, τὸν ἐσπόγγισαν, διηυθέτησαν τὰ ξεσχισμένα του ἐνδύματα, κ' ἐγύρισαν ὀπίσω φέροντές τον.

— Στῆστε τον ἐκεῖ ἀποκάτω!

Οἱ ἄνδρες, κρατοῦντες ἐκατέρωθεν αὐτὸν ὤδευσαν πρὸς τὸ δεξι-

θὲν δένδρον, τὸν ἀπέθηκαν παρὰ τὴν ρίζαν του, τὸν ὕψωσαν καὶ τὸν ἀκούμβησαν, τὸν ἐστερέωσαν ἐπὶ τὸ στέλεχος αὐτοῦ, τὸν ἰσορρόπησαν ὡσανεὶ ζῶντα. Ἐπειτα ἐτραβήχθησαν, ἀπεμακρύνθησαν, καὶ τὸν ἀφήκαν μόνον, βασταζόμενον διὰ τῆς ἰδίας του δυνάμεως.

Τὸ πῶμα ἐναπέμεινεν ἀκίνητον, εὐθύ, στηριζόν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὴν ράχιν, τὸν θώρακα προτεταμένον, καὶ κρεμασμένα τὰ χέρια, μὲ ἀναπόσπαστον τὸ τμήμα τοῦ σπασμένου χιτζαριοῦ, τὰ σκέλη διεστῶτα, ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν.

Τότε ὁ Ἴμπραϊμης πλησιάζει βραδέως πρὸς τὸ δένδρον, ἵσταται καὶ προσβλέπει σιγηλὸς ἐπὶ μακρὸν τὸ ἄπνουν πῶμα τοῦ ἀντιπάλου, καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἣτις ἀνέτελλε τὴν ὥραν ἐκείνην αἱματόχρους, ὡσεὶ βαφεῖσα καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ λύθρου τοῦ χυθέντος κατὰ τὴν μάχην, ὑπὸ τοὺς σειομένους κλάδους, οἵτινες ἀνέφρισσον πενθίμως, φιλεῖ παρατεταμένον φίλημα, τὸν ὄρθιον νεκρόν.

ΑΗ. ΣΥΓΓΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΤΣΕΚ

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός μου μὲ εἶχε καταλάβη ἀνορεξία πρὸς ἐργασίαν καὶ πόθος ταξειδίων, ἀπ' ἐναντίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός μου ἐζήτησα παρηγορίαν ἐν τῇ ἐργασίᾳ.

Ἀκόμη ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἠσθανόμην τὴν ἀνάγκην εἴτε σωματικῆς ἀεικινήσιας, εἴτε διαρκοῦς πνευματικῆς. Ἡ ἀπόλυτος ἀνάπαυσις καὶ ἠσυχία μὲ καθίστων ἢ σωματικῶς ἀσθενῆ ἢ δύσθυμον. Ἐχω ἀπόλυτον ἀνάγκην κατὰ πάντοτε νὰ κάμνω.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1873 ἐν Ἀθήναις ὄχι μόνον δὲν ἠδυνάμην εὐσχήμως νὰ διασκεδάζω, ἀλλ' οὔτε τὴν ἐλαχίστην διάθεσιν εἶχον πρὸς κοινωνικὴν κίνησιν ἕνεκα τοῦ πατρικοῦ πένθους.

Περιοριζόμεν ἰσ ἀναγνώσεις, γραφὴν καὶ περιπάτους μακρουνούς. Κατ' εὐτυχίαν σύμπτωσιν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον εἶχεν ἔλθῃ ἐκ Λονδίνου ἡ Ἀγλαΐα, σύζυγος τοῦ Θεοδώρου Κορωνιοῦ καὶ θηγάτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰωνίδου. Σκοπὸς τοῦ ταξειδίου τῆς ἦτο ἢ ἐκμάθησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τῆς, ἣτις ἀτελέστατα ἐξηγεῖτο ἑλληνιστί, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ γεννηθέντων καὶ ἀνατραφέντων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων, οὓς ἐγὼ ὀνομάζω Ἑλληνας Ἀγγλοφώνους.

Ἡ Ἀγλαΐα Κορωνιοῦ ἦτο κάτοχος ἐκτάκτου μορφώσεως συνο-

δευομένης ὑπὸ διανοίας γερῆς καὶ κρίσεως εὐθείας, προσέτι δὲ καὶ πνεύματος.

Τὸ μόνον διὰ τὸ ἐποιοῦν ἠδύνατό τις νὰ τὴν ἐπικρίνη καὶ πῶς εἶναι ποιά τις ἐκκεντρικότης περὶ τὸ σκέπτεσθαι καὶ φέρεσθαι καὶ καθόλου περὶ τὸ ζῆν, ἀποδοτέα κατ' ἐμὲ εἰς τὸ ἀγγλικὸν σύστημα τῆς ἀνατροφῆς καὶ εἰς τὰς μετ' Ἀγγλων καὶ Ἀγγλίδων ἐκκεντρικῶν σχέσεις της. Ἄλλ' ἢ ἐκκεντρικότης αὕτη δι' ἐμὲ ἦτο μᾶλλον εὐχάριστος, διότι παρεῖχεν ἀφορμὴν διαρκῆ εἰς συζητήσεις μεταξύ ἡμῶν φθανούσας μέχρι φιλονικίας, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ συζήτησις καὶ ἡ φιλονικία, ὅταν δὲν ἐξέρχονται τοῦ δέοντος ὁρίου, εἶναι λίαν διασκεδαστικά.

Μετὰ τῆς Ἀγλαίας Κορωνιοῦ μὲ συνέδεε σχέσις στενὴ ἐκ Λονδίνου, ἀλλ' ἔτι στενωτέρα κατέστη αὕτη ἐν Ἀθήναις, καθότι καὶ ἀμοιβαίως εἶχον χρεῖαν «συντροφιάς» ἀθορύβου καὶ φρονίμου, ἐκείνη δὲ ὡς ξένη ἐν Ἀθήναις καὶ κατοικοῦσα παρὰ τῷ θεῷ αὐτῆς Λεονάρδω Σγούτῃ, τοῦ ὁποίου οὔτε ἡ κατοικία παρεῖχεν ἄνεσιν οὔτε ἡ συναναστροφή τέρψιν, ἠσθάνετο ὅτι εὗρισκε παρ' ἐμοὶ καταφύγιον, οὕτως εἰπεῖν.

Ἐγευμάτιζε παρ' ἐμοὶ μετὰ τῆς θυγατρὸς της συχνότατα καὶ διήρχετο πλείστας ἑσπέρας ἐν συνοδίᾳ ὀλίγων σοβαρῶν φίλων. Ἐξηρχόμεθα σχεδὸν καθ' ἡμέραν εἰς περίπατον ἐν συντόμῳ δύναμαι γὰ εἶπω ὅτι ἡ Ἀγλαία Κορωνιοῦ συνέτεινε πολὺ εἰς τὸ νὰ διέλθω τὸν γειμῶνα ἐκεῖνον τοῦ πένθους μου ὄχι ἐν ἀπολύτῳ δυσθυμίᾳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐν Ἀθήναις ἐγκαταστάσεώς μου οὐδαμῶς ἐσκέφθην περὶ τῆς δράσεώς μου ἐν Ἑλλάδι εἴτε οικονομολογικῶς εἴτε πολιτικῶς, κύριον σκοπὸν ἔχων νὰ διαθέτω τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖ διαμονῆς μου εἰς πλήρη διασκεδαστικὴν ἀνάπαισιν, πρὸς δὲ καὶ εἰς γενικὰς ἐθνικὰς ὑπηρεσίας, σχέσιν κυρίως ἐχούσας μὲ τὴν φιλανθρωπίαν.

Τὸν Χαρίλαον Τρικούπην εἶχον γνωρίσῃ ἐκ τοῦ κατὰ τὸ 1868 εἰς Ἀθήνας ταξιδίου μου. Καίπερ ἄγνωστός μου τότε μὲ εἶχεν ὑποδεχθῆ εὐγενῶς καὶ φιλοφρόνως. Ἐκτοτε ἠσθανόμην πρὸς αὐτὸν αἰσθημα ποιάς τινος εὐγνωμοσύνης ἠνωμένης μετὰ πραγματικῆς ἐκτιμῆσεως τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνδρός.

Ἐξηκολούθουν συνεπῶς τὰς κοινωνικὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις μου καὶ ἐφρόντιζον, περιστάσεως διδομένης, νὰ ἐκδηλῶ τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθηματά μου ὅλως ἀκαδημαϊκῶς. Ὅμως, κατὰ σύμπτωσιν ἡ Ἀγλαία Κορωνιοῦ ἔτυχε νὰ εἶναι βαπτιστικὴ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ὅπωςδὴποτε στενότατα συνεδέετο

μετὰ τῆς οἰκογενείας Τρικούπη καὶ κυρίως μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Σοφίας, μεγάλως δὲ ἐθαύμαζε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Χαρίλαον ὡς ἄνδρα ἐκτάκτου νοημοσύνης, παιδείας καὶ ἐν γένει ἱκανότητος. Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἔφθανεν ἡ ἀγάπη αὐτῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφήν, ὥστε μέγα μέρος τῶν ἐσπερινῶν συνδιαλέξεών μας ἔδαπάνη εἰς ἐξύμνησιν αὐτῶν, ἐγὼ δέ, καίπερ συμμεριζόμενος πληρέστατα τὴν γνώμην της, ἔφθανον πολλάκις εἰς σημεῖον ἀνυπομονησίας καὶ τὴν ἐμεμφόμεν ἐπὶ ὑπερβολῇ.

Ἐπέμενε βεβαιοῦσά με περὶ ἐλλείψεως ὑπερβολῆς ἐκ μέρους της καὶ μὲ παρεκίνησε νὰ συνδέσω σχέσεις μετὰ τοῦ Χαριλάου στενότερας, διότι, ὡς μοὶ ἔλεγεν, ἦτο πεπεισμένη, ὅτι οὕτω θέλω εὖρη εὐκαιρίαν νὰ γείνω ὑπερβολικώτερος αὐτῆς.

Πράγματι ἤρχισα νὰ ἐπισκέπτομαι συνεχέστερον τὸν Τρικούπην, ἴσως δὲ ἐπειδὴ καὶ ἡ Κυρία Κορωνιοῦ ἐκ τῆς πρὸς ἐμὲ φιλίας της ὀρμωμένη συνεχῶς παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Τρικούπη καὶ ἰδίως τῷ Χαριλάῳ ἔπλεκε τὸν πανηγυρικόν μου, καὶ ὁ Τρικούπης μοὶ ἐδώρει συνεχεστεράς ἐπισκέψεις, ὁμολογῶ λίαν ἀπολαυστικὰς δι' ἐμέ, ἔνεκα τῆς ποικιλίας τῶν γνώσεων του, ὅχι μόνον τῶν πολιτικῶν ἀλλὰ τῶν καθόλου ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀκόμη καὶ κοινωνικῶν.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἔδεχόμεν ἡμέραν τινὰ ἐπίσκεψιν τοῦ Τρικούπη· ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς καὶ κατάλληλος γιὰ φίλου σπίτι καὶ κουβέντα, ὁ δὲ Τρικούπης μοὶ ἐδήλου μετὰ ποιᾶς τινος σοβαρότητος ὅτι ἐπίτηδες ἐξέλεξε τὴν ἡμέραν διὰ νὰ μοὶ ζητήσῃ τέτον καὶ ὁμιλήσωμεν διὰ μακρῶν.

Ἄνευ περιστροφῶν, ὡς ἄλλως τε συνήθιζε, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς παλαιότεραν ὁμιλίαν, ἤρχισε νὰ μοὶ λέγῃ :

— Εἶσθε εὖπορος, εἶσθε ἀκόμη νέος, λέγετε ὅτι θεωρεῖτε τὸ στάδιον τῆς χρηματολογίας διὰ σᾶς περατωθέν· ἐπὶ τέλους λέγετε ὅτι δὲν σκοπεύετε νὰ νυμφευθῆτε, ἐπαναλαμβάνω, ὅτι τὸ καλλίτερον, τὸ ὁποῖον ἔχετε ἐν τῷ μέλλοντι νὰ κάμετε εἶναι νὰ ἀφιερωθῆτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος σας ὡς πολιτευόμενος δρῶν καὶ δυνάμενος νὰ παράσχῃ πολυτίμους ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν τόπον. Προσέθηκε δὲ τονίζων τὰς τελευταίας λέξεις: καὶ ἀφίνων ἐπίζηλα ἴχνη τῆς εἰς τὸν κόσμον διαβάσεώς σας.

Οὐδέποτε εἶχον τὸ προτέρημα τῆς ἐτοιμότητος τοῦ πνεύματος εἰς εὐστόχους ἀπαντήσεις, μ' ὅλον τοῦτο ὀρμώμενος ἐκ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, ἠδυνήθην νὰ τῷ ἀποκριθῶ, ὅτι δὲν συμμερίζομαι τὴν ὀρθότητα τοῦ «ὁ ὢν ἐν ἐνί, καὶ ἐν παντί», ὅτι ἐγὼ ἀπ' ἐναν-

τίας πιστεύω εἰς τὸ «ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη», ὅτι ἂν ἔχω ποιάν τινα ἱκανότητα ἐκ φύσεως ἢ ἐκ πείρας κτηθεῖσαν, αὕτη περιορίζεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν τέχνην, καὶ ὅτι ἀπολύτως στεροῦμαι πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν γνώσεων, ὅτι ἐπὶ τέλους ἐκτιμῶ τὴν ὠθησίαν τοῦ πρὸς ἔργα ἐκ μέρους μου ὠφέλιμα τῇ πατρίδι καὶ τὸ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ προσπαθῆσω νὰ ἐργασθῶ, πάντοτε ὁμῶς ἐντὸς τοῦ κύκλου μου καὶ ἔξω τῆς πολιτικῆς παλαιστρας.

Ὁ Τρικούπης προσεπάθησε διὰ παντοίων ἐπιχειρημάτων νὰ μὲ μεταπέσῃ ἰσχυριζόμενος, ὅτι καὶ ἡ πολιτικὴ ἱκανότης εἶναι σχετικὴ ὄχι δὲ ἀπόλυτος, καὶ ὅτι ἕκαστος εἰσφέρει εἰς τὴν πολιτείαν ἀναλόγως τῆς εἰδικότητός του, ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι εὐρίσκονται δυστυχῶς ἐν ἀπολύτῳ ἀπειρίᾳ εἰς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν οἰκονομικὸν κλάδον, δηλαδὴ ὡς πρὸς Τραπεζάς, Σιδηροδρόμους καὶ ἄλλα ἔργα κοινῆς ὠφελείας, καὶ ὅτι μόνον δι' αὐτὰ ἐὰν ἐργασθῶ, ὡς ἐπίστευεν, ὅτι δύναμαι νὰ ἐργασθῶ ἀποτελεσματικῶς, θὰ ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα πολλῶ μᾶλλον ἢ οἱ οὕτως εἰπεῖν ἐκ πατρικῆς κληρονομίας πολιτευόμενοι, οἵτινες οὐδαμῶς ἐφρόντισαν πρὸς τοῦτο νὰ ἐτοιμάσωσιν ἑαυτοῖς τὰ προσήκοντα ἐφόδια. Ἐτελείωσε βεβαιῶν με, ὅτι ἂν θελήσω νὰ ἐργασθῶ ὡς ἰδιώτης ὑπὲρ τῆς χώρας, δὲν θὰ φθιάσω εἰς τόσον εὐάρεστα ἀποτελέσματα, ὅσον ἂν συνάμα ἤμην πολιτευόμενος καὶ δὴ πολιτευόμενος ὄχι ἐκ τῶν κοινῶν.

— Δὲν θὰ λύσωμεν βεβαίως σήμερον τὸ ζήτημα, τῷ εἶπον ὅπως οἱ ποτε σεῖς ἔχετε τὴν γνώμην σας καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου, τὰ ἐπιχειρήματά σας δὲν μὲ ἔπεισαν, μ' ὅλον τοῦτο σὰς εὐχαριστῶ, διότι μὲ ἐκτιμᾶτε περισσότερον ἀφ' ὅτι ἐγὼ ἐκτιμῶ ἑμαυτόν.

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ συζήτησις.

Ὁ Τρικούπης ἔσπειρεν ἐν ἐμοὶ ἐν τούτοις σπύρον, ὅστις εὗρε γῆν ἐτοίμην νὰ τὸν δεχθῆ καὶ τὸν καταστήσῃ καρποφόρον· ἂν ὄχι νὰ πολιτευθῶ, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ ὡς ἀρμόζον μοι, ἀλλὰ νὰ δράσω ἐν τῷ κύκλῳ μου καὶ τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον, ὡς εἶπον ἠσθανόμην τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνεργείας.

Εἰς τοῦτο συνέτεινε καὶ ἄλλο τι.

Ἐλαβον ἐκτάκτως ἄμεσον ἀνάγκην 25,000 δραχμῶν περίπου, ἃς δὲν εἶχον τὸν καιρὸν νὰ προμηθευθῶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς συνήθως ἔπραττον. Παρεκάλεσα μεσίτην τινὰ νὰ πωλήσῃ τσὲκ ἐπὶ Λονδίνου ἕξ 800 λιρῶν στεργλινῶν καὶ νὰ μοὶ φέρῃ ἀμέσως τὸ ἰσότιμον, ἀλλ' οὗτος μοὶ παρετήρησεν, ὅτι τὸ ποσὸν εἶναι λίαν σπουδαῖαν καὶ δέον νὰ τὸ τμηματίσω καὶ λιανοπωλήσω.

Ἴσως ἦτο υπερβολικός, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ἐγὼ ἐστενοχωρούμην.
— Τὴ νηπιώδης κατάστασις, τῷ εἶπον, εἶναι αὐτῆ; 800 λίραι θεωρεῖται σπουδαῖον ποσὸν ἐδῶ, καὶ δὲν ὑπάρχει Τράπεζα ἢ Τραπεζίτης νὰ τὸ ἀγοράσῃ;

Ἐν ᾧ ἔλεγον ταῦτα, εἰσῆρχετο παρ' ἐμοῦ ὁ Ἀνάργυρος Σιμόπουλος καὶ μὲ ἤκουσε, δὲν τῷ ἤρесеκε δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ Ἑλληνας νὰ μανθάνωσιν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει τοσαύτη μικρότης καὶ ἔλλειψις προόδου, δι' ἣ καὶ τὸν θεωρῶ ἐπαινετέον.

Ἀμέσως μοι εἶπεν, ὅτι ὁ μεσίτης λέγει υπερβολὰς καὶ μοι ἐξήτησε νὰ τῷ δώσω τὸ τσέκ εἰς διαταγὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὑποσχεθεὶς μοι ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν νὰ ἐπιστρέψῃ κομίζων μοι τὸ ἰσότιμον αὐτοῦ εἰς δραχμάς. Τότε ἐκυκλοφόρουν ἀκόμη αἱ παλαιαὶ δραχμαὶ ἴσαι πρὸς 89 ἑκατοστὰ τοῦ Γαλλικοῦ φράγκου ἐκάστη, ἀκριβέστερον 112 δραχμαὶ ἔφερον 100 φράγκα.

Τῷ ἔδωσα τὸ τσέκ καὶ πράγματι μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρεψε κομίζων μοι τὸ ἰσότιμον, ἀλλ' ἡ τιμὴ πρὸς ἣν ἐκανόνισθη ἡ λίρα ἦτο κατὰ 70 λεπτὰ δι' ἐκάστην κατωτέρα ἐκείνης ἣν μοι εἶχεν ὑποδείξῃ ὁ μεσίτης, ἂν ἐδεχόμην νὰ τὸ λιανοπωλήσω.

Παρατήρησα εἰς τὸν Σιμόπουλον, ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι 2.1/2% καὶ διὰ συνάλλαγμιν εἶναι σπουδαιότατη. Ἄλλ' οὗτος μὲ βεβαίωσεν, ὅτι κακῶς ἀντελήφθην, καὶ ὅτι ἡ Τράπεζα μάλιστα ἐκανόνισε πρὸς εὐχαρίστησίν μου τιμὴν ἀνωτέραν κάπως τῆς τρεχούσης τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐφάνην παραδεχθεὶς τοὺς λόγους του, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐχώνευσα. Ἐπρόκειτο περὶ προσωπικῆς φιλοτιμίας μᾶλλον. Εὐρισκόμην εἰς τὸ εἶδος μου καὶ ἐγνώριζον τί σημαίνει διαφορὰ ἐπὶ συναλλάγματος ὄχι 2.1/2, ἀλλὰ καὶ 1/4% ἀκόμη.

Τὴν ἐπιούσιαν εἶδον τὸν μεσίτην μου καὶ ἔμαθον ὅτι δὲν εἶχον κακῶς ἀντιληφθῆ, ὑπέθεσα δὲ ὅτι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τραπεζαν συνέβη λάθος καὶ μετέβην ἀμέσως παρ' αὐτῆ, διοικουμένη τότε ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ρενιέρη ὡς Διοικητοῦ καὶ τῶν ὑποδιοικητῶν Εὐθυμίου Κεχαγιᾶ καὶ Γεωργίου Βασιλείου μεθ' ὧν συνεδεόμην διὰ φιλίας.

Τοῖς κατέστησα γνωστὰ τὰ τῆς πωλήσεως τῶν 800 λιρῶν καὶ τὸ λάθος, ὃ ὑποθέτω ὅτι συνέβη. Ἡ Διοίκησις, μὴ οὔσα ἐν γνώσει τῆς πράξεως, ἐκάλεσε τὸν ἀρμόδιον ὑπάλληλον, τὸν τότε ἐπιφορτισμένον τὰ τῆς ἀγοραπωλησίας ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, καὶ τῷ ἐξήτησε πληροφορίας.

Οὗτος μετὰ θάρρους ἀπεκρίθη, ὅτι ἐπειδὴ ἐπρόκειτο περὶ ἐμοῦ,

ἔκαμε παράβλεψιν κατὰ 30 λεπτά δι' ἐκάστην λίραν ! Ὅτε δὲ τῷ εἶπον, ὅτι ἡ τρέχουσα τιμὴ εἶναι ἡ δεῖνα, πάλιν μετ' ἀφελείας μοι ἀπεκρίθη.

— Μάλιστα, διὰ νὰ ἀγοράσετε, ὄχι καὶ διὰ νὰ πωλήσετε Ἡ Τράπεζα συνήθως δὲν ἀγοράζει, εἰμὴ κατὰ μίαν δραχμὴν τὴν λίραν κατώτερον τῆς τιμῆς, εἰς ἣν πωλεῖ! 7—

Ἐστράφην πρὸς τοὺς τρεῖς καὶ μετὰ δόσεώς τινος εἰρωνείας τοῖς εἶπον.

— Ἐ! καλὰ ἔδῶ τὸ τραπεζικὸν ἐπάγγελμα βλέπω ὅτι παρέχει ἄκοπα καὶ πλουσιώτατα κέρδη. Ἡμεῖς εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὅταν ὠφελούμεθα $\frac{1}{4}$ ἔξ ἀγοραπωλησίας συναλλάγματος, εἴμεθα ὑπερευχαριστημένοι, ἔδῶ τὸ $2\frac{1}{2}$ καὶ $3\frac{1}{2}$ φαίνεται, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ὑπαλλήλου σας, καθιερωμένον καὶ προκαλεῖ σπουδαίως τὴν προσοχὴν μου.

Ὁ διοικητὴς ὅστις ἄλλοτε μάλιστα χρηματίσας ἀπεσταλμένος Ὑπουργὸς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, κάπως ἐγνώριζε τὸν τρόπον τῶν καθαρῶς τραπεζικῶν πράξεων ἐκεῖ, στραφεὶς πρὸς τὸν ὑπάλληλον τῷ εἶπε.

— Μὴ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, ἀπλούστερον εἶναι νὰ ὁμολογήσης ὅτι συνέβη λάθος καὶ διάταξον νὰ δοθῇ ἡ διαφορὰ τῷ κυρίῳ Συγγροῦ πρὸς 50 λεπτὰ τὴν λίραν.

Ἐδήλωσα ὅτι τὸν εὐχαριστῶ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπέμεινε καὶ ἐντὸς ὀλίγου μοι ἀπεδίδοτο διὰ διαφορὰν 800 λιρῶν 400 δραχμαί.

Τὰς ἔλαβον καὶ τὸν εὐχαρίστησα πάλιν ἀλλ' ἐξερχόμενος τῆς Τραπεζῆς ἀνελογιζόμενην τοὺς λόγους τοῦ Χαριλάου Τρικούπη περὶ τῆς νηπιώδους καταστάσεως τῶν τραπεζικῶν καὶ οἰκονομολογικῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ σοβαρῶς ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ ἰδρύσεως ἰδιωτικῆς Τραπεζῆς ἐν Ἀθήναις, σκοπὸν ἐχούσης τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν διὰ τοῦ μετριασμοῦ τῶν ὄρων τῶν σχεδὸν μονοπωλιακῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Σκοπὸς συγχρόνως τῆς ἰδρύσεως τιαύτης Τραπεζῆς θὰ ἦτο καὶ ἡ εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὑπάρχουσα συγκέντρωσις κεφαλαίων καὶ κεφαλαιούχων περὶ ἄνωγύμους ἐταιρείας, δι' ὧν καὶ μόνον προάγονται αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις σιδηροδρόμων καὶ ἄλλων ἔργων, ἐν αἷς ἀκόμη καὶ αἱ Κυβερνήσεις εὐρίσκουσι τὰ ἀναγκαιοῦντα κατὰ καιροὺς εἰς τὰ Κράτη δάνεια, καὶ ἐν γένει ἡ εἰσαγωγή χρηματιστικῶν πράξεων καὶ ἡ προετοιμασία διὰ σύστασιν χρηματιστηρίου, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄνομα ἦτο ἀκόμη τότε ἄγνωστον ἐν Ἑλλάδι.

(Ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων Α. Συγγροῦ).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Ἄποῦ ναι νιὸς καὶ δὲν πετᾶ μὲ τοῦ βορρᾶ τὰ νέφη,
εἶντα τῇ θέλει τῇ ζωῇ σιδὸν κόσμον νὰ τὴν ἔχη!

Θεὲ μεγαλοδύναμε, θέλω νὰ σ' ἀρωγῆσω,
τὰ νιᾶτα ποῦ μᾶς ἔδωσες γιάντα τὰ πέρνεις πίσω;

Μὴν τὰ πετᾶς τὰ λόγια σου σὰν τᾶχερο στ' ἄλῶνι,
γιατὶ τὰ παίρνει ὁ δαίμονας καὶ ποιὸς τὰ συμμαζώνει;

Τὰ λόγια σου, πρὶν νὰ τὰ πῆς, μέτρα τα ἓνα ἓνα,
καὶ τῆς καρδιᾶς σου τὰ κλειδιὰ μὴ δίνης σιδὸν καθένα.

Ὅποιος ἀγαπάει τὰ ῥόδα πρέπει νὰ χῆ ὑπομονή,
ὅταν τὸν τρουπᾶν τὰγκάθια νὰ μὴ λέγει πῶς πονεῖ.

Ὅποιος ψηλὰ ψηλὰ πετᾶ σιδὸν οὐρανὸ νὰ φτάξη,
σιδὸ χαμηλότερο δεντρὶ τοῦ γράφ' ὁ Θεὸς νὰ κάτση.

ΠΑΝΑΡΙΣΜΑ

Ὑπνε μου, κ' ἐπαρὲ μού το, κι' ἄμε το 'ς τὰ περβόλια,
καὶ τὴν ποδιά του γέμισε τριαντάφυλλα καὶ ῥόδα,
Τὰ ῥόδα νάν' τῆς μάννας του, τὰ μῆλα τοῦ κυροῦ του,
καὶ τάσπρα τριαντάφυλλα νὰ ναι τοῦ σάντουλου του.

Ὁ ὕπνος τρέφει τὰ μωρὰ, κι' ὁ κάμπος τὰ βοσκάρια,
κ' ἐμένα τὸ παιδάκι μου τὸ τρέφουνε τὰ χὰδια.

Ὁ ὕπνος μου ἔς τὰ μάτια σου κ' ἡ γειὰ στὴν κεφαλὴ σου,
κι' ἡ ἀγρυπνία ἔς τὸν κύρη σου, νὰ κάμῃ τὸ προικὶ σου.
Κοιμήσου, ποῦ ἔς τὸ γάμο σου, ἔς τὰ ρραβωνιάσματά σου
θ' ἀνοίξουν ρόδα καὶ ἀνθοὶ μέσα ἔς τὴν καμαρὰ σου.
Τὰ χιόνια ἀλεύρια θὰ γενοῦν καὶ τὰ βουνὰ δαμάλια,
κ' ἡ θάλασσα γλυκὸ κρασί νὰ πιοῦν τὰ παλληκάρια.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ἐσύ, παιδί μου, ἐκίνησες νὰ πᾶς εἰς τὸν Κάτου κόσμον,
κι' ἀφήνεις τὴ μαννοῦλα σου πικρὴ, χαροκαμένη,
Παιδάκι μου, τὸν πόνο μου ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω;
ποῦ κ' ἂν τὸν ρήξω τρίστρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάταις,
κι' ἂν τὸν ἀφήσω εἰς τὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τὰ πουλάκια.
Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυά μου γιὰ τὸν ξεχωρισμὸ σου;
Ἄν πέσουνε εἰς τὴ μαύρη γῆς, χορτάρι δὲ φυτρώνει,
ἂν πέσουνε εἰς τὸν ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
ἂν πέσουνε εἰς τὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια,
κι' ἂν τὰ σφαλίσω στὴ καρδιά, γλήγορα σ' ἀνταμώνω.

Ἡ ΚΟΡΗ ΕἰΣ ΤΟΝ ἈΔΗΝ

Τρεῖς ἀντρειωμέν' ἐβούλιοντο νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν Ἄδη,
Κλέφτουν τοῦ Χάρου τὰ κλειδιά, τῆς πλάκας τ' ἀντικλεῖδι.
Μιὰ λυγερὴ τὸ ἀντίκρουσεν ἀπὸ τὸν Ἄδη μέσα.
«Ἄγουρ' αὐτοῦ πὸν βούλειστε νὰ βγῆτ' ἀπὸ τὸν Ἄδη,
Ἐπάρτε με καὶ με τὴν νιὰν εἰς τὸν ἀπάνω κόσμον,
Ποῦ ἄφησα μικρὸ παιδί, μικρὸ στὴ σαρμανίτσα
Τὴ νύχτα κλαίει γιὰ βυζί, τ' ἀπόταχα γιὰ μάνα.
στὸ γύρισμα τὸ ἡμερὸς κλαίει γιὰ τὸ σεργιάνι».
— Κόρη τρίζουν τὰ ροῦχα σου κ' ἀστράφτουν τὰ μαλλιά σου
Χτυποῦν τὰ χρυσοκάλιγα καὶ μᾶς ἀκούει ὁ Χάρος
— Ἐγὼ τὰ ροῦχ' ἀφίνω τα καὶ μαλλιά μου κόφτω.
Ἐγὼ τὰ χρυσοκάλιγα στὸν Ἄδη τ' ἀπαριάζω.

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

- Ἐλένη προξενολογοῦν, Ἐλένη κάνουν νύφη,
Μῆνες τῆ τάζουν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροικία,
Τῆ τάξει κι' ὁ πατέρας της κάτεργ' ἀρματωμένα,
Τῆ τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια της καράβια φορτωμένα,
Τῆ τάξει κ' ἡ μανοῦλα της κρυφὰ δέκα χιλιάδες
Χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθεται, χρυσὸ μῆλο νὰ παίξῃ·
Μᾶρταν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κ' οἱ μῆνες ὠργισμένοι
Κ' ἔφαγε ὁ νιὸς τὰ πλοῦτη του κ' ἡ κόρη τὰ προικιά της
Ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κ' ἡ νύφη ξεναλέθει,
Ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει.
Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ, μιὰ πσιμηνη ἡμέρα
Τὴν πῆρε τὸ παράπονο, πίκρα πολὺ μεγάλη
— Θέλω νὰ πάω στὴ μάνα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου.
— Ἐλένη, πλούσια σ' ἤφερα, φτωχὴ ποῦ νὰ σὲ πάω,
Ποῦ ντρέπομαι τ' ἀδέρφια σου, φοβοῦμαι τοὺς δικούς σου ;
Κ' ἐκείνη δὲν τὸν ἄκουσε, μονάχη της κινάει.
Πέρνει πουρνὸ στρατὶ στρατὶ καὶ τ' ὄριο μονοπάτι.
Στὴ στρατὰν ὅπου πῆγαινε τὸ Θεὸν ἐπαρακάλει.
— Χριστὲ νὰ βρῶ τῆς δούλαις μου στὴ βρούσι νὰ λευκαίνουν.
Κι' ὁ Θεὸς τὴν ἐσυνάκουσε κι' ἡ Χάρι τῆς Παρθένας,
Κι' ἤρθε τῆς δούλαις τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρούσι ποὺ λευκαίαν
— Καλῶς τὴν τὴν ξενοῦλα μας, τί θέλεις, τί γυρεύεις ;
— Νὰ πῶ νερὸ γιὰτὶ διψῶ κι' ἀπὲ σᾶς κουβεντιάζω.
Νὰ πῆτε τῆς κυρούλας σας δούλα της νὰ* μὲ πάρη
— Ξένη μ', κοπέλαις ἔχομε, κοπέλαις καὶ κοπέλια,
Κ' ἐσένα τί σὲ θέλομε ; σὰν τι δουλειὰ νὰ κάνης ;
Σαράντα δούλαις ἦτανε, σαράντα σίκλια φέρνουν,
Φέρνουν καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀλόχρυσο σικλάκι,
— Δούλαις ποιὸς ἔπισε στὸ σικλί ; γνῶτα καλά μυρίζουν
— Κυρὰ μιὰ ξένην ἤραμε στὴν βρούσην ἀποκάτου,
Μιὰ ξένη ποῦ μᾶς ἔλεγε δούλα σου νὰ τὴν πάρης
— Δούλαις, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἦταν ἡ Ἐλένη ;
— Ξωθειὸ, ξωθειὸ κυροῦλα μου πῶς θᾶναι τὸ παιδί σου ;
— Σῦριε ἔρωτήσετέ τηνε, τὸ τί νᾶν ἡ δουλειὰ της.

- Ξέν', ἡ κυρίτσα μας ρωτᾷ τὶ ξέρεις νὰ δουλέψης.
— Ξέρω καὶ φαίνω στὸ βλατὶ καὶ φαίνω στὸ βελουῖδο
— Σῦρτε νὰ τήνε βάλλετε στὸν ἀργαλειὸ τσ' Ἑλένης.
Ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τσ' Ἑλένης,
Κ' ἐκεῖνη φαίνοντας βλατί, βλατὶν ἐμυριολόγα.
— Βλατὶ μ' ὄντες σ' ἀνάσταινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
Μῆνες μου τάζαν τὰ προικιὰ καὶ χρόνους τ' ἀντιπροικία,
Μῶταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἀρματωμένα,
Μῶταξαν καὶ τ' ἀδέρφια μου καράβια φορτωμένα
Μου τάζει κι' ἡ μανοῦλα μου κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
Χρυσὸ θρόνι νὰ κάθωμαι, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζω
Μᾶτριαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κ' οἱ μῆνες ὄργισμένοι,
Τρώγ' ἄντρας μου τὴν προῖκα μου κι' ἐγὼ τὸ μερτικό μου
Ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κ' ἐγὼ ἐξεναλέθα,
Ἡ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει,
Κ' ἡ μάνα παραμόνευε, στὸν κόρφο της τὴ βάνει.
— Ἐσ' εἶσαι μάτια μου ἡ Λενιώ, καλῶς το τὸ παιδί μου.

Η ΑΛΑΦΙΝΑ

Κλάψε με μάνα, κλάψε με τὴν νύχτα μὲ φεγγάρι
Καὶ τὴν αὐγοῦλα μὲ δροσιά, ὅσο νὰ φέξ' ὁ ἥλιος,
Νᾶρτουν τ' ἀλάφια ἀπ' τὰ βουνὰ νὰ σὲ παρηγορήσουν.
Ὅλα τ' ἀλάφια βγήκανε κι' ὅλα δροσολογοῦνται.
Καὶ μιὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πᾶ κοντὰ μὲ τᾶλλα
Ὅλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ κι' ἀντίξερβα κοιμᾶται
Κι' ὅπ' εὖρη γὰργαρο νερό, θολώνει καὶ τὸ πίνει.
Κι' ὁ ἥλιος τὴν ἀγνάντεψεν ἀπὸ ξερὸ κλαράκι.
— Μωρὴ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τ' ἄλλα,
Μόνον τ' ἀπόσκια περπατᾶς κι' ἀντίξερβα κοιμᾶσαι;
— Ἐγώλεγα ἡλάκι μου, πῶς δὲν θὰ μ' ἐρωτήσης.
Μὰ τώρα, ποῦ μ' ἐρώτησες, νὰ σοῦ τ' ὁμολογήσω.
Τὸ ντέρτι μου, τὸ πάθι μου, κανέννας μὴν τὸ πάθῃ
Μηδὲ Τοῦρκος μηδὲ Ῥωμιὸς μηδὲ Καραβοκούρης.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφα χωρὶς μοσκάρι.
Κι αὐτοῦ στοὺς δεκατέσσερους βγήκα μὲ τὸ μοσκάρι,
Γιὰ μένα βγήκε ὁ κυνηγὸς μὲ τὸ πικρὸ ντουφέκι,

Κ' ἔρριξε καὶ μοῦ σκότωσε τὸ μοναχὸ μωσκάρι,
Κ' ἐγὼ τ'ἀπόσκια περπατῶ, ἀντίζερβα κοιμοῦμαι
Κι' ὄπ' εὖρω γάργαρο νερό, θολώνω καὶ τὸ πίνω.
Ἄναθεμα σε κυνηγὲ καὶ σὲ καὶ τὰ καλὰ σου.
Μ' ἔκαψες καὶ μ' ὀρφάνεψες ἀπὸ παιδί κι' ἀπ' ἄντρα.

ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ ΤΟ ΚΙΒΟΥΡΙ

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε κι' ὁ Δῆμος παραγγέλλει.
— Σύρτε παιδιά μου, στὸ νερό, ψωμί νὰ φάτε ἀπόψε,
Καὶ σύ, Λαμπράκη μ' ἀνιψέ, ἔλα κάτσε κοντά μου,
Νὰ σοῦ χαρίσω τ' ἄρματα, νὰ γίνης καπετάνος.
Παιδιά μου, μὴ μ' ἀφίνετε στὸν ἔρημο τὸν τόπο,
Γιὰ πάρτε με καὶ σύρτε με ψηλά στὴν κρούα βρούση,
Ποῦναι τὰ δέντρα τὰ δασιά, τὰ πυκναραδιασμένα.
Κόψτε κλαδιά καὶ στρωῦστε μου καὶ βάλτε με νὰ κάτσω,
Καὶ φέρτε τὸν πνεματικὸ νὰ μὲ ξεμολογήση,
Γιὰ νὰν τοῦ πῶ τὰ κρίματα, ὅσα χω καμωμένα,
Δώδεκα χρόνια ἄρματολός, σαράντα χρόνια κλέφτης,
Καὶ βγάλτε τὰ χατζάρια σας, φκιάστε μ' ὠριὸ κιβούρι,
Νᾶναι πλατὺ γιὰ τ' ἄρματα, μακρὺ γιὰ τὸ κοντάρι,
Καὶ στὴ δεξιὰ του τὴ μεριά ν' ἀφήσετε παραθύρι,
Νὰ μπαινοβγαίνουν τὰ πουλιά, τῆς ἄνοιξης τ' ἀηδόνια,
Καὶ νὰ περνοῦν οἱ ὄμορφες νὰ μὲ καλημερᾶνε.

ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ

Ἐνα πουλί ἔκανε φωλιά στῆς λεμονιάς τὸ φύλλο,
φύσησ' ἀνεμοστρόβιλος καὶ πῆρε τὴ φωλιά του.
Τὸ πῆρε ἢ παραπόνεση κ' ἢ λαύρα τῆς καρδιάς του.
Καὶ πῆγε κ' ἔκανε φωλιά σιὰ χεῖλη στὴν πηγάδα
πᾶν τὰ κοράσια γιὰ νερὸ καὶ τοῦ τηνὲ χαλοῦνε.
Τὸ πῆρ' ἢ παραπόνεση κ' ἢ λαύρα τῆς καρδιάς του

καὶ πῆγε κ' ἔκανε φωλιά μέσα στὸν καλαμιῶνα.
κ' ἐκεῖ βοριάς ἐφύσησε, τοῦ πῆρε τὴ φωλιά του,
Πῆγε καὶ μοιρολόγιαε στῆς μυγδαλιᾶς τὰ φύλλα,
Βασιλοπούλα τᾶκουσεν ἀπ' ὄριο παραθύρι.
— Νάχα, πουλί, τὰ κάλλη σου, καὶ τὸν κελαϊδισμό σου,
τ' ὀριόπλουμό σου τὸ φτερό, τὴν ὄρια σου λαλίτσα!
— Τὶ τὰ θελες τὰ κάλλη μου καὶ τὸν κελαϊδισμό μου,
τ' ὀριόπλουμό μου τὸ φτερό, τὴν ὄρια μου λαλίτσα,
ποῦ τρῶς τὸ διαλεχτὸ φαί, κ' ἐγὼ λιανοστουρνάρι,
ποῦ πίνεις τὸ καλὸ κρασί, κ' ἐγὼ νερὸ ἀπ' τ' αὐλάκι,
ποῦ σὺ πέφτεις σὲ πάπλωμα, δὲ κεντητὰ σεντόνια,
κ' ἐγὼ τὸ βαριορρίζικο στοὺς κάμπους καὶ στὰ χιόνια,
ποῦ σὺ παντέχεις ἓνα νιὸ νὰ σὲ γλυκοφιλήσῃ
κ' ἐγὼ παντέχω κυνηγὸ γιὰ νὰ μὲ κυνηγήσῃ.

ΝΕΩΤΕΡΑ ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

Ἡ ΤΡΕΛΛΗ ΜΑΝΑ

Τώρα ποῦ ἡ ξάστερη
Νύχτα μονάχους
Μᾶς ἤυρε ἀπάντεχα,
Κ' ἐκεῖ στοὺς βράχους
Σχίζεται ἡ θάλασσα
Σιγαλινά.

Τώρα ποῦ ἀνοίγεται
Κάθε καρδιά
Στὴ λύπη, ἀκούσετε
Μιὰν ἱστορία,
Ποῦ τὴν αἰσθάνονται
Τὰ σωθικά.

Σέ κοιμητήριο
Εἶνε στημένα
Δύο κυπαρίσσια
Ἀδελφωμένα,
Ποῦ προσινίζουνε
Μὲς στοὺς σταυρούς.

Ὅταν μεσάνυχτα
Καταβουίζουν
Οἱ ἀνέμοι, ἀν τᾶβλεπες
Πῶς κυματίζουν,
Ἐλεες πῶς κράζουνε
Τοὺς ζωντανούς.

Δύο ἀδέρφια δύστυχα
Κοιμοῦνται κάτω
Τὸν ἀνεξύπνητον
Ἐπὶ θανάτου,
Κ' ἔχασε ἡ μάννα τους,
Τὰ λογικά.

Τὰ μαῦρα! ἔπαζανε
Ἐκεῖ ποῦ στέκει
Ὁ πύργος· κι' ἔπεσε
Τ' ἀστροπελέκι,
Κι' ἄψυχα τ' ἄφησε,
Τὰ θλιβερά.

Ροδοστεφάνωτα,
* Ασπροεντυμένα,
Τὰ κατεβάσανε
* Αγκαλιασμένα *
Μέσα εἰς τὴν ὕστερη
* Αλημονιά.

Δὲν ἄκουες βάβισμα
Χαμένου σκύλου·
Πουλιῦ δὲν ἄκουες
Λάλημα, ἢ χεῖλου,
* Ἡ κλωνοφλίφλισμα
Νὰ πνέῃ τερπνά.

Νερομουρμούρισμα
* Οποῦ ἀναβρῦζει,
Καὶ τς* ἐπιτύμβιες
Πέτραις δροσιζει,
Μόλις ἀντίσκοβε
Τῇ σιγαλιά.

Θανῆς δὲν ἔμνεσκαν
* Ἄλλα σημεῖα,
Πάρεξ τοῦ λίβανου
* Ἡ μυρωδία,
* Οπου ἐχυνότουνε
Στὴν ἐρημιά.

(Ἡ δύστυχη μητέρα ἔρχεται
στὸ νεκροταφεῖο τρέχοντας)

Στέκει μυρίζεται,
Εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ συλλογίζεται
— Μαύρη μητέρα! —
Σὰν κάτι νάθειλε
Νὰ θυμηθῇ.

Στὸν τοῖχο σύρριζα
Σκύφτει, κυτταίει,

Γλυκολυπούμενη
Χαμογελαίει
Κατὰ τὰ ἐντάφια
Χόρτα πικρά.

Κατὰ τὰ σύγγεφα,
Κατὰ τ' ἀστέρια,
Τρεμομανιάζοντας
Ρίχτει τὰ χέρια,
Καὶ κλαίει καὶ οὐάζεται
Τρομαχτικά.

Τῆς πέφτουν ἔπειτα,
Καὶ ληθαργίζει,
Καὶ πάλι ἀρχίνας
Νὰ τριγυρίζῃ
Τὸ περιτείχισμα
Πασπατευτά.

Γύριζε, γύριζε
Τέλος ἐμπαίνει
Στὸ σημαντήριο,
Καὶ τ' ἀνεβαίνει,
Τὰ ἴχνη ἀλλάζοντας
Σπουδαχτικά.

* Ἦτον στὴν ἀλαλη
Τῇ μοναξία
Στρογγυλοφέγγαρη
Φωτοχυσία,
Σὰν τὴν λαμπρόπλαστη
Πρωτονυχτιά.

* Ὅπως ἡ δύστυχη
Ξεφρενωμένη,
Κυτταίει δλόγυρα
Τετρομασμένη,
Πράχνει τὰ σήμαντρα
Κράζει σφιχτά.

«Γλήγορα ἄς φύγουμε
«Ἄπ' τὰ λαγκάδια
«Κειά τὰ φοριτότατα
«Πυκνά σκοτάδια'
«Ἄχ! μὲ πλακώνουνε
«Μέσ στήν καρδιά'

«Γλήγορα ἄς φύγουμε,
«Δὲν τὰ πομένο,
«Μοιάζουμε, μοιάζουμε,
«Μὲ τὸ σχισμένο
«Ροῦχο, ποῦ σκέπασε
«Τὰ δυὸ παιδιά.

Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν, τὰ σήμαντρα
Τῆς ἐκκλησίας,
Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν, οἱ ἀντίλαλοι
Τῆς ἐρημίας
Ἄποκρινόντανε
Φοριχτά, φοριχτά,

«Ἀπὸ τὴν ἔρημη
«Ἄναφωνήτρα,
«Ποῦ ναι εἰς τοὺς δύστυχους
«Παρηγορήτρα.
«Εἶχαν δυὸ ξέμετρα
Τὰ δυὸ παιδιά.

«Τάχω στὸν κόρφο μου,
Καὶ τὰ φυλάω'
«Μὲ αὐτὰ τὰ ξέμετρα
«Θὲ νὰ μετράω
«Τὰ δυὸ τους μνήματα
«Καθημερνά.

Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν, τὰ σήμαντρα
Τῆς ἐκκλησίας,
Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν, οἱ ἀντίλαλοι
Τῆς ἐρημίας

Ἄποκρινόντανε
Φοριχτά, φοριχτά.

«Βραχνὸ τὸ ψάλσιμο'
«Τὰ κεριά ἀχνίζουν'
«Τοῦ νεκροκρέβατου
Τὰ ξύλα τρίζουν'
«Ἄργὰ τὰ σήμαντρα,
«Καὶ τρομερὰ

«Ναί, ναί, ἀπεθάνανε'
«Μέσα στὸ σκότο
«Τὰ κατεβάσανε,
«Ἄκούω τὸν κρότο,
«Τὰ κατεβάσανε
«Βαθιά, βαθιά»

«Γιατὶ τινάζετε
«Πάνω τους χόματα;
«Μή, μὴ σκεπάζετε
«Τὰ μικρὰ σώματα
«Ποῦ ἀποκοιμήθηκαν
«Γλυκά, γλυκά.

«Ἀὔριο θὰ κόψουμε
«Κᾶτι λουλούδια,
«Ἀὔριο θὰ ψάλουμε
«Κᾶτι τραγούδια,
«Εἰς τὴν πολύνανθη
«Πρωτομαγιά».

Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν τὰ σήμαντρα
Τῆς ἐκκλησίας,
Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν, οἱ ἀντίλαλοι
Τῆς ἐρημίας
Ἄποκρινόντανε
Φοριχτά, φοριχτά.

Γ κ λ ἄ ν, γ κ λ ἄ ν παραδέρνε
Μὲ τὰ γλωσσίδα,

Κ' ἔματαρχίνας,
Κ' ἔλεε τὰ ἴδια,
Ὡς που ἐβράχυνσε
Θανατερὰ.

Νά, ποῦ ἡ δροσόβολη
Αὔρα ξυπνάει,
Καὶ ψιθυρίζοντας
Μοσχοβολαίει,
Ἄπο τὰ ἀρώματα
Τὰ αὐγερινά.

Στὰ φύλλα ἐπέρνας
Καὶ τῆς καρδίας,
σὰν τὰ κινήματα
Τῆς φαντασίας

ποῦ ζωγραφίζουσε
Τὴν εὐτυχία.

Ἐκεῖν' ἡ δύστυχη
Τραβάει τὴν ἄχνα,
Βαθιά τὰ αἰσθάνθηκε
Μέσα στὰ σπλάχνα,
Ἄχ! κ' ἑκατέβηκε
Στὴν ἐρημιά.

Μὲ λύπη ἐγκάρδια
ἐθεωροῦσε

Ὅλα τὰ μνήματα,
Καὶ τὰ μετροῦσε,
Μὲ τ' ἀργὸ κίνημα
Τῆς κεφαλῆς.

Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΦΑΝΗΣ

Πές μου, θυμᾶσαι, ἀγάπη μου, ἐκείνη τὴν παιδοῦλα,
Ὅποῦ χε στὰ ξανθὰ μαλλιά νεοθέριστη μυροῦλα;
Ὅποῦ χε σὰν παρθενικὸ τραντάφυλλο στὸ στόμα,
Ποῦ χε τὰ μάτια γαλανὰ σὰν τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα;
Ποῦ πρὸς τὸ βράδυ πάντοτε μονάχη ἐπερπατοῦσε,
Κ' εἶχε κοντά της ἓν' ἀρνὶ ποῦ τὴν ἀκολουθοῦσε;
Ποῦ καθισμένη εὐρίσκαμε στὸ ἔρμο περιγιάλι,
Καὶ λυπηρὰ ἐτραγοῦδαε τῆς ἀνοιξὸς τὰ κάλλη;
Ἄχ! τὸ τραγοῦδι ἀκλόυθαε, κυττάζοντας τὸ κῦμα
Μὲ τόση λύπη, ποῦ ἔλεγες ὅπως ἐκύτταε μνήμα.
Τὴ μαύρη! τὴν ἀπάντησα τὸ χάραμα στὸ δρόμο,
Ἄλλὰ τὴν κόρη τέσσεροι τὴν εἶχανε στὸν ὄμο
Χυμένα ἦταν σ' ὄλο της τὸ λείψανο, ποῦ εὐῶδα,
Γιούλια, μοσκούλαις καὶ γαντσιαῖς, τραντάφυλλα καὶ ῥόδα.
Σβυμμένα ἦταν τὰ μάτια της, πρὺ φέγγαν σὰν ἀστέρια,
Καὶ μὲ κορδέλαις κόκκιναις δεμένα εἶχε τὰ χέρια.
Ἄχ! κατεβάζοντάς τηνε οἱ τέσσεροι ἀπ' τὸ βράχο,
Κανεὶς δὲν τὴν ἀκλόυθαε πάρεξ τὸ ἀρνὶ μονάχο,

Καὶ μαραμμένα ἦτανε τὰ ἀνθηρὰ στολίδια,
Ποῦ κάθε αὐγὴ τοῦ ἐμάζωνε καὶ τοῦ ἔπλεκεν ἡ ἴδια.
Τ' ἀρνὶ μόνον ἀκλούθαι, *μπέ, μπέ, μπε, μπέ*, φωνάζει,
Πάντα *μπέ, μπέ*, πάντα *μπέ, μπέ*, καὶ τὴν παιδοῦλα κράζει.
Μὲ τὸ κουδοῦνι στὸ λαιμὸ εἰς τοὺς γκρεμμοὺς περπάτει·
Ντίν, ντίν, κουδούνιζε κοντὰ εἰς τὸ στερνὸ κρεββάτι.
Ἐτούτη εἶναι, κόρη μου, ἡ ὄμορφη παιδοῦλα,
Ἐποῦ χε στὰ ξανθὰ μαλλιά νεοθέριστη μυρτοῦλα.

Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

ΓΑΛΗΝΗ

Δὲν ἀκούεται οὔτ' ἕνα κῦμα
Εἰς τὴν ἔρημην ἀκρογιαλιά·
Λὲς καὶ ἡ θάλασσα κοιμᾶται
Μὲς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

Ἡ ΞΑΝΘΟΥΛΑ

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθοῦλα
τὴν εἶδα ψὲς ἀργὰ
ποῦ ἐμπῆκε στὴ βαρκοῦλα
νὰ πάη στὴν ξενητειά.

Ἐφούσκωνε τ' ἀέρι
λευκότατα πανιά,*
ὡσάν τὸ περιστέρι
ποῦ ἀπλώνει τὰ φτερά.

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
μὲ λύπη, μὲ χαρά,
κι' αὐτὴ μὲ τὸ μαντῆλι
τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

Καὶ τὸ χαιρετισμὸ τῆς
ἔστάθηκα νὰ ἰδῶ,
ὡς ποῦ ἡ πολλὴ μακρότης
μοῦ τόκρυψε κι' αὐτό.

Σ' ὀλίγο, σ' ὀλιγάκι
δὲν ἤξερα νὰ πῶ
ἂν ἔβλεπα πανάκι,
ἢ τοῦ πελάγου ἀφρό.

Καὶ ἀφοῦ πανί, μαντῆλι
ἔχάθη στὸ νερό,
δακρῦσανε οἱ φίλοι,
καὶ ἐδάκρυσεν κι' ἐγώ.

Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ

Η ΕΥΡΥΚΟΜΗ

«Θάλασσα, πότε θέλ' ιδῶ τὴν ὤμορφη Εὐρυκόμη ;
«Πολὺς καιρὸς ἐπέρασε καὶ δὲν τὴν εἶδα ἀκόμη.
«Πόσαις φοραῖς κυττάζοντας ἀπὸ τὸ βράχο γέροντα,
καὶ τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας γιὰ τὰ πανιά της παίρνω
«Φέρο' τῆνε, τέλος, φέρο' τῆνε». Αὐτὰ ὁ Θύρσης λείει,
καὶ παίρνει ἀπὸ τῆ θάλασσα, καὶ τῆ φιλεῖ, καὶ κλαίει
καὶ δὲν ἤξερει ὁ δύστυχος ὅπου φιλεῖ τὸ κῦμα
ἐκεῖνο ποῦ τῆς ἔδωσε καὶ θάνατο καὶ μνημα.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΔΥΟ

Μείναμε δύο ! Ποιὸς παρακάτου ξέρει
γιὰ μᾶς τι λείει τῆς Μοίρας τὸ βιβλίον
Ποιὸς πρῶτος θὲ νὰ πάη στ' ἀνήλια μέρη,
Ποιὸς μόνος του θὰ μείνῃ ἀπὸ τοὺς δύο.

"Ἄν οἱ μαῦροι νὰ ζοῦμε ἄτεκνοι γέροι
ἐπρόσταξε αὐστηρὸ θέλημα θεῖο,
τὸ χέρι ἑνὸς τ' ἄλλου ἄς βαστάῃ τὸ χέρι
ὡς νὰ τ' ἀκούσῃ ἀναίσθητο καὶ κρού.

Μιά τέτοια χάρη ἄς μὴ ζηλέψουμ' ἄλλη
στὴ λάβρα ποῦ βαθνὰ μᾶς ἔχει κάψει,
εἶναι, ἀδελφή, παρηγορία μεγάλη.

"Ἀχ ! τὴν ἡμέρα ὅπου καὶ τούτη πάψη,
ἂν ἔνα μόνο δάκρυ ὁ κόσμος βγάλη,
τὸ ζωντανό, ὄχι τὸν ἄλλο, ἄς κλάψη.

ΑΛ. ΠΑΛΛΗΣ

ΕΛΒΕΤΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

ΜΗΤΕΡΑ: «Κρουώνω... Πάγωσαν τὰ δάχτυλά μου...

λίγο καὶ πέταξε τώρα ἡ ψυχὴ μου.

Φέρετε τὰ ἀγόρια μου, ἔδω σιμά μου,
στερνὸ γιὰ φίλημα, στερνὴ γιὰ εὐχή.

Στὸν κόσμον βρίσκονται πέτρες κι' ἀγκάθια,
κι' ἴσως στὴ στράτα τους θὰ τὰ περνᾷ
αὐτὴ ἡ εὐκούλα μου μέσα ἀπ' τὰ πάθια
γερά κι' ἀπλήγωτα τὰ δυὸ ἀρφανά

Ἄλλο δὲ μούμεινε νὰν τοὺς ἀφίσω...

Θέ μου, τί σουφταιξα ἡ μαύρη ἐγὼ
καὶ δὲν μοῦ χάρισες λίγο νὰ ζήσω
νὰ τὰ ἀναθρέψω, νὰ τὰ χαρῶ;

Γιὰ αὐτὰ κοπιᾶζοντας πόση δὲν εἶδα
χαρὰ στὴν ἄχαρη αὐτὴ ζωὴ!
Πῶς πάντα πλάγιαζα γιὰ αὐτά, μ' ἐλπίδα
πῶς θὰ ξανάρχιζα μὲ τὴν αὐγὴ!

Τώρα πιά ἐγὼ ἔσβυσα, κι' ἐσὺ θὰ μείνης,

ἐσὺ τῆς μάννας τους ὁ ἀδερφός.

Θιός τους ἂν ἦσουνα, τώρα νὰ γίνης
γονιὸς ἀκούραστος καὶ σπλαχνικός.

Σοῦ ἀφίνω πίσώ μου εὐχὴ κατάρρα
νὰ μὴ γνωρίζουνε τί εἶνε ἀπονία
μὲς στὴν ἀρφάνια τους, μὲς στὴν λαχτάρα,
δίνε στα δύστυχα παρηγοριά.

Ἄχ θέ μου! Θόλωσε τώρα ἡ ματιὰ μου,
Νὰ δῶ τὰ ἀγόρια μου πιά δὲν μπορῶ.
Μὰ τίς μυριάκριβες μὲς στὴν καρδιά μου
ἀκόμα εἰκόνες τους πάντα θωρῶ.

ὦ, ἂν ἔχω κρίματα, ὡς δοκιμάσω
ὅλη τῆς κόλασης τὴ μαύρη ὁργή,
ὅμως, Πανάγαθε, νὰ μὴν ξεχάσω
ποτὲς τὴν ὕψη τους καὶ μέσ' στὴ γῆ».

Καὶ σήκωσε στὸν οὐρανὸ τὰ μάτια τὰ κλαμένα
νὰ τὸν παρακαλέσει,
κι' ἐκεῖ ἔτσι στῆς παράκλησης ἀπόμεινε τὴ μέση
μὲ χεῖλια μισοχωριστά, μὲ μάτια στυλωμένα.

*
* *

Ἄκου! Ὁ ἀγέρας σὰ θεριὸ στὶς λαγκαδιὲς μουγκρίζει,
ποῦ φρενιασμένο ἀπὸ πληγὴ τὰ πλάγια δρασκελίζει
κι' ἀχνὸς ἀπ' τὰ ρουθούνια του σὰ φλογισμένος βγαίνει,
καὶ τρέμουν ὅλα τὰ δέντρα καὶ σκύβουν σὰ διαβαίνει.
Ἄστρο δὲ φαίνεται, πηχτὸ βαρὺ παντοῦ σκοτάδι
στὸν κόσμον χύθηκε θαρρεῖς μέσα ἀπ' τὰ σπλάχνα τ' Ἄδη.
Στὰ σπίτια μέσα οἱ χωριανοὶ ἀνοίγουνε τὰ μάτια,
μὰ ζαρωμένοι καρτεροῦν ἀκόμα στὰ κρεβάτια
ὡς νὰ λουφάξει ὁ σίφουνας, νὰ πέσει ἡ χιονοζάλη,
καὶ καμιὰ, ἀγάλια, τῆς αὐγῆς ἀχτίδα νὰ προβάλει.

*
* *

Στὰ ἄχρα ἀπάνου, ἐκεῖ κοντὰ σὲ μιὰ γωνιά, πεσμένα
εἶναι δύο ἀγόρια ἀνήλικα στὸν ὕπνο βυθισμένα.
Ἄπ' τὸ καντῆλι εἶναι καιρὸς ποῦ σώθηκε τὸ λάδι
καὶ δὲ σ' ἀφίνει νὰ τὰ δεῖς τὸ μελανὸ σκοτάδι,
μὰ νὰ ἀνασαίνουν τ' ἀγροικῶς, σὰ θάλασσα ποῦ χύνει
λιγάκι ἀφρὸ στὴν ἀμμουδιὰ σὲ νύχτας καλοσύνη.
Ποιὸς ξέρει τί χαμόγελο στὰ χεῖλιά τους χαράζει
ἀπ' ὄνειρο ποῦ χαρωπὸ τριγύρω φτερουγιάζει
καὶ λόγια ἀγάπης παίζοντας καὶ λούλουδα ἀναδεύει

καὶ μέσα ἀπ' τοὺς ἀνθούς περνάει κι' ἓνα φιλὶ τοὺς κλέβει.
Πέσανε χιτὲς νὰ κοιμηθοῦν πά' στ' ἀχερένιο στρωῶμα
μὲ μάτια κατακόκκινα, μὲ πονεμένο σῶμα.
Μὰ μόλις λίγο ἀνάπαψε ὁ ὕπνος τὸ κορμί τους
καὶ κάθε πίκρα ἢ ἄκακη τοὺς ξέχασε ψυχὴ τους.
Τί ἢ νιότη πάντα εἶναι ζωὴ γιομάτη, κι' ἂν χλωμιάσει
ἀπ' τὸ χειμῶνα τῶν καημῶν σὰ φτέρη μὲς στὰ δάση,
πάλε μὲ πρῶτο δρόσισμα, μὲ πρώτη πάλε ἀχτίδα,
ξαναβλασταίνει τὴ χαρὰ, τὸ γέλιο, τὴν ὀλπίδα.

*

* *

Πάτημα ἀκούω . . . Ὡ ἀνθρώπε, σταμάτα, τί εἶναι κοῖμα
νὰ διώξεις τὸ ὄμορφο Ὅνειρο μὲ τὸ βαρὺ σου βῆμα.
Στάσου! . . . Ὅμως ἄδικα ζητῶ λίγη σπλαχνιὰ καὶ χάρη
ἀπὸ κορμί, ποὺ ἀντὶς καρδιά, σκληρὸ 'χει ἓνα λιθάρι.
Τί τοῦ ἄκαρδου καὶ φτινεροῦ δεῖξ' του χαρὰ κι' εἰρήνη
κι' εὐθύς φαρμάκι θὰ τὸν δεῖς σὰν ὄχεντρα νὰ χύνει.
Πατάει τὸ βῆμα πιὸ γορδό' τὴν πόρτα ἀκούς ποῦ τρίζει.
κι' ὅτι νὰ ἀνοίγει ἀρχίζει,
φωνάζει ἀπ' ὄξω μιὰ φωνὴ βραχνὴ καὶ θυμωμένη

*

* *

ΘΕΙΟΣ: «Ἀνοίξτε πιά τὰ μάτια σας, γιατί ἡ δουλειὰ προσμένει!»

Καὶ μέσα μπαίνει γέροντας μὲ βιαστικὸ ποδάρι,
ἔπειτα στέκεται, ἀψηλὰ σηκώνει τὸ λυχνάρι,
κι' ἄγρια δυὸ μάτια ἀπάνου τους σὰ λύκαινα καρφώνει
ποῦ πέρα βλέπει πρόβατα καὶ τὸ λαιμὸ τεντώνει.
«Σύρτε νὰ κόψτε κούτσουρα» τοὺς λέει «μὲς ἀπ' τὰ δάση,
γιατί ὁ χειμῶνας πλάκωσε ἢ παγωνιά θὰ πιάσει.
Ὡ σπέρματα ἀνωφέλευτα, ποῦ τὴ δουλειὰ ξεχνάτε,
μὰ δὲν ξεχνάτε τὸ ψωμὶ νὰ χάψτετε ἂν πεινάτε . . .»

Καὶ ἔλεγε ὁ γέρος, ἔλεγε . . . Μὰ πίσω δὲν τηράζει
σὰ 'να γυναῖκειο φάντασμα ποῦ τὸ κεφάλι μπαίνει
μέσα ἀπ' τὴν πόρτα, σκεπαστὸ μὲ διάφανη μιὰ σκέπη,
κάθε λέξη του ἀγρικᾶ καὶ κίνημά του βλέπει . . .
«Στέλνε τα, γέρο, στέλνε τα στοὺς πάγους, στὴν ἀντάρα,
ξέχνα τῆς μάννας τὴν εὐχή, τῆς μάννας τὴν κατάρα.

ΘΕΙ(Ι)Σ : Κόπ! κούπ!... Ξερό μου κόβει, χέρι!
Φο! φο!... Στὰ φύλλα βογγᾶ τ' ἀγέρι!
Βγαίνω νὰ κόψω τὰ δειντρά
στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι,
μὰ κόβω κόβω, καὶ γερὰ
τὰ βρίζω κάθε βράδι.

Στὴν ἴδια μαύρη λαγκαδιὰ
σὲ περασμένα χρόνια
ἔστελνα τὰ ἄμοιρα παιδιὰ
μὲ πάγους καὶ μὲ χιόνια,

Κόπ! κούπ!... Ξερό μου, κόβει, χέρι!
Φο! φο!... Στὰ φύλλα βογγᾶ τ' ἀγέρι!
Τῆ σιδερένια σαγωνιὰ
ἀκόνισ' τηγ, τσακάλι,
νὰ σπάσεις κόκκαλο φονιά,
μπόγια νὰ φᾶς κεφάλι.

Σ' αὐτὴ τῆ σταχερὴ γωνιά
γυμνὰ κουρελιασμένα
κόβανε ρίζες καὶ κλωνιά
φαρμακοποτισμένα.

Κόπ! κούπ!... Ξερό μου, κόβει, χέρι!
Φο! φο!... Στὰ φύλλα βογγᾶ τ' ἀγέρι!
ᾠ νυχτοπούλι ποῦ γυρνᾶς
στοῦ λόγκου, τῆ μαυρίλα,
ἔλα ποῦ σκουίζεις καὶ πιενᾶς,
ἔλα νὰ φᾶς σαπίλα.

Καὶ σὰ γυρνοῦσαν τ' ἄφρανα
μὲ πείνα καὶ μὲ δίψα,
μὲ χέρια τᾶδιωχνα ἄδειανὰ
τὰ δύστηχά μου ἀνήψια.

Κόπ! κούπ!... Ξερό μου, κόβε, χέρι!
Φσ! φσ!... Στὰ φύλλα βογγᾶ, ἀγέρι!
Κόπ· κούπ!... μιὰ ἀκόμα χτύπησα,
τί τᾶστρο θὰ προβάλει
καὶ μιὰ ἀπ' τὸν Ἄδη ρουφηξιά
θὰ καταπιεῖ με πάλι».

ΑΛ. ΠΑΛΛΗΣ

ΚΟΡΦΙΑΤΙΣΣΑ

Πανώρια τῶν Κορφῶνε τὰ περβόλια ἀνθοῦνε,
χρυσόφλουδοι ἀπ' τοὺς κλάδους κρέμονται οἱ καρποί,
οἱ μυρουδιές ἀγάλια τῶν ἀνθῶν μεθοῦνε,
καὶ τοῦ ἀηδονιοῦ λωλαίνου οἱ σκοποί

Χαλὶ εἶναι ὡς πέρα οἱ κάμποι λουλουδοφασμένοι,
τοὺς κάμπους κρουσταλλένιο κῦμα τριγυρνᾶ,
κι' εἶναι θαρρεῖς πετράδι τὸ νησί, δεμένο,
σὲ μενεξένια ὀλόγυρα βούνά.

Καὶ μὲς στὶς τόσες χάρες, μὲς στὰ τόσα κάλλη,
νεράϊδα βασιλεύει στὸ ἄμοιρο νησί,
νεράϊδα μαυρομάτα μὲ πυκνὸ κεφάλι
καὶ μὲ πιστὴ καρδούλα καὶ χρυσή.

Α. ΠΑΛΛΗΣ

ΤΡΙΖΟΝΙΑ

Σὲ μιὰ ξεραγκαθιά κεῖ πέρα
σὺν ἄξια καὶ καλὴ μητέρα
ἀνάτρεφε ἡ Τριζόναινα τὰ δέκα της τὰ ἀγόρια,
—Τὶ νόστιμα παλικάρια!—
μὲ μαῦρα γιαλιστὰ σκουφάκια
καὶ στὸ κορμὶ μὲ κανελιὰ βρακιὰ καὶ πανωφόρια.

«Τηρᾶτε, φώναξε ἓνα βράδου,
«παιδιά μου, παίρνει τὸ σκοτάδι,
κι' ὅπου πουλὶ καὶ βιάζεται νὰ βρεῖ κλαδὶ νὰ μείνει.
Καιρὸς νὰ ἀρχίσουν τὰ παιχνίδια».
Καὶ τὸ τραγοῦδι πιάνει ἡ ἰδία,
καὶ τότες νάθε δεῖς κακὸ καὶ πατιρντὶ ποῦ γίνῃ!

Σὰν παλαβὰ χοροπηδοῦσαν,
σὰ φρενιασμένα τραγουδοῦσαν,
ἄλλοτες ὅλα τους μαζί κι' ἄλλοτες πάλι χῶρια.
Καὶ σὰν καλότυχη μητέρα
καμάρωνε στὸν κάμπο πέρα
ὡς τὴν αὐγὴ ἡ Τριζόναϊνα τὰ δέκα της τὰ ἀγόρια.

«Γιὰ δές, παιδιά χαριτωμένα
ποῦ μοῦδωκε ὁ Θεὸς ἐμένα!
Μὰ πρέπει δά, λέει, ὡς αὐτοῦ, θαρρῶ, νὰ σταματήσουν.
Καιρὸς τους πιά νὰ κοιμηθοῦνε.
Ἄκούστε, τὰ πουλιὰ ξυπνοῦνε,
κι' ἦρθε ἡ δική τους ἡ σειρὰ νὰ γλυκοκελαϊδήσουν».

ΣΩΤ. ΣΚΙΠΗΣ

Η ΚΟΡΗ ΜΕ ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΜΑΛΛΙΑ

Συνηθισμένη εἶν' ἡ ἱστορία
τῆς κόρης μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά,
ποὺ χτὲς νεκρὴ τὴν ἐπερνοῦσαν
ἀπ' τὴ πολύβοη τὴ γειτονιά.

Εἶτανε μιὰ προσφυγοπούλα,
ποῦ ἓνα καράβι ἓνα πρωῖ,
τὴν ἔφερεν ἀπὸ τὴ Σμύρνη
μὲ τὴ μητέρα της μαζί.

Τὸν πατερούλη της τὸν εἶχε
ἰδεῖ σφαγμένο μιὰ νυχτιά. . .

— Πῶς δὲν ἐσάλεψαν τὰ φρένα
τῆς κόρης μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά; —

Τ' ἀδέρφια της τὰ πῆραν σκλάβους,
—ποιὸς ξέρει κι' ἂν θὰ ζοῦν, ἄχ, ποιός!—
Ἐκάψανε τὸ σπιτικό τους,
τὸ λίγο τοὺς σκορπίσαν βιό.

Σὲ μιὰ θλιμένη καμαρούλα,
μάννα καὶ κόρη μιὰ ζωὴ
καινούρια ἀρχίσανε νὰ ζοῦνε
κ' ἴσως μὲ κάποια ἀπαντοχή.

Ὅμως ἡ ἀρρώστεια ρίχνει κάτον
τὴν κόρη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά,
κλαῖν τὰ λουλούδια μὲς στὸν κῆπο,
κλαῖνε στὰ δένδρα τὰ πουλιά.

Τώρα τὸ ξόδι της περνᾶνε...
κανεὶς κανεὶς δὲν τὸ ἀκλουθεῖ,
μονάχα ἡ μαυρομαντηλοῦσα
ἢ μάννα της σκυφτή, βουβή.

Σὲ τάφο ἀνώνυμο τὴ θάβουν
τὴν κόρη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά.
Ἔνας σκαφτιάς ρωτᾶει: —Ποιὰ νᾶταν;—
Κι' ἄλλος τοῦ λέει: — Κάποια Σμυρνια!—

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΗΘΕΛΑ ΝΑΜΟΥΝ ΤΣΕΛΙΓΓΑΣ.

Ἦθελα νᾶμουν τσέλιγγας, νᾶμουν κ' ἕνας σκουτέρης,
Νὰ πάω νὰ ζήσω στὸ μαντρί, στὴν ἐρημιά, στὰ δάση,
Νᾶχω κοπάδι πρόβατα, νᾶχω κοπάδι γίδια,
Κ' ἕναν σωρὸ μαντρόσκυλλα, νᾶχω καὶ βοσκοτόπια
Τὸ καλοκαῖρι στὰ βουνὰ καὶ τὸν χειμὸ στὸς κάμπους.
Νᾶχω ἀπὸ πάλιουραν βορὸ καὶ στρούγγα ἀπὸ ροδάμι,
Νᾶχω καὶ σὲ ψιλήν κορφή καλύβα ἀπὸ ρουπάκια,
Νᾶχω μὲ τὰ βοσκόπουλα σὲ κάθε σκάρον γλέντι,

Νάχω φλογέρα νά λαλῶ ν' ἀντιλαλοῦν οἱ κάμποι,
Νάχω καὶ κόρην ὄμορφη, στεφανωτῆ μου νάχω,
Νά μου βοηθῆ στὸ σάλαγο, νά μου βοηθῆ στὰ γρέκια.

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Ἡ Ζερβοπούλα ἡ ὄμορφη κι' ἀρχοντοθυγατέρα.
Στὸν ἀργαλειό της ὕφαινε κι' ἀνάγια ἐτραγουδοῦσε:
«Διασίδι, κολαδιάσιδο, γνεμμένο στὸ νυχτέρι,
Διασίδι μ' ὄντας σ' ἔγνεθα τὸν σιχνωνειρευόμουν,
Διασίδι, ὄντας σ' ἐδιάζουουν ἦρθεν ἀπὸ τὰ ξένα,
Διασίδι, ὄντας σ' ἐτύλιγα στὴν ἐκκλησιά τὸν εἶδα,
Διασίδι, ὄντας σ' ἐκούναγα, μῶστειλεν ἀρραβῶνα.
Παῖξε ἀργαλειέ μου, βρόντησε. . . πέτα χρυσῆ σαῖτα,
Τρίξτε καῦμένα χτένια μου, βαστάτε τὸν ἦχό μου,
Νά βγοῦν τὰ ὑφάδια γρήγορα, νά ράψω τὰ προικιά μου.
Γιατ' ὁ καλός μου βιάζεται, βιάζεται νά μὲ πάρῃ».

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ μακρονὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
Καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
Πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζες,
Κι' ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς ὁ Ἄποσπεριτής
Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
Ποῦ κατεβάζουν τὰ βουνά, πού φέρνουν τ' ἀερογιάλια,
Ἄνάγια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γέρω πεῦκος
Καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι' ἠχολογáει καὶ τρίζει
Ἡ βρῦση ἢ χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια

Καί μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν,
Τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
Κ' οἱ κάμποι γύρου ἀπλωτοὶ πράσινο πέπλο μιάζουν.
Ἄπ' ὄξω ἀπ' τὰ ὀργώματα, γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες,
Ἡλιοκαμμένοι, ξέκοποι, βουβοί, ἀποκαρωμένοι,
Μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριά τ' ἀλέτρια φορτωμένοι
Καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστά τὰ δυὸ καματερά τους,
Τρανὰ στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραχηλάτα,
«Ὡ! φωνάζοντας, ὦ! Μελισσινέ, Λαμπίρη»
Κι' ἀργὰ τὰ βόδια περπατοῦν καὶ τοῦ καὶ τοῦ μουγγρίζουν.
Γυρνοῦνε ἀπὸ τὰ ἔργα τους, ἡ λιγερὲς γυρνοῦσε
Μὲ τὰ ζαλίκια ὄχ τῆ λογγιά, μὲ τὰ σκουτιὰ ὄχ τὸ πλύμα,
Μὲ τὲς πλατιές των τὲς ποδιὲς σφογγίζοντας τὸν ἴδρο·
Καὶ σῶποιο δέντρο κι' ἂν σταθοῦν, σῶποιο κοντρὶ ἀκούμπήσουν,
Εἰς τὸ μουρμούρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴν θωριά τοῦ βράχου
Γλυκὸν γλυκὸ καὶ πρόσχαρον χαιρετισμὸ ξανοίγουν :
— «Γεῖα καὶ χαρὰ στὸν κόσμον μας , στὸν ὄμορφόν μας κόσμον »
Σὰν τὸ ζαρκάδι ὁ νιὸς βοσκὸς ξετρέχει τὴν κοπή του
Σουρίζει, σαλαγάζει «ὄι, ὄι» καὶ τῆνε ροβολαίει,
Ἀπὸ τὰ πλάγια στὸ μαντρί, στὴν στρόγγυα γιὰ ν' ἀρμέξει,

Ἄπὸ στεφάνι, ἀπὸ γκρεμὸν, ἀπὸ ραῖδὸ καὶ λόγγο·
Καὶ τοῦ γιδάρη ἢ σαλαγὴ στριγγιὰ στριγγιὰ γροικιέτα
Τ' ἀνάποδο κοπάδι του «τσάπ, τσάπ ! ἔι, ἔι !» βαρῶντας.
Κι' ἀχολογοῦν βελάσματα κι' ἀχολογοῦν κουνδούνια,
Ἄπὸ μακρυνά, ὄχ τὸ βουκολιό, ἀκούγεται φλογέρα.
Κάπου βροντάει μιὰ τουφεκιὰ ἢ κυνηγοῦ ἢ δραγάτη,
Καὶ κάπου κάπου ὁ ἀντίλαλος βραχνὸ τραγοῦδι φέρνει
Τοῦ ἀλογολάτη, τοῦ βαλμᾶ, ὅπου γυρνάει κ' ἐκεῖνος,
Τοῦ κάμπου τᾶγρια τὰ πουλιὰ γυρνοῦν ὄχ τὲς βοσκές τους,
Καὶ μ' ἄμετρος κελαιδισμοὺς μέσ' στὰ δεντρὰ κουρνιαίζουν.
Σκαλώνει ὁ γκιώνης στὸ κλαρὶ καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του
Στὰ ρέπια, στὰ χαλάσματα, ἢ κουκουβάγια σκούζει
Μέσα σὲ αὐλάκι, σὲ βαρκό, λαλεῖ ἢ νεροχελώνα
Τ' ἀηδόνι κρύβεται βαθειὰ στάγκαθερὰ τὰ βάτα
Καὶ τὴν ἀγάπη τραγοῦδᾶ μὲ τὸν γλυκὸ σκοπὸ του
Κ' ἢ νυχτερίδα ἢ μάγισσα, μὲ τὸ φτερούγισμά της

τὸ γλήγορο καὶ τὸ τρελλό, σχίζει τὰ σκότη ἀπάνου
Καὶ μὲ τὰ ἑλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παιίζει.

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
Τὴν ἀπλοϊκὴ σας τὴ ζωὴ, πῶχει περισίσιες χάρες.
Μὰ πειὸ πολὺ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυρισμὸ σας,
Ὅντας ἡ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

ΛΑΥΡ. ΜΑΒΙΛΗΣ

ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

« Ἀρχόντισσα Ροδίτισσα, πῶς μπήκες ;
Γυναῖκες διώχνει μιὰ συνήθεια ἀρχαία
Ἐδῶθε ». « Ἐχω ἓνα ἀνήψι, τὸν Εὐκλέα,
Τρία ἀδέρφια, γιό, πατέρα Ὀλυμπιονίκες !
Νὰ μὲ ἀφήσετε πρέπει Ἑλληνοδίκες,
Καὶ ἐγὼ νὰ καμαρώσω μέσ' τὰ ὠραῖα
Κορμιά, ποῦ γιὰ τὸ ἀγρίλι τοῦ Ἡρακλέα
Παλαίβουν, θαυμαστὲς ψυχῆς ἀντρείκες.
Μὲ τὲς ἄλλες γυναῖκες δὲν εἶμαι ὅμοια'
> τὸν αἰῶνα τὸ σόι μου θὰ φαντάξη
Μὲ τῆς ἀντρείας τὰ ἀμάραντα προνόμια.
Μὲ μάλαμα γραμμένος τὸ δοξάζει
Σὲ ἀστραφτερὸ κατεβατὸ μαρμάρου
Ὅ γυμνος χρυσὸς τοῦ ἀθάνατου Πινδάρου ».

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Πέραν σαῖτα μου γοργή, μὲ τὸ ψιλὸ μετᾶξι
Νᾶρθη ὁ καλὸς μου τὴ Λαμπρὴ νὰ βρῆ χρυσᾶν' ἀλλάξη,
Τάκου τάκου ὁ ἀργαλειὸς μου,
Τάκου κ' ἔρχεται ὁ καλὸς μου.

Μαντύλι ἀπὸ τὸ δάκρυσμα δὲν τοῦμεινε στὰ ξένα.
Ἄρχοντοπούλες τὸν ζητοῦν κι' αὐτὸς πονεῖ γιὰ μένα.
Τάκου τάκου στήν αὐλή μου,
Ὡσπου νᾶῤῥθη τὸ πουλί μου.

Ἐγὼ τὸ φάδι θὰ γενῶ κ' ἐκεῖνος τὸ στημόνι,
Ποῦ νὰ μπλεχθῆ μέσ' τὸ πανὶ καὶ πειὰ νὰ μὴ γλυτόνη.
Τάκου καὶ σὲ λίγο φτάνει
Γιὰ χαρὰ καὶ γιὰ στεφάνι.

Πέτα, σαῖτα μου γοργή, χτύπα χρυσό μου χτένι,
Ἡ ἀτέλειωτη Σαρακοστή μερόνυχτο νὰ γένη.
Τάκου τάκου ὁ ἀργαλειός μου,
Τάκου, κ' ἔρχεται ὁ καλός μου.

Κ. ΣΚΟΚΟΣ

ΕΙΣ ΩΡΑΙΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΝΙΟΒΗΣ

Σὲ πέτρα Θεϊκὴ Ὀργὴ τὴν εἶχε μεταβάλει,
μὰ ἡ τέχνη τὴν ζωντάνεισε ἀπὸ μιὰ πέτρα μάλι.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΧΑΛΑΣΜΑΤΑ

Καὶ τῶν νεκρῶν τὰ ἤσυχα
σπιτάκια πᾶν κι' ἐκεῖνα!
τὰ ράγισε, τὰ σκόρπισε
τοῦ νικητοῦ ἢ ἀξίνα.

Κι' ἀπ' τὸ χωριὸ τ' ὀλόμορφον
ὡς μέσ' τὸ κοιμητήρι
ὁ τύραννος χαλάσματα,
χαλάσματα ἔχει σπείρει!

Μὲ τὰ φτερά του ὁ κόρακας
τὴ νύχτα ἔχει ξαπλώσει
καὶ στὸ τραπέζι κάθεται
ποῦ τοῦχουν ἄλλοι στρώσει.

Κ' ἡ κουκουβάγια ἐστάθηκε
μὲ τ' ἄφωτά της μάτια
στὰ πλούσια ποῦ τῆς ἔχτισεν
ὁ χαλασμός παλάτια.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΑΟΡΙΤΗΣ

ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Φύσ' ἀγεράκι δροσερό,
μέσ' τῶν δενδρῶν τὰ φύλλα.
Πάρ' ἀπ' τὰ ρόδα τὸν ἀνθό,
ἀπ' τῆ μηλιά τὰ μῆλα
καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.
Εἶναι καλὸ καὶ κάνει
ἦσυχο νάνι — νάνι

Ἄρχινησε τὸ λάλημα,
ἀηδόνι ἐρωτευμένο
νανάρισέ το, τὸ φτωχὸ
εἶν' ἀποκοιμημένο
μέ τῆ γλυκειά σου συντροφιά,
μέσ' τῆ φωλιά σὰν κάνη
τῆ νύχτα νάνι — νάνι.

Ἄνοιξε νυκτολούουδο,
ἄνοιξε καὶ μὴ κλείσης
τὴν ὄμορφή σου μυρουδιὰ
ὥσότου νὰ τῆ χύσης
ὅλη μὲς τὰ μαλλάκια του.
Τὸ μαῦρο ἰδὲς πῶς κάνει
μαζύ μου νάνι] — νάνι.

Ἄποκοιμήθη τὸ μικρό, κ' ἡ μάν' ἀποκοιμήθη
βασίλωντας τὸ σφιχτὰ στὰ μητρικά της στήθη.

• Εὐλογημένο τρεῖς φοραὶς τῆς χήρας τό κρεββάτι.
Εὐλογημένο τρεῖς φοραὶς ! Κι' ἀνάθεμα στὸ μάτι
ὅποῦ κυττάζ' ἀτάραχο μικρὸ παιδί σὰν κάνη
στὴν ἀγκαλιά τῆς μάννας του τὴν νύχτα νάνι — νάνι.

Παῖζει τὰ γέρι τοῦ Μαῖου
μέσα στὸν καλαμιῶνα,
γελοῦνε τάνθη, τὰ νερά,
λαλεῖ ἢ νεροχελῶνα.
Εὐτυχισμέν' εἶμαι κέγῳ
στὰ στήθια μου σὰν κάνη
τὸ μαῦρο νάνι — νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσᾶ φτερά
ὄνειράτά μου ἐλάτε
στὸ ἔρμο τὸ καλύβι μας,
ἀγάλια ἀγάλια ἐμβᾶτε,
σιγὰ μὴ τὸ ξυπνήσετε
κυττάξετε πῶς κάνει
Ἄγγελος νάνι — νάνι.

Ἄνειράτα εἶναι τοῦ φτωχοῦ
ἢ συντροφιά, ἢ ἐλπίδα
τῆς χήρας ἢ παρηγοριά,
ὁ ἥλιος, ἢ ἀχτίδα,
Ἐλάτε μὴν ἀφήσετε
τὴ μάννα του ποῦ κάνει
μαζί του νάνι — νάνι.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Ω! μέσ' στο μακρόημερο
Τῆς ἀγωνίας κλινάρι,
Χέρια σὰν ἀπὸ κερὶ
Κι' ἀπὸ μαργαριτάρι!

Ὡ χεράκια λατρευτά,
Σάρκας ἀφρός, μιὰ στάλα,
Ποῦ τάλυσοδέματα
Γεννᾶτε τὰ μεγάλα!

Χέρια ποῦ καλόβολα
Τὸ κάθε κίνημά σας
Καὶ τὴν πιὸ ἀνυπόταχτη
Βουλὴ τραβάει σιμά σας.

Χέρια ποῦ σὰ γέρικα
Κεφάλια τὰ χιονᾶτα,
Τ' ἄλαφρό σας τᾶγγισμα
Δίνει ξανά τὰ νιάτα!

Κι' ἀστραποβολᾶν ἔσεῖς,
Θαυματοουργό ζευγάρι,
Στοῦ κακούργου τὴν ψυχὴ
Τῆς ἀρετῆς τὴ χάρη.

Κι' εἶστε σὰ νὰ ξέρετε
Χίλια κρυφοῦλια μάγια,
Κ' ἔχει ἓνα χάιδεμα
Σὰν εὐλογία τρισάγια!

Χέρια, ἔσεῖς κρατούσατε
Σὰ θησαυροὺς τὰ κρίνα,
Στὸ κυνήγι παίρνοντας
Τοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίνα,

Γιὰ νὰ κλείσετε κι' αὐτὴ
Στὴ χούφτα σας, ὦ χέρια,
Τρισευγενικώτερα
Πλασμένα περιστέρια.

Τὶ κακὸν ἐκάματε,
Καὶ τώρα καρφωμένα
Στῆς ἀρρώστειας κοίτεστε
Τὸ Πολγοθά, καημένα;

... Ἀπὸ νεκροσιγαλιὰν
Ἄγριψε κι' ἡ νύχτα,
Σώπασε καὶ τὸ σκυλί
Ποῦ κολασμένα ἀλύχτα,

Καὶ στὸ κρεββατάκι σας
Τοῦ καντηλιοῦ ἢ θαμπάδα
Δείχνει, ὠϊμένα! ὠϊμένανε!
Σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

Καὶ στὴ νεκροθάλασσα
Τὸ σάλεμά σας μόνο,
Καραβοσυντρίματα
Ξανοίγω, καὶ παγώνω!

Μέσ' στὴ νύχτα φέγγετε,
Σὰ διάφανα ἀχνοκέρια,
Π' ἄσβυστη κι' ἀθώρητη
Φωτιὰ τὰ καίει, ὦ χέρια!

Τώρα σὰ νὰ σᾶς κρατᾶ
Βραχνὰς δετὰ αὐτοῦ χάμου,
Παίρνετε παράλυτα
Τὰ χάδια, τὰ φιλιὰ μου.

Τώρα σὰν πουλιοῦ φτερά
Ποῦ κυνηγὸς λαβώνει,
Ἐν' ἀργοπαράδαρμα
Σᾶς τρεμοανασηκώνει.

Τώρα ψηλαπλώνετε,
Χεράκια, ἀνάερ' ἀγάλια,
Σὶ σὲ προσευχή, καὶ σὰ
Σὲ θεῖα παρακάλια.

Τώρα ἕνας ἀνέλπιδος
Σᾶς σφιχτοπλέκει ἀγῶνας
Σὰ νὰ χάσκη ἀγνάντια σας
Τὸ στόμα μιᾶς γοργόνας!

Κ' ὕστερα καὶ ξαφνικά,
Χεράκια σεῖς, ὦ μαῦρα,
Σὰ νὰ σᾶς ἀντρείψει
Τοῦ μαρτυρίου ἡ λαύρα,

Τῶν μαλλιῶν σας τὰπαλά,
Τὰνέγγιχτα πλεξίδια
Τὰγριοξερριζώνετε,
Σὰ νὰ σᾶς τρῶνε φεΐδια!

Τι κακὸ σᾶς κάναμε;
Μᾶς τρῶνε ἐμᾶς τὰ φεΐδια,
Κι' ἀγριοξερριζώνετε
Τὰ σπλάχνα μας τὰ ἴδια!

ΓΕΩΡ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΤΟ ΠΡΟΑΙΣΘΗΜΑ

— Βορηὰς μαλώνει καὶ βαρᾶ,
τὰ πεῦκα ποῦ βογγίζουνε,
φουρτούνα σκούζει στὰ νερά
καὶ κυματοῦν κι' ἀφρίζουνε.
Ἦλθ' ὁ χειμὸς καὶ σέρνει
τὰ φύλλ' ἀπ' τὰ κλαδιά,
κι' ἀνήσυχη μοῦ δέρνει
τὰ στήθια ἡ καρδιά.

Γιατ' ἔχω γυιὸ στὴν ξενητεῖα
Καιρὸς ποῦ δὲν μ' ἐμήνυσε.
Καιροὺς τηρῶ μ' ἀχνὴ ματιὰ
τὴν στράτα ποῦ ξεκίνησε!
Κ' ἐψὲς ἀργὰ τὸν εἶδα,
σὲ ὄνειρο βαθύ,
— Τὴν ὕστερνή μ' ἐλίπιδά! . .
σὰν νᾶχε παντρευθῆ.—

Ἡ νύφη σκέλεθρο γρηά,
εἶχε σὰν σπῖθαις βλέμματα,
χλωμὰ δαχτύλια, μακροῦ,
καὶ μέσ' στὰ νύχια γαίματα!
Τὸ σύντεκνο τοῦ κάνει,
τοῦ κάνει τὸν παππᾶ,
καὶ βιαστικά τὸν πιάνει
καὶ πέρνει τον, καὶ πᾶ!

Σ' ἕνα παλάτι τὸν τραβᾶ —
Δυὸ τρεῖς τοὺς ἀπαντέχουνε.
Στὰ χέρια ὄργανα βουβιά,
τὰ δάκρυά τους τρέχουνε.
Διαβαίνει τὸ ζευγάρι,
τοῦ λὲν «ὦρα καλὴ»
κ' ἕνα τσαπὶ καὶ φτυάρι
τὸ πόρταλο σφαλεῖ!

Θεέ μου! Κλαίγω και θρηνώ,
σπλαχνίσου την ταλαιπωρη,
και φύλαγέ μου τ' ὄρφανὸ
στην ξενητεία την ἄπονη!

Καὶ δῶσε νὰ φιλήσω
τ' ἀγόρι μου ξανά,
πρὶν ἢ γιὰ πάντα κλείσω
τὰ μάτια μου τ' ἀχνά!

Γιατ' εἶναι μόνο κι' ἀκριβό,
καὶ τῶχω μάθει γράμματα,
καὶ ζῶ, κ' ἐλπίζω καὶ τραβῶ
τὰ βαρετὰ γεράματα,

— σὰν μ' ἄφηκες ὁδῶ κάτου
σὰν γιώτα μοναχὴ—
νὰ βρῶ στὴν ἀγκαλιά του
ὀλίγη ἀναψυχή.

Κἄποιος τὴν θύρα της κυττᾶ—
Δυὸ λόγια τῆς ἐγράψανε—
Χωρὶς βαγγέλιο καὶ παπᾶ
τ' ἀγόρι της τὸ θάψανε! ..
Δὲν πρόφθασε νὰ πάρῃ
τὴν εἶδῃς ἢ πικρὴ,
σωριάσθ' ἀχνὸ κουφάρι
κι' ἀπόμεινε νεκρὴ.

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Η ΘΛΙΒΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ὁ χρόνος, ποῦ κάθε κακὸ μερόνει καὶ κοιμίζει,
ὀλίγο πὲς ξεθύμανε τὴν πίκρα τοῦ καῦμοῦ μου.
Μιά λύπη μόνον μέρωση καὶ ὕπνον δὲν γνωρίζει,
μιὰ ἱστορία θλιβερὴ δὲν βγαίν' ἀπὸ τὸν νοῦ μου.

Στὴν Θράκη ξεύρω νὰ χωριό, νὰ σπιτί κάτου κάτου
νὰ σπιτί, μιὰ χαμοσπιτιά—Θεὸς νὰ τὴν φυλάγῃ!
Μὲ τοῖχο γύρω ὀλόγυρα, μὲ μιὰν ἀιλὴ μπροστά του,
μ' ἓνα περβόλ' ἀπότιστο στὸ δεξιὸ του πλάγι.

Μέσ' στὸ περβόλ' ἓνα δενδρό, στὸν ἴσκιο τ' ἓνα μνημα.
Λιβάνι πάνω τὸ πουρνό, περὶ τὸ βράδι καίει.
καὶ μιὰ γρηὰ μερонуχτῆς, σὰν κλαδεμένο κλῆμα,
σὰν μνηματόπετρα γυρτή, μοιρολογᾷ καὶ κλαίει.

Τὸνα παιδί της ξενητεία καὶ τ' ἄλλο σκοτωμένο!
Κι' αὐτὴ ποῦ θέλει στήριγμα νὰ γύρη ν' ἀκουμπήσει,
τὸνα δὲν τῶχει ζωντανό, τ' ἄλλο ὅχει πεθαμένο.
Θεὸς νὰ τήνε λυπηθῇ, νὰ τὴν παρηγορήσῃ!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Η ΕΠΑΙΤΙΣ ΤΗΣ ΒΙΖΥΗΣ

Τῆς Θράκης τὰ χωριά πολλά,
σὰν τῆ Βιζώ, κανένα,
μιὰ γειτονιά στὰ χαμηλά,
ποῦ Πλάτσα τήνε λένα.

Στῆς Πλάτσας τὴν ἀγελαριά
μιὰ πέτρα, ἴνα κοτρῶνι,
δίπλα στὴν πέτρα μιὰ γρηά
τὴν φούχτα τῆς ἀπλώνει.

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαχνη καρδιά
ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Ἄνεμοζάλαις τὴν χτυποῦν,
φουροῦναις τήνε δέρονουν.
καὶ τὰ φακιόλια τῆς ἄρποῦν,
καὶ τὰ μαλιά τῆς σέρονουν.

Μά, σὰν τὴν πέτρα στὴ στεργιά,
δὲν σειέται, δὲν σαλεύει,
μόνο θλιμμένα καὶ βαριά
τὰ χεῖλη ἄργοσαλεύει.

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαχνη καρδιά
ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Ἡ θλίψη ἔσκαψε πολλὰ
στὴν ὄψη τῆς αἰλάκια,
ποῦ τῆς ἔρρεῦσαν τὰ θολὰ
ποτάμια ἀπ' τὰ ματάκια.

Ἐχάλασε, κ' ἔχει σταθῆ
τοῦ νοῦ τῆς τὸ ρολόγι.
Στὸ καύκαλό τῆς τὸ βαθὺ
γυρνοῦν μόνον οἱ λόγοι.

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαχνη καρδιά

ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα! —

Σὰν λυσσιασμένα τὰ σκυλιὰ
χυμήξανε, προφθάξαν!
Σὰν φίδια μπῆκαν στὴν φωλιά
καὶ μοῦ τὴν ἐρημάξαν!
Σὰν κουκουβάγια μοναχή,
ποῦ μὲς τὸν κάμπο κλαίγει,
μ' ἀφῆκαν μένα τὴν φτωχὴ
χωρὶς ψωμὶ καὶ στέγη!
— "ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαχνη καρδιὰ
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Ἐμπρὸς εἶδα ἡ ὄρφανὴ
τῶνά μου παλληκάρι,
πῶς περπατοῦσε σὰν ἄρνι
μπροστὰ στὸν μακελλάρη!
Τ' ἄλλο τοὺς Τούρκους κυνηγεῖ,
σὰν θαρρετὸ ξεφτέρι. . . .
Μιὰ σφαίρα τῶρριψε στὴν γῆ
μέ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι! . . .
— "ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαχνη καρδιὰ
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Χωρὶς θυμιάμα καὶ κερί,
χωρὶς παππᾶ καὶ διάκο,
ἔσκαψα μόν' ἡ θλιβερὴ
στὸν κῆπό μ' ἓνα λάκκο. . . .
Δυὸ μ' ἐσκοτῶσαν τὰ σκυλιὰ,
τὰ δυὸ μου τ' ἀγοράκια.
μὰ τρία θάψαν ἀγκαλιὰ
τὰ χέρια μου ἀδερφάκια! . . .

ὦ, δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Τὴν κόρη θέλαν μοναχὴ
γερὴ νὰ τὴν ἀρπάξουν,
νὰ τῆς μολέψουν τὴν ψυχὴ,
τὴν πίστη τῆς ν' ἀλλάξουν!
Ποιανοῦ βαστᾷ ποτὲ ἡ καρδιά,
ποιά μάννα τὸ πομένει,
νὰ διῆ σφαγμένα δυὸ παιδιά,
μιὰ κόρη Τουρκεμένη;
ὦ, δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Βοήθεια ἡ κόρη μὲ ζητᾷ,
βοήθεια μὲ γυρεύει!
Μὲ τὸ θεριὸ τοῦ τὴν κρατᾷ
τοῦ κάκου πιά παλεύει!
« ὦ, μάννα! Τρέξε μιὰ στιγμὴ
καὶ γλύτωσ' μ' ἀπ' τὸ κρῖμα!
Παρὰ γερὴ χωρὶς τιμὴ,
κάλιο μ' αὐτὴ σιὸ μνῆμα! »
ὦ δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Σὰν μαχαιριαῖς οἱ λόγ' αὐτοὶ
τὰ σπλάχνα μου σπαράζουν,
Οἱ σπαραγμοὶ μ' οἱ δυνατοὶ
τὰ σίδερά μου σπάζουν.
Ὁ νοῦς μου ἔχει ἀνταρῶθῃ,
γαῖμα παντοῦ ξανοίγω. . . .

Τοῦ γιοῦ μ' ἀρπάζω τὸ σπαθὶ
σιὰ στήθη της τὸ μῆγω! —

Ἐδῶ, τῆς πνίγει τὴν φωνὴ
τῆς λύπης τὸ ποτάμι
καὶ μιὰ τρεμούλα τὴν κλονεῖ,
σὰν ξέβαθο καλάμι!
Κι' ὄρα πολλὴ μὲν' ἦ γρηά
μὲ κρεμαστὸ κεφάλι,
καὶ μὲ νεκρόχλωμη θωριά,
καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ψάλλῃ
— ὦ, δώστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἐμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΒΑΡΕΛΙΑ

Τὰ δυὸ βαρέλια ἐλεύθερα καὶ μόνα
Μιὰ μέρα ἐπῆραν δρόμο. Κούφιο τῶνα,
Κούφι' ὀλωσδιόλου κι' ἀδειανό. Τᾶλλο
Γεμάτ' ὡς πάνου μὲ πιωτὸ πού εὐφραίνει
Τὸν ἄνθρωπο, μικρὸ παιδί ὡς μεγάλο.
Τὸ δεύτερ' ὅμως μοναχο πηγαίνει
Παντοτεινά του πίσω ἀπὸ τὸ πρῶτο,
Κυλώντας δίχως θόρυβο καὶ κρότο,
Ἐκεῖνο ἐνῶ ἀδειανό, χοροπηδῶντας,
Μὲ βήματα τρελλά, κροτεῖ περνώντας
Καὶ σύγγεφο στὸ δρόμο του σηκώνει. . .
Τὸν κόσμο στὸ ποδᾶρι καὶ τὴ σκόνῃ.
Σὰν βλέπουν οἱ διαβάτες, ποῦχουν γνώση,
Τὸ θεόρατο βαρέλι νᾶχει τόση
Ὅρημὴ καὶ τρέλλα, σὰν νὰν τῶχε πιάση
Ἡ μύγα, τόπο κάνουν νὰ περάσῃ. . .

Μὰ τὸ μωρὸ τὸ πλήθος γιουχαῖζει
Τὸ δεύτερο βαρέλι τὸ γεμάτο,
Ἐνῶ τὸ κούφιο, ἔτσι ὅπως πάει τρεχᾶτο,
θωρεῖ μὲ θανασασμό, κι ἄς μὴν τοῦ ἀξίζει !

ΙΩΑΝ. ΒΗΛΑΡΑΣ

ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἐνας γέρος σὲ φτώχειας ἀνάγκη,
Ἄλλον τρόπον νὰ ζήση δὲν εἶχε,
Χώρια ξύλα νὰ κόφτη στὸ λόγγο,
Μετὰ βιᾶς τὸ ψωμί του νὰ βγάζη.

Μιὰν ἡμέραν βαριὰ φορτωμένος,
Περπατῶντας σ' ὄρθο μονοπάτι,
Ὅχ τὸν κόπο καὶ κᾶμμα τοῦ ἡλίου
Τὴν ἀνάσσα νὰ πάρη δὲν φτάνει.

Σ' ἕναν ὄχτο τ' ἀνάσκελα πέφτει
Καὶ στὸ μέγα πολὺ κούρασμά του,
Τὴ ζωὴ του μισῶντας βαριέται,
Καὶ ἰὸ Χάρο μὲ πόθο του κραῖζει.

Νά, ὁ χάρος ἐμπρὸς του πετιέται !
Τὸ δρεπάνι κρατῶντας στὸ χέρι,
Μ' ἄγριαν ὄψι καὶ σχῆμα τρομάρας,
«Νά με, γέρο, τοῦ λέγει, τὶ θέλεις ;»

— Ἄχ! ὁ γέρος εὐθὺς ἀποκρίθη,
Τὸ ζαλάκι μου αὐτὸ δὲν μποροῦσα
Νὰ σηκώσω· σὲ φώναξα ὁ δόλιος,
Νὰ μοῦ δώσης ὀλίγη βοήθεια.

ΑΘ. ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΦΡΑΙΝΟΥ

Ἡ ἀνοιξ', εἶδες, πέρασε,
Τὸ καλοκαῖρι γέρασε,
Χειμώνιασε καὶ πάει.
Καὶ τὼρ' ἀπελπισμένα
Τὰ πρόην ἀνθισμένα,
Τὸ χιόνι τὰ χτυπάει.
Τὰ χόρτα ἐξηράνθηκαν
Καὶ τ' ἄνθη ἐμαράνθηκαν,
Γυμνώθηκεν ἡ γῆ
Τὸ κάλλος της ἐσβέσθη,
Στὸ χάος ἐβυθίσθη,
Στὴν πρώτην του πηγῆ.

Ταλαίπωρη νεότητα!
Ἴδὲ τὶ ματαιότητα!
Τὸ κάλλος ἀπεργνάει
Καὶ τ' ἄνθος τῆς καλῆς μας,
Καὶ τρυφερῆς ζωῆς μας,
Μονόφορα γερνάει.
Λοιπὸν μὴ συναρπάξειςαι,
Στὸ μέλλον μὴ ξυπάξειςαι,
Μον' στέργε τὸ παρόν.
Καὶ ὅσω ἐσὺ ἄνθος εἶσαι,
Εὐφραίνου, χαῖρε, ζῆσε,
Μὴ χάνης τὸν καιρὸν.

ΣΤ. ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ

ΤΑ ΒΩΔΙΑ ΤΗΣ ΦΑΤΝΗΣ

Τῆς δύναμης σας γύρω
σκορπίσετε τὴν ἄχνα,
καὶ βγάλτε ἀπὸ τὰ σπλάχνα
καινούργιο μουγκρητό.

Ὁ κόσμος δὲν σᾶς τάξει
πλιὰ τώρα στὴ θυσία,
λάμπει μιὰ νέα λατρεία
ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Νὰ ὀργῶσθε κινηθῆτε
τὴ γῆ τὴ διψασμένη,
νέα βλάστηση προσμένει
ὁ ὀλόξερος ἄγρος.

Στ' ἀλέτρι ἐτοιμασθῆτε,
ἄλλοι προβαίνουν ἥλιοι,
τὸ λένε οὐράνια χεῖλη
γεννήθηκε ὁ Γεωργός.

ΑΡΙΣΤ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΞΕΝΗΓΕΙΑ

Ἐπόγειο σκοτεινό,
Σ' ἓνα κρεββάτι ξαπλωμένο
ἀγόρι ἀρρωστημένο.
Ἄπ' ἔξω στενορροῦμι ρουπαρό,
σὲ μιὰ μεγάλη πόλη.
Ἄλλὰ σὲ τούτῃ τὴ γωνιά,

ἀπλώνει' ὅλη ἡ σκοτεινιά,
τῆς μεγαλόπολης ἡ ἀθλιότης ὅλη.

Στὸ προσκεφάλι του γερμένη
ἡ μάννα βουρκομένη,
τὴν κεφαλὴ χαϊδεύει τὴν ξανθὴ
μ' ἔν' ἀναστέναγμα βαθύ.

Καὶ μέσ' στὸν πόνο της, μέσ' τὸν καημό,
μὲ μάννας ἥρωισμό,
πνίγει τὰ δάκρυα, τοῦ χαμογελᾶ
καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπο ποῦ καίγει
καὶ λέγει καὶ τοῦ λέγει.

«Σὲ λίγο θὰ γενῆς καλά,
χρυσό μου, καὶ θὰ σηκωθῆς.

Καὶ θενὰ φύγωμεν εὐθύς.

Μᾶς περιμένει στὸ λιμάνι
τὸ τρεχαντήρι τοῦ Καπιτὰν Γιάννη,
ποῦ στὸ νησί μας θὰ μᾶς φέρη.

Θενὰ σὲ νανουρίση πάλι

ἡ γαλανὴ τῆς θάλασσας ἀγκάλη
καὶ θ' ἀναπνεύσης τ' ἄρμυρὸ τ' ἀγέρι.

Ὅταν θὰ φθάσωμε μὲ τὸ καλό,

θὰ πᾶμε στὸ χωριό μας τὸ ψηλό,

μέσ' ἀπὸ τὴ δροσερὴ ρεματαριά,

ποῦ ὅλη ἀπὸ τὶς ροδοδόφνες κοκκινίζει,

κι' ἡ πλουμισμένη λυγαριά

τὸ ἀψύ της ἄρωμα σκορπίζει.

ὦ, τὶ στιγμὲς γλυκειές,

ὅταν τὸ σπῆτι μας προβάλλη

μὲ τὴ μουριά του τὴ μεγάλη

καὶ μὲ τὶς φουντωτὲς συκιές.

Σὲ σιγανὸ μελτέμι θὰ σαλεύουν,

καὶ θὲ νὰ σκύβουν καὶ θὰ σὲ χαϊδεύουν.

Κι' ὅταν τὸ βῆμα σου στὸ σπῆτι θ' ἀντηχήσῃ

τὸ παλαιὸ στοιχείο του θὰ σὲ χαιρετήσῃ

μαζὶ μὲ τὴν ἠχὼ ποῦ θὰ ξυπνήσῃ.

Ὅλα σὲ λαχταροῦν,

ὅλα θὲ νὰ χαροῦν.

Καὶ πάλι θενὰ παίξει
στὸν ἴσκιο τῆς μουριάς τὸ δροσερό.

Καὶ πάλι θὲ νὰ τρέξει
ἐλεύθερο καὶ ζωηρό,
χαρούμενο ὡς τὰ φυλλοκάρδια,
στὶς ρεματιές καὶ τὰ λαγκάδια !
Κι' ἀμέσως ἡ ὄψις σου θὰ πάρη
τὰ ρόδα ποῦ σοῦ μάρανεν ἡ ξενητεία
καὶ θὰ γενῆς ὠραῖο παλληκάρι
μὲ δύναμι καὶ λεβεντιά».

Αὐτὰ τοῦ λέγει ἡ μάννα.
Στὰ λόγια της τὰ πλάνα
ἡ θολωμένη του ματιὰ
ἐλαμψε ἀπὸ κρυφὴ φωτιά,
ὡσὰν νὰ διάβαινε στὰ μάτια του ἐμπροστὰ
ὅλη ἡ μαγεία τῆς εἰκόνας,
ποῦ τὴν ζωγράφισε μὲ χρώματα λαχταριστὰ
τῆς μάννας ἡ στοργὴ κι' ὁ πόνος.

Ἄχ! τῆς χαρᾶς ἡ φλόγα ἐκείνη
ἀμέσως σβύνει πάλι.

Ἕνα χαμόγελο στὰ χεῖλη τοῦ ἔχει μείνει !

Κ' ἡ μάννα σιγοκλαίει στὸ προσκεφάλι.

ΑΡ. ΒΛΑΧΩΡΙΤΗΣ

Ο ΑΣΠΑΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ

«Ἄνοιξε, μάννα μας γλυκειά, τὴν ἄφθαστη καρδιά σου
κι' ἀγκάλιασέ τα τὰ φτωχά, τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ σου.
Σφίξε μας, μάννα, σφίξε μας. Γυμνά, ξαρματωμένα,
σὰν νᾶτανε κατάδικα, σὰν νᾶταν νικημένα
ἔρχονται μὲς τὸν κόρφο σου. Δῶσε μας τὴν εὐχὴ σου
καὶ σβῦσε πᾶσα μας πληγὴ μ' ἓνα θερμὸ φιλί σου.

«Ἄλλο δὲ θέλουμε οἱ πικροί. Θέλουμε ἐδῶ σιμά σου
νὰ βλέπουμε τὸ δάκρυ σου κι' ἐμεῖς στὰ βλεφαρὰ σου,
καὶ νὰ τᾶκούμε ἐπάνω μας ὀλόθερμο νὰ στάξῃ.
Θέλουμε μὲς τὰ σπλάχνα μας νὰ χώνεται, νὰ σφάζῃ

ὁ στεναγμός σου κοφτερός σὰ δίκικο μαχαίρι.
 Θέλομε τὴν ὀρφάνια σου, θέλομε νὰ μᾶς δέξη
 μαζί μ' ἐσένα συφορὰ καὶ καταδίκη αἰώνια.
 Δὲ θέλομε περιγέλα καὶ ξένου καταφρόνια.

«Ἄμετροι χρόνοι ἐλέρασαν ἡμᾶς Ἄληθεια, μάννα, ἀλήθεια
 Κι' ὡς τῶρα δὲν ἠμπόρεσαν ἀπ' τᾶχαρά μας στήθια
 ὅλη τὴν ἔρημην μας ψυχὴ νὰ καταπιοῦν, νὰ πνίξουν.
 Οἱ λύκοι δὲν ἐπρόφθασαν τὸ αἷμα νὰ ρουφήξουν
 ὡς τὴ στερνὴ σταλαματιά. Τὸ λαίμαργό τους στόμα
 ἐδειλίασε, βυζαίνοντας, κι' ἄφησε μὲς στὸ πτώμα
 παραιτημένη μιὰ μικρὴ, μιὰ φλογερὴ ρανίδα.
 Μ' αὐτὴν ἐζήσαμε οἱ φτωχοί. Ὅλη μας τὴν ἐλπίδα
 μέσα σὲ τέτοιο φυλαχτὸ τὴν εἶχαμε θαμμένη
 κ' ἐκεῖ τὴν ἀνατρέφαμε. Λαχταροποτισμένη
 ἐβλάστησε κ' ἐθέρειψε. Μέσα σὴν ἀγκαλιά σου
 αὐτὸν τὸν μόνον θησαυρὸν σοῦ φέρνουν τὰ παιδιὰ σου

«Κύτιαξ' ἐδῶ τὰ μέτωπα πῶς τᾶχει αὐλακωμένα
 ὁ πόνος κ' οἱ ἐνθύμησες. Τὰ μάτια θολωμένα
 ἀπόστασαν σὴ σκοτεινιά, γιὰ λίγο θὰ σβυστοῦνε.
 Εἶδαν τὸ Σοῦλι νὰ σφαγῇ κ' ἐμπρός τους νὰ χυθοῦνε
 τάνδρειωμένα σπλάχνα του, τοῦ Πλάστη περηφάνεια,
 κι' ἄταφα κι' ἀμνημόνευτα στὰ πεῦκα, στὰ πλατάνια
 νὰ σέρνουν τὰ ξεσκλίδια τους χοράκοι πινασμένοι.
 Εἶδαν τὸ Κοῦγι νὰ καῖ, κι' ὀλόρθη ν' ἀνεβαίνει
 Στὰ σύννεφα ἢ καπνοῦρα του, σὰ μαῦρο κυπαρίσσι
 ποὺ φύτρωνε ἀπ' τὴ στάχτη του γιὰ νὰ μοιρολογήσῃ.
 Εἶδανε τὸν Ἄληπασα νὰ ριάζεται τριγύρου,
 σὸν ἔφαγε ὡς τὸ κόκκαλο τὴ σάρκα τῆς Ἡλείου,
 καὶ νὰ μουγκρίζῃ γιὰ βοσκή, τὸ λάρυγγα ν' ἀπλώνῃ.
 Κ' εἶδανε τότε ἕνα φονιά τὰ νύχια νὰ καρφῶνῃ
 σὴν εὐμορφη τὴν Πάργα σου, καὶ στοῦ θεριοῦ τὸ στόμα
 νὰ παραδίνει παίζοντας τὸ τρυφερό της σῶμα.
 Κ' ἡμεῖς ἐβλέπαμε βουβοὶ τὸ φοβερὸ τὸ φίδι
 κι' ἀκούγαμε παράλυτοι τᾶγριο κατακλειδί
 νὰ τὴν ἀλέθῃ λαίμαργα καὶ νὰ τὴν καταπίνῃ . . .
 Πές μας το, μάννα, πές μας το, θ' ἀναστηθῇ κ' ἐκείνη ;

«Τὴν ὥρα π' ἀνδρειεύτηκες κ' εἶδαμε σὰ δοξάρι
τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ νὰ λάμψη τὸ θηκάρι,
ὅταν σ' ἀκούσαμε, οἱ πικροί, σιὸ ἔρμος σου ἀκρογιάλι
τὴ νύχτα ν' ἀδερφώνεσαι μὲ τὴν ἀνεμοζάλη,
καὶ τὴ φωτιά τοῦ κεραυνοῦ ζωσμένη στὸ πλευρό σου,
τὴ μανιωμένη θάλασσα νὰ παίρνῃς γι' ἄλογό σου,
ὅταν στὴν ἄσπλαγῆ σου ὄρμη ὁ κόσμος δουλωμένος,
γυρτός, κακογεράματος, τοιμόροπος, φθαρμένος,
ἔνοιωθε πού ζωντάνευαν τὰ ψυχα σωθικά του,
ὅταν ἀχνὸς ἐσήκωσε τὰ κρύα βλέμματά του
καὶ σ' εἶδε καὶ σ' εὐχήθηκε... Ὡ μάννα, τὰ παιδιά σου
τὰ μαῦρα ἐλατάρισαν στὸ χτύπο τῆς καρδιάς σου,
μὲ σένα αἱματωθήκανε, ἐνίκησαν μὲ σένα,
κ' ὕστερα πάλαι ἐγύρισαν κ' εὐρέθησαν δεμένα.

«Νᾶξερεις πῶς ἐπλέρωσαν τὴ νεκραναστασί σου
κάθε φορὰ πού σφύριζε κ' ἔσφαζε τὸ σπαθί σου
ἔμεῖς... ποδοκυλίσματα καὶ ξύλο καὶ κρευάλα.
Ἐφαρμακέψαν στὸ βυζὶ καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ γάλα,
μὲ τὴ χολὴ πού ἐδίνανε νὰ ποτιστῇ ἡ μητέρα.
Μᾶς ἐμετροῦσαν τὸ ψωμί μὴν τύχη καμμιὰ μέρα
καὶ φύγη ἀπὸ τὸ στόμα μας γιὰ σὲ κανένα τρῖμα...
Ἡ δέησί μας, ἡ χαρά, τὸ κλαψιμό μας... κρῖμα.

«Γιὰ μᾶς δὲν εἶχεν ἡ ζωὴ γλυκάδες καὶ λουλούδια;
δὲν εἶχεν ἡ ἀνοιξὴ χαρὰς καὶ τὰ πουλιὰ τραγούδι.
Οἱ χρόνοι ἐφεῦγαν σκοτεινοί. Σ' ἐβλέπαμε σιμά μας,
ἐνοιώθαμε τὴ φλόγα σου, βαθεῖα στὰ σωθικά μας,
σοῦ ἀπλώναμε τὰ χέρια μας... Ὡ μάννα ἀγκάλιασέ μας,
μέσα στὰ φυλλοκάρδιά σου κρύψε μας, φύλαξέ μας.
Μᾶς φαίνεται σὰν ὄνειρο. Μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ ξένος
μᾶς τρώγει μὲ τὸ μάτι του, ἀργὰ μετανιωμένος.
Πάρε μας μάννα, σφίξε μας γλυκὰ στὴν ἀγκαλιά σου,
σήμερα τὴν ἀγάπη σου, κι' αὔριο τὰ παιδιά σου
θὰ σοῦ γυρέσουν, μάννα μας, ἓνα σταυρὸ στὸν ὄμο,
κομματί κρῖθινο ψωμί καὶ μακρονόνε δρόμο».

Ἐκείνη δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπῃ τὰ παιδιά της

καὶ κάθε τους παράπονο τῶρριχνε στὴν καρδιά της.
Ἄγκαλιαστήκανε σφικτὰ καὶ τὰ φιλήματά τους
τὰ πῆραν οἱ σταυραητοὶ ψηλὰ στὰ σύγνεφά τους,
καὶ τὰ βαφτίσαν ἀστραπαῖς, τὰ πῆραν ἢ ἀχιτίδαις
τοῦ ἡλίου ποὺ τὰ φώτιζαν, καὶ τᾶκραξαν ἐλπίδες.

«Εὐλογημένη τρεῖς φοραῖς, εὐλογημένη μέρα
ποὺ εὐρῆκαμε τὸν κόρφο σου γλυκειά, γλυκειά μητέρα».

Λ. ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΤΟ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Κοιμίζει ἡ μάννα τ' ἀγγελοῦδι
μέσ' στὴ θερμὴ της ἀγκαλιὰ
μὲ τὸ γλυκὸ της τὸ τραγοῦδι,
καὶ μὲ τ' ἀχόρταγα φιλιὰ.

Μὰ δὲν νυστάζει τὸ καῦμένο,
γλυκὰ—γλυκὰ χαμογελᾷ,
Χαϊδεύοντας τὸ ξεπλεμένο
τὸ κεφαλάκι της δειλιά.

Τ' ἀστέρια ἐπάνω νύστα χύνουν,
μ' ἀκόμα ἡ μάννα ξαγρυπνᾷ,
τὰ μάτια της ἀπὸ ὕπνο σβίνουν,
καὶ τραγουδῶντας σιγανὰ

Γέρνει στὰ στήθια τὸ κεφάλι,
σφαλνᾷ τὰ βλέφαρα ἀπαλά.....
μέσ' στῶν ὄνειρων τὴν ἀγκάλη
κι' αὐτὴ κοιμᾶται καὶ γελᾷ.....

ΣΤ. ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

ΑΠΡΙΔΙΑΤΙΚΟ ΒΡΑΔΥ

*Απόψε λὲς κ' ἐγιόμισαν τὴν κάθε βρῦση μάγια,
κ' ἤπιαν οἱ ράθυμοι βοσκοὶ κι' ἀγάλλιασαν τὰ πλάγια,
χυρὸς σὲ κάθε ἀνάραχο, ἦχος στὸ κάθε ρέμα
χίλιες μορφιὲς ὑφαίνονται μὲ μεταξένιο γνέμα

πάνω στους λόγγους στὺς γλαρούς καὶ στῶν γκρεμῶν τ' ἀπόσκια
ποῦ τὰ λιοβασιλέματα στερνοφιλοῦν τὰ μόσκια.
Ὡς καὶ τὰ κύπροκούδουνα κι' οἱ γκιώνηδες κ' οἱ γρούλλοι
ἐμέθυσαν ἀπ' τὴ χαρὰ τ' ἀποψινοῦ τ' Ἀπρίλη
κ' ἐσώπασαν τὸ κλάμα των, τὸ πικρολάλημά των,
νὰ τραγουδήσουν οἱ καλοὶ τῆς νειαῖς στὸ πέρασμά των.
ἀπ' τὰ ψηλὰ τὰ διάσελα, στ' ἀνάργια μονοπάτια,
μὲ τὸ γοργὸ περπάτημα, τὰ χαμηλὰ τὰ μάτια.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Σᾶν ἐρθ' ἡ βαρुχειμωνιά στὸν οὐρανὸ μας μαύρη,
δὲν κλαίω τὸ γοργὸ πουλὶ ποῦ πάει μὲ τὰ πουλιὰ
ναῦρη στὰ ξένα ἄλλη φωλιὰ
καὶ καλωσύνη ναῦρη.

Μὰ κλαίω τὸ φτωχὸ δεντρὶ ποῦ θὲ νὰ μένη ἀκόμα,
καὶ μ' ὅλα τὰ χιονόβροχα καὶ μ' ὅλο τὸ βοριά
πάντα στὴν ἴδια τὴ μεριά,
πάντα στὸ ἴδιο χῶμα.

Κι' ὅταν χωρίζη δυὸ καρδιές ἡ τύχη ἢ ὠργισμένη,
δὲν κλαίω ἐκείνη τὴν καρδιά ποῦ θὰ ξενητευτῆ,
μὰ κλαίω καὶ πονῶ γι' αὐτὴ
ποῦ μοναχὴ θὰ μένη.

ΓΕΩΡ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΟΥΛΑ

Εἶναι ὠραῖο τὸ πρόσωπό σου,
ἀγκαλὰ μελαχροινό,
μήτε χάνει, βεβαιώσου,
ἕνα θέλγητρο γι' αὐτό.

Εἶσαι κρίνος, ἀλλ' ἡ φύση
πλάθοντάς σε, ὦ λυγερή,
τὴν ἀσπράδα σῶχει κλείσει
μεσ' στὴν ὁμορφη ψυχῇ.

Γ. ΖΗΛΟΚΩΣΤΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Χαρά τῆς πρώτης μου ζωῆς, φεγγάρι ἀγαπημένο,
Σὺ δὲν πονεῖς, ἐγὼ πονῶ,
Γιατὶ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
Κρεμίσαι λυπημένο;

Ἐσὺ ποῦ χρύσωνες τῆ γῆ καὶ ἐμάγευες τὸ κῦμα,
Γιατὶ μοῦ ρίχνεις φῶς πικρὸ,
Σὰ νὰ φωτῆς ἓνα νεκρὸ
Ποῦ κοιτεται στὸ μνήμα;

Φεγγάρι! στὸ βασίλειο σου μὴν κατοικοῦν ἀγγέλοι;
Καὶ ὁ ἄγγελός μου κατοικεῖ;
Μὲ φίλημα πικρὸ ἀπὸ κεῖ
Τὴν λάμψι σου μοῦ στέλνει;

Ψυχὴ! μὲ ἀφίνεις ἔρημο, ψυχὴ λαχταρισμένη!
Δέτε πῶς κλαίγω, πῶς πονῶ,
Ἄγγελοι, ποῦ στὸν οὐρανὸ
Τὴν πᾶτε δειλιασμένη!

Κρατῆστε, ἀγγέλοι, τὰ φτερά, καὶ αὐτὴ νὰ σταματήσῃ
Σταῖς ὠμορφιῆς τῶν λουλουδιῶν,
Καὶ στὰ παιχνίδια τῶν παιδιῶν
Τὰ μάτια νὰ γυρίσῃ.

Ὅχι! παιχνίδια νὰ μὴ δῆ ἔδῳ στὸν κόσμο κάτω,
Μῆτε λουλούδια δροσερά!
Ν' ἀκούσῃ μόνον θλιβερὰ

Τραγοῦδια τοῦ θανάτου.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ ΝΥΚΤΑ

Πλατιά τὸ χιόνι στρώθηκε Γιάλινα κάστρα τὰ βουνά,
Σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση, Λευκὸ ὄνειρον ἢ πλάση.
Κι' ἀπάνου τους βαθειά, βουβῇ Γύρω, παντοῦ ἓνα σάβανον
Νυχτιὰ παταγωμένη, Ἀπλώνεται τὸ χιόνι.

Δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
Πνοὴ δὲν ἀνασσαίνει.
Οὔτε προβάτου βέλασμα,
Οὔτε ἓνα κλάμα γκιώνη,
Κι' ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἄπειρον
Κι' ἄλαλη αὐτὴ κραάδα,
Τ' ἀχνὸ φεγγάρι ὀλότρεμο
Σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

ΑΛ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΤΟ ΑΣΘΕΝΟΥΝ ΠΑΙΔΙΟΝ

Θεέ μου, τὸ μικρὸν αὐτὸ τί σ' ἔπταισε παιδίον
Τὸν κραταιὸν πῶς ἔβλαψε τὸ ἀσθενές σου πλάσμα
Μὴ σὲ ἀφύπνισε τυχὸν μὲ ἄκαιρόν τι ἄσμα,
Ἡ ἄνθος τι μὴ σ' ἔθραυσε πηδῶν εἰς τὸ πεδίον;

Τί ἄλλο μέγα ἔγκλημα νὰ πράξη ἠδυνήθη,
Καὶ τί κακούργημα φρικτὸν εἰς τὸν βραχύν του βίον,
Ὡστε βασάνων ἄξιον καὶ πόνων καὶ δακρύων
Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου τῇ φοβερᾷ ἐκρίθη;

Ἰδέ! ἀντὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐλεύθερον καὶ χαῖρον,
Μὲ ροδοχρόους παρειάς καὶ μὲ γελόεν ὄμμα
Νὲ τρέχη, κεῖται ἀσθενές εἰς τὸ μικρὸν του στρωῶμα,
καὶ τοὺς συντρόφους παίζοντας ἀκούει ὑποφέρον.

Δὲν τὸ λυπεῖσαι σύ; ἐμὲ μὲ σχίζει τὴν καρδίαν,
Ἄδίκως πάσχον, τρυφερόν, ἀδύνατον παιδίον,
Πειρώμενον νὰ μειδιᾷ ἐν μέσῳ τῶν δακρύων
Καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης του πνοῆς μὲ τὴν γλυκεῖαν

Φωνὴν του διαβεβαιοῦν, ὅτι δὲν πάσχει πλέον,
Διότι βλέπει τὴν πτωχὴν μητέρα του, ριγῶσα,
Παράφρων νὰ τὸ θεωρῇ, καὶ ἔπειτα σιγῶσα
Νὰ στρέφῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν τὸ ὄμμα της τὸ καῖον.

Καὶ ἂν ἐκπνεύσῃ! διατὶ πλὴν τότε ἐγεννήθη;
Μὲ τοὺς ἀθλίους διατὶ γονεῖς δεσμοὺς νὰ δέσῃ;

Ἦ ὅταν ἄπαξ ἔδесе καὶ ἄπαξ ἠγαπήθη,
Τίς ὁ σκληρός, ὅστις τολμᾷ νὰ τοὺς τὸ ἀφαιρέσῃ ;

Ἐλθὲ καὶ κλῖνον, Ὑψιστε, εἰς τὸ πτωχόν του στρωμα
Καὶ τὴν ἐγγύς του ἀπελπιν ἀτένισον μητέρα,
Καὶ ἔσο, ἔσο ἴλεως ἐν τῇ μικρᾷ μας σφαίρᾳ
Ἄν βλάσφημον εἰς τὸ ἐξῆς ἀνοίγεται τι στόμα.

ΑΡΙΣΤΟΜ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΝΙΚΗΣ

Μέσ' ἀπ' τῆς νίκης τὴν κραυγὴ
ἐκεῖ κατὰ τὸν Μαραθῶνα,
μέσ' ἀπ' τῆς νίκης τὴν αὐγὴ
πὺρ ἀνέτειλεν ἀπ' τὸν ἀγῶνα
στῆ δοξασμένη ἐκείνη γῆ,

Καὶ μέσ' ἀπὸ τῆ λεβεντιά,
πὺρ στέκεται ἀντρωιωμένη,
μὲ ὑπερήφανη ματιὰ
κι' ὁ θρίαμβος τὴν ὁμορφαίνει
μὲ οὐρανογέννητη φωτιά,

Ἐν ᾧ ἡ δόξα ὄρατῆ
σκορπᾷ ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα
στεφάνια εἰς τὸν νικητὴν,
πὺρ τοῦ ἰδρωτὸς βρέχει ἀκόμα
ἢ στάλα ἢ εὐλογητή,

Μέσ' ἀπ' τῆ φλογερῆ στιγμῆ
πὺρ ἡ ἀθανασία γεννιέται
ἀπ' τὴν ἀνδρεία καὶ τιμῆ,
ὦραϊος σάν Ἐρμῆς πετιέται
ἕνας ὀπλίτης μὲ ὀρμῆ.

Καὶ τρέχει, τρέχει, πηλαλᾶ,
κ' ἔχει στὸ νοῦ τοῦ τὴν Ἀθήνα,
ποῦ μαρμαρόκτιστη γελᾶ
στοῦ ἥλιου τὴν χρυσοῦν ἀκτίνα,
καὶ ροβολᾶ καὶ ροβολᾶ.

Στὰ πόδιά τοῦ ἔχει ἀστραπή,
ἔχει λαχτᾶρα στὴν καρδιά τοῦ,
πρῶτος νὰ φθάσῃ νὰ εἰπῆ,
νὰ φέρῃ πρῶτος ἐκεῖ κάτω
τὴν εἶδησι τὴν χαρωπή.

Στὸ σιδερένιο τοῦ κορμὶ
βροντοκοποῦνε τ' ἄρματα τοῦ
καὶ εἰς τοῦ δρόμου τὴν ὁρμὴ
τὴν ἄπιστη, ὄλογυρά τοῦ
σφυρίζ' ἢ αὔρα ἢ θερμὴ.

Μοιάζει γοργόφτερο πτηνὸ
ποῦ μὲ τὸν ἄνεμο περνάει,
μοιάζει στοιχειὸ μεσημβρινὸ
ποῦ σὰν ἀκτίνα κολυμπάει
στὸ φλογισμένο οὐρανό.

Γιατὶ ὅλη ἡ φύση φλογερὴ
ἀστράφτει, καίεται καὶ λάμπει
στὸ μεσημέρι τὸ βαρὺ,
γυρνοῦν ἔμπρός τοῦ ὄρη, κάμποι
ὡσὰν μιὰ σφαῖρα φωτερή.

Οὔτε τὸ δένδρο τὸν βαστᾶ,
ποῦ ἀπλώνει δροσερὰ κλωνάρια,
Οὔτε ἡ πηγὴ, ποῦ σκεπαστὰ
κυλάει καὶ βρέχει τὰ χορτάρια.
"Ὅλο ἔμπρός κ' ἔμπρός πετᾶ.

"Ὅθε περνάει, σὰν μιὰ κρυφὴ
ἀγιότητα ἡ γῆ μυρίζει,
σὲ καθενὸς βουνοῦ κορφῇ

τῇ γιγαντόσωμῃ ἀντικρούζει
ἀρχαίου ἥρωος μορφῇ.
Γιατὶ κ' οἱ ἥρωες γοργοὶ
κατέβηκαν ἀπ' τὸν αἰθέρα
μὲ ἀλαλαγμὸ καὶ μὲ ὄργῃ,
ἀπ' τῆς σκλαβιάς τῇ μαύρῃ μέρα
νὰ σώσουνε αὐτὴ τῇ γῆ.

Ὅλ' ἡ ψυχὴ του καὶ ἡ ζωὴ
τὴν ὥρα ἐκείνη κράζει «Νίκη»,
κάθε τῆς φύσεως πνοὴ
θαρρεῖ πῶς ἀλαλάζει «Νίκη»
μὲ μιὰν ἀτέλειωτη βοή.

Παιῖνες, ὕμνοι μουσικοί,
νομίζει πῶς στὴν ἀκοή του
γύρω πετοῦν μαγευτικοί,
καὶ νιώθει ὡς μέσα στὴν ψυχὴ του
ἀνατριχίλα ἠδονικὴ.

Ἐτσι πετᾷ κ' ἔτσι περνᾷ,
βουνὰ λαγγάδια πίσω μένουν,
φθάνουν σιμὰ τὰ μακρινά,
τὰ κοντινὰ εὐθὺς μακραίνουν,
καὶ φεύγουν πίσω καὶ ξανά.

Στὸ δρόμο του τὸ φτερωτὸ
λὲς καὶ ὁ κόπος δὲν τὸν φθάνει,
σὰν ἓνα πνεῦμα ἀγαπητὸ
εἰς τὸ φτερό του τὸν λαμβάνει,
τὸ ἄόρατο καὶ δυνατὸ

Μὰ σὰν ἀντίκρουσε λευκὴ
τὴν ἡλιοστάλακτην Ἀθήνα,
ποῦ ἡ Σοφία κατοικεῖ,
στὰ ἱερὰ παλάτια ἐκεῖνη,
καὶ ἡ ὁμορφιά ἡ θεϊκὴ,

Σὰν εἶδε ἔμπρός του νὰ φανῆ
μακρὰ στὰ βᾶθη σὰν εἰκόνα,

τὴν πόλιν ἐκείνη τὴν τρανὴ
ποῦ ἐγέννησε τὸν Μαραθῶνα,
τῆ δόξα τὴν παντοτεινὴν,

Τότε μὲς στὴ βαθειὰ σιγή,
ἀπ' τὰ λαχταριστά του στήθη
ἀντήχησε χαρᾶς κραυγὴ,
καὶ ὤρμησε, πέταξεν, ἐχύθη
μὲ γρηγοράδα πλιό γοργή.

Εἶνε ἡ καρδιά του ἕνας παλμὸς
καὶ ἀγαλλίαση οὐράνια,
εἶν' ὅλος ἐνθουσιασμὸς
καὶ θρίαμβος καὶ περηφάνεια
καὶ δόξα κι' ἅγιος ψαλμὸς.

Κ' ἐκεῖνοι ὅπου καρτεροῦν
κι' ἀπὸ τὰ τείχη ἀγναντεύουν,
τὸν διακρίνουν, τὸν θεωροῦν
κι' ἀνατριχιάζουνε, μαντεύουν
καὶ τρέχουνε καὶ λαχταροῦν.

*Αγόρια ὠραῖα, γελαστά,
κόρες μὲ κάλλη μαρμαρένια,
μὲ πρόσωπα ζωγραφιστά,
γέροι, ἱερεῖς μὲ ἄσπρα γένεια
στά στήθη ἐπάνω ἀπλωτά,

Τρέχουν καὶ μοιάζουν μὲ χορὸ
ψυχῶν ὠραίων, καὶ περνοῦνε
καὶ πνέουν ἄρωμα ἱερό,
καὶ οἱ ἅγιοι τὲς ὀδηγοῦνε
στὸν οὐρανὸ τὸ φωτερό.

«Νίκη» φωνάζει, κι' ἡ φωνὴ
ἀντιλαλεῖ σὲ μύρια στήθη,
καὶ μύρια στήθη συγκινεῖ,
εἰς κάθε ὄψη φῶς ἐχύθη
εἰς κάθε στήθος ἠδονή.

«Νίκη»! Τοῦ κόβει ἢ λαλιά,
καὶ γέρνει τὸ νεκρὸ κεφάλι
μὲς τῆς χαρᾶς τὴν ἀγκαλιά,
μὲς τῆς γιορτῆς τῆ θεία ζάλη,
μὲς τοῦ θριάμβου τὰ φιλιά.

Τὸ σῶμα του πέφτει στὴ γῆ,
ποῦ ἔλευθερώνει, μὲ περηφάνεια
τὸ ἀγκαλιάζει, τὸ εὐλογεῖ,
τὸ πνεῦμά του εἰς τὰ οὐράνια
πάει, μὲ τῆς νίκης τὴν κραυγή.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Πέφτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβό, καὶ ἡ αὐγή,
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

Ἄγνό, κρυφὸ λουλούδι τῆς ζωῆς μου,
Ἔλα καὶ πρόβαλε στὸ φῶς τοῦ κόσμου...
Σ' ἔθρεψεν ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς μου,
Σ' ἔπλασσε ἡ τρικυμία τῆς σαρκός μου,
Ἔλα τώρα τὰ μάτια νὰ σοῦ ἀνοιξῶ,
Θέλω λευκὸν τὸν κόσμον νὰ σοῦ δεῖξω.

Πέφτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβά, καὶ ἡ αὐγή
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

Παλάτια εἶνε ἡ γῆ λευκὰ γεμάτη,
Καὶ ἀπὸ κάθε δένδρο καὶ κλωνάρι
Περίσσιοι κρέμονται καρποὶ χιονᾶτοι,
Κ' εἶναι προσκέφαλο κάθε λιθάρι.
Ἄνοιξε τώρα τὰ γλυκὰ σου μάτια,
Δικὰ σου εἶναι περβόλια καὶ παλάτια.

Πέφτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβό, καὶ ἡ αὐγή
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ

Τὸ κάθε ἀγκάθι πούπουλο ἔχει γείνει,
Κάθε γκρεμνὸς παρθενικὸ κρεββάτι,
Εἰς τὰ ξερὰ κλωνάρια ἀνθοῦνε κρίνοι,
Καὶ γιασεμιὰ ἢ πέτρα εἶναι γεμάτη.
Τὰ μάτια σου, παιδί μου, ἀνοιχτὰ τώρα
Καὶ ρήγας γίνου ἐσὺ στὴν ἄσπρη χώρα.

Πέφτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβά, καὶ ἡ αὐγὴ
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

Τέτοιο γιὰ σένα, ὄνειρευτό, τοῦ κόσμου
Τὸ πανηγύρι ἔπλασα, ὦ παιδί μου,
Ἔλα, τὸ ἄπραγὸ σου χέρι δός μου
Καὶ στῆς ζωῆς τὸν δρόμο ἔλα μαζί μου
Καὶ θὰ σοῦ δεῖξω ἐγὼ τὰ κάλλη, ὅπου
Δὲν τὰ θωρεῖ τὸ μάτι κάθε ἀνθρώπου.

Πέφτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβά, καὶ ἡ αὐγὴ
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

Ἔλα, ἄμοιρό μου σπλάχνο, κ' ὅταν σβύση
Τὸ ὄραμα τὸ λευκό, καὶ ἡ κακία
Κ' ἡ ἀσχημιὰ τοῦ κόσμου πρὶν ξυπνήση,
Ἡ ἀσχημιὰ τοῦ κόσμου ἢ αἰωνία,
Ἐγὼ, χρυσέ μου κρίνε, θὰ σὲ φέρω
Στὸ δάσος τ' ὠραιότερο ποῦ ξέρω.

Πέπτει τὸ χιόνι ἀργά, βουβά, καὶ ἡ αὐγὴ
Νυφοῦλα ἀσπροντυμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

Κάτω ἀπὸ τ' ἄσπρα δένδρα, τ' ἀψηλά,
Μέσα στὸ περιβόλι τὸ μεγάλο,
Τὸ χιόνι θενὰ σκάψω ἀπαλά
Καὶ τὸ μικρὸ κορμάκι σου θὰ βάλω.
Ἐκεῖ τὰ μάτια πάλι θὰ σοῦ κλείσω!
Τελείωσε ἡ ζωὴ . . . Γύρισε πίσω . . .

Λυώνει τὸ χιόνι ἀργά, βουβά, καὶ ἡ αὐγὴ
Νυφοῦλα δακρυσμένη χαιρετάει τὴ γῆ.

ΠΑΝ. ΣΟΥΤΣΟΣ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ

Δὲν ἀπατῶμαι . . . ὁ Χριστός! ἰλιγγιῶ... κλονοῦμαι...
Νὰ τὸν λαλήσω ἤθελα, νὰ τὸν ἰδῶ φοβοῦμαι.
Διδάσκαλε! . . . ἡ γλῶσσά μου καὶ ἡ φωνή μου τρέμει
ὦ λύσσα! . . . ἡ καρδιά μου δηλητηρίου γέμει.
ὦ Ἰησοῦ! τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τώρα ζηλοτύπους
Ἐκτείνω εἰς τῶν ἡλῶν σου τοὺς νεοκτίστους τύπους,
Φθονῶ τὴν τῆς φρικώδους σου σταυρώσεως ὁδὸν,
Φθονῶ τῆς λόγῃς τὴν πληγὴν τὴν φοβερὰν ἐκείνην..
Τῆς οἰκουμένης ἔμεινες σὺ ὁ εὐλογημένος,
Κι' ἐγὼ τῆς γῆς ὁ μιᾶρος καὶ ὁ κατηραμένος!
Καὶ σὲ μὲν τὰ οὐράνια προσδέχονται τεμένη,
Ἐμὲ δὲ τὸν ἀνόσιον, ὁ Ἄδης περιμένει!
Ὑπὸ ἀπαίσιον ἐγὼ ἀστέρα ἐγεννήθην!
Κατάραν ὡς ἱμάτιον ἐκ βρέφους ἐνεδύθην . . .
Μὴ φεύγῃς! μισῶ ἑμαυτόν, καὶ φεύγω ἐγὼ πρῶτος.
Μὲ φέρει φρίκην καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ποδῶν μου κρότος
Καὶ φλέγομαι ὑπὸ θερμῆς τοῦ αἵματός μου δίψης.
Σὲ ὁ σταυρὸς δὲν ἤλλαξε, καθὼς ἐμὲ ἡ θλίψις.
Εἰς μίαν ὥραν φοβεράν, μακρὰν ὑπὲρ αἰῶνα
Ἡ κεφαλή μου ἔγεινε λευκὴ ὑπὲρ χιόνα.
Ἄλλ' ὦ χαρά μου! πρόθυμος ἰδοὺ καὶ κυρτουμένῃ
Ἡ δρυς μου, ἥτις ὡς καρπὸν τὸ πτώμά μου προσμένει,
Ἡ δρυς ἡ τῆς ἀγχόνης μου, τὸ δένδρον τοῦ θανάτου,
Ὁ κόραξ σείει γύρω μου τὴν μαύρην περυγὰ του,
Καὶ βλέπων με βραδύνοντα, δεικνύει τὴν ὀργὴν του,
Διότι δὲν ἀνήρπασε τὰς σάρκας μου τροφὴν του.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ἄρχαιο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
Τοῦ Ὁραίου, τοῦ Μεγάλου καὶ τ' Ἀληθινοῦ,
Κατέβα, φανερώσου κι' ἄστραψε ἐδῶ πέρα

Στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.
Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλαμα καὶ στὸ λιθάρι,
Στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή,
Καὶ μὲ τ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
Καὶ σιδερένιο πλάσε κι' ἄξιο τὸ κορμί.
Κάμποι, βουνά, καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
Σὰν ἓνας λευκοπόφυρος μέγας ναός,
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἔδῳ προσκυνητῆς σου,
Ἄρχαιο Πνεῦμα ἀθάνατο, κάθε λαός.

ΑΛ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ο ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΝΕΑΝΙΔΟΣ ΘΥΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ

Τῶν συγγενῶν μου στερηθεὶς, ἀνήλικον παιδίον,
Ὡς ἔρημον μονότονον διέτρεχα τὸν βίον,
Οὐδὲ ὑπῆρξε δι' ἐμὲ φιλόστοργος ἀγκάλη
Νὰ μὲ θερμάνῃ τρέμοντα καὶ νὰ μὲ περιβάλῃ.
Ὡς λάβα ἐν ᾧ ἔβραζον αἰσθήματα ἐντός μου,
Μ' ἐπεριστοίχουν παγετοὶ ἀδιαφόρου κόσμου.

Ἐκεῖ γλυκεῖα ὡς ἐλπίς, ὡς ἄγγελος ὄραία,
Μ' ἀπήνητησεν εὐαίσθητος καὶ συμπαθοῦσα νέα.
Μ' ἐξωογόνησε τὸ φῶς τοῦ μειδιάματός της,
Ὡς ἥλιος μου ἔλαμπεν ὁ νέος ὀφθαλμὸς της,
Καὶ ἡ ζωὴ μου ἔρρεεν ὡς κρυσταλλώδης κρήνη,
Ὅπου ἐκείνη πανταχοῦ ἐφαίνετο ἐκείνη,
Καὶ ὅπου ἐψιθύριζεν ὁ φλοῖστος τῆς ἀγάπης.

Ἄλλ' αἰμοβόρος ὕαινα, ἀκόλαστος σατράπης
Εἶδε κοσμοῦν τὸν κῆπὸν μου τὸ ἄνθος τὸ εὐῶδες,
Καὶ πῦρ εἰς τὴν καρδίαν του ἐξήφθη θηριῶδες,
Καὶ ἐμυκάτο ἄγριος, καὶ ἄφριζε μὲ λύσσαν.
Τὰ στέφανα τοῦ γάμου μας ἠτοίμασμένα ἦσαν,
Ὅταν τὴν κόρην ἤρπασαν αἰσχροὶ τοῦ δορυφόροι

Τὴν ἤρπασαν! Ἄκούετε ; ἀλλ' ἡ γενναία κόρη
Τὰ δῶρά του ἀπέρριψε, πρὸς ἀπειλὰς ἀντέστη,
Καὶ τὴν τιμὴν της σώζουσα τὸν θάνατον ὑπέστη.
Τὸν θάνατον! ὦ φρίξτε, ἐὰν ἀρκῆ ἡ φρίκη!
Ἐν ᾧ μ' ἐκράτουν δέσμιον σκληροὶ σιδήρου κρίκοι,
Αἱ τίγρεις ἔσκαψαν ἔμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου τάφρον·

ᾠ! πῶς ἔζησα! ὦ πῶς δὲν ἔγινα παράφρων!
Τὴν ἔφερον οἱ δῆμιοι ἀγνὴν καὶ μειδιῶσαν.
Καὶ ζῶσαν τὴν κατώρουξαν, μ' ἐννοεῖτε ; ζῶσαν !
Ἐπτα αἶμα καὶ ἀφρούς, ὡς ὄφις ἔστρεφόμενη
Δαγκάνων τὰς ἀλύσεις μου καὶ ἀποσπῶν τὴν κόμην,
Καὶ τοὺς δημίους ἤθελα νὰ σχίσω μὲ τὸ στόμα·

Ἡ μάρτυς ἔβλεπεν ὠχρὰ ὀγκούμενον τὸ χῶμα,
Καὶ μέλος μετὰ μέλος της τὸ σῶμά της καλύπτων.
Τὸ καθαρὸν της μέτωπον ὡς ἄνθος ἦτον, κύπτων,
Τὸ βλέμμαί της εἰς δάκρυα σβυνόμενον καὶ γλαῖον,
Μ' ἀπεχειρέτα μ' ἀσπασμὸν σκληρὸν καὶ τελευταῖον.

ᾠ λύσσα! ὦ ἐκδίκησις! ὦ θέαμα φρικῶδες!
Ἴδου τὸ χῶμα προχωρεῖ! καλύπτονται οἱ πόδες!
Ἴδέτε το' σωρεύεται ἰδέτε, φθάνει, φθάνει
Ἐὼς τὰ γόνατα, ἰδού! ἰδέτε το, αὐξάνει
Ἀνέβ' εἰς τὴν καρδίαν της, ἀνέβη παρ' ἐπάνω.
Ἀνέβη εἰς τὸ στήθος της, ἀνέβη... θ' ἀποθάνω!..
Εἶναι καιρὸς, συνδράμετε, συντρέξατε νὰ φύγη...
Πνέει βαρέως, πνίγεται, ἀγωνιᾷ, ἐπνίγη.

(Συνελθὼν καὶ κλαίων, μετὰ μικρὰν σιωπὴν).

ᾠ φίλοι! συγχωρήσατε τὰ δάκρυα ποῦ χύνω.
Ἐὰν ἐβλέπατε τὸ ὄν τὸ εὐχαρὶ ἐκεῖνο,
Τοὺς οὐρανόους ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν νὰ φέρη,
Κ' εἰς τοῦ θανάτου ὡς στρουθὸς τοὺς ὄνυχας νὰ σπείρη,
Δακρύων θὰ ἀνέβρουν εἰς τὰς ψυχὰς σας βρούσεις,
Θὰ ἔκαιον τὰ στήθη σας ἀπὸ καμίνους λύσεως.

Γ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Παδί μὲ παραμύθια μὲ νανούριζες,
μητέρα μου καλή, στὰ γόνατά σου,
κι' ὅταν τὸ παραμύθι τέλειωνε
μὲ πλάγιαζες νὲ κοιμηθῶ κοντά σου

Ἐκεῖ πού τώρα ἐσὺ κοιμᾶσαι ἀξύπνητη,
τὰ γόνατά μου σέρνω ἀποσταμένα,
νὰ κοιμηθῶ κοντά σου... Τέλειωσε
τὸ παραμῦθι τῆς ζωῆς γιὰ μένα.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

- Παιδί** Θέλω τὴ μάμμα.
- Πατέρας.** Ἐπέταξε καὶ στ' ἄστρα πάει νὰ ζήσει.
- Παιδί.** Πῶς τόσο μάκρος ἄρρωστη δυηήθηκε νὰ σχίση ;
- Πατέρ.** Ἐχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.
- Παιδί.** Γιατί δὲν τὶς ἀπλώνει
τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξει στ' ἀστερία μόνη.
- Πατέρ.** Δὲν εἶναι μόνη· γύρω της φτεροκοποῦν ἄγγελοι.
- Παιδί.** Ἄν ἄγγελό της μ' ἔλεγε, κόντά της θὰ μὲ θέλη.
- Πατέρ.** ὦ! δίχως κάλεσμα θεοῦ, ψηλὰ κανεῖς δὲν πάει.
Κοιμήσου τώρα, ἡσύχασε.
- Παιδί.** Καὶ ποιὸς μοῦ τραγουδάει ;
- Πατέρ.** Ἐγώ, πουλάκι μου !
- Παιδί.** Ἐσὺ κλαῖς.
- Πατέρ.** Ὅχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.
- Παιδί.** Ζάχαρη νᾶναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τῶνειρό σου*.
Νυστάζω. Ἄπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ ταράξης.
δός μου τὸ χέρι—σκιάζουμαι μήπως καὶ σὺ πετιάξης.

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Μὲ πόθο ὁ ἄνδρας ψάχνοντας νὰ βρῆ τὴν εὐτυχία,
παλαίβει ἀκούραστα, νικᾷ τῆς φύσεως τὰ στοιχεῖα,
ζητεῖ νὰ δῆ τ' ἀθώωρα καὶ τ' ἄφραστα νὰ φθάσῃ,
σκάβει τῇ γῆ τὴν καρπερὴ, ξυλοκοπᾷ τὰ δάση,
πατεῖ τὰ ἀπάτητα βουνά, ψηλὰ τὰ νέφη ἐγγίζει,

τὴ μανιασμένη θάλασσα μὲ μιὰ σανίδα σχίζει,
καὶ μὲ τὸ μάτι ἀχόρταγο, μ' ἀχόρταγο τὸ στόμα,
συναίξει πλούτη ἀπ' τὸ νερὸ καὶ πλούτη ἀπὸ τὸ χῶμα . . .
Κ' ἐνῶ σὰν ἄλλος βασιληᾶς κίττει τρανὰ παλάτια,
στρέφει τὰ μάτια καὶ θωρεῖ τῆς γυναικὸς τὰ μάτια,
καὶ βλέπει μὲς' στὰ βάθη τῶν πλούτη ἐνὸς ἄλλου Κροίσου,
κάτι σὰν ἄστρα τοῦρανοῦ καὶ ἄνθη παραδείσου.
Καὶ λέγει μὲ παράπονο. «Ψεύτρα ἦ χαρὰ τοῦ κόσμου.
τὴν εὐτυχία ὅπου ζητῶ, ἐσὺ γυναίκα, δός μου».

Γ. ΑΘΗΝΑΣ

MANNA

— Τί ζητᾶς φτωχιά γρηοῦλα,
Μέσ' στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς ;
Τί ρωτᾶς κάθε βρυσσοῦλα
Καὶ τὸ ὑγρὸ πεζοῦλι τῆς φιλεῖς ;

— Πέρασε ἀπὸ δῶ, πέρασε ἀπὸ κεῖ.
Θᾶσκυψε νὰ πιῇ νεράκι.
Ἄχ ! θὰ κάθησε νὰ συλλογιστῇ
Τὸ ξαλαργεμένο του σπιτάκι !

— Τί ζητᾶς, φτωχιά γρηοῦλα
Μέσ' στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς ;
Τί κυτᾶς ἀπ' τὴ ραχοῦλα ;
Μέσ' ἀπ' τὴν χαράδρα ποιὸν καλεῖς ;

— Τί γνωστοὶ ποῦ μοῦ εἶν' ἐκεῖν οἱ βράχοι !
Ποῦ νὰ τοὺς ξανάχω τάχα ἰδῆ ; . . .
Ἦταν πόλεμος . . . κ' ἔγινε μιὰ μάχη . . .
Ἄχ ! παιδάκι μου, δόλιο μου παιδί !

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- *Αγρίλι=ἀγριελαία.
*Αδελφή (ΔΥΟ Μακροῦ)='Ο ποιητής ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἄτεκνον χήραν ἀδελφὴν του.
Αἰγύπτιος=οἱ Αἰγύπτιοι, ὁ Ἴμβραήμ.
*Αλιάς=ἀλιευτικὴ λέμβος.
*Αλκυὼν=κοινῶς ψαροπούλι. Κτίζει τὴν φωλεάν της παρὰ τὰς ἀκτὰς καὶ θηρεύει μικροὺς ἰχθῦς.
*Αμάχη=φιλονικία, ἔχθρα.
*Ἀμέ το=πήγαίνε το.
*Ἀνασφουγκώνουμαι=σηκῶνω τὰ μανίκια μᾶχει ἀγκῶνος.
*Ἀντίζερβα=ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ὅπως³ συνήθως.
*Ἀναφωνήτρα=Παλαιὸν μαναστήριον ἐν Ζακύνθῳ.
*Ἀντζα=γάμπα.
*Ἀντίσκοβε=διέκοπτε.
*Ἀπαντοχὴ=ἐλπὶς.
*Ἀπαριάζω=παραιτῶ, ἀφίνω.
*Ἀπετονιά=βλ. πετονιά.
*Ἀπιθῶνω=ἀκκουμβῶ τοποθετῶ.
*Ἀποκορώθη=τὴν πῆρε ὁ ὕπνος.
*Ἀποσπερίτης (καὶ Ἀὐγερινός)=ὁ ἀστερισμὸς τῆς Ἀφροδίτης.
*Ἀπραγος=ἄπειρος
*Ἀραχλος=δυστυχής.
*Ἀρμάδα=στόλος.
*Ἀσίκης=λεβέντης.
*Ἀσκέρι=πληθῆδες.
*Ἀσπρο=Τουρκικὸν νόμισμα ἀξίας ἐνὸς λεπτοῦ.

B

- Βαλμᾶς=ὁ βοσκὸς τῶν ἵππων.
Βαρκὸς=τέναγος μετὰ φυτῶν, ἔλος.

Βερέμης=ἀσθενής.

Βερεμάρικος=ἀσθενικός.

Βιζὼ=ἡ Βιζύη τῆς Θράκης.

Βλάμης=φίλος.

Βλατί=πολύτιμον ἐπίσαγμα ἵππου.

Βοΐβοντας (βοεβόδας)=διοικητῆς ἄλλοτε ἐπαρχίας ἐν Τουρκίᾳ.

Βόλεψη=νοικοκυριό.

Βορὸς=στρούγκα.

Βοσκοτόπια=τόποι κατάλληλοι πρὸς βοσκὴν τῶν ποιμνίων.

Βρατσέρα=εἶδος ἱστιοφόρου πλοίου.

Βραχώνομαι=ἀπομονοῦμαι ἐπὶ βράχου ἐξ οὗ ἀδύνατος ἡ κατάβασις.

Βρίκι=εἶδος ἱστιοφόρου.

Γ

Γαῖμα=αἷμα.

Γάργαρος=ξάστερος, διαυγής (ἐπὶ ὕδατος)

Γενάτι=θυμός.

Γιάντα=διατί.

Γιομιτζῆς=ναυτικός.

Γιορντάνι τὸ=περιδέραιον.

Γνέμα=ἡ κλωστή, τὸ νῆμα.

Γολέττα=εἶδος πλοίου ἱστιοφόρου.

Γραιὸς (καὶ γραῖγος)=ΒΑ ἄνεμος.

Γρέκι=προσωρινὴ κατοικία τῶν νομάδων ποιμένων καὶ ποιμνίων.

Δ

Διγενῆς=τὸ ὄνομα τοῦ Μεσαιωνικοῦ ἡμῶν ἥρωος, καὶ γενικῶς :
ἀνδρεῖος.

Δίσεχτοι=δυστυχημένοι.

Δραγίς=πρέζα (ταμπάκου π. χ.)

Δραγόνοι=σῶμα Γαλλικοῦ ἵππου ἐλαφρῶς ὄπλισμένου.

Ε

Εἶντα=τί ;

Εἰρεσία ἢ=καπηλασία.

Ἐρρεῦσαν=ἔρρευσαν, ἐκύλησαν.

Ζ

Ζαλίκι=φόρτωμα φερόμενον ὑπὸ ἀνθρώπων.

Ζάλογγο=δασώδης τοποθεσία.
Ζουάβοι=σώματα τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἀποτελούμενα κατ' ἀρχὰς
ἐξ ἰθαγενῶν τῆς Ἀλγερίας, εἶτα δὲ καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν.

Η

Ἡλιοβόρι τὸ=καῦμα τοῦ ἡλίου.

Θ

Θαλάμη=ὁπὴ ἐπὶ βράχου ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔνθα καταφεύγουν
τὰ χταπόδια.

Ι

Ἰβάνιον=μικρὸς κάδος πρὸς ἀντλήσιν ὕδατος.
Ἰννοκέντιος ὁ Γ' = Ὁ Πάπας ὁ ὑποκινήσας τὴν Δ' Σταυροφορίαν
(1200—1204).
Ἰππομαχικό=Ἀπομαχικὸν ταμεῖον (κατὰ παραφθοράν).
Ἰπποσιδηρὸς ὄρομος=Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἀθήναις ἄλλοτε διεξή-
γετο δι' ἰπποσιδηροδρομῶν.
Ἰγνη (Τρελλὴ μάννα)=τὰ βήματα.

Κ

Καζάντισμα=κέρδος, προκοπή.
Καϊκάντζαους=καλλικάντζαρος.
Καλουμάρω=καταβιβάζω τινὰ διὰ σχοινίου.
Καραβωμένη=ἐπὶ γυναικὸς ἣτις ἐταξίδευσε, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἄλ-
λοτε προσβολή (Παπαδιαμ.).
Καματερά=οἱ ἀροτριῶντες βόες, οἱ μεταξοσκώληκες (Παπαδια-
μάντης).
Κατακλεῖδι=ὁ οἰσοφάγος, τὸ στόμα.
Καταρδεύω=βρέχω.
Κατάστημα=ἐν Κερκύρα τὸ ἐνεχυροδανειστήριον.
Καταχιασμένος=σκεπασμένος ἀπὸ σκότος.
Κάτεργα=πλοῖα χρησιμεύοντα καὶ ὡς φυλακαὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα
εἰς τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦντο κατάδικοι ἄλυσόδετοι ὡς
κωπηλάται.
Κειά=ἐκείνα.
Κιβοῦρι=φέρετρον, μνήμα.
Κιλίμι=εἶδος τάπητος.
Κοκεταρία=φιλαρέσκεια.
Κοκκώνα=ἄρτος τῆς Λαμπρῆς ἐν σχήματι ἀνθρωπαρίου. (Παπαδ.)
Κολήγισσα=συντιρόφισσα.
Κόνσολας=προεσβευτής, ἀντιπρόσωπος.

- Κοντρασάρω=ἀνθίσταμαι, ἀντιλέγω.
Κοπή=τὸ ποίμνιον.
Κορφοὶ=Κέρυρα.
Κουσοῦρι=ἐλάττωμα.
Κυπροκουδούνα=οἱ ἐκ χαλκοῦ ἢ ὄρειχάλκου μικροὶ κωδωνίσκοι τῶν προβάτων.

Λ

- Λαδικὸ=δοχεῖον ἐλαίου ἐκ λευκοσιδήρου.
Λαζαρέτο=λοιμοκαθατήριον.
Λάσκα=ἄφηνε.
Λάσκα καλούμα=ἄφηνε, ξετύλιγε τὸ σκοινί.
Λάσκαρης=ὁ τελευταῖος Ἕλλην αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων κατακτίσεως αὐτοῦ.
Λιανοστουρνάρι=μικρὸς πυρίτης λίθος.
Λιμνογέννητη=ἐννοεῖ τὴν Βενετίαν.
Λισγάρι=τὸ πτύον, φυτάρι.
Λόζα=δωμάτιον θυρωροῦ, θεωρεῖον θεάτρου.

Μ

- Μαгнаύρα=Ἀνάκτορα ἐν Βυζαντίῳ.
Μακελλάρης=χασάτης.
Μανοῦ ἡ=γιαγιά.
Μελτέμια=οἱ ἐτησίαι τῶν ἀρχαίων.
Μερεμέτι=ἐπιδιόρθωσις.
Μιντέρι=χαμηλὸν στρῶμα ὅπου κάθηνται.
Μπαϊράκι=σημαία.
Μπαρκάρω=ἐπιβιβάζομαι πλοίου.
Μπατάρησε (ἡ βάρκα) =ἀνετρέπη.
Μωτάζαν=μοῦ ἔταζαν.

Ν

- Νετάρω=τελειώνω, καθαρίζω.
Νιόβη=σύζυγος τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Ἀμφίωνος. Καυχηθεῖσα διὰ τὴν πολυτεκνίαν της ἀπέναντι τῆς Λητοῦς, ἣτις εἶχε μόνον δύο τέκνα, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ἐτιμωρήθη, φονευθέντων πάντων τῶν τέκνων της διὰ τῶν βελῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἄρτεμιδος. Μετὰ τοῦτο ἡ Νιόβη ἐκ τῆς λύπης της ἀπελιθώθη.
Ντέρτι=στενοχώρια.

Ξ

Ξεκαμπίζω=ἀπομακρύνομαι τοῦ κάμπου.

Ξέμετρο=νῆμα ἢ ταινία ἰσοῦψης πρὸς τὸ ἀνάστημα τοῦ παιδίου φερομένη περὶ τὸν λαιμόν του ὡς ἐγκόλιον. Ἐπωλοῦντο ἄλλοτε κατὰ τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις ἐν Ἐπτανήσῳ.

Ξετρέχει=βόσκει.

Ξεφαντώνω=διασκεδάζω.

Ξεφτέρι=ἀετός.

Ξόδι=κηδεία.

Ξωθειῆς=εἶδος Νηρηίδων τῆς συγχρόνου Μυθολογίας.

Ο

Ὁρμάνια=δουμάνισ, δάση πυκνά.

Ὁρτζα=πίσω.

Οὐγολῖνος=Κόμης τῆς Πίζης, ὃν κατὰ τὸ 1287 ὁ φίλος του ἀρχιεπίσκοπος Ρουγέρης κατηγόρησε ὅτι ἀντὶ χρημάτων ἤθελε νὰ παραδώσῃ διάφορα κάστρα τῆς Πίζης εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς Φλωρεντίνοῦς. Ὁ λαὸς τῆς Πίζης τότε ἐπανεστάτησε καὶ ἐφυλάκισε τὸν Οὐγολῖνον, ἀφήσας αὐτὸν νὰ ἀποθάνη ἐκ τῆς πείνης ἐν τῇ φυλακῇ.

Ὁχ=ἀπὸ

Π

Παλαιότουρκος=ὄπαδὸς τῆς Ἀπολύτου Μοναρχίας ἐν Τουρκίᾳ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Νεοτούρκους, τοὺς ὄπαδοὺς τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Παλησοακολέβα=εἶδος πλοιαρίου.

Παλιοῦρι=θάμνος ἀκανθώδης.

Πανίζω=καθαρίζω τὸ φοῦρνο μὲ τὸ ψῆπανι (πανιάρα).

Παραγάδι=ἀλιευτικὸν ἐργαλεῖον.

Παραπήγματα=στρατῶνες ἐν Ἀθίνας ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Κηφισίας.

Πασκίζω=προσπαθῶ.

Παταγωμένη=παγετώδης.

Πατιρντι=θόρυβος.

Πατρομανοῦσε=ἐπροστάτευε.

Περιβάδην=καββαλικευτά, ὅπως ἱππεύουν οἱ ἄνδρες σταυροπόδι, μὲ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

- Πετονιά=άλιευτικὸν ὄργανον.
Πλαντάζω=στενοχωροῦμαι.
Πλουμισμένη=κεκοσμημένη.
Πόρταλο=ἡ πόρτα
Ποτόκια τὰ=δεξαμενὴ ἐλαιοτριβείου ὅπου κατασταλάζει τὸ ἔλαιον
(ἐκ τοῦ: ἀποθήκη, ἕσως).
Πουρνὸ=πρωί.
Πούντζ=εἶδος ποτοῦ θερμαντικοῦ.
Πουτοῦρι=εἶδος βράκας.
Πρατιγάρω=ἐλευθεροκοινωνῶ.
Πράχνω=ἀρπάζω.
Πρωτονυχτιὰ=ἡ πρώτη πανσέληνος τῆς Δημιουργίας

Ρ

- Ραιδιά=βράχοι ἀπότομοι.
Ραφάκι=μικρὸ ράφι.
Ρέπια=ἐρείπια.
Ροβολάω=καταβαίνω.
Ροδάμι=ξύλον ἐκ πρίνου.
Ρουπάκι=εἶδος δρυός.
Ρυάζομαι=οὐρλιάζω.

Σ

- Σαλαγος=αἱ φωναὶ δι' ὧν ὁ βοσκὸς ὠθεῖ τὸ ποίμνιον εἰς βοσκήν.
Σαλονικιὸς=Θεσσαλονικιὸς.
Σάντουλος=ὁ ἀνάδοχος, ὁ νουνός.
Σαρμανίτσα=ἡ κούνια τοῦ βρέφους.
Σβάντζικο=νόμισμα ἀργυροῦν ἐπ' Ὀθωνος ἀξίας 90 λεπτῶν.
Σεπέτι=κασελάκι.
Σεργιάνι=περίπατος.
Σημαντήριον=κωδωνοστάσιον.
Σίκλος=ὁ κουβάς δι' οὗ ἀντλοῦμεν ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος.
Σκάρος=ἡ νυκτερινὴ βοσκή τῶν προβάτων.
Σκότα=τὸ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἰστιοῦ σχοινίου, δι' οὗ ὁ ναύτης καθο-
ρίζει ἐκάστοτε τὴν θέσιν τοῦ ἰστιοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν
πνέοντα ἄνεμον.
Σκούνα=εἶδος ἰστιοφόρου.
Σκουτιὰ=ροῦχα.
Σμάρι τὸ=σμήνος, πλῆθος.

- Σμπάρα**—όμοβροντίαι πυροβολισμῶν.
Σονέττον—εἶδος λυρικῶν ποιημάτων ἀποτελουμένων ἐκ 14 ὁμοιοκαταλήκτων ἔνδεκασυλλάβων στίχων. Οὗτοι σχηματίζουν 2 στροφὰς τετραστίχους καὶ ἑτέρας 2 τριστίχους. Τὸ σονέττον εἶναι Ἰταλικῆς προελεύσεως, ἀνεπτύχθη δὲ κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Πετράρα. (Βλέπε παρ' ἡμῶν τὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη)
Σοφρᾶς—μικρὰ χαμηλὴ καὶ στρογγυλὴ τράπεζα φαγητοῦ.
Σπυδαχτικά—μετὰ βίας, γλήγορα (Τρελλὴ μάννα).
Στενορρύμι—στενὸς δρόμος.
Στέρφα—στεῖρα (ἐπὶ αἰγῶν κυρίως).
Στραβολέκα ἦ—ἀγγλίτσα.
Στρογγυλοφέγγαρη (φωτοχυσία)—πανσέληνος.
Στυλὸ τὸ—ὁ στυλογράφος.
Στύψη—στερέψη.
Σύντεκνος—ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα, ὁ κουμπάρος (Βιζυηνός).
Σύψυχοι—χωρὶς νὰ σωθῆῖ κανεῖς.
Σφάχτης—πόνος.

Τ

- Τάβλα**—τράπεζα φαγητοῦ.
Τραβάει τὴν ἄχνα—ἀναπνέει βαθέως.
Τράστος ὁ—ταγάρι.
Τρεχαντήρι—εἶδος πλοιαρίου.
Τριβλί—πιάτο.
Τσεκ—τραπεζικὸν γραμματίον πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐν αὐτῷ ἀναγραφομένου ποσοῦ.

Υ

Φ

- Φακίολι**—μαντήλι τῆς κεφαλῆς.
Φλάμπουρο—σημαία, σινιάλο.
Φλάσκα—δοχεῖον μικρὸν ὕδατος ἢ οἴνου (συνήθως ἐκ δέρματος)
Φωτίκια—τὰ ἐνδύματα τοῦ βαπτιζομένου νηπίου.

Χ

- Χαμηδιέ**—ὄνομα Τουρκικοῦ θωρηκτοῦ δράσαντος κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912.
Χαμοσπιτιά—χαμηλὸ σπίτι.

- Χατζάρι=μάχαιρα, είδος σπάθης.
Χειμὸς=χειμῶν.
Χιλομῦτσι=Μεσαιωνικὸν φρούριον κτισθὲν ἐπὶ τοῦ Χελωνάτα τῆς Ἡλείας ὑπὸ τῶν Φράγκων τὸ 1217 μ. Χ. ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἀκρόπολις τῆς πρωτευούσης τοῦ Μωρέας Ἀνδραβίδας.
Ἐπὶ τῶν Φράγκων ἐκαλεῖτο Chateau Tornais καὶ Castro Tornese.
Χολέρα=πρόκειται περὶ τῆς κατὰ τὸ 1856 ἐνσηψάσης ἐν Ἀθήναις χολέρας, συνέπειά τῆς ὑπὸ τῶν Ἀγγλογάλλων κατοχῆς τότε τῆς πόλεως.
Χρυσοκάλιγα=χρυσᾶ σανδάλια.

Ψ

Ψίκι τὸ=γαμήλιος συνοδεία.

Ω

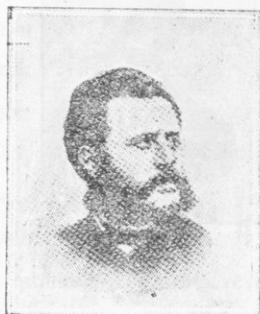
Ἔωριός=ἠωραῖος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ἄθανας Γεώργιος. — Τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ δικηγόρου καὶ πολιτευτοῦ Γεωργίου Ἀθανασιάδου Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναυπακτον τὸ 1893. Ἐκ τῶν νέων λυρικῶν ποιητῶν. Ἐδημοσίευσεν διαφόρους ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Πρωινὸ ξεκίνημα», «Καιρὸς πολέμου», Ἄγάπη στὸν Ἐπαχτο» «Εἰρμὸς» κλπ.



Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης. — Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Ὑπῆρξεν ὁ μεγαλόστομος καὶ ὑψηλῆς ὕμνητῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἀρματολικῶν χρόνων. Τὰ ἔργα του εἶναι δημοσιευμένα εἰς τρεῖς ὀγκώδεις τόμους ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ εἰς τοὺς ὁποίους, ἐκτὸς τῆς βιογραφίας τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄλλων πεζῶν ἔργων, περιέχονται καὶ τὰ μεγαλύτερα τῶν ποιητικῶν του ἔργων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Μνημόσυνα», «Στιχορρήματα», «Κυρὰ Φροσύνη», «Ἀθανάσιος Διάκος» καὶ «Φωτεινός». Ἡ γλῶσσα του εὐρωστος καὶ ἀρρενωπὴ δημοτικὴ, ὑπενθυμίζει τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐκ τῆς ἀνεξαντλήτου πηγῆς τῶν ὁποίων ἦντλησε τὰς ὄραιότερας τῶν ἐμπνεύσεών του. Διὰ τοῦ Βαλαωρίτου καὶ ἄλλων ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καλλιεργηθεῖσα ἀπέδειξε τὴν δύναμιν αὐτῆς ὡς μέσου καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως. Ἀπὸ αὐστηρᾶς τεχνικῆς ἀπόψεως ἡ τέχνη τοῦ Βαλαωρίτου συναντᾷ εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν πολλὰς ἀντιρροήσεις — παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητον ἐπιβολὴν αὐτῆς



ἐπὶ τῆς λαϊκῆς ψυχῆς—λόγω τῆς μεγάλης ἐπιβολῆς τὴν ὁποίαν ἄσκει σήμερον ἐπὶ τῆς λογοτεχνίας μας μᾶλλον ἢ τέχνη τοῦ Σολωμοῦ.

Βιζυηνὸς Γεώργιος.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύν τῆς Θράκης τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε ἐν τῷ Δρομοκαϊτείῳ τὸ 1896. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν διακεκριμένων λυρικῶν ποιητῶν τῆς συγχρόνου ἐποχῆς μὲ ἐξαιρετον φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μόρφωσιν. Ἐγραψε καὶ σειρὰν ὠραίων διηγημάτων μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Τὸ ἀμάχημα τῆς μητρὸς μου» καὶ «Τὸ μόνον τῆς



ζωῆς μου ταξείδιον». Τὰ ἔργα του εἶνε δημοσιευμένα εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Φέξη.

Γρανίτσας Στέφανος.—Ἐγεννήθη εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Δημοσιογράφος καὶ Λογογράφος. Ἐδημοσίευσεν ἀγροτικὰ ποιήματα, θρούλους καὶ παραδόσεις κυρίως ἀπὸ τὴν ζῶν τῆς Ρούμελης. Ἐξέδωκεν τὸ βιβλίον «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου», τὸ ὁποῖον περιέχει δροσερὰς σελίδας ἐκ τῆς ζωῆς διαφόρων ζῶων, συμφώνως πρὸς τὰς περὶ αὐτῶν παραδόσεις καὶ ἀντιλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.



Δροσίνης Γεώργιος.—Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις στὸ 1859 Ἀκαδημαϊκός. Ἐκ τῶν καλλιτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς Νέας Ἑλλάδος. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἴστοι ἀράχνης», «Σταλακτῖται», «Εἰδύλλια», «Ἀμάραντα», «Γαλήνη», «Φωτερὰ σκοτάδια» κλπ. Προσέτι δὲ καὶ διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀμαρυλλίς», «Τὸ βοτάνι τῆς ἀγάπης», «Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν πόλεων» καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ἐρση».



Ἐφταλιώτης Ἀργύρης.— Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κ. Μιχαλίδη. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Μόλυβον τῆς Αἰσίου τοῦ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923.



Ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ σημερινοῦ δημοτικισμοῦ. Ἐδημοσίευσε συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Νησιώτικες ἱστορίες», «Ἡ Μαζώχτρα», ἱστορικὰ ἔργα ὡς: «Ἡ Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης», καὶ «Οἱ φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», δύο ποιητικὰς

συλλογὰς καὶ τὸν «Βουρκόλακα», ἥτοι δραματοποίησιν τοῦ γνωστοῦ δημοτικοῦ ἄσματος τοῦ «Νεκροῦ ἀδερφοῦ». Μετέφρασε ἐπίσης καὶ τὴν Ὀδύσειαν τοῦ Ὀμήρου εἰς ἀμιγῆ δημοτικὴν γλῶσσαν, μὴ ἐκδοθεῖσαν εἰσέτι, ἐκτὸς μιᾶς ραψφιδίας δημοσιευμένης εἰς τὸ περιοδικὸν «Νουμᾶς». Ἐκ τῶν καλητέρων χειριστῶν καὶ καλλιεργητῶν τῆς ἀμιγυῶς δημοτικῆς γλώσσης.

Ζαλοκώστας Γεώργιος.— Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκιον



τῆς Ἠπείρου τὸ 1805 καὶ ἀπέθανε εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858 Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐγραψε πατριωτικὰ καὶ λυρικά ποιήματα ἄλλα εἰς καθαρεύουσαν καὶ ἄλλα εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν. Διακρίνεται διὰ τὴν τρυφερότητα τοῦ αἰσθήματος, πρὸ πάντων ὅταν θρηνεῖ τὸν θάνατον τῶν τέκνων του.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας.— Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινά



τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Στρατιωτικὸς ἰατρός. Ἐκ τῶν καλύτερων διηγηματογράφων τῆς παρελθούσης γενεᾶς. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ἠθογραφικῶν διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» (εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν), «ἡ Λυγερή», «Ὁ ζητιάνος», «Λόγια τῆς πλώρης», «Ἀρχαιολόγος», (ἅπαντα ταῦτα εἰς ἀμιγῆ δημοτικὴν γλῶσσαν). Διακρίνεται διὰ τὴν πρωτοτυλίαν,

τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῆς γλώσσης του, ὡς καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν του, εἰς τὰς ὁποῖας ἐμφανίζεται ὅλη ἡ σύγχρονος ἐπαρχιακὴ καὶ ναυτικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος.

Κρυστάλλης Κώστας.— Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς



Ἡπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε φυματικὸς ἐκ τῶν πολλῶν στερήσεων τῆς ζωῆς εἰς τὴν Ἄρταν τὸ 1894. Ἐδημοσίευσε συλλογὰς ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Τάγροτικά», «Ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης» καθὼς καὶ σειρὰν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : «Πεξογραφήματα». Εἶναι ὁ κυριώτερος ζωγράφος τῆς ἀγροτικῆς καὶ ποιμενικῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς. Εἰς τὰ ποιήματά του ἐπαναζῆ ἡ δημοτικὴ μας ποίησις, τῆς ὁποίας ἦτο βαθὺς κάτοχος. (Ἡ παρατιθεμένη φωτο-

γραφία του εἶναι ἡ τελευταία τῶν σωζομένων, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του).

Μαβίλης Λαυρέντιος. — Έγεννήθη εἰς Κέρκυραν τὸ



1860 καὶ ἐφονεύθη εἰς Δρίσκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1912 μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων ὡς λοχαγὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν. Τὸ ἔργον του ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν σειρὰν Σονέττων κυρίως, τὰ ὅποια θεωροῦνται ὡς τὰ καλύτερα τοῦ εἴδους των. Μετέφρασε ἐπίσης καὶ ἐκλεκτὰ τινὰ ἔργα τῆς Γερμανικῆς Λογοτεχνίας. Ἐκ τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνιστικῆς σχολῆς.

Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος. — Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ



1850 καὶ ἀπέθανε μοναχὸς ἐν Σκιάθῳ τὸ 1929. Διδάκτωρ τῆς φιλολογίας καὶ Καθηγητὴς Γυμνασίου. Πνευματικὸς ἀδελφὸς τοῦ Παπαδιαμάντη ἐν διηγήματι ζωγραφίζει καὶ αὐτὸς τὴν ναυτικὴν ζωὴν κυρίως τῆς Σκιάθου, καίτοι ὑπολείπεται ἐκείνου κατὰ τὸ βάθος τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς περιγραφῆς. Ἐδημοσίευσε δράματα ὑπὸ τοὺς τίτλους Καταστροφή τῶν Ψαρῶν,

Βάρδας Καλλέργης, καὶ διηγήματα ὡς τὸν Ἀναποδισμένον, τὸ ὄνειρον τῶν Χριστουγέννων, Σὲ μιὰ παράκλησι, τὸ Ψυχοσάββατο κλπ.

Μητσάκης Μεγαήλ. — Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868



καὶ ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν τῷ Δρομοκαϊτείῳ Διεκρίθη διὰ τὰς ζωηρὰς περιγραφὰς του ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, αἱ ὅποια κυμαίνονται μεταξὺ χρονογραφήματος καὶ διηγήματος. Ἐκ τῶν καλύτερων χειριστῶν τῆς καθαρευούσης, εἰς τὴν ὁποίαν χαρίζει ἔντονον χρῶμα καὶ ζωὴν. Τὰ ἔργα του εὐρίσκονται συγκεντρωμένα εἰς δύο τό-

μους ὑπὸ τὸν τίτλον **Φιλολογικὰ ἔργα.**

Μαρτζώκης Στέφανος.— Έγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1885



καὶ ἀπέθανε εἰς τὸ 1910. Ἐκ τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς συνέγραψε πλῆθος ποιημάτων ἰταλιστὶ καὶ Ἑλληνιστί, μέρος τῶν ὁποίων ἐξεδόθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ.

Μαρκέτου Σταυροῦλα.— Ἐκ Κεφαλληνίας. Διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Καθηγήτρια γυμνασίου. Ἐδημοσίευσεν παιδικὰ διηγήματα εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους «Μικρὰ—Μικρὰ» καὶ «Διηγήματα καὶ Σκέψεις».

Μαρκοράς Γεράσιμος.— Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἕξ ἐξελληνισθείσης Ἰταλικῆς οἰκογενείας



τὸ 1827 καὶ ἀπέθανε εἰς τὰ 1911. Ἐσπούδασεν ἐπὶ τριετίαν ἐν Ἰταλίᾳ Νομικὰ καὶ Ἰταλικὴν Φιλολογίαν. Ἀνήκει εἰς τὴν Ἑπτανησιακὴν Σχολήν. Ἐγραψε λυρικά καὶ πατριωτικὰ ποιήματα μετὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται «Ὁ Ὅρκος» μεγάλης δραματικῆς καὶ θρησκευτικῆς πνοῆς ἐπικολυρικὸν πατριωτικὸν ποίημα, ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς μεγάλης Κρητ. ἐπαναστάσεως τοῦ 1866. Γενικῶς τὸ ἔργον του διακρίνεται διὰ τὴν λεπτότητα τῆς συλλήψεως καὶ ἐκφράσεως καὶ διὰ τὴν γαλήνιον ἁρμονίαν του, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἰταλικῆς ποιήσεως. Ἐπίσης τὰ «Λυρικά», τὰ «Μικρὰ ταξείδια» κλπ.

Νιρβάνας Πάυλος.— Τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Πέ-



τρου Ἀποστολίδου, ἄλλοτε ἱατροῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ νῦν χρονογράφου. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Μαριανούπολιν τῆς Ρωσσίας τὸ 1866. Ἐκαλλιέργησεν κυρίως τὸ καθημερινὸν χρονογράφημα, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὀφείλει τὴν δημοτικότητά του. Ἐγραψε ἐπίσης διηγήματα, ποιήματα καὶ δράματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ὁ ἀρχιτέκτων Μάρθας», «Πενταγιώτισσα», «Ὅταν σπάει τὰ δεσμά του». Ἀκαδημαϊκός.

Παλαμᾶς Κωστής.—Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859



ἔξ οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Μεσολογγίου. Ὁ πολυγραφώτερος τῶν νεωτέρων ποιητῶν. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς λυρικὰς ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ἰαμβοὶ καὶ ἀνάπαιστοι», «Ἡ Ἀσάλευτη ζωή», «Οἱ βωμοὶ», «Τὰ δεκατετράστιχα», «Οἱ Κρημοὶ τῆς λιμνοθάλασσης», «Ὁ Τάφος» κλπ.

καθὼς καὶ δύο μεγάλα ἐπικολυρικὰ ποιήματα «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου» καὶ «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιληᾶ» εἰς τὰ ὅποια ἐξεικονεῖζονται αἱ περιπέτειαι τῆς Ἐθνικῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς μέχρι σήμερον. Ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως τὸ δράμα «Τρισεύγενη» καὶ τὸ διήγημα «Ὁ θάνατος τοῦ παλληκαριοῦ» θεωρούμενον ὡς ἓν τῶν καλητέρων τῆς νέας πεζογραφίας μας, μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας. Ἀξιόλογος εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ Κριτικὴ του ἐργασία ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἐλλήνων καὶ ξένων λογοτεχνῶν, ἐγκατεσπαρμένη εἰς τόμους καὶ περιοδικά.

Ὁ Παλαμᾶς τυγχάνει εἰς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἐπικράτησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὸν γραπτὸν μας λόγον, ἡ δὲ συμβολὴ του εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νεωτέρας ποιήσεως εἶναι τόσον σημαντικὴ, ὥστε δικαίως δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι αὕτη φέρει ἔκδηλον τὴν σφραγίδα τῆς τέχνης του. Τὴν ποιησίν του χαρακτηρίζει μία ρητορικὴ πλατυρρημοσύνη, ἡ ὅποια ἐκχειλίζει ἰδίως εἰς τὰ δύο μεγάλα ἐπικολυρικά του ἔργα, καθὼς καὶ μία φιλοσοφικὴ διάθεσις πρὸς βαθυτέραν μελέτην τῆς ζωῆς, χωρὶς ἀπὸ τὰ ἔργα του, ἰδίως τὰ μικρότερα, νὰ λείπη καὶ τὸ βαθὺ αἶσθημα καὶ ἡ πλαστικότητα.

Παπαδοπούλου Ἀλεξάνδρα.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν



Κωνσταντινούπολιν [τὸ 1867 καὶ ἀπέθανε τὸ 1906. Διδασκάλισσα ἐδημοσίευσεν διηγήματα εἰς περιοδικὰ καὶ τόμους.

Πετμεζᾶς Νικόλαος. — Ἐγεννήθη τὸ 1873 ἐν Ἀθήναις ἐξ οἰκογενείας ἐκ Καλαβρῦτων. Παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ ὡς Συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ ἐπεδόθη ἔκτοτε εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν Δημοσιογραφίαν. Ἐγραψε διηγήματα, πολεμικὰς ἀναμνήσεις καὶ ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἐγκόλπια», «Ἀπλᾶ λόγια» κλπ. Χρονογράφος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Λαύρας*.



Ποταμιᾶνος Θέμος. — Ἐκ Κεφαλληνίας. Ἐγεννήθη τὸ 1895. Πλωτάρχης τοῦ Οἰκονομικοῦ. Ἐδημοσίευσεν τόμους διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Τόπο στοὺς «τρελλούς», ὁ Καλλιτέχνης τῆς ζωῆς, καὶ ἔσχάτως τὸ βιβλίον «Θαλασσινὲς σελίδες», ἧτοι εἰκόνας ἐκ τῆς θαλασσινῆς ζωῆς.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος. — Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1911. Ἐξῆσεν μίαν ζωὴν ἀσκητικὴν ἀφιερωμένην εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν διηγηματογραφίαν. Προλύτης τῆς Νομικῆς εἰργάσθη ἐπὶ τινα χρόνον ὡς βοηθὸς εἰς τι δικηγορικὸν γραφεῖον.



Ὁ κατ' ἔξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ ἠθογραφικοῦ διηγήματος, τὸ ὅποιον ἐκαλλιέργησεν μετὰ πάθους. Ἐκτὸς πλήθους διηγημάτων, ἐκδεδωμένων εἰς τόμους, ἔγραψε καὶ τὸ μυθιστόρημα «Φόνισσα», ὅπερ θεωρεῖται ὑπὸ τινων ὡς τὸ ἀριώτερον τῶν ἔργων του. Τὰ διηγήματά του ὑστεροῦν ὑπὸ ἔποψιν ἀρχιτεκτονικῆς, διαπνέονται ὅμως ἀπὸ ἓνα βαθὺν θρησκευτικὸν τόνον καὶ ἀπὸ ἓν θελκτικὸν τοικὸν ἄρωμα, τὰ ὅποια κάμνουν νὰ ἀναζῆ ἑνώπιόν μας ὄλη ἡ ἀφελὴς καὶ ἀγνή ζωὴ τῶν νησιωτῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γλῶσσα του ἀποτελεῖ ἓνα ἰδιόρρυθμον τύπον καθαρευούσης, ἀναμείκτου μετὰ στοιχείων δημοτικῶν καὶ ἰδιωματικῶν.

Ράλλης Ἀλέξανδρος.—Ἐγεννήθη εἰς Πειραιᾶ τὸ 1851



ἑξοικογενείας Ἡπειρωτικῆς. Εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰς Ἰνδίας ὡς Διευθυντὴς ὑποκαταστήματος τοῦ ἐκεῖ μεγάλου ἐμπορικοῦ οἴκου Ράλλη. Ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ σημερινοῦ δημοτικισμοῦ. Ἡ δημοτικὴ του γλῶσσα διακρίνεται διὰ τὸν ἔντονον καὶ ἀρρενωπὸν χαρακτῆρα της. Ἐγράψε διάφορα ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ταμπουρᾶς καὶ κόπανος», «Κούφια καρύδια», «Μπρουσὸς» κλπ. Ἐκαλλιέργησε κυρίως τὸ παιδικὸν τραγοῦδι.

Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνεται ἡ δημιουργικὴ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος εἰς ἀμυγῆ δημοτικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὑπὸ σύγχρονον μορφήν τὸν Ὅμηρον. Μετέφρασεν ἀκόμη μέρη τοῦ Θουκυδίδου, «Τὴν Κριτικὴν τοῦ ἄδολου λογισμοῦ» τοῦ Καντίου «Τὸν ἔμπορον τῆς Βενετίας» τοῦ Σαίξπηρ κλπ. Ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν τὴν ραψωδίαν Σ τῆς Ἰλιάδος μετ' Ἀγγλικῶν σχολίων καὶ ὑπομνημάτων.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας.—Ἐγεννήθη εἰς Καρπενήσιον



τὸ 1877. Ποιητὴς, κριτικὸς, αἰσθητικὸς καὶ διηγηματογράφος. Ἐκαλλιέργησε καὶ προήγαγε κυρίως τὸ χρονογράφημα. Διακρίνεται διὰ τὸ περίτεχνον ὕφος του. Ἐδημοσίευσεν τὴν ποιητικὴν συλλογὴν «Πολεμικὰ τραγοῦδια» τοὺς «Πεζοὺς ρυθμοὺς» τὸ ἀναγνωστικὸν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου «Τὰ ψηλὰ βουνὰ» καὶ τελευταίως τόμον διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Διηγήματα». Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης κλπ.

Πολέμης Ἰωάννης.—Ἐγεννήθη τὸ 1872 εἰς Ἀθήνας καὶ



ἀπέθανεν τὸ 1924 Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀλάβαστρα», «Κεμήλια», «Σπασμένα μάρμαρα», «Τὸ παλὸν βιολί» κλπ. Συνέγραψεν ἐπίσης θεατρικὰ τινὰ ἔργα. Τὰ ποιήματά του διακρίνονται διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ στίχου του. Ὑπῆρξεν ἓκ τῶν δημοφιλεστέρων ποιητῶν τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Περσάκη 'Ιουλία.—'Εγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1895. 'Εργάσατο συλλογὴν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Διηγήματα».



Περγιαλίτης Γιάννης.—'Εγεννήθη τὸ 1870 ἐν Σπέτσαις ἔνθα καὶ ὑπηρετεῖ ἀπὸ ἐτῶν ὡς Δημοδιδάσκαλος. 'Εδημοσίευσε συλλογὰς ποιητικὰς ὡς «Τραγούδια τῆς Ἀκρογιαλιᾶς» Τρελλὰ τραγούδια, Μωσαϊκά, Σονέττα τῆς πεθαμένης νιότης κλπ. 'Επίσης συλλογὰς παιδαγωγικῶν μύθων



Πορφύρας Λάμπρος.—Τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Δημητρίου Συσφώμου. 'Εγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1879. 'Εδημοσίευσεν ἓνα μόνον τόμον ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές». Διακρίνεται διὰ τὴν μουσικότητα τοῦ στίχου του καὶ τὴν ἀβρὰν μελαγχολικὴν του διάθεσιν. 'Εκ τῶν καλυτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς νέας μας λογοτεχνίας.



Προβελέγγιος Ἀριστομένης.—'Εγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850. 'Εξέδωκε λυρικά ποιήματα καὶ δράματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἡ Κόρη τῆς Λήμνου», «Ρήγας», «Ἐπιστροφή τοῦ Ἀσώτου», «Νικηφόρος Φωκᾶς». Μετέφρασε τὸν «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε καὶ τὸν «Λαοκώοντα» τοῦ Λέσσιγκ. Ἀκαδημαϊκός.



Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. — Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1809 καὶ ἀπέθανε τὸ 1892 ἐν Ἀθήναις. Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος, πολυμαθέστατος καὶ ἐκ τῶν καλύτερων χειριστῶν τῆς αὐστηρᾶς καθαρευούσης εἰς τὴν ἐποχὴν του. Ἐκτὸς τῶν ἀπειραρίθμων λυρικῶν ποιημάτων συνέγραψε καὶ τὰ δράματα: «Οἱ τριάκοντα τύραννοι», «ὁ Δούκας», «ἡ Φροσύνη», τὴν κωμωδίαν «τοῦ Κουτρούλη ὁ γάι ος» καὶ πολλὰ ἄλλα.



Μετέφρασε ὡσαύτως δράματα τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους, τὸν «Ἰούλιον Καίσαρα» τοῦ Σαίξπηρ, τὸν «Νάθαν», τοῦ Λέσσιγκ, τὴν «Ἰφιγένειαν» καὶ τὸν «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε, τὸν «Τέλλον» τοῦ Σίλλερ, τὴν «Κόλοσιν τοῦ Δάντου καὶ τὴν «Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλήμ» τοῦ Τάσσου. Συνέγραψεν ἀκόμη διηγήματα, ἀρχαιολογικὰ ἔργα καὶ ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Παρὰ τὴν ἔλλειψιν αἰσθημάτων καὶ πάθους τὸ ἔργον τοῦ Ραγκαβῆ ἀποτελεῖ σεβαστὴν συμβολὴν εἰς τὴν λογοτεχνίαν διὰ τὸ πολυσχιδῆς καὶ τὸν ὄγκον αὐτοῦ.

Σκίπης Σωτήριος. — Ἐγεννήθη τὸ 1881 εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἐκ τῶν πολυγραφωτέρων ποιητῶν ἐκαλλιέργησε συγχρόνως καὶ τὸ δράμα. Ἐξέδωκε λυρικὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους «Μεγάλῃ αὖρα», «Κάλβεια μέτρα», «Γύρος τῶν ὠρῶν», «Ἀπολλώνιον ἄσμα» κλπ. ἐπίσης τὰ δράματα «Ἀγία Βαρθάρα», «Τσιγγανόθει», «Κυρὰ Φροσύνη».



Σούτσος Παναγιώτης. — Ἐγεννήθη τὸ 1806 εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ἀπέθανε εἰς τὸ 1868. Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ρωμαντικῆς Σχολῆς [ἡ ὁποία ἐκυριαρχοῦσε ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1880. Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του εἶναι ὁ «Ὀδοιπόρος» ρωμαντικὸν δράμα περιπετειῶδες καὶ αἰσθηματικόν, ἀναγνωσθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν

του μετὰ πάθους ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ὁποίου ἔσχεν μεγάλην ἐπίδρασιν. Μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, ποιητοῦ καὶ τούτου, μετέσχε εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Καποδιστριαίου καὶ Ὄθωνος ὑπὲρ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ἀναφέρεται μέγα μέρος τοῦ ἔργου του.

Σκόκος Κωνσταντῖνος.— Ἐγεννήθη τὸ 1856 ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Εἶναι γνωστός ὡς ἐκδότης τοῦ ὁμωνύμου ἡμερολογίου (1886—1918). Διεκρίθη ὡς συντάκτης σατυρῶν, εὐθυμογραφημάτων καὶ ἐπιγραμμμάτων εἰς τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Σατανᾶς» σατυρίζει ἐπιτυχῶς τὰς πληγὰς τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ζωῆς.



Σολωμὸς Διονύσιος.— Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1796 καὶ ἀπέθανε εἰς τὰς 9 Φεβρουαρίου 1857 ἕξ ἐγκεφαλικοῦ ἢ καρδιακοῦ νοσήματος εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐσπούδασε ἐν Ἰταλίᾳ τὰ νομικά, λαβὼν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ ὕστερον ἐγγυος τὴν ἀκμαζούσαν τότε Ἰταλικὴν λογοτεχνίαν, ἣτις καὶ ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τῶν ἔργων του. Βραδύτερον ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ φίλου του



Ἰακ. Πολυλά καὶ εἰς τὴν κρατοῦσαν τότε φιλοσοφίαν τοῦ Ἐγγέλου, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῆς ὁποίας ἐσχεδίασε τὸ τελειότερον τῶν ἔργων του : «Ὁ ἔλευθεροὶ πολιορκημένοι», τὸ ὁποῖον ἀφῆκε ἡμιτελές. Μία μακρὰ κληρονομικὴ δίκη πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὴν μητέρα του διετάραξε, φαίνεται, τὴν ψυχικὴν του ἰσορροπίαν μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε ὑποτίθεται ὅτι ἕνεκα οὗτου δὲν ἠδυνήθη εἰς καμίαν ἐκ τῶν μεγάλων ποιητικῶν του συλλήψεων νὰ δώσῃ ὀριστικὴν μορφήν, τῶν κυριωτέρων ἔργων αὐτοῦ παραμεινάντων οὕτω ἡμιτελῶν. Ὁ Σολωμὸς ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς λεγομένης Ἐπτανησιακῆς σχολῆς, ἡ ὁποία εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν ἐπεκράτει γενικῶς ὁ ρωμαντισμὸς καὶ ἡ καθαρεύουσα, ἀντέδρασε ἀποτελεσματικῶς χρησιμοποιήσασα ἀντ' αὐτῆς ὡς ὄργανον τῆς ποιητικῆς ἐκφράσεως τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Ἡ Ἐπτανησιακὴ σχολὴ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῆς ἀκμαζούσης τότε Ἰταλικῆς λογοτεχνίας. Διὰ τοῦ Σολωμοῦ καθιεροῦται ὀριστικῶς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ὡς ὄργανον τῆς νέας λογοτεχνίας, ἀρχίζει δ' ἀπ' αὐτοῦ μία νέα οἶονεὶ φιλολογικὴ παράδοσις, ἡ ὁποία ὡς ἀρχηγὸν ἀναγνωρίζει τὸν Σολωμόν. Ἀμφισβητηθεῖσης ἐπὶ μακρὸν τῆς σημασίας τοῦ Σολωμοῦ ἔργου ὑπὸ τῶν συγχρόνων του (Ὁ ποιητὴς Σοῦτσος π. χ. ἔγραψε περὶ αὐτοῦ τὸ περιφημον τετράστιχον :

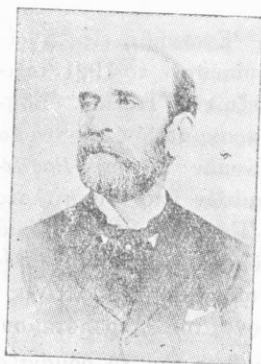
Ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς, ὠδοποιοὶ μεγάλοι
Μεγάλως παρημέλησαν τῆς γλώσσης μας τὰ κάλλη

Ἄλλὰ ἰδέαι ὑψηλαί, πτωχὰ ἐνδεδυμένα

Δὲν εἶναι δ' αἰώνιον ζοὴν προωρισμένα).

ἤδη ἀναγνωρίζεται σχεδὸν γενικῶς ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν συμβολὴν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς νέας λογοτεχνίας. Τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ ἀναφέρεται σχεδὸν ὀλόκληρον εἰς τὴν σύγχρονόν του Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, τοῦ πνεύματος τῆς ὁποίας γίνεται οὕτω ὁ πιστότερος διερμηνευτής, καὶ ἔνεκα τούτου δικαίως ἀναγνωρίζεται ὡς Ἑθνικὸς ἡμῶν ποιητής.

Συγγρὸς Ἀνδρέας. — Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ τὸ 1830 καὶ ἀπέ-



θανε τὸ 1899. Εἶναι ἐκ τῶν παλαιότερων οἰκονομολόγων εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ πρώτη ὄθησις καὶ ἀνάπτυξις τῆς εἰς τὰ σπάργανα εὐρισκομένης τότε χρηματιστηριακῆς καὶ τραπεζιτικῆς ζωῆς ἐν Ἑλλάδι. Διεκρίθη διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος μεγάλας δωρεάς του. Συνέγραψεν εἰς 3 τόμους τὰ *Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ*.

Τανάγρας Ἄγγελος. — Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ἄλ-



λοτε ἱατροῦ τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ Κ Εὐαγγελίδη. Ἐδημοσίευσεν τοὺς «Σπεγγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» μυθιστόρημα κλπ. Τυχάνει πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας πρὸς μελέτην τῶν ψυχικῶν φαινομένων.

Φραγκιᾶς Ἰωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Χίφ. Δικηγόρος, λόγιος καὶ συγγραφεύς. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἔργων ποιητικῶν, φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν, διηγήματα, δράματα, ἠθογραφίας. Μετέφρασε ἐμμέτρως τὸν *Ἀμφιτρώνα* καὶ τὸν *Ἐρωτα* *λατρὸν* τοῦ Μολιερου, τὴν *Αὔρηλιανὴν Παρθένον* τοῦ Σίλλερ κλπ.



Χατζόπουλος Κωνσταντῖνος.— Ἐγεννήθη εἰς Ἀργεῖον τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921 ταξιδεύων εἰς Πρίντζι τῆς Ἰταλίας. Ἐδημοσίευσε μὲ τὸ πραγματικόν του ὄνομα καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμον *Πέτρος Βασιλικός* τόμους ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους *Τραγούδια τῆς Ἐρημιᾶς*, *Ἐλεγεία* καὶ *Εἰδύλλια*, *Ἀπλοῖ τρόποι*, *Βραδυνοὶ θρύλοι*, καὶ διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους: *Ἡ Τάσω*, *Ὁ Πύργος τοῦ Ἀκροπόταμου*,



Ἐπεράνθρωπος, Στὸ σκοτάδι, Ἄννιῳ, καθὼς καὶ τὸ ρομάντζο «Φθινόπωρον». Ἐπλούτισε τὴν λογοτεχνίαν μας καὶ διὰ λαμπρῶν μεταφράσεων ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὡς εἶναι ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε, ἡ Ἥλέκτρα τοῦ Χοφμανστάλ, ἡ Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις τοῦ Γκαίτε καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα παρεστάθησαν ἄλλοτε εἰς τὸ τότε Βασιλικὸν Θέατρον ὡς Ἡ Προμάμμη τοῦ Γκριλάρτσερ, Ἡ Βουλιαγμένη Καμπάνα καὶ Ὁ ἄμαξᾶς Ἐνσελ τοῦ Χάουπτμαν κλπ. μὴ ἐκδοθέντα. Εἰς τὰ ἔργα του φαίνεται βαθέως ἐπηρεασμένος ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ ἰδίως τῆς Γερμανικῆς τέχνης καὶ λόγῳ ἰδιοσυγκρασίας καὶ λόγῳ τῆς μακρᾶς του ἐν Γερμανίᾳ διαμονῆς. Διεκρίθη ἐπίσης καὶ ὡς φιλολογικὸς κριτικὸς. Τὰ διηγήματά του εὐρίσκονται εἰς τὸ μεταίχμιον τῆς παλαιᾶς ἠθογραφίας καὶ τοῦ νεωτέρου κοινωνιστικοῦ διηγήματος. Αἱ τελευταῖαι του ποιητικαὶ συλλογαὶ διακρίνονται διὰ τὸ βαθὺ μουσικὸν των αἴσθημα. Ὁ πρόωρος θάνατός του ἐστέρησε τὴν νέαν μας λογοτεχνίαν ἐνὸς τῶν δυνατωτέρων ἐργατῶν της.

Χρηστοθασίλης Χρήστος. — Ἐγεννήθη εἰς τὸ Σοῦλι



τὸ 1862. Ποιητής, δημοσιογράφος καὶ λόγιος.

Ἐγραψε διηγήματα ἀναφερόμενα κυρίως εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Χρηστόπουλος Ἀθανάσιος. — Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ



ἀπέθανε τὸ 1847. Ἐγραψε λυρικά ποιήματα μνηθεῖς εἰς πολλὰ τὸν Ἀνακρέοντα, δι' ὃ καὶ νέος Ἀνακρέων ἐπωνομάσθη. Ἐζήσεν ὡς δικαστικὸς ἐν Βουκουρεστίῳ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας. Ἀνήκει μετὰ τοῦ Βηλαρά εἰς τοὺς προδρόμους τοῦ σημερινοῦ δημοτικισκοῦ καὶ τῆς νέας λυρικῆς ποιήσεως.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΒΛΑΓΓΙ (καὶ **ΒΛΑΝΤΙ**)—ἡ πορφύρα, γενικῶς πολυτελὲς ὕφασμα
πρὸς ἐλικάλυψιν τοῦ ἐπιστάγματος τοῦ
ἵππου, καὶ πρὸς ἄλλας χρήσεις.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΒΑΛΤΗ (και ΒΑΛΝΤΗ) - η πρώτη γενεαλογική λέξη
της διαίτησης του διαίτησης του
Τακτ. και επί της διαίτησης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἀριθ. Πρωτοκ. 33410

Ἐν Ἀθήναις τῆ 17 Ἰουνίου 1930

Πρὸς

τοὺς κ. κ. Δ. Τζάκαν καὶ Σ. Δελαγραμμάτικαν
Βιβλιοκδοτάς

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας ταῦταριθμοῦ καὶ ἀπὸ 6 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 65 τῆς 7ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεῦχος Β') ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ νόμῳ 3438 τὸ ὑφ' ὑμῖν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον Κώστα Παρορίτη—Ἄλκ. Ἀργυροπούλου «Νεολληνικὰ Ἀναγνώσματα» τρίτης Γυμνασίου Θελέων διὰ δύο σχολικὰ ἔτη, ἧτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—31 ἕως τέλους τοῦ 1931—32 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ συνταχθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ



024000025274

12/20

